LAPSZÉL

Egymillió ellátott betegről írnak

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Átlépte az egymilliót az Országos Mentőszolgálat egységes alapellátási ügyeleti rendszerében ellátott betegek száma Magyarországon – tudatta közleményében a szervezet. A 2023 februárjában Hajdú-Bihar megyében indult rendszerhez a múlt hónaptól az ország valamennyi területe csatlakozott, „a működés mindenhol zavartalan”. Azt is írták, hogy „az ügyeleti betegek esetében 95 ezer esetben a telefonos tanácsadás elegendőnek bizonyult, 838 ezer beteget valamelyik ügyeleti telephelyen részesítettek ellátásban, 67 ezer beteghez pedig ügyeleti kocsit küldtek és a lakásukon látták el őket”. Arról ugyanakkor például nem írtak a közleményben, hogy hány orvossal sikerült végül szerződni az ügyeletre, ahogy a Magyar Orvosi Kamara korábbi fenntartásairól sem tesznek említést. NÉPSZAVA

Zebrák is legelnek Mészáros Lőrincéknél

Egzotikus állatokat tartanak a Mészáros Lőrinc kizárólagos tulajdonában lévő Talentis Group Zrt. alcsútdobozi telephelyén – írta a Gulyáságyú Média, amely fotókat és videót is közölt az állatokról. A hatvanpusztai Orbán-birtok és Bicske között található, eldugott területet kerítés és egy mögötte húzódó mesterséges domb is védi. A lap a helyszínre látogatva több afrikai zebrát, egy Ankole-Watusi marhákból álló szarvasmarhagulyát és egy szamarat is látott a telephelyen legelészni. NÉPSZAVA

Nem szidhatják a TV2 sorozatát

FOTÓ: MEGAFILM

A honvédség körlevélben írta elő a katonáknak, hogy ne szidják a TV2 új sorozatát. Nemcsak a hivatásos katonákra vonatkozik a tiltás, hanem az önkéntes tartalékosoknak sem szabad csúnyát írniuk a S.E.R.E.G. című sorozatról – írta a 444.hu. „Az MH ÖKMP mb. parancsnoka felhívja az Állomány figyelmét, hogy a S.E.R.E.G. című sorozat kapcsán a lentebb említett jogszabályra és parancsra tekintettel a negatív megnyilvánulásoktól és kommentektől tartózkodni szíveskedjenek” – olvasható abban az utasításban, amit az MH Összhaderőnemi Különleges Műveleti Parancsnokság parancsnoka küldött szét körlevélben a portál szerint. A filmsorozatot a Kálomista Gábor-féle Megafilm gyártotta és mintegy 1 milliárd forint közpénzzel is támogatták. NÉPSZAVA

Nem létező cégnél „dolgozik” Vogel Evelin

LINKEDIN Lódított szakmai önéletrajzában a Tisza Párt elnökének volt barátnője – szúrta ki lapunk. Saját vállalkozásról írt, miközben egy tegnap nyilvánosságra került, nyári felvételen azt mondta, le van nullázódva.

BATKA ZOLTÁN

Egy nem létező cég „commercial specialistjeként” szerepel a világ legnagyobb üzleti közösségi hálóján, a Linkedinen Vogel Evelin, a Tisza Párt elnöke, Magyar Péter volt barátnője. A Linkedinen olvasható szakmai profilja szerint 2021 óta egy „Aston Media Studió” nevű cégnél dolgozik „commercial specialist” beosztásban. Csakhogy a cégtárban és az interneten sincs nyoma ilyen nevű cégnek. Vogel lapunknak elismerte, hogy valóban nincs ilyen cég. Megkeresésünkre azt írta: „A Linkedinemet nem használom, már nem is nagyon tudok hozzáférni, így frissíteni sem. Azt a céget a volt párommal közösen terveztük beindítani. Volt is néhány megbízásunk, de még korábbi cégekkel. A közös projektünk végül sajnos leállt, nem vittük végig, így bejegyezve sincs ilyen nevű cég.”

Vogel azt követően került reflektorfénybe, hogy egy hangfelvétel szerint 30 millió forintot kért a Tisza Párt több emberétől. Magyar Péter szerint titokban rögzített hangfelvételekkel próbálta zsarolni őket. Emiatt a politikus tegnap feljelentést tett.

Magyar nemcsak azt állította, hogy Vogel zsarolta őket, hanem arról is beszélt: miután ők nem fizettek neki, volt barátnője a Fidesszel kötött alkut, segít a lejáratásában, és havi 5 millió forintos fizetést kap, továbbá egy kormányközeli nagyvállalkozó belvárosi lakásában él. Eddig csak utóbbi állítás bizonyosodott be, de a lakás tulajdonosa, Vertán György, a Tigra Zrt. vezetője állítja, csak baráti segítségről van szó. Érdekes egybeesés, hogy Magyar Péter volt felesége, Varga Judit egykori igazságügyi miniszter épp a Tigra Zrt.-nél kapott állást.

Közben újabb részletek derültek ki arról a beszélgetésről, amelyben Vogel 30 millió forintot kér a Tisza Pártot korábban segítő producertől, Hanzel Henriktől. A vasárnap nyilvánosságra került rövidebb verzió után tegnap lapunkhoz is eljutott a találkozóról készült kétórás, vágatlan felvétel. Ez ugyanarról az e-mail-címről érkezett, amelyről egy, alighanem Vogel által rögzített, Magyar Péter lejáratását célzó felvétel is jött korábban. Az újabb felvételből is egyértelmű, hogy Vogel pénzt kért. Kiderült viszont, hogy szerinte ezt Magyar könnyen ki tudná fizetni, mert „bennfentes információk” birtokában üzletelt a tőzsdén. Vogel elmondta, hogy rendkívül nehéz anyagi helyzetbe került, le van nullázódva, egy barátnőjének a kanapéján alszik, és „egy albérlet 400 ezernél kezdődik.”

Miközben szinte követhetetlen tempóban érkeznek az újabb és újabb hangfelvételek, kevés szó esett eddig Magyar Péter több más súlyos állításáról. A politikus arról beszélt vasárnap, hogy titkosszolgálati hátterű lejáratókampányt indítottak ellene, őt és párttársait lehallgatják, a vele készült hangfelvételeket mesterséges intelligencia (MI) segítségével manipulálják. Szakmai forrásaink erősen megosztottak voltak ezzel kapcsolatban. Volt olyan, nemzetbiztonsági hátterű – a mai szolgálatokkal amúgy kifejezetten kritikus – forrásunk, aki azt mondta: kizárt, hogy a magyar szolgálatoknál ilyen történhetne. Egy ilyen, politikailag kényes parancsnak ugyanis számos nyoma maradna, ami után a résztvevők egy kormányváltás esetén „csúnyán megüthetnék a bokájukat”. Egy másik, szintén szakmai forrásunk megengedőbb volt. Szerinte ma már „minden elképzelhető”, technikailag az is megoldható, hogy egy ilyen zűrös hátterű megfigyelésnek házon belül ne maradjon írásos nyoma. – Azonban sokkal valószínűbb és egyszerűbb, ha ilyen feladatra nem állami, hanem külső magánhírszerzőket alkalmaznak – fogalmazott forrásunk. Szerinte ilyen „szürke zónás, féllegális” cégek Magyarországon is léteznek, számukra egy telepített, vagy külső lehallgatás elvileg rutinműveletnek számít. Ahogy a hangfelvételek MI-alapú manipulálása, és az azzal szemben való elhárítás is már évek óta ismert technológia. Mint egy forrásunk hangsúlyozta: legtisztább a hangfelvételeket szakértővel megvizsgáltatni, mivel az elvileg ki tudja szűrni, ha vannak manipulált részek rajta.

> Szakmai forrásaink nehezen tartják elképzelhetőnek, hogy Magyar Pétert valóban állami szolgálatok hallgatták le. Magáncégek bedolgozását viszont nem tartják kizártnak.

Vogel Evelin és Magyar Péter. Lassan kiderül, semmi sem volt az, aminek látszott

FOTÓ: PAVEL BOGOLEPOV

„Orbán militarizálni akarja az országot”

VIDEÓKAMPÁNY Minden párt, amelyik részt vett az ellenzéki összefogásban, azon gondolkodik, hogy milyen stratégiával érdemes folytatnia a munkát – kezdte Szabó Rebeka társelnök a Párbeszéd-Zöldek sajtóbeszélgetését a Cirko-Gejzír moziban.

Azok, akik kormányváltást akarnak, Szabó Rebeka szerint joggal örülnek a Tisza Párt megjelenésének. Vannak azonban olyan alapértékek, amelyek hiányoznak a palettáról, és amelyeket a Párbeszéd képviselni szeretne – adta át a szót a párt másik társelnökének, Barabás Richárdnak.

Mi az, amit az ellenzék elrontott az elmúlt tizenöt évben? Az általa feltett kérdésre Barabás Richárd elmondta: a domináns ellenzéki pártok nem vették észre, hogy megváltozott a világ, benne az Európai Unió, a geopolitika, a technika. Azt sem ismerték fel, milyen fontos üggyé vált a klímaváltozás, és a választóknak nem elég csak annyit üzenni, hogy „mindenért Orbán a hibás”. Barabás Richárd közölte, hogy a mostani helyzetben a stratégiai előnyök megszerzésére kell koncentrálni, fel kell építeni egy új világnézetet.

Ennek részeként a Párbeszéd videókampányt indít, az első epizódok a háború és béke ügyével foglalkoznak. Barabás Richárd az ellenzék hibái között említette, hogy 2022-ben engedte a Fidesznek lefoglalni a békepártiság fogalmát, és engedte azt is, hogy az ellenzéket betolják a háborúpártiság pozíciójába. Közben lépten-nyomon a hadsereget népszerűsítő plakátokkal és hirdetésekkel lehet találkozni, sorra épülnek a katonai célokat szolgáló üzemek. A társelnök választ vár a kormánytól arra, hogy kik számára gyártják a fegyvereket és a lőszereket, azokat hol és kik ellen fogják használni.

Barabás Richárd: A kormány a bújtatott militarizációt akarja elfedni a békepárti propagandával

A Párbeszéd szerint Orbán militarizálni akarja az országot. A kormány nem békepárti, hanem a bújtatott militarizációt akarja elfedni a békepárti propagandával. Az ukrajnai háborúra vonatkozó kérdésekre Barabás Richárd hangsúlyozta, hogy – szemben a kormánnyal – világos különbséget tudnak tenni agresszor és áldozat között, ugyanakkor az a meglátásuk, hogy a háború kimenetelére Magyarország álláspontja nincs hatással. A párt a humánum felől közelít a kérdéshez, és általánosságban is progreszszív, liberális, zöld, humanista alternatívát szeretne kínálni.

A videókampány első részei – amelyeket más témákban újabbak követnek majd – rövidesen láthatók lesznek a párt közösségi oldalán. CZENE GÁBOR

Csók és halál a párizsi teraszokon

TERROR Laurent Gaudé Goncourt-díjas író különleges vállalkozásba fogott: szimultán írt könyvet és színházi előadást a 2015-ös párizsi merényletekről. A szerzővel a támadások kilencedik évfordulóján beszélgettünk Párizsban.

HORVÁTH PATRÍCIA
PÁRIZS

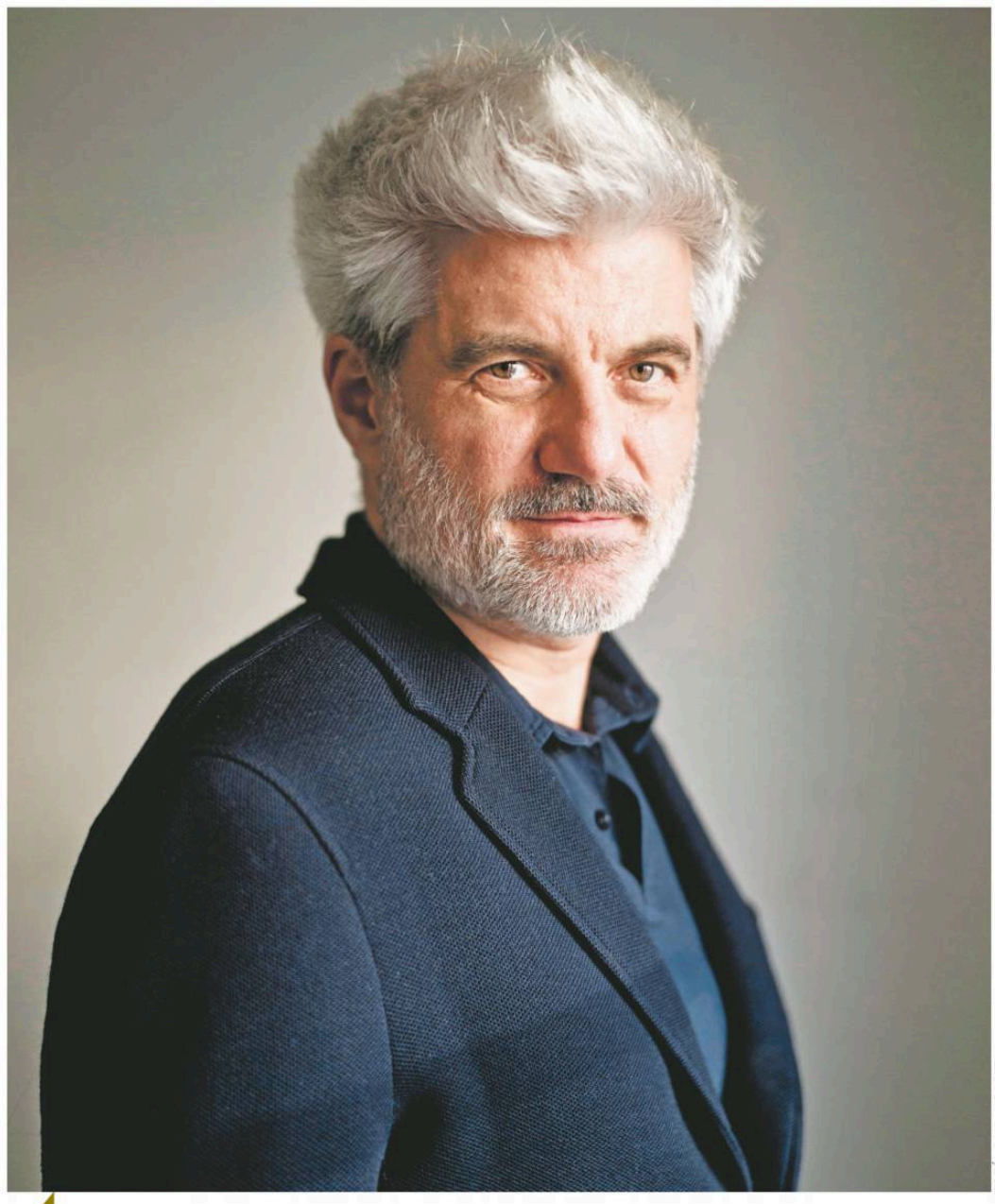

FOTÓ: JEAN-LUC BERTINI

Gondolom, nincs Franciaországban, aki ne emlékezne arra, hogy hol volt 2015. november 13-án, amikor az első terrortámadások híre befutott. Ön mit csinált aznap este?

Van egy monológ a könyvemben egy férfiról egy kuszkuszétteremben. Ez a szál az én történetem. Én voltam ott. Éppen vacsoráztunk az ismerőseimmel, amikor az étterem tulajdonosa bekapcsolta a tévét. Mindenki megbabonázva nézte a képernyőt. Emlékszem, hogy a tulaj – aki marokkói vagy algériai lehetett – teljesen elfehéredett, majd azt mondta: „És ez megint 10 év!" Nagyon megdöbbentett ez a mondat, ami előrevetítette az utóhatásokat, azaz mindazt, amire kihat majd a biztonsági kérdésektől az észak-afrikai származású emberek helyzetéig.

Emlékszik arra, hogy mit érzett?

Azonnal elfogott egy intenzív sürgetés, ami akkor jön, amikor valami rossz történik velünk. Amikor a telefonhoz nyúlunk, hogy ellenőrizzük, minden rendben van-e otthon. Ugyanazt éltem át, mint több százezer másik ember Párizsban. Én is felhívtam többeket, és azt kérdeztem, mint mindenki más. „Hol vagy? Hogy vagy? Láttad?" A bátyám, aki moziban volt, kikapcsolta a telefonját. Semmiség, ami akkor óriási szorongást okozott. Miért nem válaszol? Majd a megkönnyebbülés, amikor végre felhívott! Vajon hányan élték át ugyanezt?

A könyvben az időről ír, ami röpül, és amit ugyanakkor lelassít a nem tudás.

Óriási a kontraszt, igen. Van a brutális gyorsaság, amivel az erőszak betört azon az éjszakán. Egy autó bukkan fel az utcákban, emberek ugranak ki belőle, és tüzet nyitnak. Alig néhány másodperc. Viszont elmesélni mindazt, ami ezekben a másodpercekben az emberek fejében lezajlott, az nagyon hosszú. Mert a gondolatok fájának ágai, a mentális áramlás szövevényesen végtelen. Egy párizsi kávézó teraszán ülve az ember biztonságban érzi magát. Mintha védené őt annak a kis felfüggesztett pillanatnak az élménye, amit éppen átél. Azt mondja magának, hogy az élet egész egyszerűen gyönyörű, és ezután is az lesz. Majd minden szétzuhan. És a szakadék teljesen beláthatatlan.

Ha jól értem, akkor ön szerint a világ egy előtte és egy utána részre szakadt.

Igen, így van. Egy keményebb, aggódóbb világba léptünk át. A támadásoktól való félelem szinte állandó. Ezt láthattuk az olimpiai játékokon is. A fő ok, amiért szerintem a párizsiak annyira vonakodtak az olimpia megrendezésétől, az a félelem volt, hogy valami történhet. És ez a 2015-ös eseményekhez vezethető vissza. Mert a seb kicsit behegedt ugyan, de még mindig ott van. Érezhető a különböző álláspontok radikalizálódásában is, ami ugyan szerintem abszurd, mégis tudható, hogy ez volt az eredője. Az, hogy le akarjuk zárni a határainkat, hogy úgy gondolunk az országra, mint egy teljesen átjárhatatlan erődre, mert csak így lehetünk biztonságban – ezek mind fantazmagóriák, amiket bármennyire is erőltetnek, sosem fognak sikerülni.

„Párizs, a nyugati világ egyik metropolisza bizonyos emberek számára a zászlóvivője valaminek, amit ők tagadnak, mert gyűlölik az életmódot és mindazt, amit képviselünk"

Az, hogy le akarjuk zárni a határainkat, hogy úgy gondolunk az országra, mint egy teljesen átjárhatatlan erődre, mert csak így lehetünk biztonságban – ezek mind fantazmagóriák.

Ezek a támadások elkerülhetők lettek volna?

Nem, nem hiszem. Ugyanakkor nem is voltak feltétlen megírva. De megtörtént, és ezzel már együtt kell élnünk. Nem ez volt az első alkalom, hogy Párizst csapás érte, hogy Párizs vérzett. Én, aki egész eddigi életemet itt éltem le, élesen emlékszem a Port-Royal metróállomás vagy a boulevard Saint-Michel elleni terrorista támadásokra. A város története ebből is áll. A fájdalom és a vér rétegeiből, amiket felhalmoz az idő. Párizs, a nyugati világ egyik metropolisza bizonyos emberek számára a zászlóvivője valaminek, amit ők tagadnak, mert gyűlölik az életmódot és mindazt, amit képviselünk. Ezért akartam, hogy Terrasses (Teraszok) legyen a könyvem címe, és ne Bataclan. Mert számomra a terasz a közösségi élet megtestesítője. Az együttlété, azé a világé, amit aznap este le akartak gyilkolni. És én ugyan megállítom a könyvet kicsivel az éjszaka történései után, de ha folytatnám egészen napjainkig, akkor arról írnék, hogy a biztonság iránti vágyunk talán nem más, mint egy csapda, amibe épp a terroristák rángattak bele. Nekem nem tervem félni egész életemben. Ha korlátozzuk a mozgásunkat, a boldogságot és a másokkal való együttlét pillanatait, akkor elmenekülünk az élettől. És ők győztek.

Találkozott túlélőkkel?

Nem, nem találkoztam. Se sebesültekkel, se túlélőkkel, de még a segítőkkel, azaz a tűzoltókkal, rendőrökkel, ápolókkal sem. Tartottam tőle, hogy annyira megérintene lelkileg a dolog, hogy utána már nem tudnám megírni. Tudtam, hogy az a felelősség, amit azok iránt éreznék, akik közvetlenül nekem mesélnék el a történetüket, gúzsba kötné a kezemet, mert nem merném akár egyetlen mondatát is megváltoztatni mindannak, amit elmondtak nekem. Így viszont akkor azok már nem is az én mondataim lennének, hanem az övéik, ami meg egy dokumentarista szöveggyűjteményt eredményezne.

Miközben azért érezhető, mennyire komoly háttértanulmányokat folytatott.

Igen, rengeteget olvastam. Az újságírók egészen kivételes munkát végeztek. Szinte minden megtalálható az interneten: rengeteg portré a túlélőkkel és más egyéb szereplőkkel, az események pontos kronológiája... Minden dokumentáció egyszerre könnyen hozzáférhető és nagyon részletes. Így ez tulajdonképpen azt is lehetővé tette számomra, hogy hozzáférjek a tanúvallomásokhoz, de már az újságírók szűrőjén keresztül.

A könyv szereplői beazonosíthatatlanok, szinte csakis monológokban beszélnek. Miért?

Két okból. Először is, mert már az elején tudtam, hogy ezt a könyvet nem lehet egy regényszerű megközelítéssel megfogni. Képtelen voltam belemenni ugyanabba a fikciós gyakorlatba, ahogyan egyébként dolgozom. Valami akadályozott benne. A lehető legközelebb akartam lenni a történésekhez, és inkább a megírás hogyanjában megtalálni a személyes írói mozgásteremet. A másik ok az volt, hogy engem végül is nem ő vagy egy másik érdekelt, hanem a mi. Annak az éjszakának a közösségi élménye. Mert mindannyian ugyanazt a félelmet éreztük, mindannyian ugyanúgy telefonáltunk, mindünket ugyanaz a szorongás mozgatott. Az, hogy a karakterek csak sziluettek és nem névvel és történettel rendelkező valódi személyek, szintén egy módja annak, hogy az eseményekhez és annak az éjszakának az sodrásához kötődjünk.

LAURENT GAUDÉ

A kortárs francia irodalom egyik legnépszerűbb szerzője 1972-ben született Párizsban. A diplomamunkájában a kortárs színház dramaturgiájának sajátosságait elemző Gaudé az egyetem elvégzése után maga is drámákat kezdett írni, majd hamarosan regényíróként is bemutatkozott. Már első regényét is kedvezően fogadták az olvasók és a kritikusok, az utána következőkkel pedig sorra nyerte el a különböző francia irodalmi díjakat, köztük a Könyvkereskedők Díját (2003) és a Franciaországban a legnagyobb elismerést jelentő Goncourt-díjat (2004). Laurent Gaudé regényeit több mint húsz nyelvre fordították le, drámáit nemcsak hazájában, de több más nyugat-európai országban is bemutatták.

Miközben folyamatosan változnak a kameraállások, mindig más beszél. Áldozatok, mentők, rendőrök, szülők, bámészkodók...

Igen, mert engem mindenki érdekelt, akit ott volt, nem csak – és ezt a legnagyobb tisztelettel mondom – az áldozatok. Ugyanis egy ekkora tragédia esetében szinte reflexszerűen azonnal az esemény középpontjába megyünk, oda, ahol a legnagyobb a fájdalom. Én viszont tágítottam a köröket a vízbe dobott kő egyre növekvő koncentrikus köreinek a módjára, de nem akartam összehasonlítani a fájdalmakat. Csak mert érdekelt az is, hogy mit érezhetett, aki a szemközti járdán állva látta, hogy Kalasnyikovval felszerelt emberek másokra lőnek, miközben ő képtelen segíteni, mert fegyvertelen. Ő vajon milyen traumákat hordoz azóta is magában?

Vagy a takarító, aki a Bataclan-terem vértócsáit mossa fel a halottak szellemeitől körülvéve. Hisz bennük? Mármint a szellemekben?

Abban hiszek, hogy egy nagyon szép és rejtélyes dologgal vagyunk felruházva, amit úgy hívnak: emlékezet. És számomra a halottak világával való kapcsolat egészen egyszerűen ezen keresztül valósul meg. Mindannyian hordozunk az emlékezetünkben olyan embereket, akik már nincsenek itt, olyan helyeket, amelyek már nem léteznek, vagy egy elmúlt világ gesztusait. Hogy a holtak és az élők világa kevésbé átjárhatatlan, mint gondolnánk, az emlékezetnek köszönhetően igaz. Mint egy láncolat, úgy hordozzuk mind magunkban a tegnap világát. Ebben mélyen hiszek.

A könyve egy csókkal ér véget.

Egy késleltetett, egy mindent túlélő, egy bármi áron való csókkal. Elképzeltem, ahogyan két fiatal nő már az elején meg akarja csókolni egymást az első teraszon, de rájuk törnek a terroristák. Aztán átmennek – és ez itt tényleg a fikció adta lehetőség – a második teraszra, majd a koncertterembe. Ők visznek magukkal bennünket abba az éjszakába. Ott lesznek minden olyan helyen, amelyet aznap este támadás ért. És minden alkalommal újra és újra megakadályozzák őket abban, hogy megtapasztalják a szerelmet, amely születőben van köztük. Azt akartam, hogy a legvégén azért történjen meg a csók, hogy azt legalább ne lophassák el tőlük. Még akkor sem, ha egyikük vagy mindkettőjük meghal, ami persze sosem derül ki.

Miért döntött úgy, hogy két nő és nem egy férfi és egy nő szerelmét ábrázolja?

Mert úgy gondolom, hogy a női szabadság iránti gyűlöletnél nincs erősebb a radikális iszlámban. Azt választottam, ami a legfélelmetesebb azok számára, akik azon az éjszakán gyilkoltak: két kiengedett hajú, boldog, szabad nő szerelmét.

€/HUF 410,74 ↑ +0,11% | $/HUF 387,49 ↑ +0,63% | CHF/HUF 439,04 ↑ +0,41%

LAPSZÉL

Nagy csúcsminiszter, Varga MNB-elnök lesz

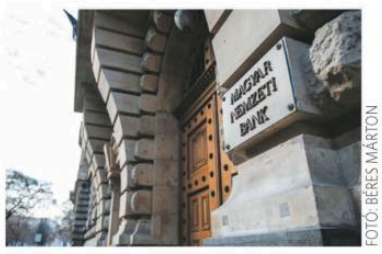

FOTÓ: BERES MÁRTON

Jövőre Varga Mihály jelenlegi pénzügyminiszter kikerülhet a kormányból – legalábbis Lázár János szavaiból erre lehet következtetni. A közlekedési és építésügyi miniszter éves meghallgatásán az Országgyűlés gazdasági bizottsága előtt a MÁV finanszírozásáról szólva kijelentette, hogy „Varga miniszter úrtól" eddig minden szükséges forrást megkapott, majd a 444.hu tudósítása szerint hozzátette: „Hogy az új pénzügyminisztertől megkapom-e, azt nem tudom." Ezzel Lázár az első kormánytag, aki nyíltan beszélt arról, hogy milyen személyi változásokkal jár az új kormányzati gazdaságirányítási struktúra. A kormányfő korábban már utalt arra, hogy a mostani két gazdasági minisztere, Varga Mihály és Nagy Márton, a nemzetgazdasági tárca vezetője közül az egyik az MNB élére kerül, a másik pedig csúcsminiszterként visz tovább a kormányban mindent, ami gazdaság. NÉPSZAVA

Fizetésükre várnak a dunai vasmű dolgozói

FOTÓ: PAVEL BOGOLEPOV

„A Bérgarancia Alap lehívásához szükséges külön számlákat részben már sikerült megnyitnia a Liberty Dunaújvárosnak, így abban bízunk, hogy a vasmű dolgozóinak hamarosan, akár már szerdán átutalják az esedékes fizetéseket" – osztotta meg értesüléseit lapunkkal Magyar Zoltán, a Dunaferr DV. Vasas Szakszervezeti Szövetség elnöke. A dolgozók azonban ezt sem vehetik biztosra, mert mint az érdekvédelem vezetője jelezte, ezek az információk nem hivatalos csatornákon érkeztek. A történet előzménye, hogy november elején – mint ahogy korábban többször is – csúszott a munkavállalói jövedelmek kifizetése. Ezúttal viszont a tulajdonos, a Liberty Steel időben előre jelezte: nincs pénze a jövedelmek kifizetésére, így azokat a Bérgarancia Alapból kell lehívni. Á. A.

RÉSZVÉNYEK

BUX		
76 966,70	↑	+0,10%
Mol		
2 610 Ft	↓	-1,21%
MTelekom		
1 194 Ft	↑	+1,36%
OTP		
20 490 Ft	↑	+1,64%
Richter		
10 810 Ft	↓	-1,73%

Átmeneti inflációlassulás

STAGNÁLÁS Elmaradt az árak gyors emelkedése októberben. Ezúttal főként a mobilszolgáltatók árvízi engedményei húzták le az átlagot.

PAPP ZSOLT

A szeptemberi 3-ról októberre 3,2 százalékra nőtt a 12 havi drágulás üteme – közölte a KSH. Az adat meglepetés, ugyanis az elemzők 3,5 százalékot vártak, ám az év hátralévő részében még kisebb felpattanás jöhet.

A Központi Statisztikai Hivatal közleménye szerint 12 hónap alatt az élelmiszerek ára 4,5 százalékkal – a mért inflációt számottevően meghaladó mértékben – nőtt, ezen belül a liszt 38,9, a tej 16,8, a gyümölcs és zöldség 12,1, az étolaj 9,9, a csokoládé és kakaó 9,8, a vaj, vajkrém 7,9, az éttermi étkezés 7,6, az iskolai étkezés 6,2 százalékkal drágult. Csökkent viszont termékcsoporton belül a száraztészta ára 7,3 százalékkal, a cukoré 2,9, a margariné 2,7, a tojásé 2,1 százalékkal. A szeszes italok, dohányáruk ára 3,8 százalékkal emelkedett, a háztartási energia 4,8 százalékkal lett olcsóbb a KSH sajátos módszertana miatt. Az igazi nagy meglepetés azonban az volt, hogy a szolgáltatások áremelkedése az előző hónapban mért 8,4-ről 7,2 százalékra lassult októberben, sőt egyhavi alapon a szolgáltatások átlagosan 0,9 százalékkal lettek olcsóbbak, köszönhetően annak, hogy telefon-, internetszolgáltatásért 6,8 százalékkal kellett kevesebbet fizetni, mint 2024 szeptemberében. Ez a tétel jelentősen lassította az infláció növekedését, ám a hatás egyszeri lehet.

Árokszállási Zoltán, az MBH Bank elemzője mutatott rá, hogy a szeptemberi árvíz segíthette lehúzni az inflációt, ugyanis az áradások idején több mobilszolgáltató biztosított ingyenes adat- és beszélgetéscsomagokat, amit októberben számolt el a KSH. Amennyiben igaz ez a feltevés, akkor az várható, hogy az előttünk álló időszakban (vélhetőleg a novemberi hónap folyamán) jelentős emelkedést mér a KSH ebben a körben, ami viszont megdobhatja a havi inflációs adatot – írta Árokszállási Zoltán.

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Az élelmiszerek ismét az átlagot jóval meghaladó mértékben drágultak

3,6 százalék környékén alakulhat az idei átlagos infláció

Az elemző szerint ezzel együtt decemberre 4,4 százalékos infláció várható – vagyis a következő hónapokban emelkedik az árindex. A szakember megemelte a jövő évi inflációs várakozásait – 3,6-ről 3,8 százalékra –, amit a forint elmúlt hetekben tapasztalt gyengülésével magyaráz. A vártnál rosszabb GDP hűti az inflációt, ugyanakkor az érdemben 400 fölé kerülő EUR/HUF-árfolyam egyre markánsabb inflációs kockázatokat jelent (2024-ben október végéig az éves átlagos euróárfolyam nem érte el a 393-at). Emellett jövőre jelentős, 12 százalékos minimálbér-emelést tervez a kormány, ami ugyancsak árfelhajtó hatású.

Németh Dávid, a K&H Bank elemzője szerint is meglepetést okozott az októberi infláció, ami annak köszönhető, hogy a szolgáltatások ára mérséklődött. Ezzel együtt az elemző továbbra is gyorsulást vár az év hátralévő részében, ám a korábban vártnál visszafogottabb lehet a tempó. Decemberben 4 százalék körüli szinten lehet a mutató, így az éves átlagos infláció 2024-ben 3,6 százalék környékén alakulhat – közölte a K&H közgazdásza. Németh Dávid úgy látja, hogy az idei kedvező adatoknak lesz egy átgyűrűző hatása, ami visszafogja majd a jövő évi áremelkedési ütemet. Ugyanakkor fontos lesz a forint árfolyamának alakulását figyelembe venni, hiszen a tartósan gyenge forint az importált infláción keresztül felfelé mutató kockázatot jelent. A mostani kilátások alapján Németh Dávid az ideivel nagyjából azonos éves átlagos inflációra számít 2025-ben.

KOCKÁZAT

ÁROKSZÁLLÁSI ZOLTÁN

A vártnál rosszabb GDP hűti az inflációt, ugyanakkor az érdemben 400 fölé kerülő EUR/HUF-árfolyam egyre markánsabb inflációs kockázatokat jelent

Nagyot esett a kis kutak forgalma

ÜZEMANYAG Az év harmadik negyedében az előző esztendő hasonló időszakához képest 1,1 százalékkal, 1,7 milliárd literre esett a teljes hazai üzemanyag-forgalom – számítottuk ki a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV) nemrég nyilvánosságra hozott összesítéséből. A szint a 2021-es 1,8 milliárdos csúcs óta, furamód az elvileg forgalomugrást hozó 2022-es árstopot is beleszámítva, folyamatosan esik. Igaz, még mindig az idei a valaha mért ötödik legmagasabb érték.

A július–szeptemberi adaton belül a kisebbik, alig több mint félmilliárd liter benzin másfél százalékos növekedés, míg a pont 1,2 milliárd liter gázolaj 2,2 százalékos esés.

A nagy hazai márkákat képviselő Magyar Ásványolaj Szövetség (MÁSZ) október közepén nyilvánosságra hozott adataiból a harmadik negyedévre körükben egymilliárd literes forgalom adódik, ami félszázalékos növekedés. Míg az eme, „színeseknek" nevezett körben mért 420 millió literes benzinkereslet 3 százalékos ugrás, a 626 millió liter gázolaj egyszázalékos visszaesés.

A nagy láncokon kívüli, úgynevezett „fehér" kutakon történt 432 millió literes július–szeptemberi üzemanyag-forgalom szembeötlő, 6 százalékos esés az előző év azonos időszakához képest – számolható ki a NAV által szintén közzétett országos kútadatok és a MÁSZ-közlés különbségéből. Ennél nagyobb csökkenést számukra csak a 2022-es 25 százalék mutatott, amit akkor azzal magyaráztak, hogy az autósok egy része a máskor olcsóbb, de nehezebben megközelíthető „fehér" kutaktól az egyenárasítással átpártolt az üzemanyagokat akkor egyaránt literenként 480 forintért mérő, de kényelmesebb „színesekhez". A kis kutakon a harmadik negyedév során értékesített 120 millió liter benzin közel 5, a 312 millió liter gázolaj pedig mintegy 7 százalékos esés. Miközben a „fehérek" csaknem ezres száma közelíti a „nagyokét", előbbiek forgalom szerinti részesedése a harmadik negyedévben 31-ről 29 százalékra apadt. Ez az adat a felmérés 2008-as kezdetére jellemző, és azóta a negyedik legalacsonyabb. A „márkátlanok" piaci részesedésének 2021-ig tartó, szinte töretlen bővülését a 2022-es árstop ezek szerint hosszú távon is megtörte.

Igaz, a kevésbé szem előtt lévő „közvetlen nagykereskedelem", vagyis például a tömegközlekedési, mezőgazdasági vagy honvédségi járművek nem nyilvános, szinte csak gázolajra korlátozódó, 263 millió literes negyedévi tankolása, ha csak 2 százalékkal is, de rekordszintre ugrott.

Egri Gábor: A különadó emelése eltüntette a kis kutak eddigi árelőnyét

A január–szeptemberi összesítések hasonló, bár némiképp tompább változásokat tükröznek. Az első háromnegyed évben a teljes hazai üzemanyag-kereslet 0,7, a MÁSZ-hálózatoké 0,4, a fehéreké pedig 1,8 százalékos csökkenést mutat.

Összesített teljesítményük visszaesését a 2022-es árstop még mindig tartó, káros hullámai mellett az ez év elejével 1,5 ezrelékről nekik is 3 százalékra emelt kiskereskedelmi különadóval magyarázta lapunknak Egri Gábor, a „kis" egységeket képviselő Független Benzinkutak Szövetségének (FBSZ) elnöke. (Utóbbi esetben a kisebb forgalmú üzemanyagcégek kedvezőbb kulcsát a nagyobbakéhoz emelték.) Eme literenként nettó 12-14 forintos drágulást hozó lépés szinte eltüntette a fehér kutak eddigi legnagyobb vonzerejéül szolgáló árelőnyt – tette hozzá. A jellemzően családi tulajdonú, egy-egy térség ellátásában mégis kulcsszerepet játszó kis töltőállomások máig nyögik a 2021 és 2022 vége között érvényes árstop hatásait is – tette hozzá. Mindemellett kedvező fejleményként értékelte, hogy a kormány a jelek szerint levette a napirendről a hazai energiacégekre – így a kis kutakra is – kirótt hatékonysági „járuléknak" a 2023-as forgalomra vetített, így az FBSZ szerint visszamenőleges, nemrég közzétett emelési tervét. Egri Gábor reményét fejezte ki aziránt, hogy egy-egy szakmai észrevételük a kabinet soraiban máskor is értő fülekre talál. MARNITZ ISTVÁN

A magyar külpolitika szíve közepe

NEMZETPOLITIKA Az Orbán-kormány nem aggódik a szlovák nyelvtörvény miatt, a külügyminiszternek elég garancia barátja szava. A Magyar Szövetség kínos helyzetbe került.

GÁL MÁRIA

„Szijjártó Péter látogatása során megerősítette a Magyar Szövetség azon álláspontját, hogy a nyelvtörvény semmilyen módosítása nem történhet a nemzeti közösségek kárára. A remek hangulatú találkozón Gubík László vázolta a felvidéki magyarság előtt álló kihívásokat és a Magyar Szövetség terveit. A tárgyaláson természetesen terítékre kerültek a magyar–szlovák határon átnyúló kapcsolatokból a régióink számára származó gazdasági lehetőségek is. Köszönjük a látogatást, a bátorítást és a jókívánságokat!” – olvasható a szlovákiai Magyar Szövetség Facebook-oldalán megjelent bejegyzésben.

A poszt azt követően született, hogy Szijjártó Péter magyar külügyminiszter hétfőn Pozsonyban tárgyalt Peter Žiga szlovák házelnökkel, ezt megelőzően pedig a magyar párt vezetésével is egyeztetett. A Szövetség legújabb álláspontja azért is különös, mert néhány nappal korábban ugyanezen a felületen még „elfogadhatatlannak” nevezték a kiszivárgott nyelvtörvényjavaslatot, melynek értelmében „a lángost is csak osúchként lehetne elsősorban feltüntetni”. Gubík László elnök a szlovák közszolgálati rádióban a javaslat „abszurditásáról” beszélt, és azt mondta, az az 1995-ös mečiari nyelvtörvénynél is szigorúbb.

A Magyar Szövetség sajtóosztálya egy későbbi időpontra ígért választ megkeresésünkre.

A magyar diplomácia első emberének Facebook-bejegyzése sem maradt el a témában. Szijjártó azt írta: „A magyar külpolitika szíve közepe a nemzetpolitika, a határon túli magyar nemzeti közösségek ügyének képviselete a szívügyünk.” A szlovák nyelvtörvény módosítása kapcsán állítása szerint „már idejekorán” megkezdték a párbeszédet, és többször egyértelmű megerősítést kaptak arra nézvést, hogy a törvényjavaslat céljai között nem szerepel a kisebbségi nyelvek használatának korlátozása.

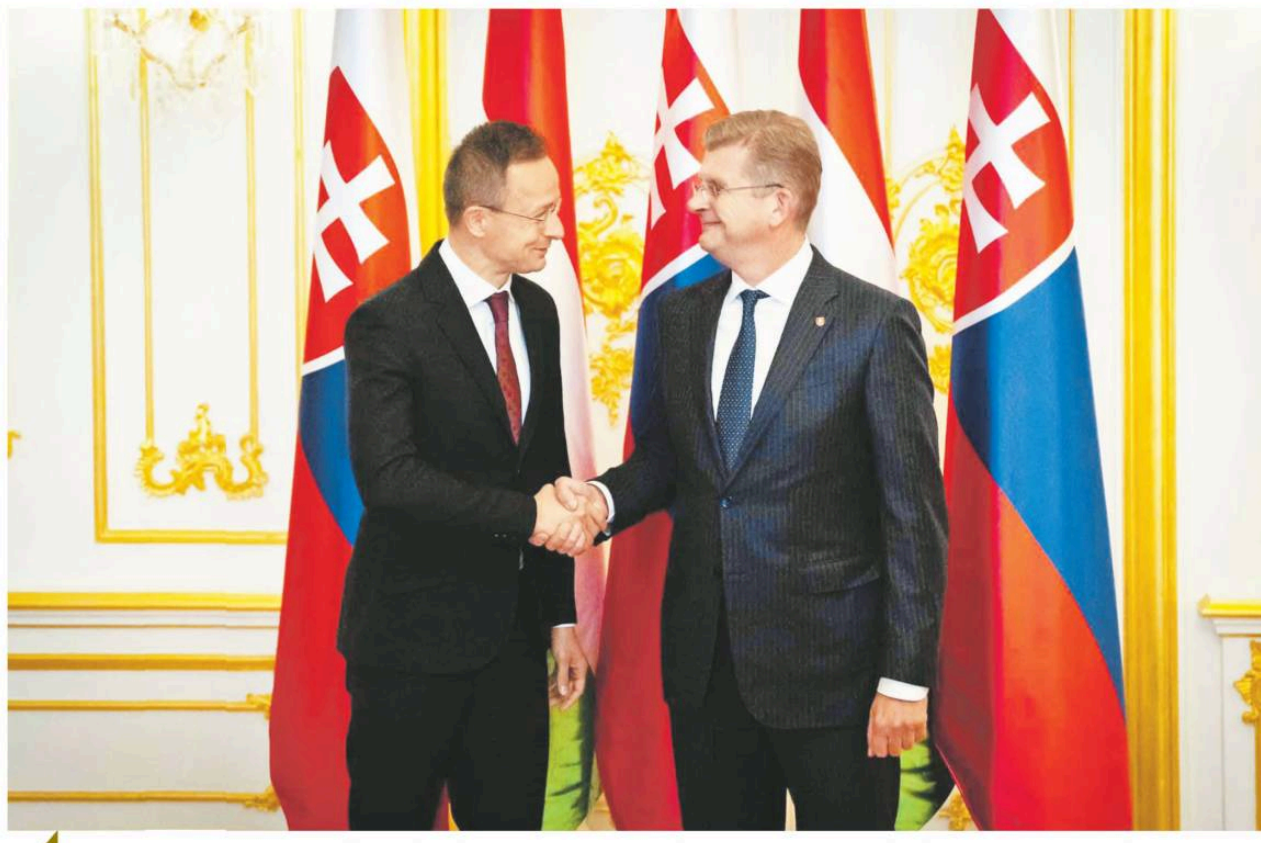

FOTÓ: FACEBOOK

A legsötétebb éveket idézi a Fico-kormány nyelvtörvénytervezete. A szlovák liberálisok tiltakoztak is ellene magyarellenessége miatt, de az Orbán-kormány külügyminisztere szerint nem fenyegeti veszély a szlovákiai magyarokat

Szijjártó Péter arra nem ad magyarázatot, hogy egy eleve szigorítási céllal született módosítás miként hagyhatja érintetlenül a kisebbségi nyelvhasználati jogokat. A külügyminiszter azt írta: „Ennek biztosítása érdekében folyamatos konzultációt tartunk fenn a felvidéki magyarokat képviselő párt, a Magyar Szövetség közelmúltban megválasztott új vezetőségével.” Csakhogy a Szövetség nem is parlamenti párt, esélye sincs befolyásolni a szlovák törvényhozást.

Mint arról a Népszava is beszámolt, a szlovák kulturális minisztérium kidolgozott egy az államnyelvtörvényt módosító tervezetet, amelyet egyelőre nem hoztak nyilvánosságra. A kiszivárgott dokumentum azonban ijesztő képet fest, a legsötétebb mečiari idők szintjét idéző korlátozásokat irányoz elő a nemzeti kisebbségek anyanyelvhasználatára nézve. Ha megszavazzák azt – eddig a hárompárti szlovák koalíció minden vitatott tervezetet elfogadott –, akkor a postákon és buszokon sem lehet majd magyarul beszélni, a törvényszegőkre akár 20 ezer eurós bírságot is kiróhatnának. A szlovák liberális párt, az SaS már a nyelvtörvény szigorításának hírére tiltakozott, jelezve, hogy a kezdeményezés egyértelműen magyarellenes. A magyar kormány részéről azonban ez idáig semmiféle tiltakozás nem volt.

Szijjártó arra nem ad magyarázatot, hogy a szigorítási céllal született módosítás miként hagyhatja érintetlenül a kisebbségi nyelvhasználati jogokat.

A pozsonyi tárgyalások után a Peter Žigával tartott közös sajtótájékoztatón Szijjártó arról számolt be, hogy a nyelvtörvény tervezett módosításával kapcsolatban a szlovák házelnök arról biztosította, semmilyen módon nem változtatnának a jelenlegi kisebbségi status quón, az esetleges új nyelvi jogi szabályozás semmilyen módon nem veszélyezteti az anyanyelvhasználatot. A magyar külügyminiszter hangsúlyozta: személyesen is jó kapcsolatot ápol Žigával, ígérete számára garancia. Mint mondta: „Egyetlen olyan alkalomra sem emlékszem, amikor az elnök úr valamit mondott volna, és aztán másként alakultak volna a dolgok.”

A Népszava elküldte kérdéseit Szijjártó Péternek. A külügyminisztertől arról érdeklődtünk, hogy a szlovák fél ismertette-e a magyar féllel a készülő nyelvtörvény jelenlegi változatát. Milyen konkrét garanciát adott a szlovák házelnök: hogy majd a koalíció nem szavazza meg a parlamentben, vagy módosítják a tervezetet, kiiktatják abból a magyar kisebbséggel szemben diszkriminatív előírásokat? Megkérdeztük, mire alapozta külügyminiszterünk azt az optimista kijelentését, hogy „nagyon jó úton vagyunk abba az irányba, hogy ne legyen baj”, esetleg van ígéret arra, hogy lekerül a napirendről a törvénytervezet? Választ egyelőre nem kaptunk.

A jövőjét emészti fel Oroszország

PROGNÓZIS Az orosz gazdaság most emészti föl a jövőjét – nyilatkozta az Oroszországban betiltott Novaja Gazetának Igor Lipszic orosz közgazdász, a nemzetközi tekintélyű Viszsaja Skola Ekonomiki moszkvai közgazdasági egyetem egyik alapítója. A 2021 óta külföldön élő professzor figyelmeztetett: a túlköltekezésnek nagy böjtje lesz.

A jelenlegi orosz gazdasági növekedést ugyanis az hajtja, hogy az állam hatalmas összegeket fordít a hadiipari termelésre. A professzor szerint az emberek e bővülést aranykornak érzékelik, és erre még két nemzedéken át emlékezni fognak. Ám ez a két generáció sokkal rosszabbul él majd, mint most, ráadásul a javulás reménye nélkül. „Olyan ez, mint amikor a sportoló doppingol, rekordot emel a súllyal, aztán tartósan mozgásképtelenné válik. A jólétnek ez a »doppingos növekedése« valójában katasztrófa az orosz gazdaság számára. A növekvő jövedelmekkel párhuzamosan erősödő kereslettel szemben most van kínálat, de hogy ez ezen a szinten marad-e, az egyáltalán nem biztos” – véli az orosz szakember. Szerinte a termelés azért nőtt valamelyest, mert az orosz piacot sok külföldi elhagyta, az áruk mennyisége sem csökkent, mindössze a szerkezet változott: ami korábban nyugatról jött be, most a hazai termelésből származik.

Éppen ez jelenti a bizonytalanságot: az orosz termelés a megváltozott helyzetben nem tud meglenni kínai áruk, mindenekelőtt bizonyos nyersanyagok, alkatrészek, berendezések nélkül. Ha a kínai importtal gondok lesznek, az orosz termelés semmit sem tud kínálni ezek helyettesítésére. Nemrég húsz orosz iparág képviselői levélben tájékoztatták a gazdaságfejlesztési minisztériumot, hogy a kínai vegyipari óriás, a Wanhua Chemical Group és a szaúd-arábiai Sadara Chemical leállította az izocianátok (MDI) szállítását Oroszországba. Ez a vegyipari termék széles körben használatos az autó- és építőiparban, a háztartásigép-gyártásban és más iparágakban, Oroszország pedig e téren száz százalékban az importtól függ. A saját MDI-gyártás már 2014-ben szerepelt a tervekben, de egyetlen gyár sem épült, mert kényelmesebb és olcsóbb volt külföldről vásárolni. Az Európai Unió 14. szankciós csomagja azonban az izocianátok Oroszországba szállítását is betiltotta.

Előrejelzések szerint az orosz import az idén 1-3 százalékkal fog csökkenni, ez 4 százalékkal roszszabb, mint tavasszal várták. Az orosz vezetést ez nem aggasztja, mi több, összhangban van törekvéseivel. Mint arról lapunk is beszámolt, Vlagyimir Putyin elnök májusban elrendelte, hogy 2030-ra 17 százalékra kell csökkenteni az import arányát a GDP-ben. Kormányzati remények szerint az orosz vállalatok képesek lesznek elfoglalni a megüresedett réseket.

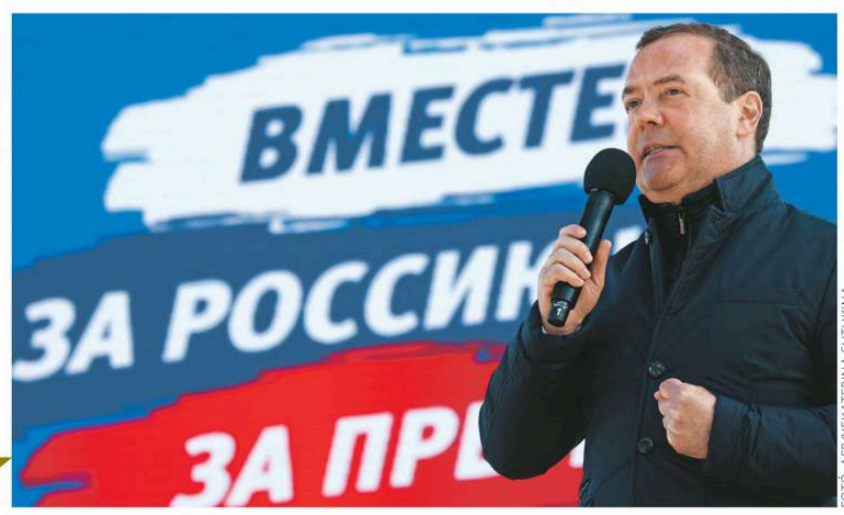

FOTÓ: AFP/YEKATERINA SHTUKINA

Dmitrij Medvegyev szerint Oroszország a háború lezárása után is sok fegyvert gyárt majd

Lipszic professzor e tekintetben sem derűlátó. Szerinte Oroszország nem képes erre, úgy lesz majd, mint a Szovjetunióban: órákig kellett állni a külföldi női csizmákért, vagy marad a ronda hazai – jegyezte meg.

És nem ez az egyetlen gond. Oroszország korábban tartalékokat képzett az olaj- és gázexportból származó bevételek egy részéből, hogy kivédje az áringadozásokat. Ennek az alapnak a szabad pénzeszközei az elmúlt 2,5 év alatt, amióta tart a különleges hadműveletnek hívott teljes körű ukrajnai háború, több mint a felére csökkentek, és a pénzügyminisztérium újabb jelentős összeget készül kivonni onnan a hiány finanszírozására. A professzor nem tartja valószínűnek, hogy képesek lesznek ismét tartalékokat fölhalmozni. Elmondása szerint a háború előtt az olaj- és gázipari vállalatok az orosz bruttó termék 67-70 százalékát adták, ha viszont az olajár csökken, nem lesz miből fizetni halaszthatatlan kiadásokat, élelmiszert, gyógyszert vásárolni, így az ország ismét pénztartalék nélkül maradhat, mint a 90-es évek elején. Most ugyan nőnek a nem olaj- és gázbevételek, ezek egyik fő forrása azonban az áfa. Az infláció fölgyorsulásával az emberek több áfát fizetnek, vagyis a költségvetési bevételek bővülése valójában a lakosságtól elvont pénzeszközök növekedése.

A jelenlegi helyzetnek – becslések szerint – 15–30 millió haszonélvezője van a 147 milliós Oroszországban, ők a hadiipari termelésben vesznek részt, vagy ahhoz kapcsolódnak. A bérek itt jelentősen nőttek, a nyugdíjak azonban nem, ez 40 millió embert érint, és a közszféra dolgozói sem kaptak pluszpénzt. A fogyasztói „boom” militarizáción nyugszik, és ez nemcsak az infláció növekedéséhez vezetett, hanem azzal is járt, hogy a hadiipar elszívta a szakképzett munkaerőt: nemcsak mérnökök és tervezők, hanem már szakmunkások is hiányoznak.

Igor Lipszic professzor szerint Oroszország továbbra is rengeteg pénzt fog katonai kiadásokra fordítani. Prognózisát alátámasztják Dmitrij Medvegyev, a nemzetbiztonsági tanács elnökhelyettesének szavai, aki nemrég azt mondta: „A különleges katonai művelet aktív szakasza után is még meglehetősen hosszú ideig igen jelentős mennyiségben kell fegyvert gyártanunk.”

KEREKES ANDRÁS

FOTÓ: AFP/CARSTEN KOALL

Frank-Walter Steinmeier német elnök hozza meg a végső döntést

Februárban választ Németország

BERLIN Kompromisszumos megoldás született az előrehozott német parlamenti választás időpontjáról. A két legnagyobb frakció, a szociáldemokrata és a keresztény uniópárti képviselőcsoport megállapodása értelmében február 23-át javasolják az idő előtti voksolás időpontjaként. A liberális FDP és a Zöldek is támogatják az előterjesztést. A végső döntést Frank-Walter Steinmeier köztársasági elnök hozza meg, de aligha javasol más időpontot.

A hárompárti, a szociáldemokraták, a Zöldek és a liberális FDP alkotta kormány múlt héten esett szét, miután Olaf Scholz kancellár menesztette a kormányból Christian Lindner pénzügyminisztert a kabinet célkitűzéseivel ellentétes gazdaságfejlesztési elképzelései miatt. Scholz eredetileg azt javasolta, hogy január közepén rendezzen bizalmi szavazást a Bundestag a kisebbségi kormányról, a kedden megkötött kompromisszum alapján azonban ennek időpontja nagyjából egy hónappal korábban, december folyamán, de még karácsony előtt várható. NÉPSZAVA

Kardjába dőlt Canterbury érseke

FOTÓ: AFP/ANDREW MILLIGAN

Lemondott az anglikán egyház vezetője, helyzete már tarthatatlan volt

LEMONDÁS A rá nehezedő nyomás hatására kedd délután Justin Welby, az anglikán egyház 68 éves legfőbb vallási vezetője III. Károly beleegyezésével visszavonult tisztségéből. A nap folyamán a brit kormányfő is kijelentette: az egyház „nagyon, nagyon súlyosan cserben hagyta” azt a legalább 130 fiút és fiatalembert, akiket John Smyth, egy korábban különböző iskolákban és nyári táborokban tevékenykedő keresztény ügyvéd öt évtized alatt, három különböző országban abuzált szexuálisan és vert meg brutálisan. Az akkor még nem felszentelt Welby több táborban is egyidejűleg önkénteskedett Smythszel a ’70-es évek végén, ’80-as évek elején, de a bűnökről mit sem tudott. Egy a múlt héten megjelent független jelentés tárta fel, hogy ha már Canterbury érsekeként komolyan vette volna a rendőrségnek 2013-ban tett bejelentéseket, Smytht még felelősségre lehetett volna vonni. 2018-ban, 75 éves korában úgy halt meg viszont, hogy még csak elkezdődött ellene a nyomozás. Welby pozíciója akkor vált tarthatatlanná, amikor Newcastle püspöke után egy tízezer nevet tartalmazó egyházi petíció is a távozását követelte.

R. HAHN VERONIKA, LONDON

Nem mindegy, milyen békét akarunk

BIZTOSOK „Ha Amerika aggódik Kína miatt, először Oroszország miatt kellene aggódnia” – hangsúlyozta meghallgatásán a külügyibiztos-jelölt.

PAPP ROLAND
BRÜSSZEL

A keddi brüsszeli meghallgatáson három órán át kérdezték EP-képviselők Kaja Kallas észt politikust, aki decembertől lehet az Európai Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselője, kvázi-külügyminisztere. Kallas, Észtország volt miniszterelnöke, Ukrajna egyik legelkötelezettebb támogatója, most is számos kérdést kapott arra vonatkozóan, hogyan tervezi Ukrajnát támogatni a jövőben. Kifejtette, szerinte Európa a győzelemig kész támogatni Kijevet, és Amerikának továbbra is érdeke Ukrajnát segíteni. Ha Oroszország megnyeri ezt a háborút, az lökést adhat másoknak is, hiszen azt látnák, megéri az agresszió.

A biztosjelölt, aki az Európai Bizottság alelnöke is lesz megválasztása esetén, óva intett a jóslásoktól, hogy pontosan mi is lesz Donald Trump terve Ukrajnával. Trump a kampányában többször elismételte, hogy „egy nap alatt” békét teremtene, csak asztalhoz kellene ültetnie Vlagyimir Putyin orosz és Volodimir Zelenszkij ukrán elnököt. Kallas hangsúlyozta, az USA az EU legfontosabb partnere, mindenképpen együtt fognak dolgozni. A békét firtató kérdésekre azzal válaszolt, hogy ő maga is békepárti, de ehhez hosszú távú és fenntartható béke szükséges. A korábbi tűzszünetek csak újabb háborút szültek. Szerinte akkor lesz vége ennek a háborúnak, ha Oroszország rájön, hogy hibát követett el megindításával.

Kína kapcsán a kereskedelmi egyensúlytalanság kérdése mellett emlékeztetett, hogy Peking eszközként használja az erőforrásait. Kínának szerinte magas árat kell fizetnie azért, hogy támogatja Oroszország háborúját Ukrajna ellen. Egy olyan világban, ahol Irán, Oroszország, és Észak-Korea több lőszert tud gyártani, mint az EU és az USA együttesen, különösen fontosnak tartja a befektetéseket a védelmi iparba. Igaz, elvetette egy önálló EU-s hadsereg létrehozását célzó terveket. Szerinte nem érdemes a NATO-val párhuzamos struktúrákat létrehozni – a 27 tagállamból 23 a védelmi szövetség tagja –, inkább a védelmi infrastruktúra finanszírozásában látná az EU szerepét.

A közel-keleti háborúval kapcsolatban minden felet visszafogottságra és az emberi jogok betartására szólított föl, ez nem tűnt elégségesnek több baloldali és zöldpolitikus számára, akik a civilek elleni támadások hevesebb elítélését várták el. Kallas felhívta a figyelmet, hogy az EU adja a legtöbb segélyt Palesztinába, a szélsőséges izraeli telepesek közül pedig többeket szankcionált. Ugyanakkor számos konkrét kérdésre kikerülte a választ Izrael, Palesztina és Irán kapcsán is.

Bár korábban az EP-képviselőknek írásban küldött válaszaiban Kallas több lehetőséget is fölvetett, hogyan lehetne egy egységesebb EU-s külpolitikát folytatni – mivel sokszor egyes tagállamok vétója megakaszthatja a közös döntéseket –, szóban visszafogottabb volt. Föl idézte: amikor ő észt miniszterelnökként részt vett EU-s csúcsokon, mindenki kompromisszumokra és közös munkára törekedett. Szerinte csak akkor lehet az EU-nak a külvilágban is valódi szerepe, ha a 27-ek közös álláspontot találnak, és ugyanazt képviselik kifelé.

FOTÓ: AFP/NICOLAS TUCAT

Kaja Kallas leendő külügyi főbiztos Ukrajna egyik legelkötelezettebb támogatója

> Kallas sorsáról valószínűleg szerdán döntenek az EP-frakciók koordinátorai, hasonlóan a többi öt alelnökjelölthöz, akiket kedden hallgattak meg az EP bizottságai.

Raffaele Fitto nehéz órái

Európa iránti elkötelezettségéről és függetlenségéről igyekezett meggyőzni hallgatóságát Raffaele Fitto olasz politikus, aki kedden az Európai Parlament hét bizottságának képviselői előtt beszélt arról, mit tenne az Unió felzárkóztatási forrásaiért felelős biztosként. A magyar Várhelyi Olivér mellett Fitto a legtöbb vitát kiváltó biztosjelölt, miután egy olyan kormány jelölte, amelyet az EP baloldali és liberális frakciói a szélsőjobboldalhoz sorolnak. Őt ráadásul bizottsági alelnöknek szánja Ursula von der Leyen megválasztott elnök, amit a progresszív oldal eddig élesen ellenzett. A politikus – aki az Olasz Testvériség nevű, neonáci múlttal rendelkező kormánypárt tagja – parlamenti meghallgatásán többször megerősítette, hogy biztosként pártoktól és kormányoktól függetlenül fog tevékenykedni, de nem volt hajlandó elhatárolódni Giorgia Meloni miniszterelnök pártjától. Többen szembesítették azzal, hogy EP-képviselőként nem szavazta meg a Magyarországgal szemben elindított hetes cikkelyes eljárást és olyan indítványokat támogatott, amelyek szerint a jogállamiság védelmében tett brüsszeli lépések sértik a nemzetállamokat. Raffaele Fitto a vádakra úgy reagált, hogy korábbi állásfoglalásainak nincs közük jelenlegi szerepvállalásához.

Halmai Katalin (Brüsszel)

Nem lesz tűzszünet Libanonban (sem)

HÁBORÚ „Nem lesz tűzszünet Libanonban, és nem lesz szünet sem a harcokban” – szögezte le kedden egy X (korábbi Twitter) bejegyzésében Izrael múlt héten, a menesztett Joáv Galant helyére kinevezett védelmi minisztere, Israel Katz.

Izraeli, amerikai és arab sajtójelentések egybehangzóan állítják, hogy már az amerikai elnökválasztás előtt intenzív tárgyalások folytak a Hezbollah elleni háború lezárásáról és a Libanonnal kötött megállapodás küszöbön van. A véglegesítés céljából Ron Dermer stratégiai ügyekért felelős izraeli miniszter most is Washingtonban egyeztet a Biden-adminisztráció illetékeseivel, és találkozni fog Donald Trumppal és alakuló csapata tagjaival. Az már hivatalos, hogy a Trump-kormányzatban Massad Boulos amerikai–libanoni üzletember, a megválasztott elnök Tiffany nevű lányának apósa lesz az USA felelős megbízottja a libanoni tűzszünet gyors intézésének.

A tárgyalások előrehaladott állapotára utal az is, hogy ismét a térségbe érkezik Amos Hochstein, Joe Biden hivatalban lévő amerikai elnök közel-keleti ügyekért felelős vezető tanácsadója.

Katz azonban kizárta a tűzszünet lehetőségét, azt szeretné, hogy a tárgyalások alatt ne kelljen szüneteltetni a Hezbollah elleni csapásokat, mert úgy véli, nyerő helyzetben van Izrael. Hétfőn egyenesen azt nyilatkozta, legyőzték a Hezbollahot, amely aznap is közel 200 rakétát lőtt ki a zsidó államra.

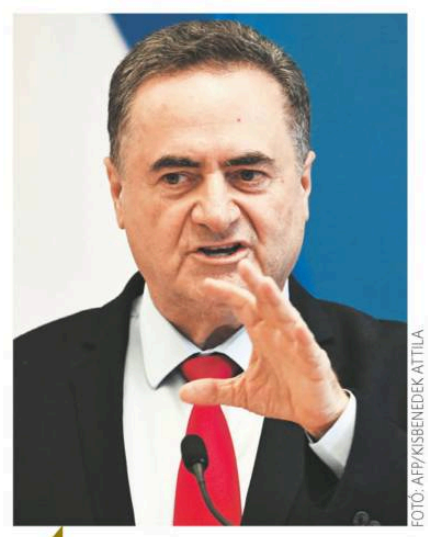

FOTÓ: AFP/KISBENEDEK ATTILA

Israel Katz korábbi külügyminiszter nem támogatja a tárgyalásokat

Katz szerint az eddigi eredmények „a győzelem képét” teremtették meg Izrael számára, ezért továbbra is teljes erővel, addig kell folytatni a Hezbollah elleni csapásokat, amíg a háborús célok nem teljesülnek. A Netanjahu-hű politikus szerint Izrael csak olyan megállapodásba egyezne bele, amely jogot adna arra, hogy folytassa a terrorizmus elleni harcot Libanonban. Arra aligha van esély, hogy akár Libanon, akár a közvetítők elfogadják ezt. A Netanjahu-kormány egyes tagjainak nyilatkozatai arra utalnak, hogy azt remélik, a Trump-kormányzat sokkal engedékenyebb lesz Izraellel szemben, ámde tekintettel a kinevezett családtag felelősre, Libanon ez alól vélhetően kivétel lesz. GÁL MÁRIA

Egyleti gitt

MUHARI JUDIT

„Hát menjünk szép sorjában, először is mondd meg nekem, mi az a gitt? – Ez egy olyan pép, amivel az üvegesek az ablakot beragasztják a fába. Az üveges bekeni oda, és az ember a körmével kikaparja az ablakból. – És ezt te kapartad ki? – Nem, kérem, ez az egyleti gitt. Mert benne van az alapszabályokban, hogy az elnök köteles mindennap legalább egyszer megrágni..., mert különben megkeményedik...”

Molnár Ferenc A Pál utcai fiúk című regényéből van az idézet, talán mindenkinek ismerős. A Fidesz egyleti gittje a pedofília.

Nemrég egy újabb szájba került a közös gyurma, Semjén Zsolt nyújtott be gyermekvédelmi törvénymódosító javaslatot, és az már természetes, hogy a pedofília témájában. Mert nem telhet el úgy hét, hogy valamilyen formában elő ne kerüljön ez a téma mint a gyermekvédelmi rendszer kizárólagos problémája.

Ezzel a vitán felül egyik legaljasabb bűncselekménnyel hergeli az embereket a kormány, és leplezi a saját felelősségét. Mert a kórházakban továbbra is hónapokig várakoznak olyan újszülöttek, akiket a gyermekvédelemben kellene elhelyezni, de sehol nincs számukra hely. A napokban egy újabb kórházból kértek segítséget kilenc kisbaba gondozásához. És ezen kívül még számtalan súlyos hiányosság jellemzi a területet.

Ám az ország vezetői, élükön Semjén Zsolttal, mintha erről nem is tudnának. A miniszterelnök-helyettestől egyébként sem áll távol, hogy a politikai előny érdekében, magas szintű igényességgel akár szakállas bácsikkal fenyegetőzzön az első szexuális tapasztalatokkal kapcsolatban. És most sem hazudtolta meg, sőt, felülmúlta önmagát. Törvényjavaslatában a gyermekvédelemben dolgozókat ellenőrző Nemzeti Védelmi Szolgálat munkatársainak adna szabad kezet a pedofilok üldözéséhez. De nem is akárhogy, a hatályos törvény 204-es paragrafusában felsorolt összes bűncselekmény elkövetésére felhatalmazza őket. Így a rendőrök megszerezhetnek, tarthatnak, kínálhatnak, átadhatnak, hozzáférhetővé tehetnek, készíthetnek, forgalomba hozhatnak tizennyolcadik életévet be nem töltött személyt ábrázoló pornográf felvételt, vagy felvételen való szereplésre hívhatnak fiatalokat.

Tehát, ha K. József nevelővel kapcsolatban felmerül a gyanú, hogy a gyermekotthon kislányait kukkolja fürdés közben, akkor a rendőrök készíthetnek fotókat a gyerekekről, hogy tőrbe csalják Józsi bát.

Melyik nagyobb aljasság? A kukkolás, vagy a leleplezésnek ez a módja?

De van ennek a törvényjavaslatnak egy másik vetülete is. Miközben a gyermekvédelemben dolgozóknak a folyamatos gyanúsítással kell együtt élniük, az egyházi személyeknek – akikről sorra derültek ki gyalázatos tettek – a kifogástalan életvitel-vizsgálaton sem kell részt venniük. Az NVSZ persze rögtön leszögezte: a törvény célja az, hogy ne kövessen el bűncselekményt a tiszt, ha a gyermekvédelmi dolgozó pornográf felvételt ad át neki. Csakhogy a javaslat nem erről szól, nincs benne ilyen korlát. Semjén addig rágta a gyurmát, hogy az kifolyt a száján. Itt az ideje, hogy az egyleti gitt végre megkeményedjen, és kiszáradjon.

PAPP ZSOLT

Ez a sarc lesz a végső?

A jövő évi költségvetés az új gazdaságpolitika költségvetése – ezt maga Varga Mihály közölte a pénzügyi terv benyújtásakor. Ezek szerint ez mégsem a béke költségvetése lesz, talán azért, mert annyira bornírt ez az egész, hogy belátták a Fideszben: nem tolják tovább ezt az ügyet. Hisz béke még egy jó darabig nem lesz Ukrajnában.

Ellenben nagyon is árulkodó az új gazdaságpolitikáról szóló szlogen. Ezek szerint az eddig követett irány a kormány, Varga és a Fidesz szerint is rossz. Ezt ma már látja az utca embere, amikor szembesül az árakkal a boltokban, látják a nyugdíjasok, akiknek a nyugdíja végletesen elszakad a bérektől, látják nagyvállalatok vezetői, akik szerint a magyar gazdaságpolitika legnagyobb kolonca a kormány, látják a kkv-k, amelyek évek óta szenvednek a magyar mocsárban.

A probléma ott kezdődik, hogy nincs itt semmiféle új gazdaságpolitika: továbbra is az akkugyáraktól, az autógyáraktól várják a gazdaság felpörgését és ugyanazt a gazdasági merényletet készülnek elkövetni, mint 2022-ben. Osztogatással felpörgetik az inflációt, leértékelik a forintot, jön a 450 forintos euró és a választások, majd utána érkezik a kiigazítás. Vagyis négy év helyben járás.

A probléma ott kezdődik, hogy nincs itt semmiféle új gazdaságpolitika: továbbra is az akkugyáraktól, az autógyáraktól várják a gazdaság felpörgését.

Béke vagy új gazdaságpolitikai büdzsé, végül is Varga szempontjából tökéletesen mindegy. Egy miniszteri karrier végnapjait látjuk, ha minden jól megy és ha Varga még fél évig bírja Orbán kegyét. Vargának hihetetlen lehetősége nyílik a NER-ből való katapultálásra: hat, de akár 12 évre is a jegybankelnöki székbe kerülhet. Ezzel zárhatja politikai pályafutását. Nem kell többet költségvetéssel bajlódnia, az is borítékolható, hogy nem csesz el újabb és újabb büdzséket, nem kell 2025 márciusban azon törnie a fejét, hogy honnan is teremtsen elő 1000 milliárdos kiigazítást, mint az történt idén is. Neki már ez a sarc lesz a végső. Nekünk meg marad az új gazdaságpolitika, ugyanaz, mint az elmúlt tíz évben. Ötlettelenség, kivárás, csodavárás. Majd jön a csalódás, a kiigazítás. Ismerjük a menetrendet.

JEGYZET

Batka Zoltán

Végvárak háborúja

Nagyon úgy fest, hogy Magyar Péter az a fa, amit a Fidesz egykor magának ültetett. Útszéli szélfogónak szánta, most viszont látványosan totálkárosra töri magát rajta. Komoly fogadásom lenne arra, hogy a Magyar Péterrel szemben legújabb karaktergyilkos kampánynak semmiféle, népszerűségi mutatókban lemérhető hatása nem lesz.

Magyarországon Orbán építette fel az igazságon túli, hívők hiedelmeire építő populista világ kereteit. A dolog leglényege, hogy a modern világ túllépett az emberi értelem határain, a cogito ergo sum kora véget ért. Életünk zöme immáron csupa olyan kütyü között zajlik – okostelefon, laptop – amit használunk, ám legtöbbünknek esélye sincs rá, hogy megértsük a kütyük alapműködét leíró pl. kvantumelméletet.

Ugyanígy a közélet is irgalmatlan bonyolult, jogi instrumentumok, gazdasági folyamatok, dupla-tripla beszédek, szimbólumok rejtelmes kvantumvilága lett, a hírzuhatagban a választói tömegnek immáron esélye sincs racionálisan dönteni.

A tömegdemokráciák korában a politika szükségszerűen fajult populizmussá, a deduktív gondolkodás szerepét jobb híján átvette a politikus személyiségbe vetett hit, a szakpolitizálás eszköze pedig így a karaktergyilkosság lett. Hovatovább Orbán egyik fő exporttermék lett ez a technológia.

Magyarország azonban ismét a világ előtt jár: itt most jött valaki, aki láthatóan jól ismeri ezt a módszert és képes ellendózissal semlegesíteni a mérget. Persze mondhatjuk: az ellenméreg is csak méreg. A politika válhat egymást elefántcsonttoronyból karaktergyilkolászó elitek állóháborújává. Persze idővel az elitek eljuthatnak arra a felismerésre is, hogy a karaktergyilkosság immáron fittyfenét sem ér. Naiv vagyok, tudom.

PÁPAI GÁBOR RAJZA

NYELVÉBEN ÉL A NEMZET

A vihnyefürdői felhőkarcoló

ORWELL VILÁGA

BÁRTFAI GERGELY

Úgy sodorták a század viharai, mint falevelet az őszi szél, mégis maradandót alkotott a ragyogó tehetségű Hugyecz László (szlovákul Ladislav Hudec, 1893–1958). Építésznek készült kisfiú korától, ám miközben édesapjával az Osztrák–Magyar Monarchiát járta, aligha képzelte, hogy ő tervezi majd Ázsia első felhőkarcolóját.

A besztercebányai születésű fiatalember felmenői evangélikus lelkészek, molnárok, földművesek voltak, édesapja a Hugyecz és Rosenauer építőipari cég társtulajdonosaként gazdagodott meg. A tekintélyes felvidéki polgárcsaládban természetes volt, hogy váltogatták-keverték a nyelveket: magyart, szlovákot, németet.

„Hogy vajon magyar vagy tót vagyok, én nem tudom, nem is keresem, magamat széjjel nem vághatom, mint szétvágták hazámat, mindig az maradok, ami voltam. Nem kérdezte senki tőlem a régi szentistváni Magyarországon, hogy vajon tót vagyok-e vagy magyar. Szerettem mindkettőt, hiszen anyám magyar, apám tót származású volt, és én is mind a kettő voltam” – írta.

Tiszteletbeli magyar konzulságáról a nyilaspuccs hírére lemondott, és menekülteket támogatott pénzzel, kapcsolataival.

Vállalatukban, amely a pesti millenniumi földalatti építésén is dolgozott, kilencévesen kapta első feladatát. Kitanult kőművesnek, kőfaragónak, ácsnak. Mire éltanulóként diplomázott a műegyetemen, megépült első terve, egy Kós Károly hatását mutató kápolna. 1914. július 26-án szentelték fel, a boldog békeidők utolsó előtti napján.

A háború galíciai frontján műszaki hadnagyként súlyosan megsebesült, orosz hadifogságban túlélte a tífuszt is. Rémületes kalandok közt Szibériában megszökött, nehogy a fehérek besorozzák a Csehszlovák Légióba. Hamis papírokkal Kína felé vette az útját, és 1918 őszén Sanghajba érkezett.

Ott, a rohamosan fejlődő távol-keleti kikötővárosban teljesedett ki. Műszaki rajzolóból hamar sztárépítész lett. Kapkodtak art deco terveiért, bravúros megoldásaiért. Híres munkája a Park Hotel, Ázsia első és sokáig legmagasabb felhőkarcolója, az új kínai burzsoázia 22 emeletes dicsősége (1934). Épített villát, színházat, bankot, templomot, mozit, erőművet; 31 alkotása műemlék.

Tiszteletbeli magyar konzulságáról a nyilaspuccs hírére lemondott, és menekülteket támogatott pénzzel, kapcsolataival. Ám a japán megszállás után fellángoló polgárháborúban a kommunisták vették be a stratégiai várost, így maga is menekülni kényszerült: családjával mindenüket hátrahagyva Svájcba siettek, végül Amerikában telepedtek le.

Ötven fölött érdeklődése régészeti, történelmi, vallásfilozófiai kérdések felé fordult. Jezsuita kapcsolatai Rómában bejuttatták a Szent Péter-székesegyház alatti, a közönség elől elzárt ásatásokra, tanulmányt írt a vatikáni nekropoliszról. Egy utolsó épületet még tervezett: új családi házukat a kaliforniai Berkeley-ben, mert a régit földrengés döntötte romba.

Sanghaj hírneves építészének egyetlen Európában megvalósult terve, az első világháború előestéjén épült Szűz Mária-kápolna ma is büszkén áll a Selmecbánya melletti Vihnyefürdőn, tornya ködös őszi hajnalokon az aláereszkedő tátrai felhőket karcolja.

A sokszínű világ kormányrúdjánál

DR. TATÁR GYÖRGY
nyugalmazott diplomata

Az emberiség sokszínűsége nemcsak a népek és nemzetek, hanem a civilizációk és kormányzati rendszerek különbözőségében is megmutatkozik. Még azonos értékrendek mentén szerveződő országok esetében is jelentős különbségek mutatkoznak a kormányzati struktúrákban, és a történelem során ez a sokszínűség rendszerint ideológiai szembenállásban csúcsosodott ki.

A mai világban a konfliktusok biztonsági kockázata jelentősen megnőtt. Az emberiség egyre fejlettebb technológiák és fegyverek birtokában egyre könnyebben képes elpusztítani önmagát. Ezért létfontosságú, hogy képessé váljon „kormányozni" a sokszínűséget, és békés együttélést biztosítani a különböző értékrendek között. Nemzeti szinten is egyre sürgetőbb probléma ez, mivel a hagyományos politikai szereplők mellett mind több „szélsőséges" erő dörömböl a kormányzás ajtaján. Ezeket az erőket a régi módszerekkel – elszigeteléssel, elhallgatással – kezelni már nem lehet, ez gyakran csak fokozza a konfliktust.

> Az Európai Unió globális versenyképességét és lakossági támogatottságát csak akkor lesz képes megtartani, ha polgárai azt érzik, hogy az integráció nem teher, hanem segítség a nemzeti problémák megoldásában.

FOTÓ: PAVEL BOGOLEPOV

Az új geopolitikai és nemzeti erőviszonyok megkövetelik a paradigmaváltást. A gyakorta liberális fegyverként démonizált pluralizmus valójában a sokszínűség kezelésének leghatékonyabb módja lehet, feltéve, hogy közösen elfogadott szabályok és normák alapján működik. Ha ezeknek nem teszünk eleget, legyen szó „nemzeti hagyományokra" vagy „szuverenitásra" való hivatkozásról, az elkerülhetetlenül káoszhoz vezet.

A sokszínűség kormányzása a jog uralmán alapul. Nemzeti szinten ezt „jogállamiságnak", nemzetközi szinten „szabályokon alapuló rendnek" nevezik. Az Európai Unió már 2003-ban e mellett állt ki, amikor a biztonsági stratégiában a hatékony multilateralizmust szorgalmazta. Az emberiség az 1648-as vesztfáliai béke óta számos elvet és normát fogadott el a nemzetközi rend és a békés együttélés biztosítása érdekében, amelyeket továbbra is irányadónak kell tekinteni, még akkor is, ha egyesek ezeket nyugati vagy liberális értékekként bélyegzik meg.

De mi a teendő, ha a megállapodásokat nem tartják be? Az elmúlt évtizedek tapasztalatai azt mutatják, hogy az univerzális normák – mint például az Emberi jogok egyetemes nyilatkozatában foglalt kötelezettségek betartatása – gyakran összemosódtak a geopolitikai érdekekkel. Afganisztán, Irak, Szíria és Líbia példája több kárt okozott, mint hasznot hajtott. Összességében gyengítette a Nyugat hitelességét, amit nem lehet figyelmen kívül hagyni a jövőbeli kormányzás lehetőségeinek vizsgálatakor.

A megoldás első lépése lehetne a legvitatottabb normák és politikák felülvizsgálata, ami egyensúlyt teremthetne az univerzális elvek és a nemzeti szuverenitás között, ugyanis a revíziót követően a szabályokat a nemzetek nem kényszerként, hanem közös célként élnék meg.

További lépésként biztosítani kell, hogy az érdekek érvényesítését és egyeztetését szolgáló döntéshozatali fórumok befogadóvá és egyenlővé váljanak. Vagyis minden értékrend képviselője egyenrangú félként vehessen részt a folyamatokban. Az értékek képviselete és az érdekérvényesítés önmagában nem elítélendő, a mértéktelen nemzeti érdekérvényesítés viszont a nacionalizmus alapja és a békés együttélés gátja. De az ideológiai imperializmust, amely az értékeket abszolutizálva lesöpri a nemzeti érdekeket hangoztatókat, ugyancsak el kell hagyni.

A diplomáciai tárgyalások rendszere is megújításra szorul. A párbeszédnek nagyobb szerepet kell kapnia a döntéshozatalok előkészítésében és a konfliktusok kezelésében. Kiegészítendő a „hivatalos" tárgyalásokat, párbeszédfórumokat kell létrehozni a különböző értékrendek nem kormányzati szintű képviselői között, ahol a radikálisok és szélsőségesek véleményét is meg kell hallgatni. Így jobban megérthetők és figyelembe vehetők a konfliktusok mögötti objektív okok a kormányközi tárgyalásokon. Ugyanezt a módszert be kell építeni a társadalmi döntéshozatali mechanizmusokba is.

Az EU mint globális szereplő különleges helyzetben van, ráadásul nincs hegemonisztikus vagy imperialista törekvése. Ám globális versenyképességét és lakossági támogatottságát csak akkor lesz képes megtartani, ha polgárai azt érzik, hogy az integráció nem teher, hanem segítség a nemzeti problémák megoldásában.

Az EU érdekérvényesítő képessége katonai téren a leggyengébb. Gyakorlatilag teljes mértékben az Egyesült Államoktól függ, ami hosszú távon nem fenntartható. Az autonómia megteremtése rendkívül összetett feladat és időigényes, de halaszthatatlan. Nehezíti, hogy az amerikai primátus biztosítása minden republikánus és demokrata elnök számára sérthetetlen vezérelv.

Jelenleg az EU figyelmét elsősorban az orosz agresszió megfékezése köti le. Geopolitikai helyzete predesztinálja arra, hogy ne csak a katonai dimenzióban gondolkodjon, hanem elindítson egy „Helsinki 2.0" enyhülési folyamatot, egy párbeszédet is Európában, amely a megértést és a bizalmat újítaná meg a kontinensen. Hasonló szerepet tölthetne be az izraeli–palesztin konfliktusban is egy „Oslo 2.0" keretében.

Minden békefolyamat elindításához hitelesség, politikai bátorság és türelem szükséges. Európa történetében már voltak olyan vezetők, mint Willy Brandt, akik rendelkeztek ezekkel a tulajdonságokkal. Kérdés, hogy a maiak közül ki és mikor lesz képes felismerni ezt a szükségszerűséget, és cselekedni. A bizalom és béke építését nem lehet elég korán kezdeni.

Az Orbán-kormánynak ebben a geopolitikai környezetben kellene érvényesítenie nemzeti érdekeinket. A kormányzati pozíció, miszerint tagja akar maradni a nyugati szövetségi rendszernek, ugyanakkor „semlegességre" célozgat, és mindeközben elköteleződik a Kelet felé, ellentmondásos és sanda. A két-, sőt háromszívűség ellehetetleníti Magyarország érdekérvényesítését, megkérdőjelezi minden diplomáciai kezdeményezését. Az Európai Parlamentben lezajlott vita a magyar elnökség programjáról hűen tükrözte ezt a helyzetet.

A Fideszt a magyaroknak kell leváltaniuk

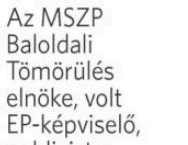

HEGYI GYULA
Az MSZP Baloldali Tömörülés elnöke, volt EP-képviselő, publicista

A kétezer-tízes évek első felében uniós tisztviselőként Brüsszelben dolgoztam, és nem követtem naprakészen az itthoni fejleményeket. Így az André Goodfriend amerikai követségi ügyvivő körüli pletykákat és találgatásokat sem nagyon értettem. Csak a „jó barát" távozása után hallottam arról, hogy ellenzéki körökben egyesek az amerikai diplomatától és kormányától várták Orbán Viktor megbuktatását. Ezt akkor legfeljebb egyéni fantáziálgatásnak tartottam.

Egy évtizeddel később, David Pressman budapesti amerikai nagykövet működése kapcsán már megsokszorozva hallottam ezeket a találgatásokat. Életemben sok diplomatával találkoztam, magam is letettem a diplomatavizsgát, és nagykövetei címem is van. Pressman úr nyilvános tevékenysége messze állt attól, amit a klasszikus diplomatáról gondolok, és inkább egy emberi jogi NGO képviselőjére emlékeztetett. Az ellene felerősödött, gyűlölködő hangú sajtókampány már csak azért is méltatlan, mert Pressman szinte naiv egyenességgel állt ki elvei mellett. Az ellenzéki pártok és médiumok környékén azonban sokan valóban azt hitték és várták, hogy az amerikai kormány meg akarja buktatni az Orbán-rendszert, ami így aligha igaz.

> A magyar gazdaság, az oktatás, az egészségügy, a kultúra tragikus helyzetén Kamala Harris győzelme és Vlagyimir Putyin bukása sem változtatna semmit.

De ettől teljesen függetlenül tragikus hiba, ha egyes ellenzéki politikusok, újságírók, közszereplők valóban egy idegen hatalomtól várják Orbán Viktor megbuktatását és a kormányváltást. Nem azért, mintha Orbán Viktor nem érdemelné meg, hogy megbuktassák. Az idegen segítségben való bizakodás azért káros, mert kishitűség, tehetetlenség, önfeladás van mögötte. A Fideszt a magyaroknak kell leváltaniuk, erre a sziklára kell épülnie minden ellenzéki politizálásnak. (Más dolog, hogy az Orbán-rendszert nyíltan bíráló amerikai és uniós köröktől elvárható lett volna a szabad magyar média érdemi és hathatós támogatása.)

Donald Trump megválasztásával ettől a dilemmától megszabadul a hazai ellenzék. A Trump-adminisztráció bizonyosan nem támadja majd Orbánt. Nagy valószínűséggel Amerika európai szövetségesei is diplomatikusabbra fogják az Orbán-rendszer bírálatát. Az ellenzéki közvéleménynek ki kell józanodnia abból az illúziójából, hogy a „Nyugat" mindenestül jó és igazságos. Nekünk magunknak kell felépítenünk egy jobb és igazságosabb Magyarországot.

Miközben a Tisza Párt magabiztosan menetel előre hazai témákkal, a megmaradt demokratikus ellenzék túlságosan belelovalta magát a Trump elleni hangulatba és a nekiszabadult oroszellenességbe. Lehet, hogy az Egyesült Államok és Oroszország jobb elnököt érdemelne, de ez nem rajtunk múlik. Nekünk Orbán Viktor és csapata helyett kellene egy új vezetést kormányra juttatnunk. A magyar gazdaság, az oktatás, az egészségügy, a kultúra tragikus helyzetén Kamala Harris győzelme és Vlagyimir Putyin bukása sem változtatna semmit. Nem cinizmusból írom ezt, a magyar baloldalt szeretném lebeszélni arról, hogy általunk nem befolyásolható nemzetközi folyamatokat kudarcként éljünk meg.

A most kialakuló többpólusú világrend egyik jellegzetessége, hogy az országok külső kapcsolatait egyre kevésbé határozza meg belpolitikájuk, a vezető pártjuk ideológiája. A most látványosan elbukó Demokrata Pártot erős túlzás volt baloldalinak nevezni, ezt a hazugságot leginkább a hazai jobboldal sulykolta bele a magyar közvéleménybe. Az alapkérdésben, a nagytőkéhez és a dolgozó emberek érdekeihez való viszonyban a két amerikai párt között nincs érdemi különbség. Mindketten a nagytőke, a Wall Street pártjai. Az idén ráadásul úgy alakult, hogy a munkások – és már nem csak a fehérek – inkább bíztak Trumpban, mint a demokratákban. A fizikai munkát végző férfiak számára vonzóbb ígéret volt az amerikai gazdaság és ipar újjáélesztése, mint az identitáspolitika.

Ha valami, ez a magyar baloldal számára is tanulságos lehet. A „harmadik utas" ideológusok régi meséje, hogy a munkásosztály mint olyan megszűnt, a baloldalnak el kell felejtenie ezt a Marxtól örökölt kategóriát. Érdekes módon Donald Trump és fiatal alelnökjelöltje, J. D. Vance egy pillanatig sem hitte el ezt a mesét, és kampányrendezvényeiken szinte brigádokba tömörülve jelentek meg a szervezett munkások. Ezzel párhuzamosan a fiatal szavazók többsége foglalkozásától függetlenül is a republikánusokra szavazott, ami a baloldal szempontjából hosszabb távon is elkeserítő. Munkások és fiatalok nélkül a baloldal legfeljebb kávéházi csevegés lesz.

De az USA azért jó ország, mert mindig történnek benne a fősodorral ellentétes, nagyszerű dolgok is. A demokraták súlyos veresége közben Vermont államban független jelöltként újra szenátornak választották Bernie Sanderst, a valódi amerikai baloldal leghitelesebb képviselőjét. Nyolcvanhárom esztendősen, 63 százalékos többséggel nyert. Az európai szociáldemokráciát a lokális amerikai demokráciával ötvöző Bernie Sanders azt az Amerikát képviseli, amely otthon igazságosabb, a külvilágban pedig békésebb lenne a jelenlegi kétpárti kínálatnál.

Az oldalon megjelenő vélemények nem feltétlenül tükrözik szerkesztőségünk álláspontját. Lapunk fenntartja magának a jogot a beérkező írások szerkesztésére, rövidítésére.

Koncertjén Éri Péter emléke előtt tisztelgett a Muzsikás

ZENE Gyászdallamokból születő öröm, moldvai imák és kalotaszegi táncok fonódtak egybe egy különleges estén a Pesti Vigadóban.

FOTÓ: KÁSA BÉLA

Bartók főiskolásként ünnepelt zongorista volt, mégis a népzene mélyebb igazságát választotta. Ugyanígy a Muzsikás is a népi hagyományok útjára lépett

RÓNAY LILI

A magyar zenei élet egyik legjelentősebb formációja, a fél évszázados örökséget hordozó Muzsikás együttes rendhagyó esttel tisztelgett egykori társuk, a tavaly elhunyt Éri Péter emléke előtt a Pesti Vigadó történelmi falai között. A keddi Népzenénk című előadás nem pusztán születésnapi megemlékezés volt, hanem a Kárpát-medence zenei hagyományainak széles ívű felvonultatása is, amely kolorisztikus hangzásvilággal idézte meg az együttes kivételes művészi örökségét.

A nemzeti romantika jegyében született Vigadó patinás Díszterme, mely egykor Liszt, Bartók, Fischer Annie, Dvořák és Debussy művészetének is otthont adott, most a népzene autentikus hangjaitól elevenedett meg. A színpadon a Muzsikás jelenlegi felállása – Sipos Mihály (hegedű), Hamar Dániel (nagybőgő, gardon), Porteleki László (hegedű) és a zenekar állandó vendégművésze, Mester László (brácsa) – mellett olyan kiváló művészek álltak színpadra, mint Petrás Mária (ének), a világhírű Balogh Kálmán (cimbalom), valamint a Magyar Állami Népi Együttes egykori szólistái, Farkas Zoltán és Tóth Ildikó táncművészek.

A koncertet Hamar Dániel személyes visszaemlékezéseivel narrálta. Vidám nyitószavai mögött mély emberi és művészi elkötelezettség csengett. „Amikor szembesültem vele, hogy Péter távozása elkerülhetetlen, először úgy éreztem, vele együtt a Muzsikás is a múlt részévé válik. Ám ő, mintha csak előre látta volna ezt a pillanatot, gondoskodott az együttes jövőjéről – kijelölte utódját és határozott kérése volt, hogy a közös munkát folytassuk. Ma este az ő szellemi örökségét is őrizve állunk Önök előtt.”

Az est egyik legmegrendítőbb pillanata volt, amikor a zenekar a modern hangtechnika teljes mellőzésével, pusztán hangszereik természetes akusztikájára hagyatkozva szólaltatott meg egy melodikus gyászdallamfüzért. „A falusi hagyomány szerint amikor valaki eltávozott, jöttek a zenészek, jöttek a siratóasszonyok. Sokszor egész éjjel szólt a muzsika a felravatalozott mellett, vigaszt és reménységet adva az itt maradottaknak” – osztotta meg a zenész, mielőtt felcsendült volna a keserves hajnali dallamkör.

A műsor íve gondosan felépített utazás volt a Kárpát-medence különböző tájegységeinek zenei világában. A gyimesi dallamvilágnak megágyazva, Hamar Dániel érzékletes képet festett: a keleti Kárpátokban, ahol szinte érintetlenül élnek magyarok a régi nagy történelmi Magyarország határvidékén, a hegyek között, a mindennapok küzdelmeiben a zene és a tánc segíti át az embereket. Negyvenfokos lejtőn kaszálnak, egyik férfi tartja a másik szíját, hogy ne bukjon előre – ebben a létküzdelemben a gardon szava és a hegedű hangja jelenti a feloldozást.

Az est során különleges hangsúlyt kapott a moldvai népzene, melyet Petrás Mária előadása tett szinte transzcendens élménnyé. A moldvai világban az imádság és az ének nem előadó-művészet, hanem a mindennapi lét szerves része – mely lélekkel teli atmoszférát sikerült a Vigadó színpadán is megteremteni. Petrás Máriával az egykor árvízkárosultakat segítő erdélyi körúton kezdődött együttműködés, mára kétségtelenül a magyar népzenei élet egyik legfontosabb művészi kapcsolatává érett.

A Bartók-művek interpretációja külön fejezetet jelentett az esten. „Több mint húsz éve foglalkozunk azzal a titokkal – fejtette ki Hamar Dániel –, mi volt az az erő, ami egy ilyen kivételes tehetséget, mint Bartók, eltérített a biztos siker útjáról. Ünnepelt zongorista volt már főiskolásként, impresszáriók versengtek érte, ő mégis a népzene mélyebb igazságát választotta.” Ugyanígy a Muzsikás is a népi hagyományok útjára lépett a hetvenes években, amikor egy új mozgalom kezdett kibontakozni. A fiatalok felfedezték, hogy a hivatalos, államilag támogatott népművészeten túl létezik egy sokkal gazdagabb, autentikusabb népi kultúra, melyet forradalmian, nem múzeumi tárgyként, hanem élő, lélegző eszmeiségként kezeltek.

A kezdeti táncházak tapasztalataiból kinőtt koncertrepertoár mára a világ legrangosabb koncerttermeiben is megállja a helyét. A nemzetközi áttörést az első hollandiai meghívás hozta meg, amit egyre több külföldi koncert és turné követett. Az együttes fellépett a londoni Royal Festival Hallban, a párizsi Théâtre de la Ville-ben, a római Santa Cecilia Akadémián és a New York-i Carnegie Hallban is. A Muzsikás együttes kulcsszerepet játszott abban, hogy a magyar népzene élő hagyománnyá váljon a városi, majd globális környezetben. 2008-ban első európai zenekarként nyerték el a WOMEX-díjat, a világzene legrangosabb nemzetközi elismerését. Az idén ötvenegy éves együttes jelentősége túlmutat a puszta zenei teljesítményen – kulturális híd-szerepük egyetemes kinccsé teszi örökségüket. Ahogy Hamar meséli: dallamaik még a távol-keleti zenészek kulturális identitáskeresésében is szerepet játszottak.

Az est zárásaként felcsendült Éri Péter kedvence, egy igazi vérpezsdítő kalotaszegi muzsika. A színpadról áradó zene, a lelkesen doboló láb- és kézfejek, és a közönség meghitt mosolya a legendás zenész mellett a ma is eleven népzenét ünnepelte. A dal végén felzúgó taps pedig nemcsak az előadóknak szólt, hanem annak az öt évtizedes munkának is, amellyel a Muzsikás hozzájárult zenei hagyományaink megőrzéséhez és továbbadásához. Hamar Dániel zárószavait idézve – Ha Péter most lát minket odafentről, biztos vagyok benne, hogy örül. Mi pedig folytatjuk az utat, amit együtt kezdtünk el járni.

> Dallamaik még a távol-keleti zenészek kulturális identitáskeresésében is szerepet játszottak.

INFÓ

Muzsikás: Népzenénk. Pesti Vigadó, 2024. november 11.

HIRDETÉS

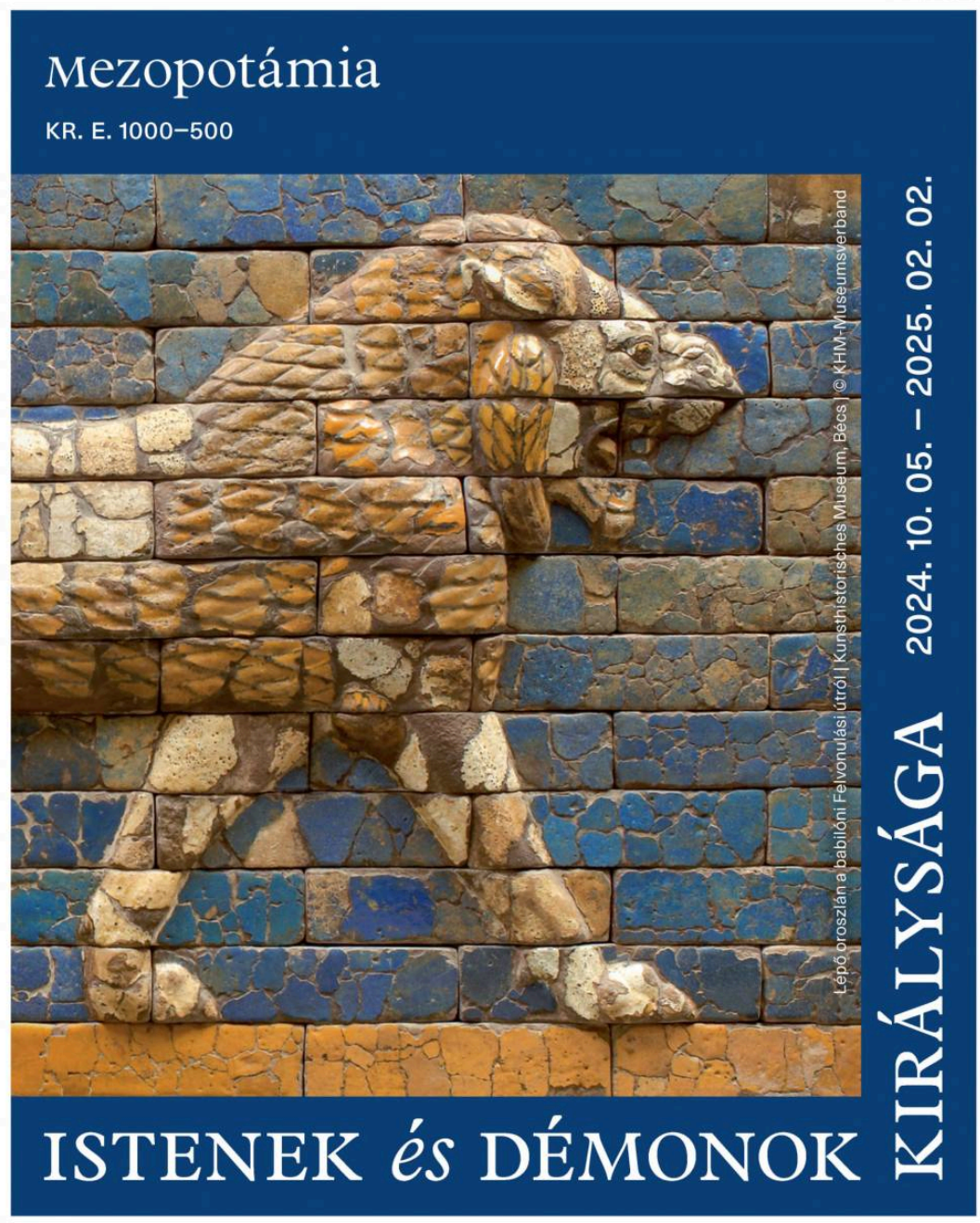

LAPSZÉL

A Pro Cultura Urbis idei díjazottai

FOTÓ: BÉRES MÁRTON

Budapest Főváros Önkormányzatának Pro Cultura Urbis Közalapítványa a fővárosi kulturális értékek védelme és új értékek létrejöttének elősegítése érdekében jött létre 1999-ben. A kultúra kiemelkedő őrzőit és formálóit minden évben Pro Cultura Urbis díjjal tünteti ki. Idén az elismerést Topor Tünde (művészettörténész, az Artmagazin főszerkesztője (képünkön), a Nyitott Műhely Alapítvány és a Cirko Film – Másképp Alapítvány kapta. Nyáry Krisztián író adta át tegnap a díjakat a Nyitott Műhelyben, az ünnepségen Karácsony Gergely főpolgármester is részt vett. NÉPSZAVA

Meghalt Domonkos István

Nyolcvannégy éves korában elhunyt Domonkos István. A vajdasági irodalom egyik legfontosabb kortárs költője 1940. augusztus 7-én született Ókéren, és Jugoszláviában nőtt fel. Az 1960-as években Tolnai Ottóval és másokkal együtt a vajdasági magyar irodalom kiemelkedő műhelye, az akkor induló Új Symposion köréhez tartozott. Irodalmi tevékenysége mellett az Újvidéki Rádió jazz-zenésze volt. 1973 és 1978 között a Képes Ifjúság című hetilap munkatársa volt. 1979 óta Svédországban élt, ahová svéd feleségét követte. Művészetét 1969-ben Híd Irodalmi Díjjal, 2011-ben József Attila-díjjal ismerték el. LITERA

Elhunyt Bokor Gabriella

Hétfőn hatvanéves korában meghalt Bokor Gabriella újságíró, a Magyar Rádió egykori szerkesztő-riportere – derült ki Gellért András író Facebookon közzétett megemlékezéséből. Bokor Gabriella újságírói munkássága során számos nagy volumenű interjút készített magyar, francia és német nyelven, többek közt olyan prominens személyekkel, mint Simon Wiesenthal. Olyan különleges műsorokon dolgozott, mint a Bécsi szelet, riporterként pedig bejárta a világot: olyan helyekről jelentkezett be, mint Moszkva és Kijev. Számos kulturális lapnak írt, továbbá Fülei Balázs zongoraművész sajtófőnöke volt. INDEX

Hiba csúszott a semmibe

IRODALOM Krusovszky Dénes új verseiben emlékek és álmok, látomások elevenednek meg és keverednek össze. Szinte a kötet egészét áthatja az ismeretek korlátozottságának elemi élménye.

BALOGH ERNŐ

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

A lírai én a személyes múlt egykoron nagyon fontos élményeit eleveníti fel, ám idővel még ezek is mind jobban elhalványodnak, egyre több lesz a „talán"

Az új kötet verseinek zömét – a hangsúlyozottan prózai címmel összhangban – a szeszélyesen csapongó emlékezés uralja. Ez aztán többnyire felemás eredményt hoz, ami viszont – miként példánk is mutathatja – messzemenően életszerű: „A baseballsapkájára pontosan emlékszem, / de a vezetékneve már nem jut eszembe" (Elmegyek). Vagy: „nyár volt, azt hiszem, / nincs jelentősége már, / vagy legalábbis én nem tudom, / mi a jelentősége" (Nem találnának haza). A lírai én a személyes múlt egykoron nagyon fontos – alighanem szemlélet- és sorsformáló – élményeit eleveníti fel, ám idővel még ezek is mind jobban elhalványodnak, egyre több lesz a „talán", részletek sokasága merül feledésbe, melyeket az emlékező tudatnak kell valamiképpen kiegészítenie. Ebben az értelemben is igaz, hogy „minden leírás-rögzítés fikció" (Heller Ágnes).

A felidézett emlékek és a versekben megjelenő álmok/látomások struktúrája jórészt hasonlóan alakul: mindegyiküket a töredékesség, a bizonytalanság jellemzi: „Az elhagyatott strandon éjszaka / mit kerestem, hullott levelek, / fehér és kék hullott csempék, / nevek, melyekre alig emlékszem, / hogy mi adta a fényt, nem tudom már, / de biztosan nem borult sötétbe minden, / hiszen láttam akkor, és még mindig látok" (Csörtetés). Nem mindig tudható itt, hogy minek mi a szerepe, a súlya, gyakori a pontos „jelentés nélküli látvány". Az ismeretek korlátozottságának elemi élménye, mely szinte a kötet egészét áthatja, fokozatosan e líra szellemiségének alaprétegét is alakítani kezdi. A versek sorozatából tehát egy kiszámíthatatlan, alig-alig megismerhető, kulcsmotívumaiban szinte interpretálhatatlan világ képe bontakozik ki: „ott értettem meg, / hogy soha nem fogom már érteni, / vagy nem úgy, / ezt az egészet" (Szavíra felé).

A versekben fölvillanó életepizódok eredendően elszigeteltek maradnak, nem olvasható ki belőlük semmiféle belső dinamika, semmilyen folyamatrajz vagy fejlődés. A lírai én bővelkedik emlékezetes sztorikban, de – itt legalábbis – nincs átfogóbb, koherens története.

A költői mentalitást csaknem mindvégig erős absztrakciós igény és készség jellemzi, az egyszeri, az esetleges szinte mindig utat talál az általánoshoz, a törvényszerűhöz: „nem tudom, meddig gyalogoltunk még, / de nem akart vége szakadni, / hiszen sosem szakad vége, / úgy változik át minden, / hogy észre sem veszed" (Tiszavasvári lányok). Tolsztoj Anna Karenyinájának híres nyitómondata Krusovszky vicces változatában ekként hangzik: „a boldog tájak mind egyformák, / de a boldogtalanok is" (Minden tükör). Egy gyerekkori tetőlátogatás emlékfoszlányai ezzel az aforisztikus gondolattal zárulnak: „a délután fogaskereke rándul egyet, / gyík iszkol egy repedés felé, / kétségbeesetten menekülne minden, / ami végül is egy helyben marad" (Virágrohadás). A meditatív futamok olykor mulatságosan válnak filozofikussá: „Létezünk, tehát valami / hiba csúszott a semmibe" (Előszó, ami – a kiszámíthatatlanság jelzéseként – a kötet záróműve). De a nyitódarab szintén szellemesen poentírozott: „Nem riadunk fel, / mert nincs hova" (Hétfő, 5:42). A világ idegen, kiismerhetetlen, de a megértés elszánt kísérletei mégiscsak kölcsönözhetnek némi otthonosságot.

„ez továbbra is egy vers, / habár ki mondhatja meg, / mi micsoda pontosan" – olvashatjuk az Oldalára dőlt című műben (melyet a tördeléskor tényleg kilencven fokkal elfordítottak). „ne állj meg ennél a versnél, / ez nem is vers" – áll a Deepfake-ben. „Kezdjük ott, hogy egyáltalán mitől vers, / vagyis inkább ne kezdjük" – tétovázik a lírai én az Ez a versben. A bizonytalanság tehát a költői mesterség – az ars poetica – alapjait sem kíméli, hiszen még az is kérdéses, miként definiálhatók ezek a szövegek. Meghatározhatók-e egyáltalán? Persze a szerző egy pillanatra sem gondolja, hogy e műfajelméleti dilemmákat (melyek nagyon is racionális, széles körűen vitatott szakmai kérdéseket rejtenek) itt és most neki kellene megoldania. Szerepük ugyanis nem egyéb, mint az elbizonytalanodás élményének kitágítása, univerzálissá fokozása. Minden kételyekkel övezhető, még az is, ami keretet ad a szkepszis megfogalmazásának.

Egy pillanatra úgy tűnhet, mégiscsak van valami e tárgykörben, ami nem kérdéses: „Ha a vers valóban ima volna, semmi szükség nem lenne rá" – állítja határozottan a műbeli szerző. Ez a szöveg szabályos kör alakúra lett tördelve, ami akár azt jelezheti: ehhez nincs mit hozzátenni. A címe azonban – méghozzá bináris kódban (igen, ilyen számokban, mint 1101001) – Ima. Ott vagyunk, ahol a part szakad...

INFÓ

Krusovszky Dénes: Életrajzi kísérletek. Magvető, 2024

Hamisítók hatalmas hálózatát leplezték le az olaszok

FAKE ART Egész Európára kiterjedő műtárgyhamisítói hálózatot tárt fel az olasz rendőrség – jelentette be hétfőn az olasz csendőrség művészetre szakosodott osztálya és a pisai ügyészség. A nyomozók több mint 2100 hamisítványt koboztak el, amelyek olyan művészek nevei alatt futottak, mint Banksy, Pablo Picasso, Gustav Klimt és Andy Warhol. A művek potenciális piaci értéke körülbelül 200 millió euró.

Olaszországban, Spanyolországban, Franciaországban és Belgiumban harmincnyolc személy ellen indítottak nyomozást, akiket kortárs művészet hamisítására és kereskedésére irányuló összeesküvéssel vádolnak, továbbá lopott áruk átvételével, illetve műalkotások illegális értékesítésével – derül ki a Guardian és az AP hírügynökség beszámolójából. A nyomozásban a Banksy-archívum szakértői is segítettek. A brit utcaművészt képviselő ügynökség, a Pest Control óvatosságra intette a Banksy-művek vásárlóit a műtárgypiacot megfertőző drága hamisítványok miatt.

A hamisítók listáján a XIX. és XX. század olyan neves alkotói szerepeltek, mint Claude Monet, Vincent van Gogh, Salvador Dalí, Henry Moore, Joan Miró, Giorgio de Chirico, Marc Chagall, Francis Bacon, Paul Klee, Vaszilij Kandinszkij és Piet Mondrian. A két leggyakrabban hamisított alkotó Banksy és Warhol volt. A hamisítványokat legalább hat műhelyben állították elő, amelyeket Toscanában, Velencében és más európai országokban fedeztek fel. A hitelesség látszatának érdekében a gyanúsítottak két Banksy-kiállítást is rendeztek Velence és Cortona rangos helyszínein, a tárlatokhoz katalógust is közzétettek.

Az Európai Unió igazságügyi együttműködési ügynöksége, az Eurojust az ügy kapcsán közölte: több olaszországi aukciósház bocsátott ki hamisított hitelességi bizonyítványokat és bélyegzőket. A nyomozás 2023 márciusában kezdődött, amikor az olasz hatóságok 200 hamisítványt fedeztek fel egy pisai üzletembernél tartott házkutatás során, ezután kezdték figyelni az aukciósházak online kereskedelmi oldalait. A 2023-ban elkobzott műalkotások között volt a hamisítók egyik kedvence, Modigliani egy rajzának másolata is. (Az év elején egy másik ügyben elkoboztak egy Modiglianinak tulajdonított rajzot, amelyet állítólag 300 ezer euróért adtak el.) Pisa főügyésze, Teresa Angela Camelio a Guardiannek úgy nyilatkozott: ha a bűnszervezetet nem leplezik le, a hamisítványokat a művészek eredeti műveihez közeli áron lehetett volna eladni. NÉPSZAVA

Warhol művei mellett Banksy alkotásait hamisították a leggyakrabban

FOTÓ: PROFIMEDIA

ÚJ GAZDASÁGPOLITIKA

MAGYARORSZÁG MEG TUDJA CSINÁLNI!

NEMZETI KONZULTÁCIÓ

Készült Magyarország Kormánya megbízásából.

LAPSZÉL

Kitüntették Ronaldót

FOTÓ: AFP/WALEED ZEIN

A Portugál Labdarúgó-szövetség Lisszabonban tartott gáláján díjat kapott a jelenleg Szaúd-Arábiában futballozó Cristiano Ronaldo is mint a portugál futball kiváló nagykövete. „18 évesen az volt az álmom, hogy válogatott legyek, utána pedig, hogy elérjem a századik válogatottságot. Ezután kezdtem a százötvenen, majd a kétszázon gondolkodni" – mondta Ronaldo, aki 216-szor szerepelt a nemzeti csapatban. NSO

Nagy Barca-átok

A Barcelona labdarúgócsapata honlapján közölte, hogy Lamine Yamal és Robert Lewandowski sem tud játszani a következő hetekben: Yamal jobb bokája sérült meg, a 17 éves klasszis minimum két hétig pihen, a 36 éves Lewandowskit hátsérülés gyötri, legalább tíz nap a gyógyulása. Yamal hat, Lewandowski 17 gólt lőtt a szezonban, utóbbi vezeti a bajnokság góllövőlistáját. NÉPSZAVA

Ezüstös Horváth Laura

FORRÁS: FACEBOOK

Horváth Laura második lett a világ legjobb crossfitversenyzőinek kiírt Rogue Invitational elnevezésű meghívásos versenyen Skóciában. A 2023-ban a világ legfittebb nője verseny győztesét ezúttal az ausztrál Tia-Clair Toomey előzte meg. A crossfit főként súlyemelésből, állóképességi, valamint erőemelő- és gimnasztikai gyakorlatokból áll, így a legkomplexebb és legmegterhelőbb mozgásformák csoportjába sorolható. MTI

Vált az F1-es Renault

A Mercedes motorjait használja a 2026-os vb-szezontól az Alpine F1-es istálló, mert a Renault a 2026-os évtől már nem gyárt F1-es motorokat. Jövőre Pierre Gasly marad a csapatnál, Esteban Ocon helyére az ausztrál Jack Doohan érkezik. MTI

HIRDETÉS

APRÓ

JÁRMŰ

AUTÓJÁT megvenném 06-1/420-2703, 06-30/362-0674.

RÉGISÉG

FIGYELEM! Készpénzért vásárolunk könyveket, festményeket, bundákat, öltönyöket, Zinger varrógépet, karórákat, porcelánokat, ezüsttárgyakat, pénzérmét, arany ékszereket, teljes hagyatékot. Üzlet: 2. kerület, Szilágyi Erzsébet fasor 25. Tel.: 06-1/488-7910, 06-20/334-9091.

SZOLGÁLTATÁS

ÁCS, tetőfedő, bádogos munkát vállalunk. Garancia, számla, referencia. Hívjon bizalommal, 06-70/152-1968.

APRÓHIRDETÉS-FELVÉTEL:
Tel.: 06-1/475-0802, 3skarakter@gmail.com

Inog a római birodalom

ROMOK Az amerikai Friedkin família színre lépése Rómában annak az ékes példázata, hogyan nem szabad futballklubot dirigálni. Újabb edző érkezik, pedig válságmenedzserre lenne szükség.

FAVERO-FÜRJÉSZ JUDIT ÉVA
MILÁNÓ

Mintegy tíz szakember neve kering az Örök Város felett, ahol az utóbbi időben szempillantások jutnak csak az AS Roma edzőinek. A Bolognától otthon elszenvedett 3-2-es hétvégi kudarc után a texasi milliárdos tulajok, Dan és Ryan Friedkin a szokásos kapkodó döntéssel azonnal s néhány soros közlemény kíséretében kirúgták a horvát Ivan Juricot. A gárda 12 forduló után a 12., mindössze három meccset tudott megnyerni, s csupán négy pontra van a kieső helyen álló 18. Leccétől. Pedig a tulajok a nyáron nagy reményekkel költöttek el 100 milliót játékosokra (nyilván euróban) és kötöttek hosszú távú, 2027-ig szóló szerződést Daniele De Rossival. A klublegenda az év elején vette át a stafétát José Mourinhótól. Edzői tapasztalata nemigen volt, de hát mégiscsak világbajnok, roppant karizmatikus, és egész életét a klubnál töltötte. Ehhez képest négy meccs és három pont után kirúgták.

Most ott tart a dolog, hogy a szurkolók fenyegetőznek, Friedkinéket legszívesebben oroszlánok elé vetnék a Colosseumban, nem is mernek nyilvánosan megjelenni, így aztán az edzőkérdést a Róma melletti Ladispoliban lévő La Posta Vecchia hotelben próbálják megoldani, ahol római élményeik kezdetén is megszálltak. Most egy egész emeletet kibéreltek, hogy ki se kelljen mozdulniuk.

Dan és Ryan Friedkin 2020-ban vették meg a klubot, 7,5 milliárdra saccolt vagyonuk nagy reményekkel kecsegtetett, 2021-ben ki is nevezték korunk egyik legkeresettebb és legsikeresebb edzőjét. Mourinho hat évtizedes szünetet tört meg, amint győzelemre vezette a csapatot a Konferencia-ligában (előtte az 1961-es Vásárvárosok Kupája volt az egyetlen elhódított európai serleg a vitrinben, egyébként pedig ez volt az első trófea 14 év várakozás után), majd az Európa-liga fináléjáig jutott, de ott 11-esekkel alulmaradt a Sevillával szemben.

FOTÓ: AFP - ANDREAS SOLARO

Nagyon rossz a helyzet: 12 forduló után a 12. hely – mindössze három nyert meccs, s csupán négypontnyi távolságra a kieső helyen álló 18. Leccétől

Egy Róma melletti hotelben próbálják megoldani az AS Roma válságát

FOTÓ: AFP/FABRIZIO CORRADETTI

A 2023/24-es idényben aztán vergődni kezdett a pénzügyi fair play megsértése miatt csak csereügyleteket bonyolító klub, s egy pocsék eredménysor nyomán, amelynek következtében a Roma a kilencedik helyen állt, öt ponttal lemaradva a Bajnokok Ligája-kvalifikációs helyektől, valamint kiesett a Lazio ellen az Olasz Kupából, január 16-án azonnali hatállyal menesztették a portugált. Friedkinéket egyre inkább megutálták a szenvedélyes szurkolók, a közösségi médiában heves kampány indult Lina Souloukou vezérigazgató ellen is, aki Ivan Juricát Rómába vitte. Úgy elszabadultak az indulatok, hogy Souloukou rendőri kíséretre szorult, nehogy támadás érje, majd nem sokkal ezután le is mondott. Ekkoriban derült ki, hogy Friedkinék az angol Evertont is megvásárolják, így a Roma szurkolói még inkább kétségbe vonták a klub iránti elkötelezettségüket.

Nem hiába bujkálnak...

S aligha tehetik majd a lábukat a város hét dombjára, ha nem megfelelő edzőt hoznak. Állítólag fontolgatták a Manchesterben csúfos búcsút bemutató holland Erik ten Hag leigazolását, pakliban van a segítője, Ruud van Nistelrooy, továbbá a Dortmundot trenírozó horvát-német Edin Terzic, a francia Rudi Garcia, aki 2013 és 2016 között már dolgozott az AS-nél, viszont a szurkolók olasz mestert szeretnének (mintha az bármit is számítana, hogy ők mit akarnak...), adná magát a volt szövetségi kapitány, Roberto Mancini, rebesgetik Massimo Allegrit, Vincenzo Montellát, sőt fölvetődött, hogy De Rossit kellene reaktiválni.

Akárki is érkezik, szép feladat vár rá: a válogatottszünet után végképp elválhat a tüdő a májtól, a csapat búcsúzhat a nemzetközi színtértől, és a szezon hátralévő részében a kiesés ellen menekülhet.

Kik is az amerikai tulajok?

Friedkinék finoman szólva is különös emberek. Közel egymilliárd eurót fektettek a Romába, és úgy viselkednek, mintha a klub egy mellékes dolog lenne számukra. Emiatt immár több ismert színész, televíziós személyiség csatlakozott a szurkolókhoz, és nyíltan felszólaltak a klub körül uralkodó káosz ellen. Hogy ki vezényelheti le a mentőakciót, az – ismerve az amerikaiak impulzivitását – napokon belül kiderül. Még az is lehet, hogy az együttest sikerül a tomboló viharból kikormányozni. Ám hogy Friedkinék valaha visszanyerik-e a bizalmat, az már más kérdés.

> A szurkolók fenyegetőznek, az amerikai tulajdonosokat szívesen az oroszlánok elé vetnék a Colosseumban.

Gary Lineker távozik a BBC-től

BÚCSÚ Szinte valamennyi brit országos napilap címoldalára került, hogy a Match of the Day frontembere 25 év után fokozatosan visszavonul. A BBC legmagasabb, évi 1,35 millió fontos (668 millió forintos) fizetéssel elismert műsorvezetője az idény végén befejezi a szombati késő esti futball-összefoglaló konferálását, majd akkor lejáró szerződése részleges meghosszabbításával, csökkentett járandósággal, az FA Cup (Angol Kupa) közvetítéseivel és más munkákkal jut el 2026-ig, az Egyesült Államokban, Kanadában és Mexikóban esedékes világbajnokságig, amelynek levezénylésével a csúcson, méltó módon fejezi be a közmédiában töltött dicsőséges pályafutását.

A 63 éves tévésztárról szólva nem szabad figyelmen kívül hagyni aktív játékosként elért sikereit. Egyetlen angolként mindhárom csapata, a Leicester, az Everton és a Tottenham Hotspur gólkirálya volt, de játszott a Barcelonában és végül a japán Nagoya Grampus Eightben is. A háromoroszlános mezben 80 alkalommal lépett pályára, 48 góljával máig a negyedik legeredményesebb támadó. Híres arról is, hogy soha nem kapott még sárga lapot sem, nemhogy kiállították volna.

Gary Lineker egyaránt hihetetlenül népszerű a nézők és a futballisták között, remekül faggatja a kommentátorokat, egykori menő játékosokat, köztük Alan Shearert és a mindenkori forduló mérkőzéseinek főszereplőit. A közszolgálati óriás BBC kedd délelőtt kiadott szikár közleménye csak megerősítette a hétfő este futótűzként terjedt hírt, hozzátéve egy mondatot magától Linekertől, aki „túláradóan boldognak nevezte magát, amiért folytathatja hosszú együttműködését a BBC Sporttal, és köszönetét fejezi ki mindenkinek, aki ennek megvalósulásában részt vett".

A korábbi futballsztár fantasztikus tévés karriert futott be, mindenki imádja

A futballorákulum az utóbbi időben egyre több időt szánt gyorsan növekvő saját médiabirodalmára, amelynek olyan népszerű podcastok az alkotóelemei, mint a Rest is Politics és a Rest is Football. Távozásának okai között szerepelnek a közösségi csatornákon nagy feltűnést keltő megnyilvánulásai is. Tavaly egy adástól eltiltották, mert az X-en, ahol 9 millió követője van, a náci Németországhoz hasonlította az akkori konzervatív kormány bevándorlási politikáját. Végül el is maradt a közvetítés, mert műsorvezetőtársai szolidaritásból ugyancsak távol maradtak. A briliáns szakember nagyon fog hiányozni a képernyőkről, és a BBC joggal aggódhat, hogy esetleg átszerződik egy nagy amerikai vagy más nemzetközi csatornához.

R. HAHN VERONIKA (LONDON)

Kihagyja a budapesti vb-t

Nem indul a budapesti rövid pályás világbajnokságon Thomas Ceccon, az olaszok 100 méter háton olimpiai bajnok úszója, aki bejelentette: a párizsi győzelmet követő nyilvános szereplései rengeteg energiáját felemésztették, ezért kihagyja a december 10-én, a Duna Arénában rajtoló vb-t. MTI

Folytatja a magyarok kabardja

Muszukajev Iszmail szeretné folytatni pályafutását – közölte az M4 Sporttal Bánkuti Zsolt, a szabadfogású szakág szövetségi kapitánya. A 31 éves, kabard származású olimpiai ötödik helyezett birkózóról egyelőre annyit tudni: nem vonul vissza. NÉPSZAVA

Ferencvárosi az év fiatalja

Simon Petra, az FTC válogatottja lett az év legjobb fiatal női kézilabdázója az európai szövetség (EHF) szavazásán. A 20 éves játékos a BL-ben már 39 gólt lőtt, bajnok és kupagyőztes volt, míg tavaly megnyerte az ifjúsági Eb-t, amelyen a torna legjobb játékosának és az álomcsapat irányítójának választották. MTI

Erősen megritkított káderdűlő

FELISMERÉS Lejjebb tekerte a Fidesz a központosított hatalomátvételt a magyar sportban, a párt sorozatban engedi át a vezető posztokat a politikusoknál hitelesebb bajnokoknak.

FOTÓ: PAVEL BOGOLEPOV

VINCZE ATTILA

„Bárki indulhat az elnöki posztért, de végül mindig a fideszes nyer” – bökött oldalba nevetgélve néhány éve valamelyik tisztújító közgyűlésen egy sportvezető, aki valóban ráérzett a kor realitásaira: 2020 első fél évében tetőzött a Fidesz teljes térfoglalása a magyar sportban, amikor rövid idő alatt négy sportágban (jégkorong, vívás, vízilabda, tenisz) tartottak tisztújító közgyűlést. És hogy, hogy nem, de mind a négy helyen fideszes politikus vagy a Fidesz által erősen támogatott jelölt nyert. Rendre elsöprő többséggel, pedig két szövetségben (jégkorong- és vívó-) komoly kihívó akadt, de mindkét sportági ikon nagyon csúnyán elbukott, aztán el is tűntek sportágukból. Azóta némileg konszolidálódott a helyzet, több sportágban is átengedte az elnöki posztot a párt a politikusoknál sokkal jobban beágyazott korábbi sportnagyságoknak. De nem volt ez mindig így: az elmúlt bő tíz évben a sport kiemelt stratégiai ágazattá nyilvánítása óta kevés olyan szövetség akadt, amelynek elnöke kiemelkedő versenyzői múltja vagy szakértelme miatt érdemelte volna ki egy szervezet irányítói posztját. Az orbáni sportpolitika hozadékaként egy sportvezetői találkozót könnyebb lett volna az Országházban megejteni, mint az olimpiai bizottság termeiben, mert mindenhol politikusok vették át az irányítást.

A vezető sportágak közül csak az úszóknál (dr. Wladár Sándor), a tornászoknál (dr. Magyar Zoltán) és a vízilabdázóknál (Madaras Norbert) választottak olyan elnököket, akik nem mellékesen sportáguk olimpiai bajnokai is egyben. A forgatókönyv ugyanaz volt: a párt felkért, de előfordult, hogy egyszerűen kijelölt valakit a holdudvarból, aki a megfelelő kapcsolatrendszert hangoztatva pénzügyi garanciát, megnövekedett büdzsét ígért. A tagság a legtöbb esetben közfelkiáltással emelte trónra a politikából ejtőernyőzött jelöltet, még úgy is, hogy nem egy esetben a sportági alapokról sem volt fogalma.

Csakhogy a politikusok közül sokan megégtek: Szűcs Lajos a teniszezők élén felhalmozott 3,5 milliárdos hiány után távozott – utóda is fekete öves fideszes, Lázár János lett, akinek a közpénzből levezényelt konszolidáció után számtalan posztja miatt nemigen marad ideje a szövetségre –, míg Kocsis Máté kézilabdások élén eltöltött éveit a válogatottak legrosszabb eredménysora árnyalta. Überelhetetlen ász a korcsolyázók főnöke, Kósa Lajos, a Fidesz alelnöke, aki a birkózó főnök Németh Szilárddal együtt bármikor képes Benny Hillt idéző színes megszólalásokkal szórakoztatni a közvéleményt. Még a Liu-ügybe sem tudott belebukni, pedig két olimpiai bajnokot veszített az ország. Szolnok korábbi fideszes polgármestere a kosarasokat irányította, Szalay Ferenc azonban más kaszt, egykor magas szinten játszott.

Kósa Lajos a magyar sport Benny Hillje: Liuék után azonban csak kínunkban nevetünk

FOTÓ: MTI/CZEGLÉDI ZSOLT

Kovács Ferenc, Nyíregyháza korábbi fideszes polgármestere a röplabdásokat vezette, míg Csampa Zsolt a Fidesz helyettes államtitkáraként tölti be napjainkban is a vívóelnöki posztot. Kurta-furcsa távozásáig az olimpiai bajnok Vári Attila sem annyira pólósként, mint pécsi fideszes önkormányzati képviselőként és pécsi polgármesterjelöltként nyerte el a posztot. Történetét keretezi, hogy Polt Péter legfőbb ügyész a Nemzeti Nyomozó Irodának feljelentés címszóval küldte el ügyét, és a több száz millió forintos szövetségi pénzmozgás törvényes voltát a rendőrség a mai napig vizsgálja.

Kovács István megszüntetné a korábbi feudális viszonyokat, új stílust honosítana meg, pontosabban: visszatérne a normális kerékvágásba

A kosarasok (Báder Márton) és a pólósok (Madaras Norbert) után a hétvégén az ökölvívók lépték át a Rubicont: az olimpiai és profi világbajnok Kovács Istvánt elsöprő többséggel választották elnöknek, ami nyilván nem meglepetés. Az viszont igen, hogy az országszerte Kokóként emlegetett bajnok egészen nyíltan és egyenesen kampányolt azzal, hogy a korábbi prezidenciális (értsd: feudális) modellel szemben egy demokratikusabb, átláthatóbb szövetség felépítése a víziója.

Ha úgy vesszük, pont tizenkét évet veszített a magyar sport azzal, hogy a politikai elit azt képzelte magáról, leigázhatja a szektort. Ahogy a cikk elején idézett vicces sportvezető fogalmazott: „Ha sportvezetőként hülye vagy, az rögtön látszik. De ugyanez a parlamentben nem derül ki rólad három ciklus alatt sem...”

A sportági szakszövetségek vezetői

Asztalitenisz	Kovacsics Imre	A SPA Hungary Holding Zrt. tulajdonos-vezérigazgatója, testnevelő tanári végzettséggel is rendelkező üzletember. Dolgozott a Magyar Labdarúgó Szövetség Felnőttképzési Intézet egészségügyi rehabilitációs részlegének szakcsoportvezetőjeként
Atlétika	Gyulai Miklós	Korábbi válogatott atléta
Birkózás	Németh Szilárd	A Fidesz alelnöke
Curling	Pomázi Gyula	Korábbi játékos, 2023 áprilisáig a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala vezetője volt
Evezés	Cseh Ottó	Több mint negyven évvel ezelőtt kezdett evezni, közel tíz éve tevékenykedik a Magyar Evezős Szövetség elnökségében. Aktív tagja a Masters közösségnek. A civil életben a Masped Zrt. és a Budapesti Szabadkikötő vezérigazgatója, több társadalmi és civil szervezet tagja
Golf	Vaszily Miklós	A TV2 elnöke, az Indamédia-csoport tulajdonosa
Gyeplabda	Zsoldos András	
Íjászat	Ványi Sebastian	1994 óta íjász, 2005 óta a Magyar Íjász Szövetség elnöke
Jégkorong	Dr. Kolbenheyer Zsuzsanna	Az első regisztrált női játékos 1990-ben. Jelenleg a jogi, valamint a női bizottság vezetője a Nemzetközi Jégkorongszövetségben
Judo	Dr. Tóth László	Korábbi cselgáncsozó
Kajak-kenu	Schmidt Gábor	Sportigazgatási és fejlesztési ügyekért felelős helyettes államtitkár. 1988 óta dolgozik a kajak-kenuban
Kerékpár	Dr. Schneller Domonkos	A Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeum főigazgatója, amatőr kerékpáros
Kézilabda	Ilyés Ferenc	Korábbi 229-szeres válogatott kézilabdázó
Korcsolyázás	Kósa Lajos	A Fidesz alelnöke
Kosárlabda	Báder Márton	Négyszeres magyar bajnok kosárlabdázó, ugyanennyi alkalommal lett kupagyőztes
Labdarúgás	Csányi Sándor	Az OTP Bank elnök-vezérigazgatója
Lovaglás	Lázár Vilmos	Fogathajtó, üzletember, a CBA üzletlánc elnöke
Ökölvívás	Kovács „Kokó” István	Olimpiai, világ- és Európa-bajnok magyar ökölvívó
Öttusa	Balogh Gábor	Olimpiai ezüstérmes, világ- és Európa-bajnok öttusázó
Rögbi	Kiss Antal	Bölcsész, teológus, fejlesztéspolitikus
Röplabda	Vatai Gabriella	Korábbi 51-szeres válogatott röplabdázó
Sízés	Dr. Csák Levente	Jogász végzettségű, többszörös alpesi síző magyar bajnok
Sportlövészet	Nagy György	Korábbi sportlövő, curlingvilágbajnok
Súlyemelés	Dobos Imre	
Szörf	Szalay Balázs	Autóversenyző
Tekvandó	Dr. Márton Zsolt Krisztián	Az MTK szakosztályvezetője
Tánc	Zsámboki Marcell István	A Magyar Táncművészeti Egyetem docense, hétszeres magyar bajnok versenytáncos
Tenisz	Dr. Lázár János	Fideszes képviselő, építési és közlekedési miniszter
Tollaslabda	Kapitány Péter János	Játékosként csapatban hatszoros magyar bajnok
Torna	Dr. Magyar Zoltán	Olimpiai bajnok tornász, a Nemzet Sportolója
Triatlon	Kindl Gábor	Amatőr triatlonos
Úszás	Dr. Wladár Sándor	Olimpiai bajnok úszó
Vitorlázás	Gellér László	Kardiológus-belgyógyász szakorvos, jelenlegi hajójával három évtizede folyamatosan részt vesz versenyeken
Vívás	Csampa Zsolt	Fideszes politikus, a Belügyminisztériumban nyilvántartások vezetéséért felelős helyettes államtitkár
Vízilabda	Madaras Norbert	Kétszeres olimpiai bajnok vízilabdázó

Bejgli helyett dubaji csoki

Az idei karácsonyi édességpiac új sztárja lehet a dubaji csoki. Egy tejcsokoládéba burkolt desszertről van szó, amely belül ropogós kadayifit, egy különleges, cérnametéltszerű tésztát, pisztáciakrémet és tahinit, vagyis szezámpasztát tartalmaz. Ez a kombináció egyedülálló íz- és textúraélményt nyújt. NÉPSZAVA

Már a mazsola is

Az étkezési szőlők döntő része többféle növényvédőszer-maradékot is tartalmaz, így cseppet sem meglepő, hogy egy teszten a vizsgált 24 féle mazsola közül csupán öt volt teljesen mentes a növényvédő szerektől, miközben a legrosszabb eredményt elért termékben 26 féle peszticidet találtak – derül ki a német Szövetségi Fogyasztóvédelmi Hivatal méréseiből. OEKOTEST

A felejtés előnye

Bosszantónak találhatjuk, hogy elfelejtünk sok mindent. A felejtés azonban funkcionális célokat is szolgálhat. Az agyunkat folyamatosan információval bombázzák; ha minden részletre emlékeznénk, egyre nehezebb lenne megőrizni az új és fontos információkat. LIVESCIENCE

Egy kémbeluga igaz története

KUTATÁS A BBC új dokumentumfilmjének a készítői úgy vélik, hogy sikerült azonosítaniuk annak az orosz bálnának az esetleges küldetését, amely 2019-ben tűnt fel a norvég partokon.

VARGA PÉTER

A cetkém titkai címmel készítettek filmet a BBC dokumentaristái Hvaldimirről, az öt éve a norvég vizekben feltűnt belugáról, amelyről azt feltételezték, hogy egy orosz haditengerészeti bázisról szökött meg, ahol kémkedésre képezték ki. Hvaldimir feltűnésekor rendkívül barátságos volt az emberekkel. Testére egy hám volt erősítve „szentpétervári felszerelés” felirattal, amire minden valószínűség szerint egy kamerát lehetett erősíteni. (Neve a hval, azaz „cet” norvég szóból és Vlagyimir Putyin nevéből lett összegyúrva.) A filmesek tíz hónapos kutatómunkával azonban arra találtak bizonyítékokat, hogy sokkal valószínűbb, hogy feladata az őrjáratozás volt, a tengeri flotta védelme víz alatti behatolókkal szemben. „Amit kiderítettünk, újabb kérdéseket vet fel arról, hogy Oroszország mit és miért akarhatott őrizni az északi sarkvidéken” – mondta Jennifer Shaw rendező.

Delfinek harci célokra való felhasználásával az USA haditengerészete is foglalkozott. Egy ma már a 80-as éveiben járó egykori kiképző, Blair Irvine a filmben elmondja: csapatával arra tanították a delfineket, hogy őrszemként úszszanak, figyelve a betolakodókat, akik mozgásuk közben buborékokat keltenek, amelyek zajt okoznak. A delfinek viszont zajtalanul közlekednek és rendkívül jól hallanak, így felderítésben csalhatatlanok.

Válaszul a szovjetek is hasonló programot indítottak. A feltételezések szerint delfinek falanxa őrizte a fekete-tengeri flottát a krími Szevasztopolban. Lebegő ketrecekben tartották őket, és az volt a feladatuk, hogy jelezzék a víz alatti szabotőrök közeledtét.

A dokumentumfilmben Eve Jourdain bálnaszakértő is szerepel, aki részletezi a viselkedésmintákat,

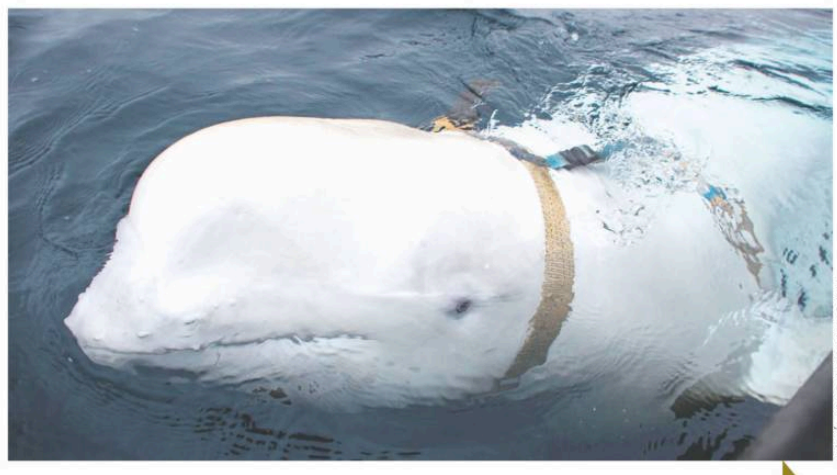

FOTÓ: JORGEN REE WIIG/AFP

Hvaldimirt az év elején holtan találták meg a dél-norvégiai Risavika-öbölben

amelyeket Hvaldimir megfigyelése során tapasztalt Hammerfest kikötőjében 2019-ben.

A 80-as években, ahogy az északi sarkvidék stratégiai jelentősége megnőtt a hidegháború idején, új program indult az észak-oroszországi Murmanszk városában, ezúttal belugákkal. Shaw gyanítja, hogy ezeket az emlősöket az északi flotta ballisztikusrakéta-tengeralattjáróinak őrzésére használták. Vologyimir Belousziuk volt szovjet delfinkiképző és atomtengeralattjáró-parancsnok, aki ekkor Murmanszkban állomásozott, a dokumentumfilmben felfedi: azért váltottak belugákra, mert a delfinek megbetegedtek a nulla fok alatti vízben.

A Szovjetunió összeomlásával a programokat visszafogták, de a „kémbeluga” 2019-es feltűnése arra utal, ismét folyik állatok felhasználása harci célokra. Az Olenya Guba-i orosz haditengerészeti bázisról készült képeken két tengeri karám is látszik, bennük fehér foltok, amelyek belugák lehetnek.

Hvaldimirt az év elején holtan találták a dél-norvégiai Risavika-öbölben. A rendőrség vizsgálatot indított, miután állatvédő szervezetek azt állították, hogy lelőtték. A boncolás azonban kimutatta, hogy azért halt meg, mert egy bot a szájába szorult.

Betekintés a természet titkaiba

PÁLYÁZAT Idén 32. alkalommal hirdettek eredményt Az év természetfotósa pályázatán – 2024-ben a kitüntető címet Daróczi Csaba nyerte, akinek 16 képe szerepel a legjobbak között – ez abszolút csúcs a verseny történetében. Az év ifjú természetfotósa Gazsi Máté. Az év természetfotója Lőrincz Ferenc Lőrinc A küzdelem című képe lett. A naturArt – Magyar Természetfotósok Szövetsége felhívására 2825 érvényes kép érkezett 143 szerzőtől. Az utolsó fordulóban 123 mű versengett. A díjakat november 12-én adták át a Magyar Természettudományi Múzeumban, ahol megnyílt a pályázat legjobb képeiből rendezett kiállítás, ami január 30-ig lesz látható. A hagyományokhoz híven bemutatták a döntőbe jutott fotókból összeállított, Az év természetfotói – Magyarország 2024 című kötetet is.

Kalotás Zsolt, a zsűri elnöke a díjátadón elmondta: „Az igazán kiváló természetfotó mindig üzenet is. Olyan ablak, amely betekintést nyújt a természet titkaiba, felfedi a

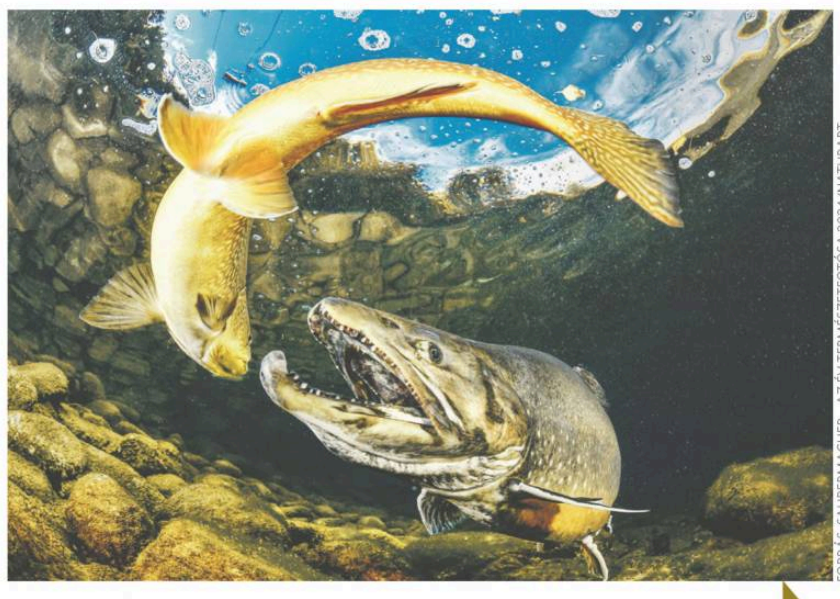

FORRÁS: SAUBERMACHER – AZ ÉV TERMÉSZETFOTÓSA 2024/NATURART

Lőrincz Ferenc Lőrinc: A küzdelem

látvány mögötti lényeget. Elkalauzolnak olyan rejtelmes helyekre, ahol még álmunkban sem jártunk, olyan vizuális élményekkel ajándékoznak meg bennünket, amelyek életünk végéig elkísérhetnek. De felhívások vagy vészkiáltások is lehetnek, hogy változtassunk megszokott, kényelmes életünkön, hogy az utánunk jövő nemzedékeknek is lehetősége legyen átélni azt a temérdek földi csodát, amit az élő természet nyújt számunkra.” K. K.

Mongolul jelent meg könyv a magyar köszönésekről

BEMUTATÓ Cedev Önörbajin professzor, akadémikus előszavával, Gurdagva Ingtur fordításában jelent meg mongol nyelven a Kommunikációs és köszönési formák a magyar nyelvben című könyv. A mű eredeti változatát Kiss Róbert Richárd Prima Primissima díjas újságíró írta. A korábbi könyvét a mongol–magyar tudományos együttműködés keretében fordították magyarra, a Kodolányi János Egyetem Újmédia és Kreatívipari Karának közreműködésével.

A köszönésformák kutatása az ELTE-n kezdődött, és a modern technikák megjelenésével még inkább igaz, hogy feltűnő a sokrétűségük a magyar nyelvben – emelte ki Bóna Judit professzor, az ELTE dékánhelyettese a Magyar Tudományos Akadémián tartott könyvbemutatón. A magyar köszönésformák változatossága igazi hungarikum – emelte ki Vizi László Tamás, a Kodolányi Egyetem rektora. Több mint kétszáz köszönéstípust használva a magyarul beszélő rendkívül árnyaltan tud fogalmazni. NÉPSZAVA

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Kiss Róbert Richárd könyvét a mongol–magyar tudományos együttműködés keretében fordították le

Tömegesen menekülnek Musk elől

MENEDÉK A Bluesky közösségimédia-platformra 700 000 új felhasználó regisztrált az amerikai választás óta eltelt egy hét alatt, sokan váltanak az X-en terjedő hamis információk, gyűlöletkeltő és sértő bejegyzések miatt. A Bluesky elérte a 14,5 millió felhasználót, szeptemberben ez a szám még csak 9 millió volt. A hirtelen növekedésre magyarázat lehet a platformra jellemző szigorúbb és hatékonyabb moderálás. Szinte menedékké vált azok számára, akik olyan közösségimédia-élményt szeretnének, mint amilyet a Twitter korábban nyújtott. Nagyszámú növekedést okozott, amikor a nyár végén Brazíliában felfüggesztették az X-et. Hárommillió új felhasználó regisztrált a Blueskyra. Ezen a számon további 1,2 milliót dobott, hogy Elon Musk bejelentette: hiába tiltunk le valakit a Twitteren, az illető továbbra is nézegetheti majd a posztjainkat. NÉPSZAVA

Boldog névnapot, Szilvia!

A Szilvia a Szilviusz férfinév női párja. Jelentése: erdőből való – a latin silvania után.

KENÓ — November 12.

2	4	7	8	17	19	23	26	31	34
36	44	45	47	49	54	61	63	69	76

KÖDÖS, FELHŐS IDŐ, SZITÁLÓ ESŐ

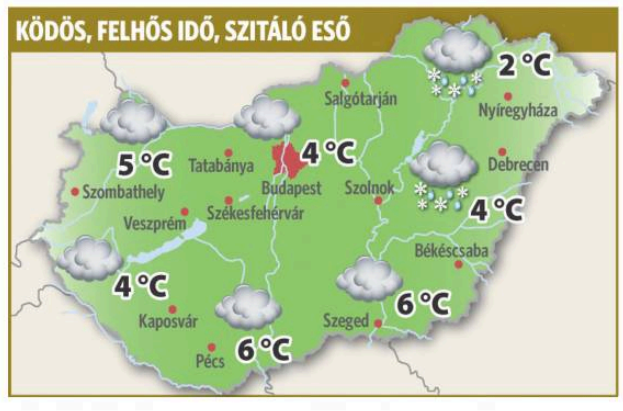

NÉPSZAVA
Szociáldemokrata napilap • Alapítva: 1873-ban
Fejtő Ferenc 1909-2008; Andrassew Iván 1952-2015
Online főszerkesztő: ÁGOSTON ZOLTÁN • Szerkesztő: ANGYAL GÁBOR, MARKOTAY CSABA • Rovatvezetők: BODA ANDRÁS (belpolitika), HÁRS KATALIN (fotó), HOMPOLA KRISZTINA (kultúra), MUZSLAI KATALIN (mozaik), N. KÓSA JUDIT (publicisztika), RÓNAY TAMÁS (külpolitika), SZABÓ BRIGITTA (gazdaság), VARGA T. RÓBERT (sport) • Mellékletek: BALASSA TAMÁS, BÁLINT ORSOLYA (Visszhang), RÁCZ I. PÉTER (Nyitott mondat), SIMON ZOLTÁN (Szép Szó) • Főmunkatársak: BALOGH GYULA, CZENE GÁBOR, CSÁKVÁRI GÉZA, DANÓ ANNA, GÁL MÁRIA, MARNITZ ISTVÁN, SZALAI ANNA. Internet URL-cím: http://www.nepszava.hu; e-mail cím: nepszava@nepszava.hu
Főszerkesztő: NÉMETH PÉTER
Főszerkesztő-helyettes: HORVÁTH GÁBOR, VARGA DÓRA
Kiadja a XXI. Század Média Zrt. (1191 Budapest, Vak Bottyán u. 75/A–C Központi telefon: 06 1 477-9000) • Felelős kiadó: a Zrt. vezetője • Előfizetéssel kapcsolatos ügyek: 06 1 477 9008 / 06 1 999 9508, terjesztes@nepszava.hu • Hirdetés: 06 1 999-9528 / 06 1 489-8811, hirdetes@nepszava.hu. • Előfizetési díj egy hónapra 8600 Ft, negyedévre 25 350 Ft, fél évre 49 800 Ft, egy évre 97 800 Ft • Árusításban terjeszti: Lapker Zrt. • Előfizetésben terjeszti: Médialog-DMHM Zrt. (mlog.hu) 06 1 999 9689 vagy 06 1 460 2753 ugyfelszolgalat@mlog.hu • Nyomdai előállítás: Mediaworks Hungary Zrt. www.mediaworks.hu • ISSN Bp 0133-1701 • ISSN Vidék 0237-3785. • A NÉPSZAVA példányszámát a MATESZ hitelesíti.
Partnereink: IMEDIA OBSERVER

2024. november 13.

N MOBIL VISSZHANG

A NÉPSZAVA MELLÉKLETE

Ahol mindig nyugalom volt...

Anyai nagymamám hobbinak a temetőjárást választotta magának. Mivel nála nevelkedtem ötéves koromig, én is részese voltam ennek a furcsa szórakozásának, úgyhogy temetőkbe jártunk a játszótér helyett. Kiskoromban semmilyen rossz érzésem nem volt a temetőkkel kapcsolatban. Bolyongtunk a sírok között, olykor leültünk egy padra, és a Nagyi érdekes történeteket talált ki nekem, a fejfákon szereplő neveket beleszőve egy-egy mesébe. Mindig úgy éreztem akkor, hogy a temetőkben már sokkal többen vannak, mint akik itt vagyunk, lépdelünk, mozgunk, álmodunk. A temetőkben mindig nyugalom volt, magunk mögött hagytuk a város zaját, és számomra semmi ijesztő dolgot nem tapasztaltam ott.

Légből kapott pillanatok

Látványos légi bemutatóval kezdődött Kína legnagyobb szabású nemzetközi repülési, űrrepülési kiállítása tegnap, a 2,5 milliós Csuhaj (Zhuhai) városban. Az eseménysorozat vasárnapig tart. A szakembereknek konferenciákat szerveznek, és ahogy a korábbi 14 rendezvényen, feltehetőleg ezúttal is látogatók százezrei lesznek kíváncsiak a több száz, polgári és katonai technológiában érintett kiállítóra. Az egyhetes show jelentőségét talán egy szám jellemzi igazán érzékletesen: legutóbb, két éve közel 40 milliárd dollár értékben jöttek ott létre szerződések, megállapodások.

Hallgassuk a Népszavát!

A mesterséges intelligencia lehetőségeit kihasználva olvasóink meg is hallgathatják a napi lapszám vezető írásait. Mindössze két kattintás, és Szabolcs már olvassa is egymás után a kiválasztott cikkeket. Egy listán pontosan jelezzük a hangfájlban szereplő anyagok címét és kezdési idejét. Érdemes kipróbálni! Rezgessük meg a Népszava hangját! Néhány perc „rádiózás", és sok mindent megtudhat a napi aktuális politikai és egyéb témákról. Autóban ülve így biztos kényelmesebb olvasni, de lehet még számtalan szituáció, amikor nehéz a betűket bámulni.

NÉPSZAVA

Szociáldemokrata napilap

2024. november 14., csütörtök 152. évfolyam, 265. szám Ára: 540 forint

AJÁNLÓ

Könnygáz a brüsszeli Magyar Háznál

Baloldali és antifasiszta csoportok felhívására nagy tömeg tüntetett szerda este a brüsszeli Magyar Ház előtt, ahol a francia szélsőjobboldali Nemzeti Tömörülés elnöke, Jordan Bardella tartott könyvbemutatót. A tüntetők közül néhányan megpróbálták áttörni a rendőrkordont, amire könnygáz és vízágyú volt a válasz. **4. oldal**

Egyre több a magyar a külföldi egyetemeken

Ebben a tanévben nagyjából 17 500 magyar diák jár külföldi egyetemre, ez a felsőoktatásban tanulók 7 százaléka. **5. oldal**

Formálódik Trump leendő kabinetje

Több kormányzati jelöltjét megnevezte már a január 20-án hivatalba lépő Donald Trump. Közös tulajdonságuk a radikalizmus és feltétlen lojalitás. **8. oldal**

Minden 9. magyar cukorbeteg

Népbetegség itthon a diabétesz, aminek legfőbb rizikófaktora az elhízás. A mai diabétesz-világnaphoz kapcsolódva rendezvények hívják fel a figyelmet a megelőzés, azaz a mozgás, az egészséges táplálkozás és a szűrővizsgálatok fontosságára. **16. oldal**

Álmokra épített büdzsé

TERVEZÉS A kormány 2025-re is sokat ígér és sokat remél. De ha nem jönnek be a növekedési vágyak, borul a költségvetés – a választások előtt.

PAPP ZSOLT

A kormány előre menekül, mindent feltesz a jövő évi költségvetésben remélt 3,4 százalékosra tervezett növekedés bekövetkeztére. Ha ez bejön, akkor lesz fedezet a betervezett osztogatásokra, ha nem, akkor borul a 2025-ös költségvetés is, ahogy borult az elmúlt öt évben az összes terv. A kormány nem törődik a figyelmeztetésekkel, pedig a Költségvetési Tanács több kockázatot is azonosított, ennek ellenére a betervezett tartalékok minimálisak. Így ha év közben nem jönnek az adóbevételek, ahogy erre idén is bőven volt példa, akkor kiigazításokra, netán megszorításokra lesz szükség, éppen a választások előtt. Vagy a kormány megint elengedi a hiányt, ezzel viszont a forint leértékelését kockáztatja.

A 2025-ös büdzsé az „új gazdaságpolitika” költségvetése lesz, ez alatt a kormány a gazdasági semlegességet érti. Az „új gazdaságpolitika” a kevés engedmény mellett számos, helyenként drasztikus – a 3,2 százalékosra tervezett infláció feletti – adóemeléseket is hoz: emelik a jövedéki adókat, a tranzakciós illetékekből befolyó bevételek a tervek szerint 69 százalékkal, a kiskereskedelmi adó 18 százalékkal emelkedik, ami áremelést hozhat a boltokban és a bankolásban is. Emelik az újonnan forgalomba állított autók regisztrációs adóját, de turizmusfejlesztés címén a szállodák adóterhelése is nő.

A kiadási oldalon továbbra sem kapja meg a szükséges forrásokat az egészségügy, az oktatás – pedig többet akarnak elkölteni, mint ami idén jutott, de például az egészségügyre a GDP alig 4,2 százalékát szánják jövőre is, míg az uniós átlag 7,8 százalék.

REFLEKTOR A 2. OLDALON

FOTÓ: ERDŐS DÉNES

Az egészségügyre jövőre sem jut több a GDP-ből

Rossz lakásban élnek majd 3 millióan

FELMÉRÉS A hazai lakosság majdnem harmadát, 2 millió 877 ezer embert érint a lakhatási szegénység – derült ki a Habitat for Humanity Magyarország friss jelentéséből. Mint írták, 475 ezer háztartás beázik, 90 ezerben nincs víz, fürdő, WC, és a háztartások 8,6 százaléka túlzsúfolt. Ezeken a problémákon az érintettek önerőből nem is tudnak változtatni. Mintegy 680 ezer ember nem engedheti meg magának, hogy megfelelően fűtse az ingatlanát. A lakhatási szegénység lényegében nem csökkent az elmúlt 10 évben, és a gyerekeket is súlyosan érinti. A kormány üzeneteiben ugyan megjelent a lakhatási válság problémája, de a javaslatok a rövid távú célokról szólnak, a gazdasági növekedés fellendítését szolgálják, a valóban rászorulókat nem érik el, ahogy a korábbi, családpolitikai típusú lakástámogatások sem.

CIKKÜNK A 3. OLDALON

A kormány intézkedései a valóban rászorulókon nem segítenek.

Az elmúlt tíz évben nem csökkent a lakhatási szegénység

FOTÓ: ZAGYI TIBOR

Válságban a gyerekvédelem

ÁSZ A közfeladat ellátása is veszélybe kerülhet a gyermekvédelmi gondoskodást végző intézményekben, ha a személyi és tárgyi feltételek nem javulnak a közeljövőben – ezt állapította meg az Állami Számvevőszék (ÁSZ) az intézmények ellenőrzésekor. A szervezet összesen 18 gyermekvédelmi szakellátást nyújtó intézményt értékelt és megállapította, a dolgozók havi bruttó átlagkeresete 2022-ben és tavaly is jelentősen elmaradt a nemzetgazdasági átlagtól. Ez is oka lehetett annak, hogy két éve a dolgozók 30 százaléka, 769 munkavállaló hagyta el a gyermekvédelmet, tavaly pedig még ennél is többen távoztak. Ugyan sikerült felvenni új munkatársakat, ám az üres álláshelyek arányán ez nem sokat javított. Több helyen a szakemberek, gyermekpszichológusok biztosítása is gondot okozott. Eközben beruházásra nincs pénz, az intézmények a beruházási, felújítási feladataikhoz forrást nem is tervezhettek – állapította meg az ÁSZ.

ÍRÁSUNK A 3. OLDALON

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Gyermekvédelmi tüntetésen. Az Állami Számvevőszék szerint is komoly baj van

Nincs tolongás a „sulijogsiért”

KORMÁNY Az ingyenes KRESZ- és elsősegély-tanfolyamra jogosult végzős középiskolásoknak eddig csak a nyolcada vette igénybe ezt a lehetőséget – tudta meg lapunk. A kormányzat és a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal összesített adatai szerint 81 500 diák lenne most jogosult az ingyenes KRESZ- és elsősegély-oktatásra, de a Belügyminisztérium lapunknak adott tájékoztatása szerint eddig csak 10 593-an jelentkeztek be a KRÉTA rendszerében a tanfolyamra.

A diákok számára egyelőre csak az elméleti rész ingyenes, a legnagyobb költséggel járó gyakorlati oktatás – egy szűkebb kísérleti programon kívül – továbbra is fizetős.

BŐVEBBEN AZ 5. OLDALON

A kormány is felelős a megugrott áramár miatt

ENERGIA Tovább nőtt tegnap is az Európa-szerte rekordszintű magyar nagykereskedelmi áramár. A kilowattóránként 5 forintos, rezsicsökkentett lakossági árhoz képest a hazai tőzsdén átlag 145 forintot kértek érte, de az ár időnként a 300 forintot is közelítette. A kontinens átlagai, kiugró közép- és délkelet-európai értékek mellett, a hazai szint felét se érték el. Az ok világos: borús és szélcsendes időszakokban hagyományos tüzelésű erőműveink már nem elegendők a belföldi áramigények kiszolgálására. Bár az illetékes államtitkár ezért a német zöldítést hibáztatja, a helyzethez sokak szerint az vezetett, hogy az Orbán-kormány az elmúlt évtizedek során elmulasztotta a szükséges erőművi és hálózati fejlesztéseket.

RÉSZLETEK A 6. OLDALON

Ha kevesebb áram jön, mint amennyi kéne, többet kell érte fizetni

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Mindent egy lapra tesz fel a kormány

KÖLTSÉGVETÉS A kormány 2025-re is sokat ígér és sokat remél a parlamentnek benyújtott költségvetés számai szerint, ám a kockázatokkal nem törődik. Ha borul a költségvetés, dönteni kell a büdzsé és a gazdaság megmentése, illetve a 2026-os választások megnyerése között. A válasz borítékolható, ami viszont súlyos örökséget jelenthet 2026 utánra.

PAPP ZSOLT

A kormány szeret ígérni. Ezt tette az elmúlt években folyamatosan, így tervezte meg 2020 óta szinte az összes költségvetését, ám a szebb jövő egyetlen évben sem jött el. Hol a Covid-járvány, hol az ukrajnai háború miatti energiaár-robbanás húzta keresztbe a számításait, de minden évben tetézte a bajokat az elhibázott költségvetési és gazdaságpolitika. A kormány 2025-re sem szakít azzal, hogy ígéretekkel rózsaszín felhőt fest a magyar gazdaság egére, miközben a kockázatokról nem vesz tudomást.

A 2025-ös költségvetés nem békeköltségvetés lesz abban az értelemben, hogy nem ezt a melléknevet ragasztották rá végül, hanem ez az új gazdaságpolitika büdzséje – derül ki parlament előtt fekvő javaslat indokolásából. Az új gazdaságpolitika alatt a kormány a „gazdasági semlegességet", illetve az ehhez ragasztott „akciótervet" érti. Az új gazdaságpolitikai akcióterv a jövő évi költségvetés alapja is egyben. Az akcióterv három fő pillérre épül: a jövedelmek vásárlóerejének növelésére, a megfizethető lakhatás biztosítására és a Demján Sándor programra, amely a kis- és közepes vállalkozások támogatását célozza – olvasható az indokolásban.

A kormány kettős szorításban van: egyfelől romlik a népszerűsége, ami veszélybe sodorhatja Orbán Viktor 2026-os újraválasztását, emiatt osztogatásokra lenne szükség, másfelől csökkenteni kellene az államháztartás rendkívül magas hiányát. Idén a deficit várhatóan megközelíti a 4800 milliárd forintot – ezt szeretnék jövőre 4122 milliárdra mérsékelni –, ami egy rendkívül visszafogott lépés. Nem kétséges, ha a kormánynak döntenie kell az osztogatás és az egyensúlyi költségvetés között, feltehetőleg előbbit fogja választani. Egyelőre a kabinet bizakodik, hogy nem kerül ilyen döntéshelyzetbe: arra számít, hogy az idei 0,8 százalékos „növekedés" után jövőre már 3,4 százalékkal bővülhet a bruttó hazai termék, a GDP. Ezt arra alapozzák, hogy idén egyrészt természetes módon beindul a növekedés, felpörögnek az autó- és akkugyárak, számos nagy beruházás (a debreceni BMW, a szegedi BYD autógyár) termelővé válik, illetve a jóléti intézkedések révén felpörög a lakossági fogyasztás, így a gazdasági növekedés is.

4,2 százalék
jut a GDP-ből az egészségügyre 2025-ben, ami az EU egyik legalacsonyabb GDP-arányos kiadása

Az osztogatás jegyében a kormány nagyon komoly reményeket fűz az úgynevezett munkáshitelhez. A cél kettős: így próbálnak a fiatal szavazók körében – ahol a Fidesz nagyon rosszul teljesít – szimpátiát kelteni, nem mellesleg a felvett hitelből fogyasztás lesz, ez pedig segítené a gazdasági növekedés beindulását. A kormány számításai szerint akár 300 ezer 17–25 éves fiatal előtt nyílik meg az elvi lehetősége a munkáshitelre, amely 10 éves futamidőre akár 4 millió forint hitelt is jelenthet kamatmentesen. A kormány azzal számol, hogy közel minden második fiatal élhet a lehetőséggel, ami 500 milliárdos hitelkihelyezést jelentene – erről Nagy Márton nemzetgazdasági miniszter beszélt egy konferencián.

Az osztogatás másik nyilvánvaló eszköze a családosok szja-kedvezményének emelése, egyelőre 25 százalékkal éves szinten. A korábbi ígéretek szerint a kedvezményeket 2025-ben megduplázták volna, de végül ezt két évre széthúzták. Első ízben 2025 júliusában nőnek a kedvezmények 50 százalékkal, a második lépést 2026 januárjára tervezik.

A foglalkoztatásban érdemi változással nem számol a kormány, a nettó átlagkeresetek viszont a versenyszférában 8,9 százalékkal, a közszférában pedig 7,8 százalékkal nőhetnek, ami jelentős emelkedés reálértelemben, még akkor is, ha a kormány 3,2 százalékos inflációját az elemzők alultervezettnek látják. Az elemzők szerint ugyanis a jövő évi infláció közelebb lesz a 4 százalékhoz, bár nem éri azt el, a gazdasági növekedés viszont könnyen 3 százalék alatt maradhat. Így viszont a 8,7 százalékos béremelési tervek is túlzóak lehetnek. Ezek azok a kockázatok, amelyekkel nem igazán törődik a kormány, de ezek közé sorolható az uniós pénzek további zárolása és a forint várható gyengülése is.

A kormány azzal számolt, hogy jövőre az euró átlagos árfolyama 397,5 forint lesz, pedig ma a piaci elemzők szerint kizárható, hogy az euró tartósan 400 (410?) forint alatt maradjon. Ezen kockázatokat a Költségvetési Tanács is szóvá tette, de a figyelmeztetésekre eddig nem reagált a kormány.

Látva a kockázatokat, illetve az optimista tervezést, jelentős esély van arra, hogy 2020, 2021, 2022, 2023 és 2024 után jövőre is felborul a költségvetés, emiatt pedig majd évközi kiigazításokra lesz szükség, hiszen biztonsági tartalékot gyakorlatilag nem tervezett a kormány. Nagy kérdés, hogy fél évvel a választások előtt a kabinet, ha olyan helyzetbe kerül, hogy szükség lesz rá, miként igazítja ki a költségvetési folyamatokat.

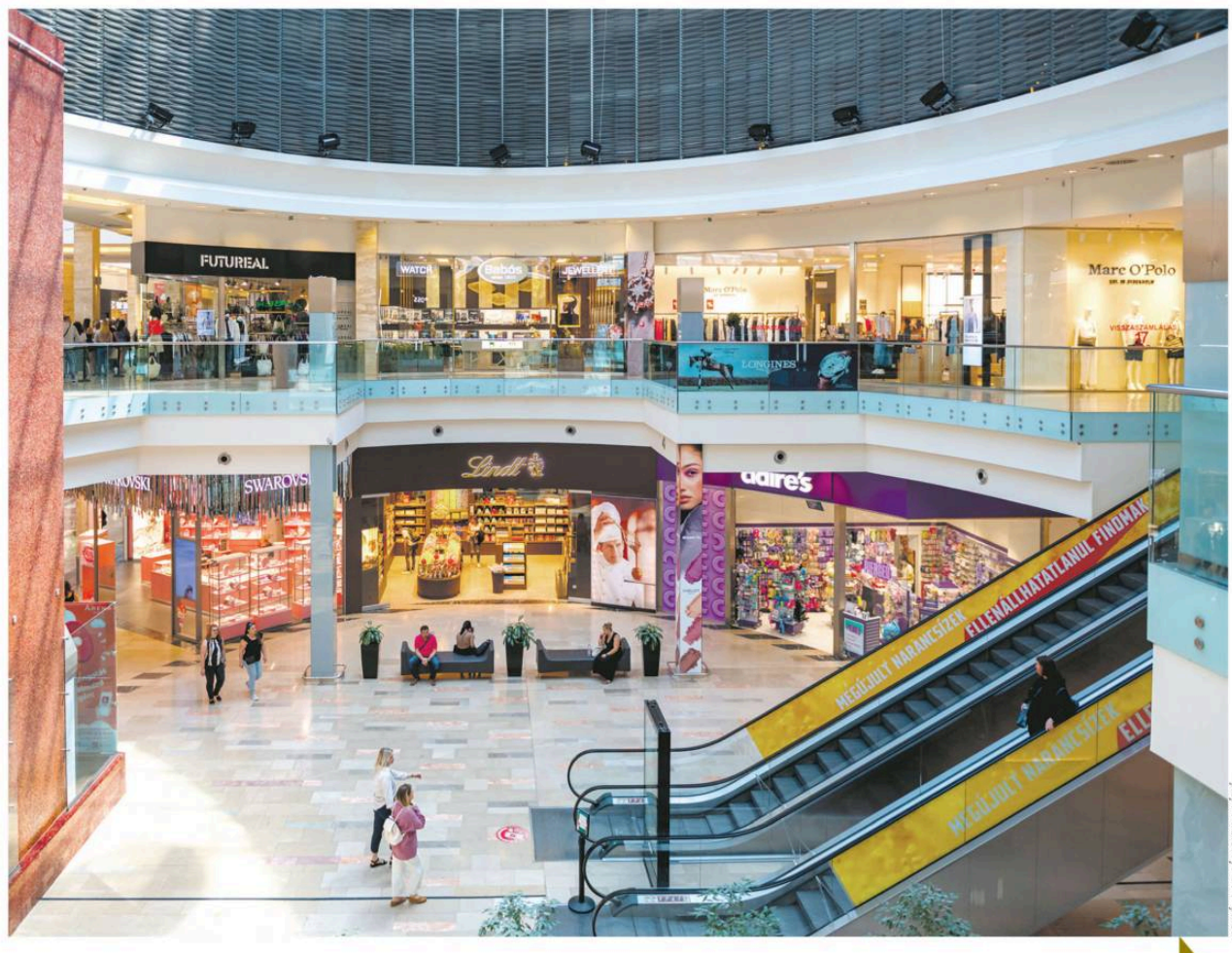

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

A kiskereskedelmi adót tovább emelik, amit a boltok szinte maradéktalanul beépítenek az árakba

Csökkenő honvédelmi és sportkiadásokat tervez a kabinet

Az államháztartás kiadásai jövőre 39 390 milliárd forintra rúgnak, ez a várható 87 955 milliárd forintnyi GDP 44,8 százaléka. A kiadások az idei évre tervezetthez képest 9,3 százalékkal növekednek, vagyis a 3,2 százalékos inflációhoz képest jelentős a növekedés, azzal a kiegészítéssel, hogy a számítások bázisa az idei költségvetési terv, nem pedig a várható tények. Azt lehet látni, hogy az idei tervekhez képest 2,4 százalékkal – 1753 milliárd forintra – csökkennek a honvédelmi kiadások, de még így is teljesíti a kormány a NATO-elvárást, amely szerint a GDP 2 százalékát kell védelmi kiadásokra költeni. Az állam működési kiadásai mindössze 3,1 százalékkal emelkednek, vagyis reálértéken stagnálnak, azaz ha nem is spórol magán az állam, de a tervek szerint nem növeli működési kiadásait.

A kormány számai szerint a sportra fordítandó kiadások 7 százalékkal csökkennek az idei tervekhez képest, és 17 százalékkal kevesebb jut a környezetvédelemre is. Ezzel szemben az oktatásra fordított kiadások 14,7 százalékkal, 3876 milliárd forintra nőnek, az egészségügyre 3717 milliárd jut, ami 9,8 százalékos bővülés. Ezzel együtt az egészségügyre fordított kiadások mindössze a GDP 4,2 százalékára rúgnak majd 2025-ben, ez az EU egyik legalacsonyabb GDP-arányos kiadása; az uniós országok átlagosan a GDP-jük 7,8 százalékát költötték erre a célra az elmúlt években. A nyugdíjakra 6546 milliárdot terveztek, ez 9 százalékos bővülés a kiadásokban, annak ellenére, hogy a nyugdíjak csak 3,2 százalékkal emelkednek januártól.

Szorítanak az adóprésen, ami a lakosságnak is fájni fog

A kormány látszólag nem készül komoly adóemelésekre jövőre, ugyanis az államháztartás adó- és járulékbevételei mindösszesen 1,3 százalékkal, 499 milliárd forinttal növekednek az idei tervekhez képest, míg az állam összes bevétele meghaladja majd a 38 739 milliárd forintot. A tervezéshez – és ez fontos – a Pénzügyminisztérium nem készítette el sem a 2024-es költségvetés módosítását, sem nem adott becslést az idei várható bevételekről, pedig nagy szükség lett volna rá. Ugyanis az eredeti tervben szereplő négyszázalékos gazdasági növekedéshez képest idén jóval alacsonyabb, 0,5-0,8 százalékos bővülés várható, ami átrajzolta az idei költségvetési folyamatokat, vagyis a tervezés bázisát. A kormány egyértelműen sunyít, ugyanis a Költségvetési Tanácsnak (KT) megküldte az idei várható tényadatokat, de a törvényhozók elől azt eltitkolta.

Ezzel együtt az idei tervekhez képest összesen egy százalékkal nőnek az adóbevételek, de egyes adónemekben óriási emelések lesznek. A legnagyobb mértékben – kilenc százalékkal – a lakossági adóbefizetések nőnek, 5283 milliárdra, ez praktikusan a személyi jövedelemadót jelenti. A kormány jövőre 3,2 százalékos inflációval és 8,7 százalékos bruttó béremelkedéssel számol, ebből bőven kijön a 9-10 százalékos szja-bevételnövekedés. Az áfával viszont továbbra is baj van: jövőre 8277 milliárdos bevétellel számol a kabinet, ez 89 milliárddal, illetve egy százalékkal alacsonyabb (!) az idei terveknél. (Itt is látszik, hogy az idei tervezést milyen szinten mérte el a kormány. A KT adataiból kiderül, hogy az idei várható tényadathoz képest 8,1 százalékkal nőnek az áfabevételek és 7 százalékkal a jövedékiadó-bevételek.)

Viszont 45 százalékkal emelik az újonnan forgalomba állított autókra kivetett regisztrációsadó-bevételeket, és még ennél is drasztikusabb mértékben, 69 százalékkal, összegszerűen 241 milliárddal a pénzügyi tranzakciós illetékeket. Ennek a bankszámlaforgalomra kivetett kvázi fogyasztási adónak a túlnyomó részét közvetve vagy közvetlenül a lakosság fizeti meg. A turizmusfejlesztési hozzájárulás 66 százalékkal nő, ám ezt a 90 milliárdos többletet szinte biztos, hogy az idegenforgalmi helyek továbbhárítják a vendégekre.

A cégek befizetései 5 százalékkal nőnek, tőlük 3935 milliárdot remél a kormány. Jelentősen, 42 százalékkal csökkennek az energetikai cégek terhei, eltörlik a gyógyszergyártók különadóját, a közműadót, ezzel szemben viszont 22 százalékkal emelik a szerencsejátékok adóját és további 18 százalékkal a kiskereskedelmi adót, így ebből a forrásból jövőre már 295 milliárd forintot fognak beszedni. A kiskereskedelmi adót formailag a kereskedőcégek fizetik, amelyek ezt (szinte) teljes mértékben beépítik az áraikba, így a boltokban az állami elvonások miatt újabb áremelésekre lehet számítani.

Rossz állapotú ingatlanban él a lakosság majdnem harmada

FELMÉRÉS Közel 3 millió embert érint a lakhatási szegénység, 475 ezer otthon beázik, rohad a padló, 90 ezer háztartásban nincs víz, fürdő, WC – derült ki a Habitat for Humanity Magyarország friss jelentéséből.

MUHARI JUDIT

A hazai háztartások bő negyedét, a lakosságnak pedig csaknem a harmadát (30 százalékát), vagyis mintegy 2 millió 877 ezer embert érint a lakhatási szegénység Magyarországon. A Habitat for Humanity Magyarország friss, immár 13. lakhatási jelentése szerint a lakhatási szegénység lényegében nem csökkent az elmúlt 10 évben, és a gyerekeket is súlyosan érinti. A háztartások 8,6 százaléka túlzsúfolt, ez elsősorban a községekben élő, gyerekeket nevelő és munka nélküli családokra jellemző. Egy átlagos háztartásban ketten, hárman laknak, a túlzsúfoltakban viszont négyen, öten vagy még többen.

Csaknem 1,2 millió ember, 475 ezer háztartás jelezte, hogy lakásának komoly problémái vannak, például beázik a tető, nedvesedik a fal, rohad a padló. Mintegy 90 ezer háztartásban nincs víz, fürdő, WC, és az ott lakók jövedelmi helyzetük miatt ezen a helyzeten önerőből nem is tudnak változtatni. Ez a „periferikus helyzet” nem csak a hátrányos helyzetű térségekre jellemző; körülbelül 150 ezren élnek a városok környékén zártkerti, külterületi ingatlanokban.

Mintegy 680 ezer ember nem engedheti meg magának, hogy megfelelően fűtse az ingatlanát, ez a probléma elsősorban a fával fűtő, községekben élő, inaktív háztartásokra jellemző. Megfogalmazták a jelentés készítői azt is, hogy mit jelent pontosan a lakhatási szegénység: ez az olyan háztartás, ahol a teljes bevétel legalább 40 százalékát lakhatással kapcsolatos költségekre költik. A hazai háztartások 13 százaléka tartozik ebbe a kategóriába. Viszonyításként leírták, hogy a családok átlagosan a bevételek 24,6 százalékát fizetik ki erre a célra, vagyis a lakhatási költségekre.

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Bár a kormány a budapesti lakhatási válságot emlegeti, a probléma országos

680 ezer ember nem engedheti meg magának, hogy megfelelően fűtse az ingatlanát.

Kitértek a felmérés készítői arra is, hogy 2022-ben a társadalmat megközelítőleg 4 millió háztartás alkotta, átlagosan 2,32 fő élt együtt, bár hozzátették, a háztartások egyharmada egyszemélyes volt. A háztartások fele 1945 és 2000 között épült önálló családi házban „lakott”, egymillió háztartás pedig ’45 után épült társasházban vagy panelben volt. Csaknem 90 százalék a magántulajdonú ingatlanok aránya, a háztartások 7,6 százalékánál pedig bérlik az adott lakást. Az ingatlanok jellemzően 3-4 szobásak, átlagos nagyságuk 80 négyzetméter. Az ország 300 legszegényebb településén 304 ezren laknak, és 117 ezer ingatlannal rendelkeznek – fogalmazott a jelentés.

Az elemzésben is olvasható és a bemutatón is elhangzott, hogy idén a kormánykommunikációban már megjelent ugyan a megfizethető lakhatás témája, a lakhatási válság problémája, ugyanakkor a javaslatok rövid távú célokról szólnak. Elsősorban az építőipar és a gazdasági növekedés fellendítését szolgálják ezek az intézkedések, illetve tervek, a lakhatási szegénységgel küzdők problémáit azonban nem kezelik.

Utóbbiakat a családpolitikai típusú lakástámogatások sem érik el. A gyermekvállalást tervező háztartások egy része nem vagy nem a maximális összegig hitelképes, és új eladósodási kockázati csoportként jelentek meg azok a háztartások, amelyek a családtámogatásokhoz kötött gyermekvállalási feltételt nem teljesítik. A kamatstop azoknak az adósoknak kedvez, akiknek nem okozna nehézséget a megemelt törlesztőrészletek megfizetése, az eszköz így társadalmilag igazságtalan – írták. Az új otthonfelújítási támogatási program, amely 20 ezer, 1990 előtt épült családi ház energiahatékony felújítására adhat lehetőséget, a lakhatási szegénységben élők egy része számára nem hozzáférhető. A kiemelt kormányzati beruházások nyomán sokan veszítik el az otthonukat, sok esetben pedig a beruházó nem gondoskodik a kiszoruló családok megfelelő elhelyezéséről. Példaként említik az elemzés készítői a Rákosrendező rozsdaövezeti területen lévő MÁV-szolgálati lakásokban élőket, de utaltak arra is, hogy Józsefvárosban több helyszínen, például a Nemzeti Közszolgálati Egyetem campusfejlesztésén is a lakosság „kiszorításával” fenyegető állami beruházások előkészítése zajlik. Az ukrajnai menekültek lakhatásának támogatásából jórészt kivonult az állam, és nem rendeződött a recski sárlavina károsultjainak lakhatása sem.

A lakhatási szegénység lényegében nem csökkent az elmúlt 10 évben, és a gyerekeket is súlyosan érinti.

Bár a jelenlegi kormányzati narratíva szerint Budapesten van lakhatási válság, a Habitat szerint valójában országos szintű a probléma. A szervezet több javaslatot is megfogalmazott a lakhatási szegénység csökkentésére, például a bérházfejlesztést, a lakbértámogatást, a lakásbérleti piac fehérítését, illetve az épületek energetikai felújításának támogatását hazai és EU-s forrásokkal.

Az ÁSZ szerint is veszélyben a gyerekvédelem

ÁLLAMI GONDOSKODÁS Nem biztosítottak a gyermekvédelmi gondoskodásban részesülő gyerekek gondozási, nevelési és egészséges személyiségfejlődésének feltételei az intézmények személyi és tárgyi feltételeinek hiánya miatt – a többi között ezt állapította meg az Állami Számvevőszék (ÁSZ) az állami fenntartású, gyermekvédelmi szakellátást végző intézmények ellenőrzésekor.

A szervezet kitér arra, hogy összesen 18, gyermekvédelmi szakellátást nyújtó intézményt értékelt, ezekben 2573-an dolgoztak, 4044 férőhelyet tartottak fenn, és 3304 gyermek vagy fiatal felnőtt ellátásáról gondoskodtak. Az ÁSZ megállapította, hogy a dolgozók havi bruttó átlagkeresete 2022-ben és tavaly is jelentősen elmaradt a KSH által kimutatott nemzetgazdasági átlagkeresetektől. Ez utóbbi 2022-ben bruttó 515,8 ezer forint volt, ezzel szemben a gyermekvédelmi szakellátásban dolgozók átlagosan 396 ezer forintot kerestek. Tavaly pedig az 571 ezer forintos átlagkeresethez képest 450 ezer forint havi bruttó bérük volt.

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Keveset keresnek a dolgozók, és felújításra sincs pénze az intézményeknek az ÁSZ szerint

Mint írták, az alacsony kereseti viszonyok is hozzájárulhattak ahhoz, hogy 2022-ben a dolgozók 30 százaléka, 769 munkavállaló hagyta el a gyermekvédelmet, tavaly pedig még ennél is többen, 822-en távoztak. (Az idei adatok ebben nincsenek benne.) Ugyan 856 új munkatársat sikerült tavaly felvenni, az üres álláshelyek arányán ez nem sokat javított, 362-en hiányoztak a rendszerből, illetve több helyen a megfelelő speciális szakképzettséggel rendelkező munkatársak, például a gyermekpszichológusok biztosítása is gondot okozott. Megjegyezték a jelentés készítői, hogy a kilépettek aránya jellemzően nem a legalacsonyabb kereseti lehetőséget kínáló vidéki intézményeknél, hanem – egyes kivételektől eltekintve – a Pest megyei és fővárosi gyermekvédelmi szakellátást nyújtó intézményeknél volt a legmagasabb.

2022-ben a dolgozók 30 százaléka, 769 munkavállaló hagyta el a gyermekvédelmet, tavaly pedig még ennél is többen, 822-en távoztak.

A nemzetgazdasági viszonylatban alacsony bérek fokozzák a pályaelhagyást, illetve a terület kevéssé vonzó a pályakezdők számára – állapították meg. A szakemberhiány pedig a dolgozók korösszetétele miatt a jövőben tovább súlyosbodhat, mivel a foglalkoztatottak több mint 40 százaléka 50 év feletti. A bérhelyzet rendezése mellett további pénzekre van szükség, a többi között a megnövekedett energiaköltségekre, az élelmiszernorma-emelés fedezetére, ingatlanfelújításra, illetve a gépjárműpark részleges cseréjére. A személyi és tárgyi minimumfeltételek hiánya ugyanis a „telephely” működési státuszának ideiglenesre módosítását vagy felfüggesztését eredményezheti, amire tavaly is volt példa. Ilyen okból a 18 elemzett intézmény közül háromban csak ideiglenes státusszal működhetett a telephelyeik több mint fele.

Az elemzők felhívták a figyelmet arra, hogy ha ez így folytatódik, az hosszabb távon telephelyek, csoportok bezárásához, a férőhelyek számának csökkenéséhez vezethet, így akár a közfeladat ellátása is veszélybe kerülhet.

Az ÁSZ jelentése szerint további problémát okoz, hogy az intézmények a beruházási, felújítási feladataikhoz forrást nem tervezhettek. A legszükségesebb beszerzésekre máshonnan vonták el a pénzt, veszélyeztetve ezzel az eszközvagyon pótlását és a feladat megfelelő színvonalú ellátását. A beruházásokra és felújításokra egyik gyermekvédelmi szakellátást nyújtó intézmény sem költött többet 2022-ben a kiadásai 6,3, tavaly pedig a kiadásai 5,5 százalékánál. Volt olyan intézmény, amely 2022–2023-ban az összes kiadása 0,3 százalékát, illetve 0,1 százalékát fordította csak ilyen célra.

MUHARI JUDIT, SZALAI ANNA

LAPSZÉL

Hiába a hangfelvétel, nincs nyomozás

FOTÓ: CSOMOR ÁDÁM

Elutasította Magyar Péterék Schadl–Völner-ügyben tett felülvizsgálati kérelmét a bíróság – írta a Telex. Mint emlékezetes, Magyar még tavasszal mutatott be egy hangfelvételt, amelyen a volt igazságügyi miniszter, Varga Judit – aki a beszélgetés idején a felesége volt – azt mondta: Rogán Antal kabinetminiszter emberei belenyúltak a Magyar Bírósági Végrehajtói Kar volt elnöke, Schadl György korrupciós ügyének nyomozati irataiba. Magyar feljelentést tett, de az ügyészség nem talált bűncselekményt, ezért a politikus felülvizsgálati kérelmet nyújtott be, ezt utasították most el. NÉPSZAVA

Jöhet az ötkarikás népszavazás

A Kúria jóváhagyta azt a kezdeményezést, melynek alapján népszavazást írhatnak ki a fővárosban a budapesti olimpia rendezéséről – írta a 24.hu. A referendumra javasolt kérdés így hangzik: Egyetért-e azzal, hogy Budapest Főváros Önkormányzata pályázatot nyújtson be a 2036. évi nyári olimpiai és paralimpiai játékok megrendezésére? A népszavazást korábban több fővárosi országgyűlési képviselő és kerületi polgármester kezdeményezte a 2036-os budapesti olimpiai pályázatról, de a Fővárosi Választási Bizottság szeptemberben visszautasította a kérdés hitelesítését. Ezt írta felül most a Kúria határozata. Egy másik olimpiai népszavazási kérdés is a hivatal elé kerülhet. A Nemzeti Választási Bizottság elutasította azt a momentumos kezdeményezést, melynek alapján referendummal döntenének arról, hogy csak akkor pályázhasson-e Budapest az olimpiai rendezésre, ha egy népszavazáson a többség támogatja ezt. Az elutasítás miatt a Kúriához fordul a Momentum. NÉPSZAVA

Elhagyott csecsemők: lassú segítség

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Megtörténtek az első gyorsított örökbefogadások a kórházban hagyott csecsemőknél – mondta a Belügyminisztérium parlamenti államtitkára, Rétvári Bence. Közölte: október 24-ig 7 gyermek örökbefogadási eljárása zárult le. Ez előrelépés, ám korántsem megoldás, hiszen – mint azt lapunk elsőként megírta – idén 280-300 csecsemő ragadt bent kórházban azért, mert a szüleik nem tudták vagy nem akarták hazavinni őket, a gyermekvédelem pedig szakember- és helyhiány miatt nem tudott gondoskodni róluk. NÉPSZAVA

Tovább várakoztatják Várhelyi Olivért

EU-BIZTOS A magyar jelöltet is túszul ejtették a frakciók közötti csatározások, döntés csak a jövő héten várható.

FOTÓ: EP/ALEXIS HAULOT

HALMAI KATALIN
BRÜSSZEL

Előreláthatólag csak a jövő héten dől el, hogy Várhelyi Olivér biztosi jelölését megerősítik-e az Európai Parlament (EP) illetékes bizottságai, és megfosztják-e feladatkörei egy részétől. A magyar politikus sorsáról mindaddig nem döntenek, amíg az EP illetékes frakcióinak nem sikerül megegyezniük a következő Európai Bizottság (EB) hat alelnökjelöltjéről. Utóbbiakat kedden hallgatták meg a kijelölt parlamenti szaktestületek, de a politikai csoportokat képviselő szóvivők (koordinátorok) nem tudtak dűlőre jutni a megerősítésükről. Így Várhelyivel együtt egy csomagban határoznak valamennyiükről, várhatóan csak a jövő héten, mivel ezen a héten a képviselők plenáris ülést tartanak.

Egy parlamenti bennfentes szerint még így sem futnak ki az időből, az EB november végére, december elejére tervezett hivatalba lépését nem veszélyezteti a csúszás.

Az egészségügyi és állatjóléti tárcára jelölt Várhelyi Olivér – aki jelenleg a bővítésért és a szomszédságpolitikáért felel a brüsszeli végrehajtó testületben – a múlt szerdán négy európai parlamenti bizottság előtt számolt be arról, hogy új posztján mik a tervei. A több mint háromórás meghallgatáson nem sikerült megszereznie a koordinátorok kétharmadának a támogatását, akik rögtön az ülés után úgy döntöttek, hogy további írásbeli kérdésekre kell válaszolnia. Várhelyi a múlt csütörtökön 24 órát kapott, hogy feleljen az öt csokorba szedett, döntően szakmai és technikai kérdésekre. A kijelölt képviselők hétfőn értékelték volna a válaszait, de a határozathozatalt ismét elhalasztották. Elvileg szerdán jött volna el az igazság pillanata, csakhogy az alelnökjelöltek körüli politikai kötélhúzás miatt ez ismét elmaradt. Most Várhelyi Olivér is annak a csomagnak a része lett, amelyről a politikai csoportok próbálnak megállapodni, lehetőleg minél több engedményt kicsikarva egymástól. Rajta kívül az alelnöki posztra jelölt olasz Raffaele Fitto és a spanyol Teresa Ribera megerősítése körül dúlnak a politikai indulatok. Fitto a szélsőjobboldalinak titulált Olasz Testvériség formáció színeiben próbálja megszerezni a progresszív erők támogatását is, míg a spanyol szocialista Ribera továbbjutását a kereszténydemokraták próbálják akadályozni. Ha mindkét oldal enged, megszülethet a kompromisszum, amelynek a része lehet, hogy megnyirbálják Várhelyi Olivér tárcáját. Mint egy EU-forrás lapunknak megjegyezte, leginkább a nők szexuális reproduktív egészségével kapcsolatos feladatkörét veszítheti el, miután a meghallgatásán nem sikerült elfogadható válaszokat adnia az abortuszhoz való hozzáférést firtató kérdésekre.

Az Európai Bizottság alelnökjelöltjei miatti kötélhúzás nyomán Várhelyi Olivér része lett annak az alkucsomagnak, amelyről a politikai csoportoknak kell megállapodniuk

Ha mindkét oldal enged, megszülethet a kompromisszum, melynek része lehet, hogy megnyirbálják Várhelyi Olivér tárcáját.

Tüntettek a brüsszeli Magyar Háznál

DEMONSTRÁCIÓ Nagy tömeg tüntetett szerda este a brüsszeli kormányzati negyedben fekvő Magyar Ház előtt, ahol a Marine Le Pen nevével fémjelzett francia szélsőjobboldali Nemzeti Tömörülés elnöke, Jordan Bardella tartott könyvbemutatót. Lapunk tudósítója nem tudott közel férkőzni a magyar állam tulajdonában lévő épülethez, mert rengeteg ember vette körül, és egy rendőrségi csapatszállító állt a közelében, amely egy idő után elindult a tömeg felé. Több baloldali és antifasiszta csoport hirdetett demonstrációt az esemény helyszínére, nagy részük transzparensekkel érkezett tizen- és huszonéves fiatal volt. Néhányuk megpróbálta áttörni a rendőrkordont, amire a rendőrség könnygázzal és vízágyúval válaszolt. A rendfenntartók a Magyar Ház körüli utcákat és a közeli metróállomást is lezárták, zavargásoktól tartva.

A 29 éves Jordan Bardella Amit keresünk című önéletrajza néhány napja jelent meg Franciaországban. A dedikálással összekötött brüsszeli könyvbemutatóra abban a Magyar Házban került sor, amelyet 2021-ben, 10 millió euróért vásárolt meg a magyar állam, és legalább ugyanennyiért újíttatott fel. Az épületet ez év nyarán, az EU Tanács magyar elnökségének kezdetén adták át.

A SZERZŐ FELVÉTELE

Tüntetők és rendőrök a magyar állam tulajdonában lévő épületnél

Kormányzati illetékesek sokáig azzal magyarázták a belga miniszterelnöki rezidencia tőszomszédságában fekvő ingatlan megvásárlását, hogy a soros magyar elnökség céljaira kell, később pedig kulturális központként fog működni. Lapunk – amely tavaly júliusban először számolt be a milliós beszerzésről – bennfentes forrásokra hivatkozva már akkor megírta, hogy az épület Orbán Viktor és a Fidesz nemzetközi kapcsolatépítését szolgálja majd, szélsőjobboldali és populista szövetségeseinek találkahelye lesz. A Magyar Ház szerdai vendége is közéjük tartozik: Jordan Bardella nemcsak a Nemzeti Tömörülés elnöke, hanem a Fidesznek is helyet adó Patrióták Európáért nevű európai parlamenti frakció vezetője.

Nem ez az első eset, hogy Orbán Viktor radikális híveit ellenségesen fogadják a belga fővárosban. Ez év áprilisában egy brüsszeli kerületi polgármester arra hivatkozva tiltotta be a Mathias Corvinus Collegium brüsszeli irodája által szervezett NatCon konferenciát, hogy a környékükön nem látják szívesen a rasszista, szélsőséges politikusokat, a tüntetők pedig veszélyt jelentenek a közrendre. A bíróság később érvénytelenítette a tiltást.

HALMAI KATALIN (BRÜSSZEL)

Kevés érdeklődő a „sulijogsira”

KORMÁNY Szeptember vége felé indult a végzős középiskolásoknak az ingyenes KRESZ- és elsősegély-tanfolyam, ám egyelőre a diákok töredéke vette csak igénybe a lehetőséget – tudtuk meg.

FRANK ZSÓFIA

10 593 végzős diák jelentkezett a KRÉTA rendszerében az ingyenes KRESZ-oktatásra – erről tájékoztatta lapunkat a Belügyminisztérium. Noha a kormány szeptember elsejére ígérte a középiskolások számára az ingyenes jogosítványszerzés elindulását, a jelentkezés valójában szeptember 24-től vált elérhetővé, ráadásul csak a végzős diákok számára, a KRÉTA felületén. Az azóta eltelt bő másfél hónap alatt tehát mindössze 10 593 diák jelentkezett, miközben a belügyi tárca és a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal összesített adatai szerint 81 500 fő lenne jogosult az ingyenes KRESZ- és elsősegély-oktatásra, ennyien tartoznak a végzősök közé. Mindez azt jelenti, hogy a jogosultak nyolcada jelentkezett csupán.

A számokhoz érdemes felidézni: Tuzson Bence igazságügyi miniszter még márciusban posztolt arról közösségi oldalán, hogy szeptember elsejétől „az állam ingyenesen biztosítja a jogosítványt a középiskolásoknak. Ebbe beletartoznak a jogosítvány megszerzéséhez szükséges elméleti és gyakorlati órák, vizsgák is”. Alig fél nappal később viszont új bejegyzésben már arról írt, hogy „2024. szeptember elsejétől a középiskolai oktatás részévé válik a KRESZ- és az egészségügyi oktatás, a kormány pedig pilotjelleggel elindítja a gyakorlati oktatás ingyenes megszervezését”. Vagyis itt már csak az elméleti rész általános ingyenességéről volt szó, míg a – jóval költségesebb – gyakorlati oktatásnál a kísérleti rendszerbe bekerülőknek nem kell fizetniük.

A jogszabály értelmében nemcsak az online tanulási lehetőség megszervezése került az iskolák hatáskörébe a végzős diákok esetében, hanem a vizsgáztatásé is, azaz mind a KRESZ-, mind az elsősegélyvizsgát az oktatási intézmények bonyolítják le. Erre novembertől van lehetősége az iskoláknak (hogy mikor szervezik, azt maguk dönthetik el), de a Pedagógusok Demokratikus Szakszervezete (PDSZ) arról számolt be: egyelőre hozzájuk nem érkezett információ arról, elkezdődtek-e ezek a vizsgák. Igaz, a tananyag elvégzésére nem biztos, hogy néhány hét elegendő.

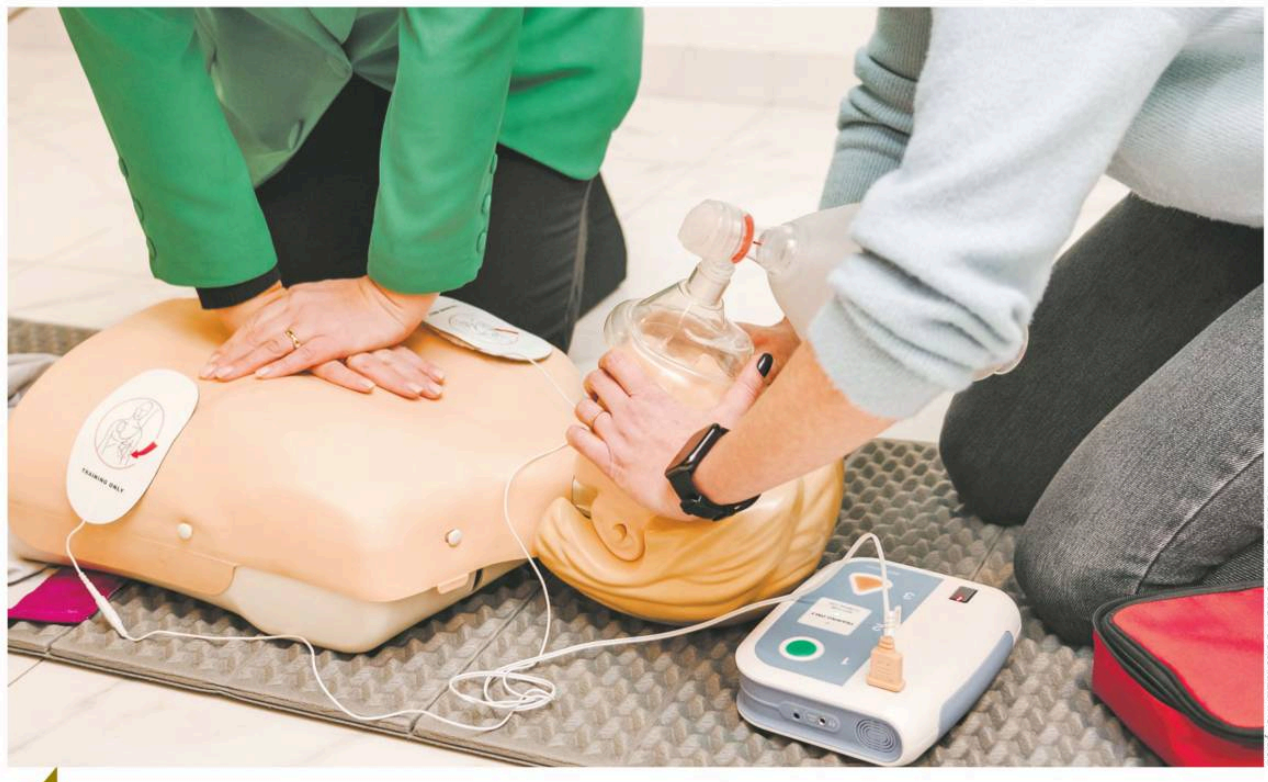

FOTÓ: SHUTTERSTOCK/SERGII SOBOLEVSKYI

Online tartják meg az elsősegélyvizsgákat is; igaz, a tanfolyam keretében „elsősegélynyújtási demonstrációs alkalmat” kell szervezni

Révész Barnabás, a PDSZ országos választmányának tagja arról beszélt lapunknak, hogy az ő iskolájukban önkéntes alapon lehet jelentkezni vizsgabiztosnak. – Jeleztem, hogy én szívesen részt veszek benne, amihez egy online tanfolyamot kell elvégezni. Ez valójában 35 kisebb fejezet, aminek a végén nincs semmilyen számonkérés. Az anyag a vizsga informatikai hátterét mutatja be, nem borzasztóan bonyolult, de azért mégis elvárnék egy számonkérést, hogy amit olvastunk, azt biztosan meg is értettük-e. A pozitívum, hogy ehhez a segédanyaghoz bármikor visszanyúlhatunk, újraolvashatjuk – mesélte lapunknak, majd arra a kérdésre, hogy mindezért a pluszfeladatért valamiféle ellentételezés jár-e, csak annyit mondott: erről egyelőre nem esett szó.

Ami az elsősegélyvizsgát illeti, a Belügyminisztérium válaszából kiderül, hogy szintén online vizsga keretein belül adhatnak számot a diákok a tudásukról. Ha valaki „piaci alapon” teszi le az elsősegélyvizsgát (amit egyébként a Magyar Vöröskereszt szervez), akkor annak be kell mutatni például a helyes újraélesztést és a stabil oldalfekvést is. Igaz, a törvény előírja, hogy „az állami mentőszolgálat bevonásával jelenléti formában, legalább egyszer elsősegélynyújtási demonstrációs alkalmat kell szervezni, amelyet ugyanazon a településen több középiskola közösen is megszervezhet”. Lapunk megkérdezte az Országos Mentőszolgálatot (OMSZ) és a Magyar Vöröskeresztet, mit gondolnak arról, hogy a vizsgából kikerült a gyakorlati rész, illetve hosszú távon ez hatással lesz-e az elsősegély-ismeretekre. Az OMSZ válasza szerint az „általános rendszerben” a közúti elsősegélynyújtási ismeretekről ugyan vizsgát kellett tenniük a jogosítvány megszerzéséhez, az oktatáson való részvétel azonban nem volt kötelező. Véleményük szerint a fiatalok „egy olyan, demonstrációval egybekötött, gyakorlatias oktatáson kötelesek részt venni, melyet elhivatott mentődolgozók tartanak, így bízhatunk benne, hogy a kívánt célt a jövőben az eddigiekhez képest nagyobb mértékben elérjük”.

> Van, ahol a tanárok önkéntes alapon jelentkezhetnek vizsgabiztosnak, amihez egy online tanfolyamot kell elvégezniük, de számonkérés nincs.

A Magyar Vöröskeresztnél az elsősegélynyújtás szakmai vezetője, Kovács Dávid azt mondta, „az eddig látottakból egyértelműen következik, hogy a jövőben ez a jogosítványszerzési forma lesz a domináns. Szerinte az sem kérdéses, hogy ezzel a Magyar Vöröskereszt vizsga- és tanfolyambevételei jelentősen csökkenni fognak”. Sokkal fontosabb azonban szerinte az, hogy a lakosság és különösen a fiatalok „több érdemi lehetőséget kapjanak az elsősegélynyújtó ismeretek megtanulására és felfrissítésére”.

Az is kiderült, hogy a diákok számára készített e-learning tananyagra és az online vizsga hatékonyságára nincs rálátásuk, a szakmai lektorálást több kijelölt szakmai szervezet, például az OMSZ végezte. Az Kovács Dávid szerint üdvözlendő, hogy a felkészülésnél kötelező lett egy egységes tanfolyam, majd hozzátette: „A gyakorlatok elvégzése nélkülözhetetlen ahhoz, hogy a későbbi valós ellátás során az elsősegélynyújtó emlékezni tudjon azon mozdulatokra, erőhatásokra és fogásokra, amelyeket alkalmaznia kell. Erre a Vöröskereszt országszerte biztosít lehetőséget.”

Egyre több a magyar diák a külföldi egyetemeken

OKTATÁS Gyorsuló ütemben növekszik a külföldi egyetemeken tanuló magyar diákok száma, a 2022/23-as tanévben meghaladta a 16 500 főt, ami új rekord – derült ki az Engame Akadémia kutatásából, amelyet idén hetedik éve végeztek el. Bár a következő tanévről még nincsenek mindenhonnan pontos adatok, feltételezhető, hogy a 2023/24-es tanévben ez tovább emelkedett ezer fővel. Így összességében a felsőoktatásban tanuló magyar diákok 7 százaléka külföldi egyetemre jár, és ebben nincsenek benne azok, akik csupán egy-két félévet töltenek kint ösztöndíjjal. (Például Erasmussal, bár az alapítványi egyetemeken tanulók számára már megszűnt ez a lehetőség.)

„Ez egy becslés, mert nem minden ország regisztrálja a külföldről érkező diákokat. Hollandiában például kötelező a regisztráció, anélkül nincsen élet, bankszámlát sem lehet nyitni, de Angliában ez nincs így” – mondta az eredmények bemutatóján Nádas Rita, a továbbtanulásra, illetve külföldi felvételire készülő diákokat mentoráló Engame Akadémia oktatási vezetője. A kutatás során éppen ezért az UNESCO adatait, illetve minden egyes ország oktatási hivatalának a számait összegezték.

Mint az a bemutatón kiderült, 2010 óta átlagosan 6 százalékkal növekszik évente a más országok felsőoktatását választók száma. Igazán nagy ugrás 2013/14-ben történt, amikor a magyar kormány drasztikusan csökkentette az államilag finanszírozott keretszámokat a hazai egyetemeken. Azóta számos engedményt tettek, és az előző tanévben a minimumponthatárokat is eltörölték a magyar egyetemeken – ez nem szegte kedvét a külföldre indulóknak. Bár a Covid-járvány idején kisebb megtorpanás volt a kint tanulók számának növekedésében, minden esztendőben megdőlnek az előző évi számok.

FOTÓ: SHUTTERSTOCK/KOVÁCS GÁBOR

Egyetemi könyvtár Bécsben. Népszerű helyszín a magyaroknak

A legnépszerűbb országok: Ausztria, Németország, Hollandia, Dánia és Nagy-Britannia – ezt a sorrendet a 2020-as Brexit lényegesen átalakította, előtte jóval többen célozták meg az angol egyetemeket. Ausztriában 3862, Németországban 2986 magyar diák tanul. Előbbi vonzereje a földrajzi közelség mellett az ingyenes képzésekben rejlik, a nyugati határszél közelében sokan már a középiskolát is ott járják. Németországban bár egyes tartományokban kell fizetni, ez általában jelképesnek tekinthető, 300 eurós hozzájárulás.

Nádas Rita kiemelte: a magyar diákok körében népszerűségben Hollandia már majdnem beérte Németországot, alig 60 diákkal tanul ott kevesebb, mint a második helyezett országban. „Nagyon vonzó, hogy alapképzésben rengeteg angol nyelvű szak van. Bár nem túl nagy ország, és nincs túl sok egyeteme, de azokból tíz található a top 200-ban a világon, ami azt jelenti, hogy nagyon kiemelkedő minőségű képzést lehet kapni, megfizethető áron” – mondta el az oktatási vezető, kiemelve: a 2025-ös tanévtől 2500 euró lesz Hollandiában a tandíj félévenként, ami kevesebb, mint egyes önköltséges képzések díja Magyarországon. Ugyanakkor a Brexit óta a nemzetközi diákok számának jelentős növekedése lakhatási válsághoz vezetett Hollandiában, aminek a kezelésére a 2025/26-os tanévtől szűkíteni tervezik az angol nyelven elérhető képzések választékát – ez ellen az ottani egyetemek tiltakoznak.

Arról is beszélt Nádas Rita, hogy a náluk tanuló diákok elsősorban a jobb színvonalú képzés és a modernebb oktatás reményében választják a külföldi egyetemeket. Kiemelten népszerűek azok a szakok, amelyek sokféle tudományterületet ötvöznek. Ezeken a szakokon nagyon komoly a hangsúly az olyan készségek fejlesztésén, mint a kritikus gondolkodás vagy az érvelés – emelte ki az oktatási vezető. Hasonló típusú képzések a magyar egyetemeken egyelőre nem elérhetők. És mint azt az eseményen megjelent diákok és szülők megerősítették, a külföldi oktatás anyagilag nem feltétlenül megterhelőbb a családok számára, mint például egy hazai egyetem fizetős képzése.

F. SZABÓ KATA

Sok az érkező is

Miközben egyre nő a külföldön tanuló magyar diákok száma, a magyar egyetemeken is egyre több a más országból érkezett hallgató. A Tempus Közalapítvány adatai szerint 2023-ban 43 137 külföldi diák tanult a magyar felsőoktatásban, 40 692-en nappali tagozaton. Közülük 11 666 diák a Stipendium Hungaricum ösztöndíjjal tanult itt, vagyis a magyar állam állta a tanulmányai költségét. A legtöbben Németországból (3383 fő), Romániából (3067), Kínából (2490), Iránból (2205) jöttek.

Külföldön tanuló magyar diákok

Forrás: Engame Akadémia/NÉPSZAVA-grafika

€/HUF 407,90 ↓ -0,70% | $/HUF 385,92 ↓ -0,20% | CHF/HUF 436,10 ↓ -0,52%

LAPSZÉL

Könnyítés jön a babaváró hitelnél

FOTÓ: MTI/VAJDA JÁNOS

A babaváró hitel egy kamatmentes, szabad felhasználású kölcsön. A jelenlegi szabályok szerint, ha nem születne gyermeke a párnak a futamidő első 5 évében, akkor a kamatmentességet elvesztenék, a kölcsönt piaci kamat mellett kellene tovább törleszteni. Sőt az addig kapott kamattámogatás után büntetést kellene fizetni az állam felé. A kormány egy új javaslata szerint, ha a hitel felvételét követő 5 éven túl, de a futamidő alatt születne meg a gyermek, akkor onnantól újra járhat a kamatmentesség és kérhető a törlesztési kötelezettség hároméves szüneteltetése is – derül ki a társadalmi egyeztetésre bocsátott kormányrendelet-tervezetből, melyet a Bankmonitor szemlézett. Ha valamely okból megszűnik a kamattámogatás, akkor az adós méltányossági alapon felmentést kérhet a büntetés megfizetése alól. NÉPSZAVA

Gödörben a magyar ipari termelés

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Szeptemberben 7,2 százalékkal, munkanaphatással korrigálva 5,4 százalékkal maradt el az ipari termelés az egy évvel korábbitól – közölte a KSH. A feldolgozóipari alágak közül kettőben – az élelmiszer, ital és dohánytermék gyártásában, valamint a fafeldolgozás, papírtermék gyártása, nyomdai tevékenységben – nőtt, tizenegyben visszaesett a termelés. A járműgyártás 11,4, a közúti gépjárműgyártás 14,8, az akkumulátorgyártás 11,6 százalékkal csökkent egy év alatt. Az élelmiszer, ital és dohánytermék gyártása 0,7 százalékkal nőtt. A kilábalásra halvány reményt ad az új megrendelések alakulása: összességében ugyan 3,1 százalékkal kevesebb a megrendelés a tavalyinál, a járműgyártásban is csökkenést látni, de a villamos berendezések gyártásánál (ide tartoznak az akkugyárak is) tavalyihoz képest 14 százalékkal magasabbak az új rendelések. NÉPSZAVA

RÉSZVÉNYEK

BUX		
77 123,76	↑	+0,20%
Mol		
2626 Ft	↑	+0,61%
MTelekom		
1212 Ft	↑	+1,51%
OTP		
20 530 Ft	↑	+0,20%
Richter		
10 760 Ft	↓	-0,46%

Kevés és drága az áram

ENERGIA A hazai erőművek már az első novemberi zúzmarától elhasaltak. Most bosszulja meg magát a fejlesztések elodázása.

MARNITZ ISTVÁN

Tovább fokozódott tegnap a hazai, nagykereskedelmi áramárak elszállása: a Hupx nevű tőzsde honlapjának tanúsága szerint a keddi, megawattóránként (MWh) 306 eurós (kilowattóránként – kWh – 126 forintos) átlag 355 euróra (145 forintra) nőtt. Igaz, a napon belüli csúcsárak a keddi 900 euróról (367 forintról) 700 euróra – 292 forintra mérséklődtek. (Az arányok érzékeltetése végett, a lakosság a rezsicsökkentett áramdíjrendszeren belül, kWh-nként 5 forintot fizet.) Szakmai honlapok tanúsága szerint a magyar tőzsdei átlagár tegnap is európai rekordernek számított. Míg Nyugat-Európa és a balti térség összességében 150 euró körül járt, Közép- és Délkelet-Európában, Magyarországgal az „élen”, jóval magasabb díjak alakultak ki, a skandináv áramárcédulákon viszont csak egy-két számjegy szerepelt.

Szakértők szerint a drágulás első körben a lakosságon kívüli fogyasztókat, vagyis a magyar cégeket, gyárakat érinti, amelyek rezsije sok esetben a tőzsdei mozgásokhoz kötött. Ez annál is inkább kellemetlen, mert, amiként a múlt héten, az Unió statisztikai hivatalának nyilvántartásai alapján bemutattuk, Európa-szerte a magyar cégek fizetik szinte a legmagasabb áram- és gázdíjakat. Az emelkedő céges rezsiköltségek ugyanakkor végső soron a termékek áremelkedésén, vagyis az infláció megugrásán keresztül mindig a lakosság pénztárcáját apasztják.

A hazai szén-, gáz-, nukleáris-, illetve megújulóalapú áramtermelés, valamint a behozatal alig képes kielégíteni a téliesre forduló időjárás miatt megélénkülő keresletet – értékelte a helyzetet Facebook-bejegyzésében Pletser Tamás, az Erste olaj- és gázipari elemzője. Így, a 230 voltos feszültségszint fenntartása érdekében, régi, nagyobb, olajtüzelésű erőműveket is beindítottak. Karbantartások és egyéb leállások miatt olyan nagy egységek, mint a széntüzelésű mátrai vagy a gázzal üzemelő gönyűi, messze névleges szintjük alatt teljesítettek. De akadozott a szerb és az osztrák határkapcsolat is. Az elégtelen kínálathoz hozzájárult a közép- és délkelet-európai szélcsend és borús idő, vagyis a megújulóalapú termelés hiánya is. A szakértő furcsállja, hogy a nemzeti tőzsdék között ezúttal nem egyenlítődtek ki az árak. Pletser Tamás a mélyebb okok közé sorolta az elmúlt másfél évtized során megugró áramigényt, ami további növekedés felé mutat. (Megjegyzendő: a KSH az utóbbi három évre csökkenésről tudósít.) Az Erste elemzője további gondnak tartja, hogy az elmúlt időszak során nálunk zömmel megújulóalapú erőművek létesültek. Ezek viszont, olcsó és tartós tárolási megoldás híján, alkalmatlanok a – „sötétszélcsendnek”, németül Dunkelflauténak nevezett – borús, egyszersmind szélcsendes időszakok áramkeresletének kielégítésére. (Szintén megjegyzendő: a hazai, törvényi akadályok okán szélturbinák közel másfél évtizede nem épültek és még fél évtizedig új sem várható.) Úgyszintén, évtizedes a lemaradásunk a gyorsan szabályozható, „fosszilis” – ezek közül is leginkább gáztüzelésű –, nukleárisalapú, illetve az időjárástól kevésbé függő víz- és földhőerőművek, valamint a megfelelő hálózat kiépítése terén. A szakértő azt is kifogásolta, hogy a lakosság keresletét semmi se korlátozza, illetve a támogatott – rezsicsökkentett – díj nem függ a nagykereskedelmi áraktól. Emellett a hazai, nagykereskedelmi piacot számos, politikai hátterű eljárás is torzítja. „Kész szerencsének” nevezi, hogy a gazdaság nem nő. Ha a rendszerből további, fontos egységek, mint például az októberben többször is meghibásodó paksi atomerőmű, szintén kiesnének, szóba kerülhet egyes fogyasztók korlátozása, de akár a teljes ellátás is összeomolhat – vélekedett Pletser Tamás.

A hazai villamosenergia-rendszer nehézségeit nem a napelemek robbanásszerű elterjedése okozza, hanem hogy az Orbán-kormány ez idő alatt nem gondoskodott sem a borúsabb időszakok áramellátását biztosító erőművek felépítéséről, sem a hálózat korszerűsítéséről – foglalták össze a problémát lapunknak más elemzők. A behozatal immár 40 százalék körüli aránya kiugró. A helyzet már csak azért is egyre feszítőbb, mert a kabinet közben kifejezett nagy áramigényű ipari befektetéseket csábított Magyarországra – tették hozzá.

Az államtitkár a németekre mutogat

A hazai, nagykereskedelmi áramárak főképp annak tovagyűrűző hatásai miatt ugrottak meg, hogy az atomenergiát elutasító, az utóbbi idők során főképp nap- és szélerőműveket fejlesztő németek, „sötétszélcsendes” időszakokban, olcsó francia atomenergiából, illetve drága gáz- és szénerőművekből biztosítják ellátásukat – vélekedett Facebookon közzétett, hosszú okfejtésében Steiner Attila, az Energiaügyi Minisztérium energetikáért és klímapolitikáért felelős államtitkára. De az ütemezett karbantartások is elkerülhetetlenek – fűzte hozzá. Az államtitkár hitet tett a sokoldalú áramtermelés mellett is. (Megjegyzendő: szakértők épp eme ígéretek megvalósítását hiányolják.) Az államtitkár szerint a háztartási rezsicsökkentés is tompítja a nagykereskedelmi árhatásokat. (Mások szerint viszont részben épp a rezsicsökkentés vezet a nagykereskedelmi árugrásokhoz.)

40 százalék körüli a magyarországi áramimport, ami kiugróan magas

A hálózati, valamint a napenergia-kiesés pótlására alkalmas erőművi fejlesztések elmaradása miatt ugrott most az áramár

FOTÓ: NÉPSZAVA

Már nem olyan fontos az otthoni munkavégzés

FOGLALKOZTATÁS Azokon a munkahelyeken, ahol ez megtehető, globális szinten a dolgozók 23 százaléka irodán kívül, távmunkában dolgozik, Európában ez a mutató 20 százalék, míg Magyarországon mindössze 14 százalék volt – derült ki Reguly Márta, a PWC Magyarország szervezetfejlesztési és HR-tanácsadás vezetőjének a Magyar Távmunka Szövetség által szervezett, Mérlegen a hibrid munkavégzés című szakmai konferencián tartott előadásából. A nemzetközi szintektől való elmaradás egyik okát abban látta a szakember, hogy itthon az állami szférában megkövetelik a teljes bejárást. Ezzel szemben az úgynevezett hibrid munka terén – amikor a munkavégzés helye megoszlik az otthon és a munkahely között – egészen jól állunk. Ott, ahol ez megoldható, az alkalmazottak csaknem kétharmada (65 százalék) így is látja el a feladatait, Európában ez az arány 60 százalék, míg globális szinten 58 százalék. A cég felméréséből az is kiderült, hogy a hibrid munkavégzésben dolgozók 76 százaléka elkötelezett volt a munkahelye iránt, ami magasabb a tejes munkaidőt benn töltőkénél (74 százalék), és jóval meghaladja a távmunkában alkalmazottak 63 százalékos szintjét. A területtel kapcsolatban a PWC egy másik, friss kutatásban azt vizsgálta, hogy milyen szempontok alapján választanak munkahelyet az emberek. Feltűnő eredmény, hogy az alkalmazottak körében a magánélet tiszteletben tartása az egyik legfontosabb szemponttá vált a cégekkel szemben támasztott igények között – fejtette ki Reguly Márta. Ebben az összevetésben érdemi változásként emelte még ki, hogy a rugalmas munkaidő és az otthoni munkavégzés fontossága egyaránt visszaesett a korábbi évhez képest. Szerinte mindez azt jelzi, hogy az emberek kezdenek ráérezni: nem biztos, hogy az érdeküket szolgálja, ha mindig készenlétben kell állniuk. Á. A.

Az elszigetelődés veszélyes

A konferencia közönségének körében a témában végzett helyszíni felmérésben azt tudakolták, hány napot tartanak ideálisnak, amelyet az irodában kell eltölteni. A válaszadók 39 százaléka heti két napot elegendőnek tartana. Azt is vizsgálták, hogy mit látnak a legnagyobb kihívásnak a távmunkával kapcsolatban. A válaszokban meglepően nagy arányban fordult elő az egyén elszigetelődése, az egyedüllétből fakadó mentális problémák, a bizalom, illetve, hogy nehéz követni hogyan és milyen módon végzik el a dolgozók a feladataikat. Láthatóan ez az utóbbi problémakör a cégvezetőket és döntéshozókat komolyan érdekelte, és keresik erre a válaszokat.

Indul az elnökválasztási kampány

VARSÓ Donald Tusk bejelentette, hogy a liberális oldal előválasztáson dönti el, ki indul a legerősebb kormánypárt nevében a lengyel államfői posztért.

MIKLÓS GÁBOR

Szűkszavú tájékoztatón jelentette be a lengyel miniszterelnök: még ebben a hónapban előválasztást tartanak, amelyen a kormányerőhöz tartozó legerősebb pártok tagjai döntik majd el, ki induljon jövő májusban nevükben az államfői posztért. A lengyel kormánykoalíció főszereplője, a Polgári Koalíció (KO) maga is pártszövetség. Központjában a Tusk által alapított jobboldali-liberális Polgári Platform (PO) van, ez a párt az Európai Néppárt tagja. Az évek folyamán több újabban alakult kis párt társult a PO-hoz. Ezek a liberális, üzleti körökhöz kapcsolódó Nowoczesna.pl (Modern Lengyelország) párt, a Zöldek balközép környezetvédő pártja, és az inkább szociálliberális színezetű és feminista politikusokat tömörítő Lengyel Kezdeményezés. Együtt alkotják a Polgári Koalíciót. Az előválasztáson két politikus, Rafal Trzaskowski varsói polgármester és Radoslaw Sikorski külügyminiszter indul, mondta Donald Tusk. A miniszterelnök jelezte, pártja nem fogad be újabb jelentkezőket az előválasztási versengésbe. Méltatta a két politikust, és kifejtette: lovagias előválasztási küzdelemre számít, ahol a jelöltek nem támadják egymást. Az előválasztást elektronikus úton bonyolítják le, feltehetően november 23-án. Addig – jelezte – elkészül a KO által megrendelt átfogó közvélemény-kutatás, amely felméri a jelöltek esélyeit a májusi választás első, majd második fordulójában, s ezt a szavazók rendelkezésére bocsátják. (Eddig is készültek ilyen kutatások, ezeket feltehetően a varsói polgármester környezetéből rendelték. A legtöbb esélyt ezek Rafal Trzaskowskinak adták a második fordulóban.)

A pártokon belüli előválasztás nem példa nélküli Lengyelországban. 2010-ben Bronislaw Komorowski egy ilyen szavazás nyomán lett a PO elnökjelöltje, s a posztért akkor is indult Radek Sikorski. Azzal, hogy Tusk bejelentette, pártja hivatalosan is elkezdte az államfőjelölt kiválasztását, magához ragadta a kezdeményezést a politikai nyilvánosságban. Eddig a média azt latolgatta főleg, hogy a jobboldali ellenzék – azaz a Jog és Igazságosság (PiS) – párt milyen taktikát választ, kit jelöl a posztra. A liberálisok most egyértelműen elfoglalták a médiateret, jelöltjeik nemcsak a központban, de kampánykörútjuk során az egész országban ismertséget szerezhetnek. Egyébként ez a csendes vetélkedés hetek óta tartott. Trzaskowski főleg a liberális vezetésű önkormányzatok találkozóin szerepelt, Sikorski külpolitikai, biztonságpolitikai fórumokat tartott. Kirajzolódott az is, hogy mivel kívánják megkülönböztetni magukat. A varsói polgármester – miközben nagy hangsúlyt fektet arra, hogy a nagyvárosi közegben hangsúlyozza a maga liberális programját, kiáll jon az abortusztilalmi törvény megszüntetéséért, a női jogokért vagy a törvényesített élettársi kapcsolatért – a vidéki gyűléseken erősen bírálja az EU mezőgazdasági politikáját, és támadja az ellenőrizetlen agrárimportot. A Trzaskowski-kampány emberei Donald Trump győzelméből is arra következtetnek, hogy a varsói polgármester a jobb választás. Arra hivatkoznak, hogy az amerikai republikánus körökből érkező jelzések szerint Sikorski elfogadhatatlan lenne az új washingtoni közegben, mert Anne Applebaum publicista, a külügyminiszter felesége sok írásában élesen támadta az újra megválasztott elnököt. Sikorski viszont kampányában épp a maga konzervatív hátterével érvel, Trump megválasztása „jobboldali fordulatot" jelez a világpolitikában – állítja. Ugyanakkor a külügyminiszter karakteres biztonságpárti és Moszkva-szkeptikus álláspontját is a maga „elnöki adukártyájaként" állítja be. Egyelőre az látszik, hogy Trzaskowski elsősorban a jelenlegi liberális-centrista koalíció táborának megnyerésére törekszik, és azt ígéri, hogy megvalósítja ennek a közegnek a modernizációs igényeit. Sikorski viszont a biztonsági, fegyverkezési politika híveként lép fel, s arra játszik, hogy a második fordulóban megnyerheti a nacionalista, szélsőjobbos Konföderáció párt táborának egy részét is.

Egy jobboldali lengyel politikus azt nyilatkozta, máris látszik, hogy a varsói polgármester személyisége tetszik a KO szavazóinak, míg Sikorski a Donald Tusk ízlésének megfelelő jelölt. A kérdés az, hogy kit állít ki a PiS velük szemben. Jaroslaw Kaczynski pártelnök november végére ígérte a jelölt megnevezését, a KO elnökjelöltjét viszont csak december 7-én hozzák nyilvánosságra. A politikai fogadóirodák szerint a legtöbb esélye most a radikálisan konzervatív Przemyslaw Czarnek volt oktatási miniszternek van. A helyzetet bonyolítja, hogy bejelentkezett az államfői posztra egy friss interjúban Szymon Holownia, a szejm elnöke is. Ő már 2020-ban próbálkozott ezzel, elég jó eredményt ért el, de a második fordulóig nem jutott el. A centrista politikus újfent arra hivatkozik, hogy az ő kiegyenlítő személyisége hozhat csak megoldást, egyébként az országot továbbra is szétszaggatja a liberális–jobboldali/konzervatív ellentét, azaz a Tusk–Kaczynski viszály.

FOTÓ: AFP/MICHAL CIZEK

FOTÓ: AFP/ANDRZEJ IWANCZUK

Radoslaw Sikorski

A 61 éves külügyminiszter tizenévesen kapcsolódott be a politikába mint iskolai sztrájkok szervezője szülővárosában, Bydgoszczban. Az 1981. decemberi szükségállapot bevezetése idején Angliában volt, ahol politikai menedékjogot kapott. Oxfordban diplomázott, majd több brit lap munkatársaként Afganisztánban volt haditudósító. Lengyelországba hazatérve bekapcsolódott a politikába. Többször beválasztották a szejmbe, a szenátusba. Jobboldali és liberális kormányokban is betöltött védelmi és külügyminiszteri funkciókat. 1992 óta házasságban él Anne Applebaum Pulitzer-díjas amerikai szerzővel. Karakteres és sokszor ellentmondásos kijelentéseiről elhíresült politikus. A liberális közeg jobboldalán helyezhető el.

Rafal Trzaskowski

Az 53 éves varsói polgármester angol nyelvből és politológiából szerzett diplomát, az utóbbiból doktori fokozata is van. Öt nyelven beszél. Politikai karrierjét liberális politikusok tanácsadójaként kezdte, később bekerült az EP-be, majd Donald Tusk egyik kormányában digitalizációs miniszter volt, később külügyi államtitkár. Ismeri az EU működését. 2018-ban jelentős fölénnyel nyert a varsói polgármester-választáson. 2020-ban a KO addigi jelöltjének visszalépése után jelölték az államfői posztra, s a második fordulóban 48,97 százalékos eredménnyel maradt alul a második mandátumát elnyerő Andrzej Dudával szemben. Azóta is a középpal erők egyik legfontosabb politikai alakjának számít Lengyelországban.

Moszkva betiltja a „gyermektelenség propagandáját"

DUMA Az orosz törvényhozók kedden betiltották a gyermektelen életmód népszerűsítését. A lépés része a Kreml erőfeszítéseinek, hogy visszafordítsa a csökkenő születésszámot, a putyini Oroszországot pedig a dekadens Nyugat által támadott hagyományos értékek védőbástyájaként népszerűsítse.

A parlament alsóháza, a duma egyhangúlag hagyta jóvá a törvényjavaslatot, amely a „melegpropagandához" hasonlóan betiltja a „gyermekvállalás elutasításának" mindenfajta „propagandáját" az interneten, a médiában, a filmekben és a reklámokban egyaránt. A tilalmat megsértő magánszemélyek több mint 1,5 millió, a jogi személyek pedig közel 20 millió forintnak megfelelő bírságra számíthatnak. A Kreml által széles körben támogatott törvényt várhatóan rövid úton jóváhagyja a felsőház, és aláírja Vlagyimir Putyin elnök is.

Az elmúlt években Oroszország folyamatos demográfiai hanyatlástól szenved, a halálozások száma 2016 óta meghaladja a születésekét, s a helyzetet drámaian rontották a Covid-járvány és az Ukrajna ellen vívott háború súlyos emberveszteségei. A törvényjavaslatról szólva szeptemberben Dmitrij Peszkov, a Kreml szóvivője a demográfiai helyzet romlását „Oroszország egyik fő kihívásának" nevezte.

Az orosz tisztségviselők azonban egyre inkább összemossák a demográfiai kérdéseket a Nyugat elleni ideológiai harcaikkal. Valentyina Matvijenko, a felsőház elnöke a Nyugatról érkező, a családi értékeket aláásó „radikális feminizmust" okolta a romló tendenciákért. Elvira Aitkulova, a tervezet egyik szerzője pedig azt állította, a gyermekvállalás elleni érvelés a Nyugat „professzionális propagandájának egyik eleme, a népességcsökkentést célzó hibrid háború része".

A bírálók szerint viszont az új tilalom nem kezeli az ország lanyhuló születési rátája mögött meghúzódó alapvető problémákat. Az orosz Felsőfokú Közgazdasági Iskola nemrég készült tanulmánya szerint sok orosz az ukrajnai háború, a politikai bizonytalanság, a gazdasági feszültségek és a növekvő társadalmi aggodalom miatt nem vállal gyermeket.

Jogi szakértők arra figyelmeztetnek, hogy a törvényjavaslat homályos megfogalmazása visszaélésekhez és a tizenévesek fogamzásgátlásról és reproduktív egészségről való felvilágosításának korlátozásához vezethet. Jogvédők emellett úgy vélik, hogy a jogszabály főleg a hadsereg hosszú távú utánpótlását hivatott biztosítani, s emellett a nők jogainak további csorbulását eredményezheti. „Az üzenet egyértelmű: szülj, és kész – mondta a Reutersnak még októberben Olga Szuvorova, egy családon belüli erőszak áldozataival foglalkozó kraszsnojarszki aktivista. – A nőket lényegében a gyermekvállalás edényévé teszik, nem veszik figyelembe a körülményeiket, a motivációikat, és azt, hogy karrierre vagy családra vágynak-e."

Vjacseszlav Vologyin, a duma elnöke korábban azt hangoztatta, hogy a törvény nem büntetné azokat a nőket, akik úgy döntenek, hogy nem vállalnak gyermeket, és szabadon konzultálhatnak ebben a kérdésben, akivel csak akarnak. „De nem szabad, hogy propaganda nyomást gyakoroljon egy nőre a gyermekvállalásról szóló döntésében. Ez történik most az Egyesült Államokban és Európában" – állította.

HARSÁNYI GYÖRGY

FOTÓ: AFP/NATALIA KOLESNIKOVA

Az orosz vezetők egyre inkább összemossák a demográfiai kérdéseket a Nyugattal való ideológiai küzdelemmel

FOTÓ: AFP/ALEXANDER NEMENOV

Erdogan szaúd-arábiai és azerbajdzsáni látogatásáról hazatérőben nyilatkozott újságíróknak

Törökország szakít Izraellel

ANKARA Törökország megszakított minden kapcsolatot Izraellel, közölte Recep Tayyip Erdogan török elnök. Erdogan szaúd-arábiai és azerbajdzsáni látogatásáról hazatérőben, repülőgépén nyilatkozott újságíróknak. „(Kormánykoalíciónk) eltökélt abban, hogy megszakítja a kapcsolatokat Izraellel, és ezt az álláspontot a jövőben is fenntartjuk” – idézte őt a nagy-britanniai központú Middle East Eye (MEE) hírportál. Törökország szombaton már jelezte, hogy konzultációra visszahívja izraeli nagykövetét, mivel Izrael nem hajlandó beleegyezni egy gázai tűzszünetbe. Az izraeli Ynet viszont azt írta, hogy Jeruzsálemet nem értesítették a döntésről. Erdogan a MEE szerint azt is hangsúlyozta, országa mindent megtesz, hogy Benjamin Netanjahu izraeli miniszterelnököt felelősségre vonja a gázai hadműveletekért, amelyeket nemzetközi emberi jogi csoportok népirtásnak minősítettek. Az amerikai Newsweek hozzáteszi, Törökország az elmúlt időszakban kapcsolatai megerősítésére törekszik Szaúd-Arábiával és Azerbajdzsánnal, s Erdogan ottani látogatásait megfigyelők Ankara közel-keleti és kaukázusi befolyásának növelésére irányuló erőfeszítésekként értékelték. NÉPSZAVA

LAPSZÉL

USA: légvédelmi bázis Lengyelországban

Az Egyesült Államok új légvédelmi támaszpontot nyitott tegnap Észak-Lengyelországban. A Balti-tenger közeli Redzikowo városában lévő bázis építése a 2000-es években kezdődött. „Az Egyesült Államok... Lengyelország biztonságának garanciája” – mondta Andrzej Duda elnök a bázis felavatása alkalmából. A Kreml azzal reagált: a bázis az Oroszország „megfékezésére” tett próbálkozások része, s az amerikai katonai struktúrát ismét közelebb hozták határaihoz. NÉPSZAVA

Blinken–Szibiha-találkozó Brüsszelben

FOTÓ: AFP/NICOLAS TUCAT

Andrij Szibiha ukrán külügyminiszter tegnap Brüsszelben kétoldalú megbeszélést folytatott Antony Blinken amerikai külügyminiszterrel. Blinken előzőleg elmondta, a Biden-kormányzat azt tervezi, hogy hivatali idejének utolsó hónapjaiban növeli az Ukrajnának nyújtott amerikai katonai támogatást, még Donald Trump megválasztott új elnök hivatalba lépése előtt. NÉPSZAVA

Trump bosszúállói

KEMÉNY MAG A második mandátumára készülő republikánus elnök eddig megnevezett kormányzati jelöltjeinek közös tulajdonsága a radikalizmus és a feltétlen lojalitás.

MOSOLYGÓ MIKLÓS

FOTÓ: AFP/RYAN M. KELLY

Donald Trump és Marco Rubio nyolc év leforgása alatt esküdt ellenségekből politikai szövetségesek lettek

Egybehangzó források szerint Donald Trump megválasztott elnök Marco Rubio floridai szenátort jelöli majd külügyminiszterének második kormányába. A választással egy hosszú és göröngyös út zárulhat megnyugtató békével kettejük számára, hiszen a 2016-os republikánus elnökválasztáson a két politikus övön aluli (és altesti) személyeskedésektől sem mentes szócsatákat vívott egymással. Rubio külpolitikai téren a „héják” táborát erősíti: radikális álláspontot képvisel Kínával, Iránnal, Venezuelával szemben. Amennyiben a szenátus megerősíti kinevezését, Rubio lehet az első latino-amerikai, aki betölti a külügyminiszteri posztot. Az édesapja kubai származású, így a szigetországból emigráltakra jellemzően családilag hozza magával a harcos antikommunista meggyőződést. 2019-ben a szenátor szigorú szankciós politikát szorgalmazott a venezuelai elnök, Nicolás Maduro rendszerének megbuktatása céljából. Bár az ország azóta gazdasági káoszba süllyedt, tavaly egy nyugati országok által elcsaltnak tartott elnökválasztáson újra Maduro győzött, és megőrizte hivatalát. 2020-ban Rubio társszerzője volt annak a később törvénynyé emelt jogszabálytervezetnek, amely megtiltja a Hszincsiang-Ujgur Autonóm Területről érkező kínai termékek importját, hiszen azokat feltehetően az ujgur kisebbség kényszermunkájával állítják elő. Tavaly decemberben a kongresszus folyosóján Izrael gázai háborúja ellen tiltakozóknak viszont azt nyilatkozta, hogy a palesztin civilek haláláért „100 százalékban a Hamászt terheli a felelősség”.

Még keményvonalasabb álláspontot képvisel Tom Homan, aki a szövetségi kormány határvédelemért felelős kormányzati megbízottja („border czar”) lesz. Az egykori rendőr és a szövetségi Bevándorlási és Vámügyi Hivatal volt igazgatója a déli határt érintő illegális migrációt a szeptember 11-ei terrortámadások óta tapasztalt legnagyobb nemzetbiztonsági kockázatnak nevezte. A júliusi republikánus jelöltállító konvención csak annyit üzent az illegális bevándorlóknak, hogy „kezdhetnek csomagolni”. Tervei szerint a kitoloncolás először a „közbiztonsági vagy nemzetbiztonsági kockázatot jelentő” egyéneket érintené, ezután következne a „szimpla” illegális határátlépők kiutasítása.

A tisztséggel összefügg a dél-dakotai szenátor, Kristi Noem belbiztonsági miniszteri kinevezése, hiszen többek között a menekültügy is a hatáskörébe tartozik majd. A kormányzó nagy felhördülést keltett a kampány alatt megjelent önéletrajzi könyvével, amelyben arról számolt be, hogy kezelhetetlensége miatt lelőtte Cricket (Tücsök) nevű pointer vadászkutyáját.

Az elnök nemzetbiztonsági tanácsadója az a Mike Walz lesz, aki korábban az amerikai hadsereg különleges egységeként működő „zöldsapkások” soraiban szolgált Afganisztánban, a Közel-Keleten és Afrikában is.

Az Egyesült Államok ENSZ-nagykövetének Elise Stefanikot, New York állam képviselőjét kérte fel Trump. Stefanik 2019-ben hevesen ellenezte az elnök elleni első impeachment eljárás megszavazását, és támogatta Trump kísérletét a 2020-as választási vereség megváltoztatására. Országos ismertségre akkor tett szert, amikor a júniusi házbizottsági meghallgatáson inkvizítorként faggatta az elit egyetemek igazgatóit a campusaikon elharapózott antiszemitizmusról. Az ENSZ-közgyűlésben így nemcsak Trump elnök, de Izrael is hű szövetségesre lel Stefanikban. Az Egyesült Államok Izraelbe delegált nagykövete pedig Mike Huckabee korábbi arkansas-i kormányzó lesz, akinek evangéliumi kereszténységként vallásos meggyőződése, hogy zsidóknak kell benépesíteniük a Szentföldet a Megváltó második eljöveteléig. Huckabee a republikánus jelöltek 2008-as előválasztási kampányában olyan, a valóságtól teljesen elrugaszkodott kijelentést is tett, hogy „a palesztin identitás csak egy politikai eszköz arra, hogy földeket szakítsanak el Izraeltől”.

> Az ENSZ-közgyűlésben így nemcsak Trump elnök, de Izrael is hű szövetségesre lel Stefanikban.

A Központi Hírszerző Ügynökség, a CIA igazgatója John Ratcliffe korábbi texasi képviselő és veterán lesz. Ő a Trump által fémjelzett MAGA (Tegyük Újra Naggyá Amerikát) mozgalom szellemi holdudvarához tartozó America First Policy Institute agytröszt nemzetbiztonsági kérdésekkel foglalkozó központjának társelnöke. Korábban, az első Trump-kormányzat utolsó évében volt már a hírszerzés vezetője. Hivatali ideje alatt a hírszerzésben dolgozók tiltakozása ellenére meg nem erősített információkat szivárogtatott ki a 2016-os elnökválasztást ért orosz befolyásról, feltehetően azzal a céllal, hogy segítse az elnök újraválasztási kampányát.

A védelmi minisztériumot, közismertebb nevén a Pentagont a Fox News hírcsatorna egyik műsorvezetője, Pete Hegseth fogja vezetni. Nem tévedés, Trump személyzeti politikája Hegseth kinevezésénél kezd egyfajta bazári jelleget ölteni. A Pentagonból érkező források, sőt még a Trump köreihez közel állók is „sokkolónak” írták le a meglepetést, amit a felkészületlen jelölt kinevezése jelentett. Más jelöltekhez hasonlóan Hegseth kinevezését jóvá kell hagynia a republikánus többségű szenátusnak is. A kongresszus új összetételű felsőháza ugyan minden bizonnyal igyekszik majd Trump kedvére tenni, de az 53-47-es fölény nem elegendő ahhoz, hogy a vakbuzgók tábora felül tudja írni a mérsékeltek várható tiltakozását.

> A szenátus után a képviselőházban is megszerezték a többséget a republikánusok. A szavazatok összeszámlálása során szerda estére kiderült, hogy Donald Trump pártja elérte a többséghez szükséges 218 képviselőt.

A Trump által összegyűjtött jelölteket a közösségi médiában gyakran hasonlítják a Marvel-képregények világából ismert Bosszúállók szuperhős-alakulatához. Ehhez a washingtoni bürokrácia szempontjából nehezen értelmezhető metaforához passzol Elon Musk és Vivek Ramaswamy milliárdos vállalkozók jelölése is, akik a kormányzati intézmények hatékonyságáért felelnek majd. A munkájuk vélhetően tömeges elbocsátásokat hoz majd magával.

Tegnapi Joe Biden elnök fogadta a Fehér Ház Ovális irodájában utódját, Donald Trumpot. Biden gratulált a megválasztott elnök Kamala Harris feletti győzelméhez, és a hatalom átadása terén „sima átmenetet” ígért.

„A politika világa kemény, és sok esetben nem egy szép világ, de ma mégiscsak az. Nagyra értékelem, hogy az átmenet ilyen simán zajlik majd le. Olyan sima lesz, amennyire csak lehet, és ezt nagyra értékelem, Joe” – fogalmazott Trump, akinek már csak egy szál virág hiányzott a hajából, ahogy Scott McKenzie énekelte azt az If you’re going to San Francisco című 1967-es dalában.

Azt a mondást azonban a demokraták is ismerik, hogy ha békét akarsz, készülj a háborúra. A Reuters híradása szerint a szenátus még meglévő demokrata többsége most azon dolgozik, hogy minél több szövetségi bírót nevezzen ki, hogy legalább a már csak szenátusi megerősítésre váró harminc, Biden által jelölt bírát ne szavazza majd le a január 3-án hivatalba lépő új, republikánus többségű felsőház. (szerda estére kiderült, hogy a republikánusok a képviselőházban is megszerezték a többséget.) Lapzártánk előtt érkezett a hír, hogy a Trump-lojalistának számító dél-dakotai szenátor, John Thune váltotta Mitch McConnelt a republikánus – immár többségi – frakció élén.

Mátyás nyomdokain

RÓNAY TAMÁS

Donald Trump győzelme szárnyakat adott kormányfőnknek. Tőle szokatlan szerénységgel azt mondta, az utóbbi száz évben nem volt olyan erős a diplomáciánk, mint most. Mondhatott volna sok-sok évszázadot, igaz, később megtette ezt helyettese, aki Mátyás király óta nem látja ilyen sikeresnek a magyar diplomácia teljesítményét. Még egy-két nap, és kiderül, hogy voltaképpen Magyarország történelmének legsikeresebb diplomáciai időszakát élhetjük át. Ezt komoly tények is alátámasztják. 2018-ban maga Szijjártó Péter külügyminiszter dicsekedett el azzal, hogy Magyarország megfigyelői státuszt kapott a Nemzetközi Türk Akadémiában. Egy hete Orbán Viktornak tapsolt a világ, miután megkapta a világszerte irigyelt „Türk Világ Legfelsőbb Rendje" kitüntetést. Nem csak a türk államok, Milorad Dodik boszniai szerb elnök is felismerte miniszterelnökünk párját ritkító béketeremtő képességeit: áprilisban kormányfőnk a köztársaság legmagasabb szintű elismerését vehette át a szeparatista politikustól. „Hálás szívvel, nagy szeretettel adjuk át ezt a kitüntetést" – mondta meleg szavakkal a boszniai szerb vezető.

A magyar diplomáciai diadalmenet fontos állomása volt az is, amikor 2021-ben Szijjártó Péter a Barátságért kitüntetést vehette át Szergej Lavrov orosz külügyminisztertől a kétoldalú kapcsolatok fejlesztése terén tett erőfeszítéséért. Röviddel azután történt mindez, hogy a magyar külügyminisztérium szervereire a régi barátságra való tekintettel testvéri buzgalommal engedték be a békepárti orosz hackereket.

Való igaz, a sikersztorihoz tartoznak az észak-koreai külügyminisztérium nemrég napvilágot látott, Orbán Viktort méltató szavai, amelyben elismeréssel beszélt a magyar kormányfőnek az EU elleni szuverenitási harcáról. Bizonyára kiemelt helyre teszi majd miniszterelnökünkAlekszandrLukasenkónak a magyar nemzeti ünnep alkalmából küldött kedves sorait: figyelmesen „sok erőt, jó egészséget" kívánt Orbánnak.

És akkor még nem említettük a dicsőséges múlt heti uniós informális uniós csúcsot, amikor egyes állam- és kormányfők bizonyára nehezen leplezhető irigységgel tekintettek kormányfőnkre, aki – mint tudjuk – minden olyasmit meglát, amit mi nem. Lám, Trump győzelmét is megjövendölte, s ezzel nemcsak belépett a zsenik sorába, ahogy ezt Menczer Tamás is meglátta, hanem világhatalmi tényezővé is vált.

Csak az ellenség állítja, hogy nem a magyar diplomácia fantasztikus teljesítménye miatt rendezték Budapesten az EU-csúcsot, hanem mert Magyarország az EU soros elnöke. Az is csak hazugság, hogy mindaz, amit miniszterelnökünk a nemzetközi színtéren produkál, trollkodás, egy értékrend semmibevétele. Az pedig nem egy ország befolyását jelzi, ha ugyan valóban többet beszélnek a jelentőségénél, de szinte kizárólag negatív értelemben. És azok is csak a nép ellenségei, akik szerint például Magyarországnak a vasfüggöny lebontásában játszott szerepe nagyobb siker volt a magyar diplomácia szempontjából az illiberális, antidemokratikus vezetőktől kapott kitüntetéseknél vagy a sztálinista Észak-Korea méltatásánál.

MARNITZ ISTVÁN

Rezsi, mese

Az egész egy értelmetlen röhej. Mégis jól példázza, mivé züllesztette Orbán a közéletet, a hatóságokat, mily mélyen lenézi saját híveit is, miként hágja meg a gazdaság, sőt a matematika szabályait.

Tóth Bertalan MSZP-frakcióvezetőnek állampolgári panaszok nyomán tavaly augusztusban feltűnt: mintha túl nagy számok repkednének a gázszámla kormánydicsőítő, narancssárga „rezsibokszában" a „rezsicsökkentésnek" köszönhető megtakarításként. Mint kiderült, az MVM a köbméterenkénti, százforintos, rezsicsökkentett gázdíjat – máig – a két évvel ezelőtti, tőzsdei őrület 2022. augusztusi, 1020 forintos csúcsához viszonyítja. Pedig a piaci árak közel két éve 200 forint körül imbolyognak. A „megtakarítás" tehát töredéknyi. (És azt is mi magunk álljuk, csak az adónkból.) A hazugság lelepleződése után újabb, abszurd fordulatok következtek. Az MVM és a védelmére kelő kormány körülbelül annyit üzent, hogy aki nem ért az üzlethez, az ne ug... kontárkodjon bele. A kérdést, hogy az MVM a piacon 200 forintba kerülő gázért még mindig 1020 forintot fizet-e Putyinnak, azzal ütötték el, hogy ez cash-flow-fedezet, te buta, amúgy meg a gáz vételára titok. (Más jelek szerint az MVM piaci szint körül fizet. Kész szerencse, hisz a bőszen védett változat igencsak hűtlenkezelés-gyanús.) A politikus ezután a versenyhivatalnál kezdeményezte, tiltsa el az MVM-et a fogyasztók átverésétől. A GVH első körben nagyjából azzal tagadta meg a mélyrehatóeljárást, hogy az MVM talán nem hazudik. A honatya így jogi úton kérte, kötelezzék a GVH-t részletes vizsgálatra. A bíró – a jegyzőkönyv által nem rögzített, elképedt arccal – ennek helyt adott. A hatóság viszont, a kénytelen-kelletlen elindított, „alapos" vizsgálat négy hónapja alatt, végül arra jutott, hogy a GVH csak nem illetékes, mert például a rezsidíjakról nem az MVM, hanem a kormány dönt. Tóthék fellebbeznek.

Rezsiszámlánk narancssárga meseboksza, immáron az államszervezet hathatós segítségével, így még sokáig emlékeztet: ezeknek egyetlen betűt se szabad elhinni.

> A hazugság lelepleződése után újabb, abszurd fordulatok következtek.

JEGYZET

Balassa Tamás

Az úr zebrái

Zebrák legelésznek Mészáros Lőrinc uradalmának területén. Hát hol az alcsútdobozi ménkűbe' legelésznének, az oranzsériájában? – horgad föl a hírre a NER-milliárdos különös gazdagodását a nemzet gyarapodásával magyarázó egységnyi sugarú fideszes. De mi őrizzük meg a hidegvérünket, arcizmunk se rezdüljön, ami egyébként tizenöt év orbánizmus után nem esik különösebben nehezünkre. Tőlünk aztán legelészhetnének Tyrannosaurus rexek is a hatvanpusztai Orbán-fertály határában, a Magor Karakterológiai és Turulkutató Intézet Horthy-génkutatási programjának melléktermékeként.

Nem is értjük igazán a Gulyás-média olvasói levélre alapozott hírközlését. Szerintünk a hír inkább az lenne, miért nem jöttek még meg a vietnámi antilopok, a kontyos lundák és a szintén veszélyeztetett koalák – „Ne simogasd, Andi, megharap!" –, azokra nagy haszonért lehetne vadásztatni, mondjuk. De ne legyünk ennyire cinikusak, Mészáros talán egy olyan cirkusztól vásárolta a zebrákat, amely a vadállatok szerepeltetésének tilalmára készül. Hogy mit kezd velük, az egy kérdés. Mert a kreatív dúsgazdagodás és a vadakkal való unortodox kapcsolat jelenleg Escobar kolumbiai drogbáróra emlékeztet, aki vízilovakat tartott, és Bokassa közép-afrikai császárra, aki két emberevés között ragadozók elé vetette az ellenségeit. Elnézve Isten kegyeltjének, a szerencse fiának és Orbán Viktor barátjának a szelíd nézését meg a jól járását, egyikre sem látnánk sok esélyt, de azért aggódunk picit: az oligarcháktól régóta több szerénységet várna el a kormány. Egyik nap még luxusjacht, a másikon zebrafarm, mit hoz a holnap vajon? Csíkos ruhát? – látjuk magunk előtt Gulyás Gergely párás tekintetét. Nekünk, pórnépnek a válaszig a megannyi gyalogosátkelő (nem kérnek enni) és a kies járda-szigetek marad az illiberális egzotikumból.

PÁPAI GÁBOR RAJZA

KARAKTERGYILKOS

Emigránsok

NÉZELŐDŐ

FRISS RÓBERT

Ha nem a Reuters adja hírül, el sem hiszem. Így meg hinnem kell: a keresések alapján tömegével költöznének külföldre azok az amerikaiak, akik nem örülnek Donald Trump győzelmének. A hírügynökség arról ír, hogy a Google adatai szerint a „Kanadába költözés"-re 1270 százalékkal többen kerestek rá a keleti parti szavazókörök zárásakor, mint 24 órával korábban. Új-Zéland esetén 2000, Ausztrália esetén 820 százalékkal nőtt meg a keresések száma.

Az új-zélandi bevándorlási honlapra tavaly ilyenkor egy nap alatt 1500, november 7-én viszont 25 ezer amerikai regisztrált. A határon túli letelepedéssel foglalkozó ügyvédeket is elárasztották a kérdések és kérések. A Reuters felidézi, 2016-ban is volt egy ilyen hullám, miután Trump először nyert választást.

Evan Green kanadai bevándorlási ügyvéd azt mondta a Reutersnek, sokaknak főleg az amerikai társadalommal van bajuk, azzal a társadalommal, amely képes volt Trumpra szavazni. „Az emberek tartanak tőle, hogy el fogják veszíteni a szabadságukat" – mondta Green. Mindenesetre Kanadába már nem olyan egyszerű bejutni, mint régebben, a kormány sokat szigorított a migrációs szabályokon. Az ország már eleve rekordszámú menedékkérelmet kapott az idén, de most Amerika felől újabb nagy hullámra számítanak. Trump egyik fő kampányígérete az volt, hogy az engedély nélkül az USA-ban tartózkodókat tömegesen deportálni fogja. Így várható, hogy sokan félelemből észak felé, a kanadai határ irányába indulnak el.

> Sokaknak főleg az amerikai társadalommal van bajuk, azzal a társadalommal, amely képes volt Trumpra szavazni.

Charles Poirier a kanadai rendőrségtől azt mondta a Reutersnek, ha mondjuk napi száz bevándorló vagy menekült érkezne délről, már az megterhelné a rendszert. 2017-ben egyébként lejátszódott hasonló, akkor a Roxham Road nevű, New York állam és Québec tartomány közti határállomáson próbáltak rengetegen bejutni Kanadába. Ezt azonban lezárták előttük, és a jelenlegi szabályozás szerint aki nem az erre kijelölt határátkelőkön kér menekültstátuszt, azt automatikusan visszafordítják.

A kanadai–amerikai határ majdnem 8900 kilométer hosszú, átszel nehezen ellenőrizhető, vad vidékeket. De a Kanadába igyekvők már így is egyre nagyobb számban próbálkoznak a zöldhatáron, hiába van emelt készültségben a kanadai rendőrség.

A cikk megemlíti még: csak júliusban 20 ezer menedékkérelem érkezett be a kanadai hatóságokhoz, a szeptemberi adat kicsit alacsonyabb, 16 400 lett. Jelenleg 250 ezer kérelem áll elbírálás alatt. A hatóságok a téltől tartanak, a gyakran akár a mínusz 30 fokot is karcoló hideghullámok sok, a vadonban a zöldhatáron átkelő ember életét követelhetik. Mindenesetre a hullámot várhatóan ki fogják használni az embercsempészek is.

Az, hogy az emberek a lábukkal szavaznak, nem új. Bármilyen kézenfekvő, a megoldás mégsem ez. Mi lenne, ha egyszer csak a lakosság jelentős része úgy döntene, neki nem tetszik, hogy kisebbségben maradt, és nekiindul. Ez a demokrácia felrúgása lenne. Márpedig a többség döntését, tetszik, nem tetszik, el kell fogadni. Keserű pirula ez, amit le kell nyelni, bízva a jobb időkben. Ha valamit, hát ezt megtanulhattuk már.

A kultúrharcos Amerika

PAÁR ÁDÁM
történész-politológus, a Méltányosság Politikaelemző Központ főmunkatársa

Még sokáig emlegetik majd a 2024-es amerikai elnökválasztást, elsősorban Donald Trump személye miatt. Hogyan történhetett ez? – teszik fel a kérdést. Ez az elemzés nem vállalkozik arra, hogy választ adjon, miért nyert Trump. Inkább csak fölvillantja, milyen jelenségek vezettek oda, hogy ma a világ kénytelen megbarátkozni második elnökségének gondolatával.

Valójában az 1896-os választás tekinthető mérföldkőnek, amikor a nagyvárosok döntötték el a választást, és az akkor baloldali pozíciót betöltő William Jennings Bryan vereséget szenvedett a republikánus, konzervatív William McKinley-vel szemben. Richard Hofstadter, a populista hagyománnyal szemben ellenséges történész azt írta The Age of Reform című könyvében, hogy „az Egyesült Államok falun született, ám a városban nőtt fel." 1850 és 1900 között a városi lakosság aránya 15 százalékról 45 százalékra növekedett az Egyesült Államokban. Az 1896-os választás volt az első, amikor a nagyvárosi szavazók elbillentették a mérleg nyelvét, ami – Hofstadtert idézve – csapást mért a populisták és a radikális demokrata pártiak által képviselt „agrármítoszra".

Ha összehasonlítjuk az 1896-os elnökválasztáson a jelöltekre adott szavazatok eloszlását a legutóbbi választással, akkor felfigyelhetünk egy érdekes földrajzi összefüggésre: a Republikánus Párt és a Demokrata Párt szinte helyet cserélt a térképen. Akkor a republikánusok uralták a két partot, ma pedig a demokraták, ugyanakkor a Középnyugaton pont fordítva alakult a két párt erőviszonya. Ma Donald Trump hatalmas fölénnyel nyert azokban a középnyugati államokban, amelyek valaha a baloldali, szociális, afroamerikai-barát farmerpopulizmus fellegvárainak számítottak: Nebraskában, Kansasban, Iowában, Wisconsinban, Wyomingban és részben Oklahomában. A farmerpopulizmus szülőföldjén Trump elvitte a választók 60 százalékát.

Természetesen közben eltelt 128 év, azalatt a két párt programja megváltozott, ahogyan az amerikai társadalom, a gazdaság, a helyi közösségek is átalakultak. A középnyugati és nyugati államok lakossága a sztereotípiák szerint az átlagnál jobban ragaszkodik ahhoz, amit Hofstadter „jenki-protestáns ideának" nevezett: a hagyományokhoz, a vallásosság értékéhez, a kiskközösségi önigazgatás szelleméhez, a közvetlen demokráciához, a kemény munka és a tanulás megbecsüléséhez, a fegyvertartáshoz. S mindezekhez nem igényli a szövetségi kormányzat támogatását.

A XX. század második felében a Republikánus Párt a kulturális kérdésekkel – mint az abortusz, fegyvertartás, részben a bevándorlás – fokozatosan mind nagyobb csoportokat szakított le a demokrata pártiak hátországából.

De hogyan váltak a demokrata párti fellegvárak republikánussá? Hiszen az értékrend önmagában még nem magyarázza meg ezt. Az 1910–20-as években sokan úgy érezték, hogy az urbanizáció, az iparosítás, az azzal részben összefüggő bevándorlás, a mozi és rádió terjedése együttesen elmossák az amerikai társadalom alapjának tekintett puritán munkaetikát, a hagyományos vallásos értékrendet. Martin Heidegger a szorongást a „semmi megragadásának" nevezte. A szorongás sokak alapélményévé vált a modernitással a XIX. században, amikor az ipari társadalom kialakult, szétzúzva a korábbi közösségeket, átalakítva az időhöz, munkához, pihenéshez, valláshoz és közösségi léthez való viszonyt.

A XX. század elején a szorongásélmény kísérő jelensége az Egyesült Államokban a meg-megújuló morális pánik: a félelem attól, hogy a bevándorlók, szocialisták, anarchisták, németek, zsidók, kommunisták alá-aknázzák a demokráciát. Ez vezetett az I. világháború idején a németellenes incidensekhez, az antiszemitizmus, rasszizmus és sovinizmus erősödéséhez (1915-ben bontott zászlót a második Ku-Klux-Klan), az anarchista- és szocialistaellenes „vörös hisztériákhoz". 1928-ban, amikor a katolikus vallású Al Smith végigutazott a Délen, a leírások szerint az utat sűrűn szegélyezték a lángoló keresztek. A protestáns valláson belül a Biblia betű szerinti értelmezéséhez ragaszkodó ún. fundamentalisták és a „liberális" vagy „modernista" irányzatok küzdelme kiéleződött. Az 1930-as évektől aztán megkezdődött a Demokrata Párt „hosszú menetelése", Franklin Delano Roosevelt elnökségével.

A New Deal jelentős mértékben kiszélesítette a szövetségi kormányzat hatáskörét, amit sok konzervatív a fasizmus és kommunizmus felé való elkanyarodásnak tekintett. Ma már döbbenetes, és nem is teljesen érthető, hogyan tudtak egyenlőségjelent tenni a New Deal és a diktatórikus irányzatok közé. Ám a gazdasági tervezés gondolata olyan mértékben új volt, és annyira hasonlított Mussolini és Hitler modelljéhez, hogy sokan a szabadságjogok megsemmisítésével vádolták Rooseveltet. A média tudatos felhasználása is az új kormányzati stílus része volt: Roosevelt a rádiókészülékeken keresztül szólt az amerikaiakhoz, ugyanakkor gyakran bírálta az újságírókat.

A New Deallel a Demokrata Párt lassan elindult a jóléti államhoz vezető úton, mely Lyndon B. Johnson elnök Great Society nevű programjával érte el csúcs- és végpontját. A roosevelti koalíció, azaz a Demokrata Párt hagyományosan hűséges bázisának tekinthető katolikus vallású írek és a protestáns déliek, valamint a zsidók, az újonnan megnyert afroamerikaiak, a kékgalléros munkások és középnyugati farmerek szövetsége sokáig megbonthatatlannak bizonyult. Ám idővel a Republikánus Párt felismerte, hogy ez a szövetség fellazítható. A Demokrata Párt konzervatív ízlésű csoportjai egyre idegenebbül szemlélték az 1960-as évek egymást részben átmetsző folyamatait, az afroamerikai, spanyol ajkú, indián, női és meleg polgárjogi mozgalmak erősödését, a diáklázadók és hippik szubkultúrájának kibontakozását, valamint az enyhülést a hidegháborúban. A Republikánus Párt a kulturális kérdésekkel – mint az abortusz, fegyvertartás, részben a bevándorlás – fokozatosan mind nagyobb csoportokat szakított le a demokrata pártiak hátországából.

Az európaiak nem nagyon tudtak mit kezdeni azzal, hogy amerikaiak milliói számára a kulturális kérdés fontosabb, mint a gazdasági elosztás. Tipikus példa a fegyvertartás értelmezése, illetve az azzal szembeni értetlenség az Atlanti-óceán innenső oldalán. Sokszor leegyszerűsítik a kérdést egyfelől a rejtett rasszizmusra (mondván, a fehérek azért ragaszkodnak annyira a fegyvereikhez, mert titokban számítanak egy fekete-fehér polgárháborúra), másrészt a bűnözésre (hogy a paranoiás, televíziós sorozatok, zsarufilmek, akciófilmek, horrorok által agymosott amerikaiak rettegnek, azért halmoznak fel irdatlanul sok fegyvert). Nehéz Európából, különösen a kis területű, sűrű városhálózattal rendelkező Magyarországról megérteni, hogy az Egyesült Államok nagy része ma is lakatlan, inkább vad, mint regényes tájék, ahol a farmok akár egynapi járóföldre lehetnek egymástól. A fly-over államok fölött elrepülő üzletember könnyen leszólja a piaci központoktól távol élő farmert, akit vadállatok fenyegetnek. Nem a fegyvertartás a lényeg, hanem az, miért lehet egyeseknek olyan vagy akár jobb minőségű lőfegyverük, mint az amerikai tengerészgyalogosnak. Vagy miért kell felhalmozni bombákat, mérgeket? Erről érdemes lenne vitát nyitni.

Hasonló probléma az amerikai woke mozgalom történelemfelfogása. Az jogos cél, hogy ne csak a jómódú idős fehér férfiak, hanem az asztalukra kávéscsészét tevő fiatal fekete rabszolganők története is a történelem része legyen. Mellesleg mondva, ezen túl vagyunk, mert a marxizmus, az Annales, az antropológia, a posztmodern és a történelem nyelvi fordulata óta nem kérdés, hogy minden történelem, tehát az elnyomott rétegek, a nők, a munkások, a csavargók, a szolgák, a koldusok, az elmebetegség története is történelem, nemcsak a királyoké és politikusoké. De kérdés, a 2020-as év szobordöntései ezen mit segítettek. Nem lehet büntetlenül nekimenni kétszázmillió ember értékrendjének. Ennél Marx, Foucault, de még Scott és az idősebb Dumas is érdekesebbet és mélyebbet mondott és írt elnyomott csoportokról.

Egyszóval manapság a két párt közötti fő ellentét a kulturális kérdések körül mutatkozik meg. És ez nem most kezdődött. De volt idő, amikor nem egy Trump-szerű figura adott arcot a republikánus párti véleménynek. Ez az igazi probléma.

FOTÓ: AFP/ANDREW CABALLERO-REYNOLDS

Az oldalon megjelenő vélemények nem feltétlenül tükrözik szerkesztőségünk álláspontját. Lapunk fenntartja magának a jogot a beérkező írások szerkesztésére, rövidítésére.

SZERINTEM

Turista

A laoszi haltenyésztés és aquakultúra közös fejlesztésére kötött Farkas Sándor mezőgazdasági államtitkár megállapodást a távoli országgal. Reméljük, hogy ennek az egyezménynek lesznek hamarosan kézzel fogható következményei, ugyanis a Fidesz-kormány hasonló szerződéskötései eddig nem sok eredményt hoztak. Szingapúr kimagasló oktatási eredményei nem köszönnek vissza itthon, nem javulnak a Pisa-mutatók, de az izraeli vízgazdálkodási tapasztalatok sem tükröződnek a magyar vízgazdálkodásban, ahol ismeretlen fogalom a vízmegtartás. Addig, amíg az ilyen megállapodások nem hoznak valamilyen értékelhető hasznot hazánknak, ezek az utazások csak az állam pénzén tett turistaútnak minősíthetők.

MIKULÁS FERENC

Mohács

Lázár János a Magyar Corvin-lánc Testület által szervezett Tisza István-emléknapon megtartott beszédében úgy vélekedett, hogy Mohács óta három magyar politikus volt képes hatást gyakorolni Európára, az európai emberek sorsának befolyásolásával. Az egyik Andrássy Gyula magyar miniszterelnök, majd az Osztrák–Magyar Monarchia külügyminisztere volt, aki lehetővé tette, hogy Magyarország európai hatalommá válhasson. A második Tisza István, akiről Londontól Szentpétervárig mindenki tudta, hogy ő vezeti a Monarchiát, a harmadik politikusnak a nevét, aki képes befolyásolni a világ szellemi áramlatait – mint mondta – mindenkinek a fantáziájára bízza. A szerencsés megfejtők között Szelényi Zsuzsanna 2023-ban megjelent: Szétzilált ország – Hogyan bontotta le Orbán Viktor a demokráciát? című könyvét sorsoljuk ki.

LADÁNYI ANDRÁS

Átverés

A kormány augusztusban döntött a bankok tranzakciós illetékének emeléséről és december végéig megtiltotta nekik, hogy ezt a díjaikban kompenzálják, azt állítva, hogy az emelés így nem érintheti hátrányosan az állampolgárokat. Ez akkor lenne igaz, ha az illetékemelést januártól megszüntetnék, azonban az marad, így a bankok már intézkedtek is az utalások díjának emeléséről. Aztán az önkéntes nyugdíjpénztárak „felszabadításáról" szóló ötlettel állt elő a hatalom A polgár kiveheti a megtakarítását, amelyből lakást vehet, felújíthat, vásárolhat, a lényeg az, hogy költsön. Így a félretett pénze az állam üres zsebébe kerül. Mi ez mind, ha nem átverés?

DR. JÓKAI OSZKÁR

Hasonlók

Oviscsoport várakozik a fonyódi vasútállomáson. Késik a vonat, türelmetlenkednek. Óvónőjük imígyen próbálja fegyelmezni őket: „Az itteni kamerák mindent felvesznek, és este a szülők látni fogják a TV2-n, hogy ki rosszalkodott!" Hogy miért épp a TV2-n? Hát mert hasonló hasonlót választ: füllentős óvó néni hazudós tévécsatornát...

PILLÉR ÉVA

Olvasóink leveleit a következő címre várjuk:
olvasoilevel@nepszava.hu

Erdélybe megy a Vujicsics

November 17. és 20. között a Héttorony Fesztivál és az Erdélyi Hagyományok Háza Alapítvány együttműködésében először lép fel Erdélyben az idén 50. jubileumát ünneplő Vujicsics együttes. A zenekar Kolozsváron, Temesváron, Marosvásárhelyen és Nagyváradon ad koncertet vendégeivel, Sebestyén Mártával és Michel Montanaróval. NÉPSZAVA

Vallai Péter emlékére

November 22. és 24. között újra megrendezik a Vallai Péter személyére és művészetére emlékező Vallai Napokat, az emlékére létrejött alapítvány szervezésében. A fesztivál számos kortárs irodalmi és előadóművészi produkcióval várja idén is az érdeklődőket három helyszínen: a Dante, a Nyitott Műhely és az RS9 Színház+ Vallai Kert. LITERA

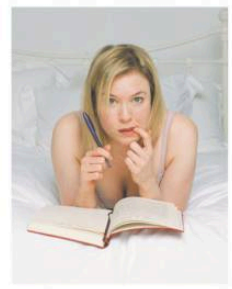

Bridget Jones visszatér

Februárban, Bálint-napon érkezik a mozikba a legújabb Bridget Jones-film, a Bolondulásig, Renée Zellwegerrel a főszerepben. A filmbe visszatérő Hugh Grant szerint az új, egyben záró rész egyszerre nagyon szomorú és nagyon vicces. HVG.HU

Boszorkányoktól a viharágyúig

DILEMMA Vajon megállítható-e a klímaválság, és ha igen, milyen eszközökkel? Többek közt ezekre a kérdésekre keresi a választ Süveges Rita Időjárás-jelenés című kiállításával.

P. SZABÓ DÉNES

Időben és térben is kiterjedt témával foglalkozik Süveges Rita kiállítása, mely az időjárás és az éghajlat módosítására irányuló erőfeszítések tanulságait járja körül, feltéve a kérdést: képesek leszünk-e a jövőben előrejelezni az időt, és tudjuk-e befolyásolni az égi jelenségeket? Illetve átlátjuk-e, hogy milyen utóhatásai vannak egy ilyen beavatkozásnak? A Magyar Nemzeti Galériában látható tárlatot a képzőművész a tavaly elnyert tízezer euró (több mint négymillió forint) értékű TÓTalJOY-díjnak köszönhetően valósíthatta meg, 2023-ban ugyanis az ő koncepcióját és kutatási tervét választotta az év díjazottjának harmincnyolc projektterv közül a kilenctagú hazai és nemzetközi összetételű grémium.

– Tíz éve foglalkoztat a természeti környezet állapota és megóvása, a képeim is erről szólnak. Elsősorban viszont festőművész vagyok, és nem kutató, szóval arra törekszem, hogy a műveimmel vizuális élményt nyújtsak a nézőnek, ami remélhetőleg elgondolkodtatja ezekről a témákról – mondta lapunknak Süveges Rita. A jelen kiállításon az időjárás befolyásolása és klímaválság megoldása érdekelte, így az emberiség történetét végigvette ebből a szempontból. A tárlathoz készült kísérőfüzetben is több ilyen esetről olvashatunk. 1950-ben például már a világ húsz országában próbálkoztak mesterséges esőkeltéssel, és a hidegháborús technológiai verseny egyik meghatározó pillére is lett az időjárás manipulálásával való kísérletezés. De Süveges Rita megemlít szélsőséges példákat is: 1938-ban a Mai Nap című lap arról számolt be, hogy Görög Henrik magánhivatalnok és Rovó Aladár, a Magyar Államvasutak nyugalmazott főmérnöke egy négyzetkilométeres petróleumtó felgyújtásával szeretett volna esőt kelteni.

A kiállításon jégelhárító rakéták és egyéb, időjárást befolyásoló eszközök tűnnek fel

FOTÓK: ILLYÉS BENCE

Süveges Ritát tíz éve foglalkoztatja a természeti környezet állapota és megóvása

A tárlaton az áttetsző vásznakból, festményekből és tükrökből álló installáció is a témához kapcsolódó motívumokat, jelenségeket és eszközöket mutat fel. Az egyiken középkori boszorkányok kígyót és kakast főznek, hogy vihart idézzenek elő, míg más képeken jégelhárító rakéták és egy viharágyú tűnik fel. Utóbbit Albert Stieger osztrák borász és polgármester 1896-ban mutatta be, az acélból készült szerkezetet negyed font fekete lőporral durrantották be, a készülék pedig állítólag hanghullámok által törte meg a vihar jegét. Nem igazolódott be azonban, hogy a viharágyúk hangja által keltett lökéshullámok befolyásolhatják a zivatarfelhők belső szerkezetét, és bár a Meteorológiai Világszervezet (WMO) kijelentette, hogy e technikának nincs fizikai alapja és hatástalan, a viharágyúkat helyenként még ma is alkalmazzák.

– A tárlaton feltűnik egy vérfarkas képe is, mely ellen a népi hagyomány szerint az ezüstgolyó hatásos. A tudomány kontextusában viszont az ezüstgolyó egy komplex probléma egyszerű megoldását szimbolizálja. Nekem a klímaválság elleni harc kapcsán is az az érzésem, mintha ezt a különleges fegyvert keresnénk, és azt a technológiában találnánk meg, hiszen azzal próbáljuk előrejelezni és megoldani a klíma kérdését. Ez a válság pedig olyan mint egy misztikus szörny, egy vérfakas, amit nem tudunk legyőzni, mert hatalmasabb nálunk – mondja a művész, hozzátéve, a vérszomjas lényt ábrázoló kép másik oldalán a „Can we survive technology?”, avagy „Túlélhetjük a technológiát?” kérdés olvasható.

Süveges Rita szerint mindig a művészektől kérdezik, hogy miként oldható meg egy-egy ilyen válság, miközben úgy véli, a tőkével és közhatalommal rendelkező személyeknek kellene erre választ adniuk, és olyan döntéseket hozniuk, melyekkel nemcsak a jövő, de már a jelen nemzedékeinek a körülményeit is javítják. – Én nem ökoharcos vagyok, de a műveimmel mindig is azt szerettem volna átadni, hogy a természetre ne zöld növények összességeként tekintsünk, hanem az életünk alapjaként.

INFÓ

Süveges Rita: Időjárás-jelenés. Varázslástól a geomérnökségig
Magyar Nemzeti Galéria
Megtekinthető: november 17-ig

Örömteli díj

A TÓTalJOY-díjat Tót Endre képzőművész nagylelkű támogatásával a Szépművészeti Múzeum – Közép-Európai Művészettörténeti Kutatóintézet (KEMKI) alapította 2021-ben. Az elnevezés az alkotó hetvenes években elindított és az öröm fogalmára épített konceptuális programjából ered. A tízezer euró értékű TÓTalJOY-díj lehetőséget kíván nyújtani arra, hogy olyan kortárs művészek jussanak anyagi és intézményi támogatáshoz, akiknek a művészeti praxisa kutatásorientált.

Csak emberek esélyesek, de az MI is nyerhet Grammyt

ODDSOK Nyilvánosak a 2025-ös Grammy hivatalos jelölései. Jól jelzi az idők változását – a mesterséges intelligencia, az MI berúgta az ajtót – hogy az Akadémia fontosnak érezte hangsúlyozni, „csak emberi alkotók” nyerhetik el a zeneipar legmagasabb kitüntetését.

Módosították a tematikát, a 94 kategória jobban lefedi a zenebirodalom változásait. Ami nem változik: továbbra is a szakmai keménymag szavazza meg a díj odaítélését. A zenében hangsúlyt helyeztek az árnyaltabb szórásra, a hagyományos és kortárs R&B-t és soult megkülönböztetik, egyikben ott van albumok közt a Taj Mahal Sextet jegyezte Swingin’ Live at the Church In Tulsája, a másikban pedig Joe Bonamassa Blues Deluxe Vol. 2-je. Az American roots song listáján bukkanhatunk Mark Knopfler az Ahead of the Game-jére, és a korai hot jazz előtt tisztelgő regional roots music kategóriába került a New Orleans Jazz & Heritage Fesztiválon felvett Big Chief Monk Boudreaux & The Golden Eagles-koncert. Világos az üzenet: a rekordjelölést, 11-et besöprő Beyoncé Cowboy Carterét a countryalbumok, a Ya Ya-t pedig az americana performance-ok között találjuk, Norah Jones Visions-e pedig ott feszít a tradicionális pop vokál albumok közt.

> Az „utolsó Beatles-dal” esélyes. Egy eredeti demóról levették Lennon hangját, még Harrisonnal próbálták a hangzást frissíteni, de most az MI segítségével összemixelték a három idősíkot. Ez becsalogathatja John Lennon szellemét az arénába.

A Mire „fogadjunk? Tétre, helyre vagy befutóra kérdés után a Tét esetén, mikor a győztest kell eltalálni, az „utolsó Beatles-dal” az esélyes. Egyidősek ők a Grammyvel, az év lemezét soha nem nyerték el – majd most. Egy eredetileg félretett demóról levették Lennon hangját, még Harrisonnal próbálták a hangzást frissíteni, de most 20 évvel az ő halála után az MI segítségével összemixelték a három idősíkot. Ez becsalogathatja John Lennon szellemét az arénába. A riválisok közt ott szerepel Beyoncé Texas Hold ‘Emje, de egy posztumusz díjnak jó a szorzója. A rock lovagrend tagjai, a Rolling Stones 80 felett megfogyva és megtörve amerikai klubokban promotálva letették az asztalra a Hackney Diamondsot, komoly aspiránsok a legjobb rockalbumok között.

Befutó tipp esetén az első és a második helyezettet kell eltalálnunk. A legjobb instrumentális jazz albumok esetében voksunkat tegyük Lakecia Benjamin Phoenixére. Láthattuk magyarországi premierjén, milyen elementáris könnyedséggel játszott Coltrane-t. A legjobb jazzperformance kategóriában Samara Joy Twinkle Twinkle Little Me-jére érdemes koncentrálnunk. Első fellépésén nálunk a MOMkultban száz percben és két ráadással tökéletesen igazolta a kandidálás jogosságát. A helyre fogadásnál elég a jelöltnek a dobogón végeznie. Ez garantált a kortárs instrumentális albumok közt szereplő Béla Fleck Rhapsody In Blue-jánál (jelölték a legkiválóbb hangszerelések közt is). Most is tartom, amit akkor a beszámolóban írtam: „Sajnálhatja a Müpa, hogy nem rögzítette a produkció koronagyémántját, Gershwin Rhapsody in Blue-jának szellemesen áthangszerelt változatát az első szet végén – nézettségi rekordokat dönthetnének vele a YouTube-on”. IVÁN CSABA

INFÓ

2025-ös GRAMMY-díjátadó
Los Angeles
2025. február 2.

HIRDETÉS

LAPSZÉL

Rónay Tamás új kötete

Egyházi oktatás Európában címmel jelent meg lapunk munkatársának, Rónay Tamásnak a legújabb könyve, amelyet november 20-án délután 2-kor mutatnak be a K11 Művészeti Kulturális Központban. A kötetet Madarász Imre irodalomtörténész ismerteti, a szerzővel Kaiser László költő, író, a könyvet megjelentető Hungarovox vezetője beszélget, közreműködik Bolberitz Zsófia előadóművész, a házigazda Geröly Tibor, a vendéglátó Művészetbarátok Egyesületének elnöke. NÉPSZAVA

Csíky András-díj a szatmári társulatnak

A Szatmárnémeti Északi Színház Harag György Társulata lett az első Csíky András-díj kitüntetettje. Az elismerést a januárban elhunyt Kossuth-díjas színművész végakarata nyomán alapították, hogy támogassa az erdélyi színjátszás ifjú tehetségeit. KULTURA.HU

Három az egyben

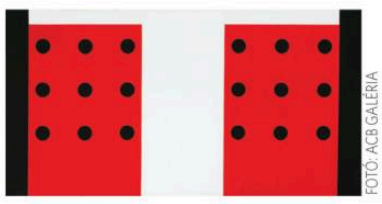

FOTÓ: ACB GALÉRIA

Az acb Galéria aktuális hármas kiállítása ezúttal válogatás: a közép-európai régió egyik fiatal magyar ígérete a Borsos Lőrinc művészduó (neve ellenére nem egy férfi, Lőrinc Lillát és Borsos Jánost takarja a név), amelynek alkotásai punkos könnyedséggel és kétértelműségekkel lavíroznak a képzelet, a valóság és a virtuális valóság vonzásában/taszításában. Szombathy Bálint konceptfotói a 70-es évekbe visznek vissza, amikor még volt felvonulás, Jugoszlávia és régi Kőbányai Világos, az acb Plusban pedig Hopp-Halász Károly (1946–2016) nagyjából ugyanakkor készült festményein geometrikus koncepciókban próbálta ki a pöttyöket (képünkön). NÉPSZAVA

A képregény sztárjai Szegeden

Francia képregényművészek látogatnak Szegedre, a Somogyi-könyvtár november 16-i rendezvényére. Szeged további művészeti attrakciókkal is szolgál: a Fekete házban Erdős André egykori ENSZ-nagykövet diplomáciai missziójának fotódokumentációja lesz látogatható, a Reök-palotában katalógusbemutatóval zárul Részegh Botond Vonal mágia című, retrospektív tárlata. A képregényfesztivál kilenc helyszínen várja az érdeklődőket. KULTURA.HU

Menekülés a semmibe

ELVONULÁS Egy lecsendesedni kívánó közösség sajátos története a Radical Relax a Katona József Színházban. A darab a fiatalok útkereséséről szól, de nem kizárólag csak erről.

BALOGH GYULA

FOTÓ: HORVÁTH JUDIT

Tarnóczi Jakab új előadásában sok lehet az ismerős elem, legalábbis azok számára, akik figyelemmel követték a rendező legutóbbi előadásait. A fiatal alkotó nem először kap lehetőséget a Katona József Színház nagyszínpadán. Legutóbb az Extázisban hívta közös együttlétre a nézőket, most egy elvonulástörténet kulisszáit kínálja közönségének a Radical Relaxben. Tarnóczi több, a családokkal foglalkozó előadást rendezett, az utóbbi időben ezt tágította és a közösségek érdeklik, fókuszban a saját generációjával, a húszas éveikben vagy annak a végén járókkal.

Ki lehet-e kapcsolni, el lehet-e csendesedni? Ezek az alapvető kérdései az új darabnak, melyet a rendező egyedül jegyez (dramaturg: Hámor Anna, dramaturgkonzulens: Varga Zsófia). Most is, mint korábban, nagyon találóak a téma felvetései. Miben hihetnek a fiatalok? Milyen falakba ütköznek, legyenek ezek külső vagy saját maguk által generált akadályok?. Hogyan próbálja a környezetük vagy a Mesternek hitt személy manipulálni a naivságukat, a természetes kíváncsiságukat? A Radical Relax főhőse Zsolt (Vajdai Vilmos), aki kivonul az erdőbe, majd többen csatlakoznak hozzá. Létrejön egy folyamatosan változó közösség, ideérkezik három huszonéves barát: Hella (Mentes Júlia), Kristóf (Pásztor Dániel), Henrik (Béres Bence). Fel is borítják az előbb elvonulók, Freya (Rujder Vivien) és Soma (Bányai Kelemen Barna) addigi nyugalmát. Ráadásul jön még egy középkorú nő (Rezes Judit), aki csak tetézi ezt az egészet. Ami meglepő Tarnóczi és stábja esetében, hogy a dialógusok, a viszonyok mintha sokszor igencsak vázlatosak és töredezettek lennének. Lehet, hogy ez tudatos törekvés az alkotók részéről, mert egyfajta életérzés, tudatállapot lenyomatát akarták megmutatni. Mégis hagy hiányérzetet, legalábbis bennem. Közben sok mindent értek, mert szinte minden eleme ismerős a történetnek.

A dialógusok, a viszonyok mintha sokszor vázlatosak és töredezettek lennének. Lehet, hogy ez tudatos törekvés, mégis hagy hiányérzetet

INFÓ

Tarnóczi Jakab: Radical Relax
Katona József Színház
Rendező: Tarnóczi Jakab

Profi megint a stáb. A zenészek (Bencsik Levente és Hunyadi Máté) maguk is színészekké válnak bizonyos jelentekben. Sokatmondó és hatásos Cuhorka Emese koreográfiája. Akinek van kedve, megint elidőzhet a párhuzamos filmes megjelenítésben (operatőr: Török Marcell és Kovács Bálint). A tér is izgalmas (Devich Botond), s kreatívak a jelmezek (Pattantyús Dóra), különösen a szünet utáni 40 perces koncerten a színészek által viselt ruhák.

Megint, mint már megszokhattuk, rendhagyó az előadás szerkezete. Az interaktivitást most nem az elején kínálja a nézőnek a rendező, hanem a végén, amikor a már említett koncert végén fel lehet ülni a színpadra és onnan élvezni az előadásnak ezt a részét. A probléma azonban nem ez, hanem az, hogy ily módon ez a rész nagyon leválik az előadás egészéről, és nem is igazán indokolt, ha csak stílusos levezetésnek nem tekintjük. (Az általam látott előadáson a nézők csaknem fele nem maradt ott a koncerten.)

Miben hihetnek a fiatalok? Milyen falakba ütköznek, legyenek ezek külső vagy saját maguk által generált akadályok?

A történet számomra a leglényegesebb, de sajnos nem igazán kifejtett momentuma az, amikor a próféta (álpróféta?), Zsolt önmagát Ozhoz, a nagy varázslóhoz hasonlítja, akiről a mesében azt hiszik, hogy hatalmas, ellenben kisszerű és gyarló. Legalábbis Zsolt gyónásából valami ilyesmi derül ki. Mit kezd a közösség ezzel a vallomással? Kezd-e egyáltalán valamit?

Mindannyian keressük a Megváltót, a prófétát, a Mestert. Aztán gyakran kiderül, hogy senki másra nem számíthatunk, csak önmagunkra. És van, amikor már a „radical relax” sem segít, vagy túl késő.

Magasra tör az idei Booker-díj-győztes

EGY NAP AZ URBEN Kedd este varázslatos Temze-parti helyszínen, az Old Billingsgate volt piacon, ma már rendezvényközpontban hirdették ki az 55 éves múltra visszatekintő Booker-díj idei győztesét. A versenyben az Egyesült Királyságban élő írókon kívül a Nemzetközösség, az Egyesült Államok, az Ír Köztársaság, sőt bármely más ország angolul publikáló és a szigetországban megjelent könyvek szerzői vehetnek részt. Idei érdekesség volt a nők dominanciája, az öt országból érkezett hat esélyes között mindössze egy férfi szerepelt. Holland író először reménykedhetett az 50 ezer fontos díjban, ausztrál könyv tíz éve először jutott el a kitüntetés küszöbére, míg ketten már korábban is szerepeltek a döntőben, igaz, ahogy ezúttal is, eredménytelenül. A zsűri elnöke az íróként és keramikusként egyaránt kiváló Edmund de Waal volt, akinek A borostyánszemű nyúl – Az elrejtett örökség című regénye Magyarországon is sikert aratott.

A győztest, Samantha Harvey-t, a „döntősök”, a hat tagú rövidlista egyetlen brit tagját, egyben 2020 óta az első nőt a bírálóbizottság egyhangúlag ítélte a legjobbnak az Orbital című könyvéért, amit a zsűrielnök szépséges, csodálatos regénynek nevezett. Harvey korábbi művei közül a Nyugati szél magyarul is napvilágot látott. A 49 éves, társával egy délnyugat-angliai faluban élő író képzeletben a sztratoszférába merészkedve a Nemzetközi Űrállomáson töltött el egy napot, 16 napfelkeltét és 16 naplementét átélve és papírra vetve. A rövidlistára felkerült legrövidebb, mindössze 160 oldalas művet Harvey, aki 2009-es bemutatkozó regénye, az annak idején Booker-hosszúlistás The Wilderness megjelenése óta nemzetközi ismertségnek örvend, a koronavírus-járvány idején kezdte írni, amikor visszavonultságában órákon át követte a YouTube-on az International Space Stationről közvetített élő adást. A The Times napilap idézi a győztest, aki elmondása szerint olyan könyvet akart írni, melynek több köze van a vizuális művészethez, videóhoz vagy festményhez, mint a regény műfajához.

FOTÓ: AFP/WIKTOR SZYMANOWICZ

Harvey olyan könyvet akart írni, melynek több a köze a vizuális művészethez, mint a regény műfajához

De Waal a zsűri nevében elmondta: feltett szándékuk volt azt a regényt kiválasztani, ami „egyértelmű üzenetet küld a világnak, hogy ezt el kell olvasni, ez meg fogja változtatni az életedet, új élménnyel gazdagít majd. Miközben együttesen ismételten megkerüljük a Földet, a rendkívüli élességű, nem pusztán lírai nyelvezet is elbűvöl. Harvey különösként, újdonságként állítja be nekünk a világot, elgondolkodásra késztet annak sérültsége miatt, és mindez mély nyomokat hagy bennünk”.

Samantha Harvey még a hétvégén kifogásolta, hogy nincs elég brit irodalmi díj, ami felhívná a figyelmet az írókra, és lökést adna az értékesítésnek. Ő maga nem panaszkodhat, mert az Orbital már eddig is közel 30 ezer példányban kelt el, de állítását igazolja, hogy a tavaly a Prophet Songgal diadalmaskodott, Dublinban élő ír Paul Lynch díjának átvétele óta félmillió példányt adott el.

R. HAHN VERONIKA (LONDON)

ÚJ GAZDASÁGPOLITIKA

MAGYARORSZÁG MEG TUDJA CSINÁLNI!

NEMZETI KONZULTÁCIÓ

Készült Magyarország Kormánya megbízásából.

LAPSZÉL

Kós Hubert is indul

FOTÓ: AFP/JONATHAN NACKSTRAND

A december 10-én rajtoló budapesti rövidpályás úszó-világbajnokságon harmincnégy magyar versenyző indul: Sós Csaba szövetségi kapitány az olimpiai bajnok Kós Hubertet, a legutóbbi, melbourne-i 25 méteres medencében rendezett világbajnokságon harmadik Szabó Szebasztiánt és az olimpiai negyedik Németh Nándort említette éremesélyesnek. MTI

Ideiglenes kapitány

A Magyar Evezős Szövetség (MESZ) ideiglenesen Ficsor Lászlót bízta meg a szövetségi kapitányi feladatok ellátásával. Ficsor korábban (2008 és 2015 között) több alkalommal is betöltötte a felnőtt és utánpótlás szövetségi kapitányi pozíciót.

Pupp Réka folytatná

FOTÓ: AFP/DAMIR SENCAR

A kétszeres Európa-bajnoki bronzérmes Pupp Réka cselgáncsozó el tudja képzelni, hogy a 2028-as Los Angeles-i olimpiáig folytassa a pályafutását. A kétszeres olimpiai ötödik sportoló elmondta, menynyire csalódott volt, mivel a vb-n és az olimpián is a francia Amandine Buchard-tól kapott ki a bronzcsatában. Az új szövetségi kapitányról, a szintén paksi Bor Barnáról azt mondta: „Már alig várom, hogy együtt dolgozhassak vele. Nagyon várom a hazai világbajnokságot.” NÉPSZAVA

BL-negyeddöntős FTC

A címvédő Ferencváros 18-7-re nyert a grúz Dinamo Tbiliszi vendégeként a férfivízilabda Bajnokok Ligája csoportkörének negyedik fordulójában, így két körrel a vége előtt továbbjutott a negyeddöntőbe. Nyéki Balázs edző együttese százszázalékos mérleggel várta a találkozót, amelyen Manhercz Krisztián négyszer, a görög Sztilianosz Argiropulosz háromszor talált be. MTI

HIRDETÉS

APRÓ

ÉLETJÁRADÉK

ÖZVEGY nő tartási, életjáradéki szerződést kötne minden segítséget vállalva. 06-70/144-5870.

JÁRMŰ

AUTÓJÁT megvenném 06-1/420-2703, 06-30/362-0674.

SZOLGÁLTATÁS

ÁCS, tetőfedő, bádogos munkát vállalunk. Garancia, számla, referencia. Hívjon bizalommal, 06-70/152-1968.

KÁRPITTISZTÍTÁS: 06-30/448-6304.

APRÓHIRDETÉS-FELVÉTEL:
Tel.: 06-1/475-0802, 3skarakter@gmail.com,
EGYÉB HIRDETÉS ESETÉN kérjük,
hívja a 06-1/9999-528-as telefonszámot, vagy
írjon a hirdetes@nepszava.hu e-mail címre.

Főszerepben a rendőrség

NEMZETEK LIGÁJA Franciaországban „magas kockázatúnak” minősített mérkőzést rendeznek. A gázai konfliktus egyre nagyobb feszültséget okoz, Párizsban megakadályoznák az újabb atrocitást.

NÉPSZAVA

Csütörtöktől a jövő keddig ismét a válogatottfutball kerül előtérbe, a soron következő napokon rendezik a labdarúgó Nemzetek Ligája ötödik és hatodik, egyben utolsó fordulóját. A csütörtöki nyolc összecsapásból egyértelműen kiemelkedik az A divízió két rangadója, melyet Franciaország Izraellel, Belgium pedig Olaszországgal vív.

A felek alig több mint egy hónappal ezelőtt találkoztak egymással, Izrael Budapesten szenvedett 4-1-es vereséget gall riválisával szemben. A mérkőzésre való felkészülés érdekében a francia szervezők kapcsolatba léptek az izraeli hatóságokkal és biztonsági erőkkel, amit a múlt heti amszterdami erőszakos cselekmények is indokolnak. Az Ajax–Maccabi Tel Aviv Európa-liga-mérkőzést követő harcokban földön fekvő embereket rugdostak, volt, akit autóval ütöttek el. Több embert kórházban kezelnek, és többtucatnyi embert letartóztattak.

Az izraeli nemzetbiztonsági parancsnokság arra kérte az izraelieket, hogy a héten teljes mértékben kerüljék el külföldön a sport- vagy a kulturális eseményeket, különösen a Franciaország elleni válogatottmérkőzést.

A helyszínen és környékén 4000 rendőr és 1600 biztonsági ember vigyáz majd a rendre. Emmanuel Macron jelenlegi, Nicolas Sarkozy korábbi francia elnök, valamint Michel Barnier hivatalban lévő miniszterelnök egyaránt ott lesz a mérkőzésen, ők a jelenlétükkel akarnak demonstrálni az erőszak ellen. Ugyanakkor a hétfői adatok szerint csupán húszezer jegy kelt el a mérkőzésre, így könnyen elképzelhető, az 1998-ban megnyílt Stade de France történetének legalacsonyabb nézőszámú francia válogatottmérkőzése lesz a csütörtöki.

A Nemzetek Ligája mostani kiírásában az A divízióban szereplő csapatok közül a csoportok első két helyezettje jut be a sorozat negyeddöntőjébe. A németek és az Európa-bajnok spanyolok már biztosították helyüket a legjobb nyolc között, hozzájuk csatlakozhat most a francia és az olasz csapat. A franciáknak ehhez elég döntetlent játszaniuk Izraellel, akárcsak az olaszoknak Belgiumban.

Mindenképp említést érdemel még Görögország és Anglia összecsapása a B divízióból. A hellének százszázalékos mérleggel vezetik a 2. csoportot, mindezt ráadásul úgy, hogy a Wembley-ben győzték le 2-1-ra riválisukat. Noha az angolok már megállapodtak Thomas Tuchellel, a német szakember csak 2025-ben áll munkába, így továbbra is az ideiglenesen kinevezett Lee Carsley irányít. A „szereposztás” több szempontból is érthetetlen, különösen, ha azt is figyelembe vesszük: Carsley az U21-es válogatott szövetségi kapitánya. A felnőttválogatott már hétfőn összegyűlt a szövetség edzőközpontjában, de az ideiglenes kapitány egyéb elfoglaltságai okán állítólag csak szerdán tudott csatlakozni hozzájuk. Carsley ezúttal ilyen-olyan okok miatt nyolc alapemberre nem számíthat, így Taylor Harwood-Bellis és Lewis Hall személyében két új embert is meghívott.

Úgy tűnik, az angolok nem foglalkoznak túlságosan a Nemzetek Ligájával, inkább a világbajnoki selejtezőkre fókuszálnak. Pedig ezzel a sorozattal, ha közvetetten is, de megkezdődött a 2026-os vb európai selejtezője. A sorozatból közvetlenül nem lehet kijutni a sportág csúcseseményére, csupán négy pótselejtezős helyet osztanak ki. Ezt az a négy legmagasabban rangsorolt NL-csoportgyőztes szerzi meg, mely a jövő évi hagyományos selejtezősorozatban nem végez a csoportja közvetlen kijutást jelentő első és pótselejtezőt érő második helyén sem.

FOTÓ: AFP

Vangelisz Pavlidisz kettőt gurított az angoloknak a Wembley-ben, most otthon teheti meg ugyanezt a csoport élén álló görög válogatott színeiben

FOTÓ: AFP/MOUNEB TAIM

Amszterdamban brutális jelenetek kísérték a Maccabi meccsét, Párizsban okkal tartanak ennek megismétlődésétől

> Az izraeli nemzetbiztonsági parancsnokság szerint állampolgáraiknak nem szabad külföldre utazniuk.

NL, 5. forduló, mai program

A divízió
2. csoport: Franciaország–Izrael (tv: Aréna 4, 20.45), Belgium–Olaszország (tv: Spíler 2, 20.45)
Az állás: 1. Olaszország 10 pont, 2. Franciaország 9, 3. Belgium 4, 4. Izrael 0

B divízió
2. csoport: Írország–Finnország 20.45, Görögország–Anglia (tv: Spíler 1, 20.45)
Az állás: 1. Görögország 12 pont, 2. Anglia 9, 3. Írország 3, 4. Finnország 0
3. csoport: Kazahsztán–Ausztria (tv: Spíler 2, 16.00), Szlovénia–Norvégia (20.45)
Az állás: 1. Ausztria 7 pont (11-4), 2. Szlovénia 7 (5-4), 3. Norvégia 7 (6-6), 4. Kazahsztán 1

C divízió
4. csoport: Örményország–Feröer szigetek (18.00), Észak-Macedónia–Lettország (20.45)
Az állás: 1. Észak-Macedónia 10 pont, 2. Örményország 4 (6-7), 3. Lettország 4 (3-8), 4. Feröer szigetek 3

Versenysorozat a világ leggyorsabb embereinek

ATLÉTIKA Áprilisban, a jamaicai Kingstonban rajtol a legendás sprinter, Michael Johnson által megálmodott Grand Slam Track elnevezésű atlétikai versenysorozat, amelyen csak futószámok szerepelnek. A korábban négyszeres olimpiai és nyolcszoros világbajnok amerikai sztár pénzdíjas versenysorozatán 96 futó áll rajthoz 12 versenyszámban. A sorozat áprilistól szeptemberig tart, és a világ leggyorsabb női és férfi atlétái versengenek négy állomáson, ezek mindegyike háromnapos lesz.

Két nemzetközi, illetve két amerikai versenyt terveztek a szervezők. Az elsőre tehát jövő április 3–6-án, a jamaicai Kingstonban kerül sor, a másodikra május 2. és 4. között Miamiban, és Johnson azt is megerősítette, hogy a másik amerikai állomás a 2028-as olimpia helyszíne, Los Angeles lesz. „Nagyon boldogok vagyunk, hogy Kingstonban indul a sorozat, mivel Jamaicának erős és komoly múltja van a sportágban” – mondta az 57 éves Johnson, aki azt is kifejtette, hogy a rövid és a hosszabb sprintszámok mellett közép- és hosszú távon, valamint gátfutásban rendeznek versenyeket.

A világ legjobb futói közül 96-an versenyeznek majd. Minden állomáson nagyjából 3 millió dollárt (több mint egymilliárd forintot) osztanak ki, a győztesek 100 ezret, a második helyezettek 50 ezret kapnak. Már több világsztár atléta is jelezte, hogy részt venne a sorozatban, többek között a 400 méteres női gátfutás világcsúcstartója, Sydney McLaughlin-Levrone, a 4x100-as váltóval olimpiai bajnok Melissa Jefferson, valamint az idei párizsi játékokról a férfi 1500 méter és női 100 méter gát dobogósai. MTI

FOTÓ: AFP/DON EMMERT

Michael Johnson négyszeres olimpiai és nyolcszoros világbajnokként tudja, mi a sebesség: a sorozat minden állomáson 3 millió dollárt (több mint egymilliárd forintot) oszt ki

Verseny a fiatalok figyelméért

ÚJ KOR HAJNALA Kegyetlen viadal körvonalazódik a telefonnyomogató korosztály megnyeréséért, a sportágak egymást múlják felül az innovációkkal: csak ezen a héten a tenisz és a vízilabda jelentett be korábban elképzelhetetlen újításokat.

VINCZE ATTILA

Még azokat a sokat látott, hardcore rajongókat is meglepi a héten Torinóban zajló ATP tenisz-világbajnokság újítása, akik a sportág ütőerén tartják az ujjukat – írta a profi teniszezők hivatalos honlapja a hétfőn kezdődött viadal beharangozó anyagában. S valóban: minden este, a játékosok levonulása után felteszik a nap pontját az oldalra, méghozzá a legmodernebb, 3D-s modellezés és élő adatok egyszerre történő megjelenítésével, amivel a szervezet új és innovatív módon igyekszik a legfiatalabb korosztály figyelméért vívott harc élére állni.

Mondjuk az olaszok eleve Las Vegast idézték a torinói megnyitóünnepségen, mikor is a helyi nemzeti hőst, az ATP v ilágranglistájának élén álló Jannik Sinnert a zeneipar olasz nagyságaival léptették színpadra, hogy Marco Mengoni, Blanco és Madame társaságában nyissa meg az ATP-döntőt. A nyolcfős mezőny és a telt házas aréna közönsége is remekül szórakozott az ország legnépszerűbb zenészei által teremtett miliőben – pedig akkor még nem is ütöttek egyet sem a teniszsztárok.

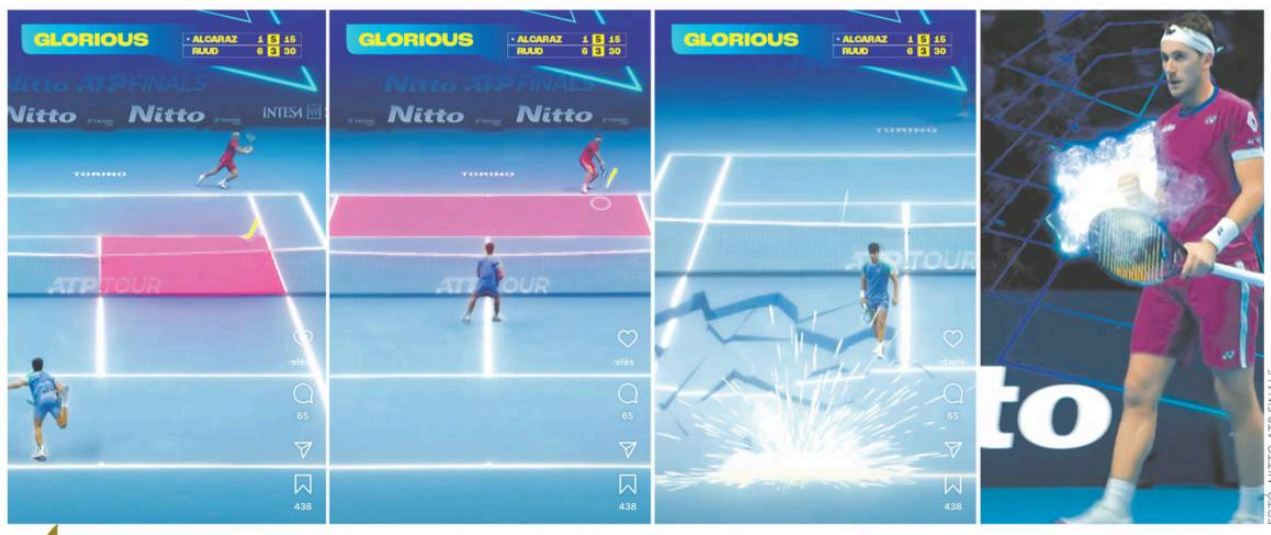

FOTÓ: NITTO ATP FINALS

Új korosztály, új igények: üt, nyer, ünnepel – más stílusú feldolgozás

Mengoni tíz zenei díjat és három MTV Europe Music Awards-ot nyert pályafutása során, míg a rapper Blanco 2021-ben két olyan slágerrel jelentkezett, amelyek az olasz kislemezlista élére repítették. A 22 éves női rapper, Madame 2018-ban robbant be az olasz zenei térbe, majd a színpadon Sinner is fellépett velük, s a világranglistát hatalmas fölénnyel vezető honfitársat tomboló ovációval ünnepelte a sokadalom. Tulajdonképpen ez zajlik már évek óta a dartsban is, ahol a bevonulózenére érkező sportolók egyszerre adják meg a sportversennyel járó izgalmakat és a koncertélményt a közös énekléssel a nézőknek.

Ezek után jött az újítás, amely az idősebb generációnak talán szemfényvesztés, a gyerekeknek, kiskamaszoknak azonban az életük része: a legszebb labdamenet feldolgozása a szuperhősfilmek arculati elemeit tükrözi, a labda ívét előre berajzolja a program, majd a becsapódáskor robbanás, hangeffekt és a térbeli vizuális bomba egyszerre hat az érzékszervekre; a pontot szerzett játékos teste körül glóriaszerű vonalak emelik az élményt, azt üzenve: minden pont, minden győzelem egy-egy hőstett. Hogy mire fut ki a kezdeményezés, azt egyelőre nem látni, az mindenesetre dicséretes, hogy a teniszezők felismerték: az új generáció elvárásai nincsenek már szinkronban a nála idősebb korosztályéval.

A jövő dönti el, hogy az újítások kiállják-e az idők próbáját.

A vízilabda, amelyik a teniszné sokkal lassabb, ráadásul a kívülállóknak nehezen értelmezhető bírói döntések foglya, hatalmas lépést tesz a közeljövőben: a törekvést azért nem kicsit árnyalja, hogy a vizes sportokat tömörítő World Aquatics (az egykori FINA) tesztelés nélkül változtatott drasztikusan a sportág szabályain, amelyeket szó szerint rákényszerít a pólósokra. A sportág arculata alapjaiban fog megváltozni (csak néhány: rövidebb medence, kevesebb támadó- és kiállítási idő, nem lesz kötelező kapussal játszani, az edzők kérhetik egy-egy bírói döntés felülvizsgálatát, VAR), s ettől a szervezet azt reméli, hogy a póló látványosabb és szórakoztatóbb lesz a jelenkorinál. Ezt momentán még csak remélni lehet, majd kiderül, hogy kiállja-e az idő próbáját vagy csak a kétségbeesett próbálkozások egyike lesz.

Újoncok az Eb-keretben

KÉZILABDA Két poszton került be újonc a részben hazai rendezésű Európa-bajnokságra készülő női kézilabda-válogatott keretébe. „Három rutinos, sokat bizonyított kapussal vágunk neki a felkészülésnek, közülük nem mindenki kap klubjában jelenleg sok játékidőt, bízom benne, hogy a felkészülés során igazán játékba lendülnek, hiszen mindannyian képesek kiemelkedő teljesítményre” – fogalmazott a szövetségi kapitány a szövetség honlapján. Golovin Vlagyimir hozzátette, két poszton lesz újonc a csapatban, balátlövőben Csíkos Luca mutatkozhat be, aki Vácott gólerősen játszik, míg a debreceni Tóth Nikolett több poszton is bevethető” – fejtette ki.

FOTÓ: DVSC

A debreceni Tóth Nikolett először csatlakozik a válogatotthoz

A válogatott a jövő héten a tatabányai Jysk Kupán (Szlovákia és a szintén Eb-résztvevő Ukrajna ellen) készül a magyar–osztrák–svájci közös rendezésű, november 28-án rajtoló Európa-bajnokságra. Az Eb debreceni csoportkörében Törökország, Svédország és Észak-Macedónia lesz az ellenfél.

NÉPSZAVA

Felfüggesztették a szövetséget

RÖPLABDA A Fővárosi Törvényszék felfüggesztette a Magyar Röplabdaszövetség 2024. július 23-i küldöttgyűlésén hozott határozatok végrehajtását, így többek között az elnök és az elnökség megválasztását, azaz a szövetségnek jelenleg nincs vezetősége – derült ki a Nemzeti Sport birtokába került bírósági dokumentumból.

A júliusi küldöttgyűlésen az elnökség egyik tagja, Sárik Zoltán kifogásolta a küldöttgyűlés szabályosságát és törvényességét, s jelezte, bírósághoz fordul. A bíróság indokoltnak találta a Gödöllői Röplabda Club által benyújtott keresetet, ezért a per jogerős befejezéséig felfüggesztette az ott hozott határozatokat, a végzés ellen fellebbezésre nincs lehetőség. Azaz: felfüggesztették az éves szakmai beszámoló és mérleg elfogadását, a szakmai és pénzügyi tervet és a tisztségviselő-választást. Vatai Gabriella elnök az alábbi nyilatkozatot juttatta el a sportlapnak: „A szövetség operatív működése biztosított. Amennyiben a bíróság eljárási hibát állapítana meg, akkor a szövetség megteszi a szükséges lépéseket a szabályszerű működésért.” NÉPSZAVA

Megkérdőjelezték a közgyűlés döntéseinek törvényességét.

HIRDETÉS

DRAVA HOTEL
THERMAL RESORT ★★★★
HUNGARY HARKÁNY

Teljes kikapcsolódás a Dráva Hotel Thermal Resort****-ban!

WELLNESS

BOWLING

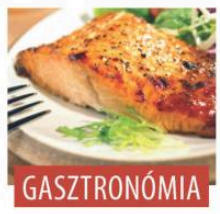
GASZTRONÓMIA

KALAND

DRAVA HOTEL
THERMAL RESORT ★★★★
HUNGARY HARKÁNY
www.dravahotel.hu

Dráva Hotel Thermal Resort****
7815 Harkány, Bartók Béla u. 1.
Telefon: +36 72/580 980
reservation@dravahotel.hu

MICE

facebook. Dravahotel Thermal Resort Harkány**** Instagram. drava_hotel

Bemutatták a kínai űrsiklót

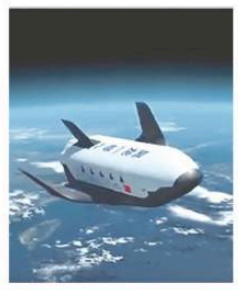

A kínai Tienkung űrállomás működéséhez szükséges utánpótlást végző, egyszer használatos teherűrhajót váltanak ki a jövőben űrsiklókkal. A Haolung–1 egyelőre a tervezési fázisban van, de egy méretarányos prototípus már elkészült belőle. Hordozórakéta segítségével emelkedne a magasba, a küldetés végén pedig a saját kerekein landolna. RAKÉTA

Nem elég zöld a bambusz fogkefe

A kutatók szerint a cserélhető fejű műanyag fogkefék a legfenntarthatóbbak, és csak ezután jönnek a bambuszok, mert ez utóbbiak megakadályozhatják, hogy a földet, ahol termelték az alapanyagot, jobb célra használják fel, például a biológiai sokféleség növelésére. A fosszilis tüzelőanyagokból készült hagyományos műanyagok a legkárosabbak. BBC

Szerszámhasználó emberelőd

Az Australopithecusok (sajátos átmenetet képeznek az emberszabású majmok és az emberfélék között) kézcsontjainak izomtapadási helyei azt mutatják, hogy több mint 3 millió évvel ezelőtt már használtak eszközöket. Ez azt jelenti, hogy a szerszámhasználat jóval a Homo nemzetség megjelenése előtt kezdődött. LIVESCIENCE

Minden 9. magyar cukorbeteg

KOCKÁZAT A diabétesz legfőbb rizikófaktora az elhízás. Aggasztó, hogy a fiatalok és a gyerekek között is egyre több a túlsúlyos. Vasárnap ingyenes szűrést tartanak a MOM Sportban.

KRAUSZ VIKTÓRIA

„A magyar lakosság több mint 60 százaléka túlsúlyos. Az elhízási arány különösen a középkorúaknál és az idősebbeknél nagy, de egyre több gyerek is érintett. A statisztikák azt mutatják, hogy a helytelen táplálkozás és a mozgáshiány is hozzájárul az elhízáshoz. Nagyon fontos a megelőzés: a rendszeres mozgás, az egészséges táplálkozás és a szűrővizsgálatokon való részvétel. És az, hogy amiket évek óta hangoztatnak a szakemberek, azokat be is tartsák” – hangsúlyozta lapunknak Kis János Tibor, a János-kórház diabetológus főorvosa. Hozzátette: a megelőzésre még több pénzt és energiát kellene fordítani, közösségi felhívásokkal, programokkal, egészségneveléssel. Bár vannak új orvosi technológiák, gyógyszerek a cukorbetegségek kezelésére, de ezek csak a betegek együttműködésével, azaz életmódváltással karöltve hatásosak, azaz a testmozgás és a diéta nem megspórolható.

Az 1-es típusú cukorbetegség – amelyik mindenképpen inzulinkezelést igényel – gyógyítására jövőre megérkezhetnek hazánkba is az oki terápiás készítmények. Illetve már itthon is egyre népszerűbb az automata inzulinpumpa, ami az egyik legfejlettebb tüneti kezelési mód. „Ez egy okostelefonra hasonlító, szinte mesterséges intelligenciájú készülék, ami a legkényelmesebb és legbiztonságosabb módon használható. Folyamatosan méri a vércukorszintet, és ötpercenként eldönti, hogy mennyi inzulint adagoljon a bőr alá. Az eszköz övtartóra vagy akár melltartóra is csatolható” – magyarázta a főorvos. A 2-es típusú cukorbetegségnél újdonság: a cukorcsökkentő gyógyszerek egy részének már egyéb súlyos betegséget megelőző hatása is van, tehát vese- és szívelégtelenségre is hatékonyak. Már kaphatók olyan fogyasztó hatású orvosi készítmények, amelyekkel meg is előzhető a cukorbetegség, és műtét után is javítják az anyagcserét. Például ha egy 140 kilós beteg súlya 10-30 százalékkal csökken, már javul az életminősége és a cukorbetegség kezelésének sikeressége is. „Ezek igen drága, százezres nagyságrendű, orvosi rendelvényre és szigorú ellenőrzéssel szedhető gyógyszerek, amik hatásossága a metabolikus sebészetével vetekszik” – tette hozzá a szakértő.

A cukorpótlókkal, cukorhelyettesítőkkel kapcsolatban (eritrit, sztívia stb.) sok az ellentétes információ, pró és kontra érvek sorakoztathatók fel. Úgyhogy erről a főorvos is csak diplomatikusan nyilatkozik: a nem cukorbetegek jó, ha csak mértékletesen fogyasztják a magyar élelmiszerügyi hatóságok által engedélyezett édesítőszereket. Akár gyerekek is kaphatnak belőlük bizonyos ételekbe kristálycukor helyett, de az előírt mennyiséget soha nem túllépve. Érdemes arra figyelni, hogy a gyerekeknek már egészen kis kortól próbáljunk egészséges ételeket kínálni, édességek helyett lehetőleg idénygyümölcsöket és minél többféle zöldséget, a fehér pékáruk helyett pedig teljes kiőrlésűt. „A rostokban gazdag étkezés megelőzheti az elhízást, próbáljuk megszeretni és megszerettetni a főzelékeket és a savanyúságokat. Ez a két ételtípus a magyar konyha egészséges kuriózuma és kincse, használjuk bátran őket, kekszek helyett gyümölcsöket rakjunk a gyerekek keze ügyébe, és mindannyian mozogjunk minél többet” – javasolja a főorvos.

A 2-es típusú diabétesszel diagnosztizált emberek 80-90 százaléka egyúttal túlsúlyos vagy elhízott

A megelőzésben fontos szerepe van a rendszeres mozgásnak, az egészséges táplálkozásnak és a szűrővizsgálatokon való részvételnek.

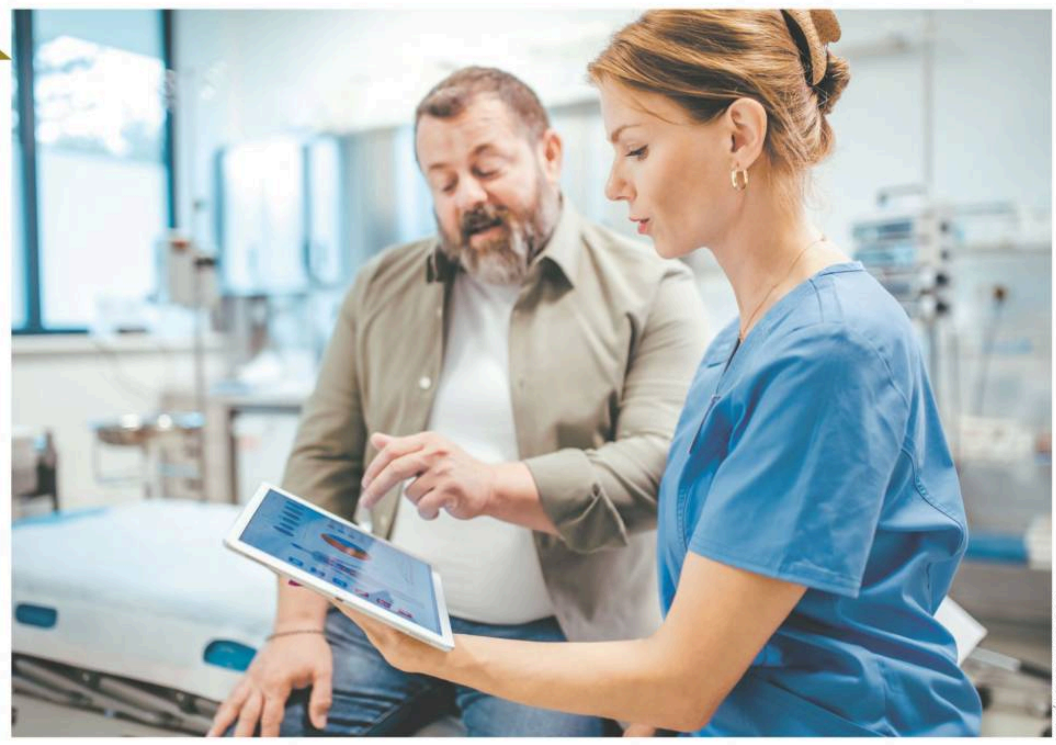

FOTÓ: SHUTTERSTOCK

A növekedés világtendencia

Hazánkban – a Magyar Diabetes Társaság felmérése alapján – nagyjából 772 ezer cukorbeteg felnőtt vált ki gyógyszert. De miután sokan nem szednek semmit, vagy még nem is tudnak a betegségükről, a becslések szerint a számuk összesen egymillió fölött lehet. A gyerekeknél az 1-es típusú betegség körülbelül ötezer főt érint, 100 ezer gyerekből 23-nál mutatják ki újonnan minden évben. Ez néhány évvel ezelőtt még csak 20 fő volt, az óriási növekedés világtendencia. A 2-es típusú cukorbetegség, ami többnyire az elhízás következtében alakul ki, több száz gyereket érint itthon.

Egy Csepp Világnap

Az Egy Csepp Figyelem Alapítvány az idén is megrendezi a diabétesz-világnaphoz (november 14.) kapcsolódó ingyenes családi egészségnapját, az Egy Csepp Világnapot, ám most még a tavalyinál is több ingyenes gyerekprogrammal várja a családokat az esemény házigazdája, Erős Antónia november 17-én, vasárnap 10 és 18 óra között Budapesten, a MOM Sport rendezvényközpontban. Erős Antónia vezetésével 15 órakor indul a már hagyományos diabéteszséta, melyhez bárki csatlakozhat. A program üzenete szerint napi 30 perc mozgással sokat tehetünk a 2-es típusú diabétesz megelőzéséért.

Boldog névnapot, Aliz!

Az Aliz héber–germán–francia–angol eredetű női név, az Alice névből ered.

KENÓ November 13.

3	4	17	18	20	23	25	27	28	32
35	38	39	40	53	54	59	62	75	79

Indul az élelmiszergyűjtő akció

ADOMÁNY Péntektől vasárnapig tart az év legnagyobb élelmiszergyűjtő akciója a Magyar Élelmiszerbank Egyesület szervezésében. Az ország 154 településén, 365 helyszínen, Tesco, Aldi, Auchan és Metro áruházakban gyűjtik az önkéntesek az adományokat, pénteken 15 és 20 óra, szombaton 8 és 19 óra, vasárnap 8 és 18 óra között. A tartós élelmiszereket (elsősorban készételkonzervek, rizs, tészta és a hozzájuk passzoló szószok, bébiétel, étolaj, tartós tej, édességek) fizetés után, a kasszák melletti gyűjtőpontokon lehet leadni. Az adományokat az élelmiszerbank az egyes áruházak környékén működő karitatív szervezetek közreműködésével juttatja el a nélkülözőkhöz. A csomagokból idősek, nagycsaládosok, családsegítő szolgálatok, gyermekotthonok ellátottjai, fogyatékkal élő emberek, hajléktalanok és az ország legelmaradottabb településein lakók részesülnek majd. Tavaly 342 tonna élelmiszert adtak össze, ami összesen 70 ezer csomag összeállításához volt elég.

A gyűjtésben részt vevő áruházak listája itt érhető el: https://bit.ly/aruhazlista2024

NÉPSZAVA

FORRÁS: MAGYAR ÉLELMISZERBANK EGYESÜLET

Az adománynak szánt tartós élelmiszerek a fizetés után, a kasszák melletti gyűjtőpontokon adhatók le

Pert vesztettek a klímavédők

JOGERŐS Mégsem lép életbe a hágai bíróság 2021-es „történelmi” ítélete: a Shell brit olaj- és gázipari cég megnyerte fellebbezését a klímavédelmi döntéssel szemben, amely arra kötelezte volna a vállalatot, hogy 2030 végére 45 százalékkal csökkentse az üvegházhatású gázok kibocsátását – írja az Euronews. A cég azzal érvelt, hogy a párizsi klímaegyezmény nem tartalmaz a cégek számára kötelezettséget a szennyező anyagok csökkentésére. Ezt a kormányoknak, nem pedig a bíróságoknak kell elrendelniük. A bírák most kimondták, hogy a Shellnek ugyan kötelessége a nemzetközi klímavédelemért tenni, a CO_2-kibocsátás százalékokban meghatározott csökkentését azonban nem lehet előírni. NÉPSZAVA

NÉPSZAVA
Szociáldemokrata napilap • Alapítva: 1873-ban
Főszerkesztő: NÉMETH PÉTER
Főszerkesztő-helyettes: HORVÁTH GÁBOR, VARGA DÓRA
Fejtő Ferenc 1909-2008; Andrassew Iván 1952-2015
Online főszerkesztő: ÁGOSTON ZOLTÁN • Szerkesztő: ANGYAL GÁBOR, MARKOTAY CSABA • Rovatvezetők: BODA ANDRÁS (belpolitika), HÁRS KATALIN (fotó), HOMPOLA KRISZTINA (kultúra), MUZSLAI KATALIN (mozaik), N. KÓSA JUDIT (publicisztika), RÓNAY TAMÁS (külpolitika), SZABÓ BRIGITTA (gazdaság), VARGA T. RÓBERT (sport) • Mellékletek: BALASSA TAMÁS, BÁLINT ORSOLYA (Visszhang), RÁCZ I. PÉTER (Nyitott mondat), SIMON ZOLTÁN (Szép Szó) • Főmunkatársak: BALOGH GYULA, CZENE GÁBOR, CSÁKVÁRI GÉZA, DANÓ ANNA, GÁL MÁRIA, MARNITZ ISTVÁN, SZALAI ANNA. Internet URL-cím: http://www.nepszava.hu; e-mail cím: nepszava@nepszava.hu
Kiadja a XXI. Század Média Zrt. (1191 Budapest, Vak Bottyán u. 75/A–C Központi telefon: 06 1 477-9000) • Felelős kiadó: a Zrt. vezetője • Előfizetéssel kapcsolatos ügyek: 06 1 477 9008 / 06 1 999 9508, terjesztes@nepszava.hu • Hirdetés: 06 1 999-9528 / 06 1 489-8811, hirdetes@nepszava.hu. • Előfizetési díj egy hónapra 8600 Ft, negyedévre 25 350 Ft, fél évre 49 800 Ft, egy évre 97 800 Ft • Árusításban terjeszti: Lapker Zrt. • Előfizetésben terjeszti: Médialog-DMHM Zrt. (mlog.hu) 06 1 999 9689 vagy 06 1 460 2753 ugyfelszolgalat@mlog.hu • Nyomdai előállítás: Mediaworks Hungary Zrt. www.mediaworks.hu • ISSN Bp 0133-1701 • ISSN Vidék 0237-3785. • A NÉPSZAVA példányszámát a MATESZ hitelesíti.
Partnereink: IMEDIA OBSERVER

NÉPSZAVA

Szociáldemokrata napilap

2024. november 15., péntek 152. évfolyam, 266. szám Ára: 560 forint

4 OLDALAS
MELLÉKLET A MAI LAPSZÁMUNKBAN

AJÁNLÓ

Az Európai Bíróság előtt a Klubrádió ügye

Az Európai Unió Bírósága december 2-án tárgyalja a Klubrádió frekvenciahasználati jogának elutasítása miatt indított keresetet. Az ügyben jövőre várható az ítélet. **3. oldal**

Hackerek zsarolják a kormányt

A kormány is elismerte, hogy feltörték a Védelmi Beszerzési Ügynökség informatikai rendszerét. A hackerek pénzt követelnek, és olyan képernyőmentéseket is közzétettek, amelyekből sejthető, hogy érzékeny katonai adatokhoz is hozzájuthattak. **4. oldal**

Magyarország, a gázexportőr

Idén augusztusig Magyarország 1,7 milliárd köbméter gázt vitt külföldre. Nem mindig világos, hogy nyerünk-e a szállításokon. **6. oldal**

Törékeny falumentés

VIDÉK Segített a kistelepülések elnéptelenedése elleni harcban a Magyar falu program, de messze nem annyit, mint ahogy az agrárminiszter állítja.

VAS ANDRÁS

„A Magyar falu programban érintett települések több mint felében nemhogy megállt a népességszám-csökkenés, hanem folyamatosan emelkedik a lélekszám” – jelentette ki a közelmúltban Nagy István agrárminiszter. A tárcavezető állítása nyomán a Népszava utánajárt, mennyire hatott a kisebb települések lélekszámára a Magyar falu program (MFP), s kiderült: erősen túlzott a miniszter. Lapunk kutatása szerint az MFP-támogatásra jogosult települések 42 százalékában nőtt a lélekszám, ami önmagában kevesebb, mint amit Nagy István állított, ráadásul van, ami erősen árnyalja a képet. A gyarapodó települések többségében már az MFP indítása előtt is nőtt a lakosság száma, főként azért, mert nagyvárosok közelében önmagukban vonzóak voltak. Az MFP-re jogosult települések 24 százalékában mutatható csak ki az, hogy az állami támogatás hatására fordult a népességcsökkenés a lakosságszám növekedésébe – derül ki gyűjtésünkből. Ez a 24 százalék áll szemben a miniszter több mint 50 százalékos sikerjelentésével. Gyűjtésünkből kiderült az is: ezt a fordulatot az esetek többségében nem a leszakadó, elnéptelenedő térségekben sikerül elérni.

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Nem látszik pontosan az eddig elköltött 1100 milliárd forint eredménye

A kormány 2018-ban hirdette meg az MFP-t az 5000 főnél kisebb településeknek, hogy a helyi életminőség javításával, fejlesztésekkel megállítsa a lakosság elvándorlását. A programhoz tartozik többek között a kistelepülési közszolgáltatások minőségének javítása, a falusi csok, valamint a községi útalap, amelyekre eddig több mint 1100 milliárd forintot fizettek ki.

FOLYTATÁS AZ 5. OLDALON

Önmaguknak állítottak csapdát

NYELVTÖRVÉNY Mind Robert Fico, mind Orbán Viktor számára kínos a szlovák nyelvtörvény szigorítása. A két egymásra utalt vezetőnek előbb-utóbb lépnie kell valamit, anélkül, hogy e szövetséget kockáztassák. ami szinte lehetetlen feladat.

„Arcvesztés nélkül már nehéz kilépni ebből a helyzetből” – írja a Ma7 nevű szlovákiai magyar portál. A Szlovákiába érkező magyarországi kormányzati támogatások egyik legnagyobb kedvezményezettjének számító médium ezt ugyan csak a törvénytervezetet kezdeményező kulturális minisztériumot vezető Szlovák Nemzeti Párt (SNS) miniszterére, Martina Šimkovičovára és Andrej Danko pártelnökre érti, de ugyanez igaz Ficóra és egész kormányára, valamint az Orbán-kormányra is. A két egymásra utalt kormányfő a szélsőjobb SNS és saját érdekpolitizálásának a csapdájába esett.

FOLYTATÁS A 7. OLDALON

Arcvesztés nélkül már nehéz kilépni ebből a helyzetből.

FOTÓ: AFP/JONAS ROOSENS

Robert Fico Orbán Viktorral. Szükségük van egymásra, de ebből a helyzetből nehezen jönnek ki

A Napospartot elmosta az özönvíz

HELYSZÍNI TUDÓSÍTÁS „Amikor láttam a tévében, hogy mi történt Valenciában, arra gondoltam, hogy ez nálunk nem történhet meg. Most ők néznek minket a hírműsorokban, de már pontosan tudják, hogy velük is bármikor újra megtörténhet.” A malagai buszsofőr szavai viszonylag pontosan leírják, mennyit változott a spanyolországi közgondolkodás két hét alatt. A kelet-spanyolországi Valenciára október 29-én csapott le a DANA (heves esőzéseket okozó időjárási jelenség), az Andalúzia déli csücskében lévő Malagát és általában a Costa del Solt – a magyar nyaralóvendégek által is kedvelt Napospartot – szinte pontosan két héttel később, november 13-án érte el az ítéletidő.

A következményekben a különbség látványos, és nem csak azért, mert Valencia jóval több esőt kapott. A tőle 700 kilométernyire délnyugatra lévő Malagának volt ideje felkészülni, és láthatóan tanult is a valenciai példából.

Hogy esik, az ilyenkor nem szokatlan – a Costa del Solon két relatíve csapadékos időszak van, a február-március és a november –, de az, hogy egy-két nap alatt ennyi eső hulljon le, évszázadonként csak néhányszor szokott előfordulni; igaz, mostanában egyre gyakoribb.

FOLYTATÁS A 2. OLDALON

FOTÓ: AFP/JORGE GUERRERO

Máskor ilyentájt a tengerben fürdenek, most az elemekkel küzdenek

Több párthűség, kevesebb demokrácia

FELMÉRÉS Bár a Fidesz-támogatók több mint harmada is elégedetlen a hazai demokrácia minőségével, körükben a legnagyobb az elfogadottsága a normaszegéseknek – mutatta ki a Policy Solutions és a Friedrich Ebert Stiftung vizsgálata.

A felmérés szerint a pártszimpátia az egyik legfontosabb tényező, amelyik befolyásolja annak mértékét, hogy a választók mennyire büntetik az antidemokratikus magatartást. Magyarországon a főként kormánykritikus médiát fogyasztók körében 77 százalék azok aránya, akik számára nagyon fontos a demokratikus berendezkedés, a jórészt kormánypárti médiát fogyasztók esetében ez csak 61 százalék.

A magyar válaszadók kétharmada elégedetlen a hazai demokrácia állapotával (67 százalék), és úgy véli, hogy Magyarország kormányzása nem demokratikus (64 százalék). Az ellenzéki szavazók elsöprő többsége, több mint kilenctizede gondolja így. Bár a kormánypárti táborban jóval kevesebben vélekednek hasonlóan, a Fidesz-szavazók 37 százaléka érzékeli úgy, hogy az ország kormányzása nem demokratikus.

RÉSZLETEK A 3. OLDALON

Mennyire elégedett azzal, ahogy a demokrácia működik az Ön országában?

Százalék (kerekített adatok) Forrás: FES-Policy Solutions/NÉPSZAVA-grafika

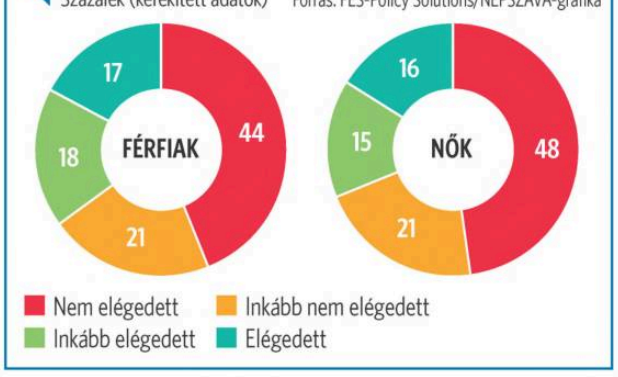

Aszály után vízözön – a klímaválság elérte a Costa del Solt is

HIDEGCSEPP A spanyol Napospart lakói ismerkednek az új éghajlattal: most őket kapta telibe a Földközi-tengerről érkező ítéletidő. Helyszíni tudósításunk.

FOLYTATÁS AZ 1. OLDALRÓL

Malaga, a Costa del Sol fővárosa és Andalúzia tartomány második legnagyobb városa egy 550 ezres település a Földközi-tengerbe ömlő Guadalmedina folyó két partján. Az a megfogalmazás, hogy „a Guadalmedina partján”, békeidőben leginkább viccekben és mémekben szokott előfordulni: egy csontszáraz, részben kibetonozott, közvilágítással komfortossá tett medret kell elképzelni, amelyben fociznak, piknikeznek, kutyát sétáltatnak a városlakók. Tipikus időszakos folyó, ahol az elmúlt két évben nem folyt semmi – de azért nem véletlenül van ott sem a meder, sem az azt két oldalról védő betonfal. A Guadalmedina most úgy fest, mint a megáradt Amazonas, és szó szerint mindent visz: a hegyekből lezúdult hordalékot és sziklákat, az elővárosokból elsodort bútorokat, a belvárosi mederszakaszon az utóbbi években kinőtt pálma- és nyárfákat, villanyoszlopokat, szemetet, autógumit, meg ami éppen az útjába esik. A tenger meg olyan (annak, aki gépen száll fölé – mert gyalogosan most nem érdemes a közelébe menni), mintha a parttól számított fél-egy kilométeres szélességben tejeskávét öntöttek volna a tintához: minden vízfolyás a tengerbe igyekszik, és hozza magával a felázott agyag iszapját.

„Tegnap itt hömpölygött a víz. Idáig ért” – mondja a tengerparthoz közeli Mercadona szupermarket rezidens koldusa, és mutatja is az egyik lépcsőfokon. (A Costa del Solon amúgy nincs túl sok koldus; aki van, az is inkább úgy adja elő, mintha ez lenne a hobbija. A mi koldusunk is kedélyes ember, névről ismeri a vásárlók többségét, és ha bezár az üzlet, lesétál a tengerhez a kutyájával, ott alszik a parti fák között. Magyar sorstársaihoz képest arany élete van: itt télen sincs hideg, a szabad ég alatt is lehet éjszakázni – kivéve, ha jön a DANA.) Az utca a tenger felé lejt – kétoldalt fehér és sárga apartmanházak, középen pálmasor, a pálmákon karácsonyi díszkivilágítás –, és nem kell hozzá nagy képzelőerő, hogy elhiggyük, az előző nap még folyóvölgy volt: ott vannak az áradat nyomai mindenfelé – pálmalevelek, leander- és eukaliptuszágak, iszap, kövek. A Mercadona üzletlánc megbízható, jórészt saját márkás élelmiszereket árul, az árak sem ijesztőek. A bolt most nagyrészt üres: a tartós élelmiszer, a palackos víz, a gyümölcs mind elfogyott. Az emberek okultak a valenciai esetből: amikor kedden megérkezett előbb a narancs, majd a vörös riasztás, aki csak tehette, több napra előre bevásárolt. Valenciában az amúgy is komoly bajokat az is súlyosbította, hogy a kistelepülések jó részén a megrongálódott utak miatt napokig nem volt élelmiszer-ellátás, és ahol a vezetékek is eltörtek, ott ivóvíz sem.

Tanulékonynak bizonyult az andalúz közigazgatás is. Spanyolország legnagyobb területi egységei nem államok, de nem is megyék, hanem valamik a kettő között, amiket autonóm közösségeknek hívnak. Mindegyiknek saját parlamentje, kormánya és zászlaja van, s nagy fokú önállóságot élveznek a mindennapok megszervezésében. Ez az önállóság az amúgy jobboldali vezetésű Valenciában nem sült el túl jól: a riasztás ott késve érkezett, a mentés pedig szervezetlen volt. Mentségükre szóljon, hogy húszhavi eső hullott le két nap alatt, amire szinte lehetetlen jól felkészülni – de azért annál jobban, ahogyan csinálták, valószínűleg lehetne. Andalúziában, ahol szintén a jobboldali Néppárt kormányoz, jobban is sikerült. Időben jött az értesítés – SMS-ben, olyan hangos hangjelzéssel, hogy nem lehetett nem észrevenni –, az iskolákat bezárták, az embereket arra biztatták, hogy maradjanak otthon, mondják le a programjaikat. Hogy meghallgatták a tanácsot, azt az is mutatja, hogy egyelőre nincs hír halálos áldozatokról. Valenciában viszont több mint 220-an meghaltak, és még mindig vagy 100 eltűntet keresnek, akik nagy valószínűséggel nem fognak élve előkerülni – vannak völgyek, amelyeket még nem sikerült megtisztítani, és hogy a sziklák meg az iszap alatt az összenyomott autókban esetleg holttesteket is találnak-e, azt most legfeljebb csak megtippelni lehet.

A Costa del Solról az embereknek általában a tenger, a napfény meg a homokkal borított tengerpart jut az eszükbe. Ehhez képest Malaga egy dimbes-dombos felszínű medencében van, amelyet minden oldalról sziklás, agyagos, meredek hegyoldalak határolnak. Tavaly november elején még fürödtünk a tengerben, most mindenki, akinek muszáj kimennie, gumicsizmában meg viharkabátban jár. Itt minden vízmosás, minden völgy a város irányába húzódik, és ha egyszerre nagyon sok eső esik, akkor az összes víz ebbe a medencébe csurog – mondja itteni magyar ismerősünk, aki hat éve költözött az egyik elővárosba, és azóta gyakorlatilag „körbelakta” Malagát. Hogy mit jelent medencében élni, azt szerdán mi is megtapasztaltuk. A város központjában az El Corte Inglés nagyáruházat – a centrummal együtt – szó szerint kiöntötte az ár. Az alagsori szupermarketben nemcsak a mozgólépcsőn, de a plafonról lógó drága sonkákon is vízesésként zúdult le a víz, mehet mind a kukába. (A hatalmas sonkák a helyi gasztronómia egyik csúcstermékének számítanak, a legmagasabb minőségnek az ára annyi, amiből Magyarországon autót vagy legalább mopedet vesz az ember. A nálunk is ismert serranói csak az alsó középkategóriát képviseli. Ha valaki a malagai reptéren azon csodálkozik, hogy mennyien utaznak itt hegedűvel, figyelje meg jobban, amit lát: a vállra akasztható fekete tokokban valószínűleg sonka van, ami alatt itt a körömtől a combig húzódó teljes disznóláb értendő.) A föld alatti Malaga Centro vasútállomás lejárója szintén vízeséssé alakult, és betört a víz az alagútban futó vasúti pályára is – szerencsére a tengerparti agglomerációt a várossal összekötő vonat, a Cercanías közlekedését még időben leállították. Nem jártak a buszok sem, ami annak fényében nem csoda, hogy a már említett El Corte Inglés előtt az utcán a buszablakig ért a víz. Valenciában eddig több mint 45 ezer, az áradat által totálkárossá tett autót vittek a roncstelepekre – itt annyi biztosan nem lesz, mert a jókor jött riasztás nyomán sokan kiálltak a mélygarázsokból, és magasabb fekvésű parkolókba vagy utcákba vitték a kocsijukat, de azért az ezres nagyságrend borítékolható.

A fentiek után talán furán hangzik, de az özönvíz bizonyos szempontból jól jött. Andalúziában évek óta súlyos aszály van, aminek a mértékére jellemző, hogy az országrész hatalmas víztározóiban, ahonnan az ivó- és az öntözővizet is biztosítják, tavasz végén alig 20 százaléknyi víz volt. A vezetékes hálózatról történő öntözést megtiltották, a kerti medencék feltöltése átkerült a „nem ajánlott” kategóriába – azért a többségüket feltöltötték –, és mindenki újabb korlátozásokra számított a következő szezonban. Az esti hírekben most naponta elmondják: a globális felmelegedés nem azt jelenti, hogy mindenhol egy kicsit melegebb lesz, hanem például azt, hogy a csapadék eloszlása ennyire szélsőségesen egyenetlenné válik. Az a víz, ami pára formájában felmegy a légkörbe, előbb-utóbb lehullik, csak éppen nem mindegy, hogy évente négy-öt adagban (ez volt eddig a jellemző), vagy kétévnyi dózis 24 órán belül. Az infrastruktúra mostanáig az előbbi verzióhoz volt igazítva, beleértve a vízelvezető árkokat, a csatornákat, a folyómedreket, vagy akár az épületek pincegarázsait is. Most mindent át kell alakítani, csak épp senki sem tudja azt, hogyan, miből és mennyire, mert amit ezen az őszön látunk, az még nem a klímaváltozás végkifejlete, hanem csupán egy közbenső állomás. HARGITAI MIKLÓS

FOTÓ: PROFIMEDIA

A hegyekből lezúduló agyagos hordalékot takarítják a malagai lakosok

A globális felmelegedés nem azt jelenti, hogy mindenhol egy kicsit melegebb lesz, hanem például azt, hogy a csapadék eloszlása ennyire szélsőségesen egyenetlenné válik.

Az elmúlt két évben nem folyt semmi a Guadalmedina medrében, most úgy fest, mint a megáradt Amazonas

FOTÓ: AFP – GUILLAUME PINON

Más ez a DANA

A spanyolországi rendkívüli időjárás közvetlen oka a DANA (Depresión Aislada en Niveles Altos, azaz zárt magaslégköri depresszió, más néven hidegcsepp). Nem a DANA számít szokatlannak – rendszerint tavasz elején és ősszel is előfordul –, hanem az idei mértéke. Magát a meteorológiai jelenséget az okozza, hogy a szárazföld felől érkező hidegfront összeütközik a meleg, párás tengeri levegővel, amihez tartós déli-délkeleti szélre is szükség van. Amikor a hideg és a meleg összecsap, az viharokat okoz, a lehűlő levegő pedig kevesebb párát tud eltárolni, ezért a fölösleg csapadék formájában kihull belőle. Idén ezek a tényezők tökéletesen összetalálkoztak, csúcsra járatva a DANA-t. Egyrészt hetekig Afrika felől fújt a szél, másrészt az ilyenkor szinte menetrend szerint érkező szárazföldi lehűlés is hamarabb jött, és tovább maradt a megszokottnál. Az őszi szél általában „csak” a tenger páráját hozza, de ebben az évben a Földközi-tenger is jobban felmelegedett az átlagosnál, ami miatt párából is az átlagosnál több volt, ráadásul a kitartó szélfront az Egyenlítőhöz közeli, vagyis a mindennapos esők övezetéből származó felhők egy részét is elhozta a spanyol partokig. Főként ez utóbbi felelős a rendkívüli égi áldásért: egy-két nap alatt annyi eső hullott a partvidékre, ami nemhogy a száraz szubtrópusi éghajlatú Dél-Spanyolországban, de még az Egyenlítő menti esőerdőkben is soknak számítana.

Párthűség mindenekfelett

KUTATÁS A Fidesz-támogatók bő harmada is elégedetlen a hazai demokrácia minőségével, de körükben a legnagyobb az elfogadottsága a normaszegéseknek egy felmérés szerint.

CZENE GÁBOR

Hajlandók-e a magyar választók feláldozni a demokráciát párthűségből vagy politikai érdekekért? Mielőtt ezt a kérdéseket körüljárta volna, a Policy Solutions csütörtökön publikált kutatása felmérte a társadalom úgynevezett demokratikus kompetenciaszintjét, tehát azt, hogy a magyarok milyen mértékben vannak tisztában azzal, mi is az a demokrácia.

A vizsgálat a Friedrich Ebert Stiftung (FES) bécsi irodájával együttműködésben született, és hét másik európai ország – Észtország, Lengyelország, Németország, Spanyolország, Svédország, Szerbia és Ukrajna – eredményeivel hasonlította össze a magyar adatokat. Kiderült, hogy a felsorolt országok közül a demokratikus kompetenciaszintet tekintve Magyarország áll az utolsó helyen 72 százalékkal. A második legrosszabbul Ukrajna szerepelt 75 százalékkal, míg Szerbia 76, Lengyelország 78, Németország és Spanyolország 80-80, Észtország 81 százalékot produkált, az első helyen lévő Svédország 85 százalékot.

Magyarországon a demokratikusan kompetens válaszadók aránya jóval az átlag alatt volt az erősen vallásos válaszadók, a politikával nem foglalkozók vagy az alacsonyabb iskolai végzettségűek körében, ellenben átlag feletti a nem vallásosak, az ellenzékiek és például a felsőfokú végzettségűek csoportjában.

A szavazók Magyarországon büntetnének legkevésbé egy antidemokratikus politikai jelöltet. Nálunk egy ilyen jelölt szavazataránya csak 4,8 százalékpontot esne, máshol – eltekintve az 5,9 százalékos Spanyolországtól – több mint 7 százalékot: Lengyelországban például 9,2, Svédországban kereken 10 százalékot.

A válaszadók egy 10 pontos skálán értékelték, mennyire fontos számukra, hogy olyan országban éljenek, amelyet demokratikusan kormányoznak. Ebben a kérdésben már nem Magyarország lett az utolsó. Idehaza a válaszok átlaga 8,3 volt, ugyanúgy, ahogyan Lengyelországban. Valamivel alacsonyabb érték jött ki Szerbiában (8,2) és Észtországban (8,1), viszont magasabb Spanyolországban (8,4), Ukrajnában (8,5), Németországban (8,5) és Svédországban (8,8).

A Policy Solutions és a FES elemzése hangsúlyozta, hogy Magyarországon a politikai preferenciák alapján jelentős különbségek láthatók. Miközben a kormánypárti szavazóknak csak 60 százaléka tartja nagyon fontosnak, hogy demokratikusan kormányzott országban éljen, addig a hatpárti ellenzéki szavazók körében ez az arány 89 százaléka. (A vizsgálat tavaly nyáron készült, akkor még nem létezett Tisza Párt.) Az elemzés arra hívta fel a figyelmet: a Fidesz szimpatizánsainál a szélsőjobboldali Mi Hazánk szavazói közül is többen nevezték fontosnak, hogy demokratikusan kormányzott országban éljenek.

Magyarországon a főként kormánykritikus médiát fogyasztók körében 77 százalék azok aránya, akik számára nagyon fontos a demokratikus berendezkedés, a jórészt kormánypárti médiát fogyasztók esetében ez csak 61 százalék. Az idősebb generációk jóval inkább tekintenek értékként a demokratikus viszonyokra, mint a fiatal korcsoportok.

Azzal az állítással, hogy a demokrácia minden kormányzati formánál jobb, a magyarok 83 százaléka egyetértett. Ezen a téren Ukrajna erősen kilógott a sorból: az orosz agresszióval küzdő országban csak a megkérdezettek 53 százaléka osztotta ezt a véleményt. A többi vizsgált országban viszont nagyobb volt az egyetértők aránya, mint nálunk. Magyarországon az alacsonyabb iskolai végzettségűek körében volt a legmagasabb (23 százalék), a felsőfokú végzettségűek körében pedig a legalacsonyabb (9 százalék) azok aránya, akik nem értenek egyet azzal, hogy a demokrácia a legjobb kormányzati forma.

Az autoriter vezetés elutasítottsága Magyarországon 76 százalék, hasonlóan ahhoz, amit Lengyelország (76 százalék) és Szerbia (77 százalék) esetén mértek. Ennél többen utasítják el az erős vezető által irányított autokráciát Ukrajnában (79 százalék), Észtországban (81 százalék) Németországban (86 százalék), Spanyolországban (89 százalék) és Svédországban (93 százalék) – állapította meg a Policy Solutions és a FES tanulmánya.

A magyar válaszadók mintegy kétharmada elégedetlen a magyarországi demokrácia állapotával, és úgy véli, hogy Magyarország kormányzása nem demokratikus (67 százaléka), és úgy véli, hogy Magyarország kormányzása nem demokratikus (64 százalék). Az ellenzéki szavazók elsöprő többsége, több mint kilenctizede gondolja így. Bár a kormánypárti táborban jóval kevesebben vélekednek hasonlóan, a Fidesz-szavazók 42 százalékának sem tetszik a demokrácia minősége, és 37 százaléka érzékeli úgy, hogy az ország kormányzása nem demokratikus.

A pártszimpátia az egyik legfontosabb tényező, amelyik befolyásolja annak mértékét, hogy a választók mennyire büntetik az antidemokratikus magatartást. A kormányzó Fidesz–KDNP szavazói mutatják a legalacsonyabb „büntetési számokat”, ebben a csoportban a legmagasabb a demokratikus normaszegések elfogadottsága. Az állítás nemcsak Magyarország esetében, hanem a többi vizsgált országgal összevetve is érvényes.

A választók által leginkább büntetett antidemokratikus kijelentés így hangzik: „ha nyerünk, az infrastruktúrafejlesztési forrásokat a pártunkra szavazó körzetekbe kell irányítani”. A második legsúlyosabban büntetett antidemokratikus magatartás az újságírók elleni fellépés. A kutatás szerint azoknak a politikusoknak is komoly népszerűségvesztéssel kellene szembesülniük, akik támogatnák a kormányt kritizáló bírák megfegyelmezését.

Az erősen polarizálódott magyar társadalomban a politikai jelölt szekértáborhoz tartozása fontos szerepet játszik, ez a tényező is jelentős részben felülírja a demokratikus szempontokat. A Fidesz-szavazók az átlagosnál alacsonyabb mértékben jutalmazzák az egy pártközösségbe való tartozást, a fősodrú ellenzéki pártok támogatói az átlagosnál jobban. Összességében elmondható: Magyarországon a párthűség befolyásolja leginkább, hogy az emberek mennyire tűrik el a demokratikus normák megsértését.

Másrészt a Policy Solutions és a FES felmérése kimutatta, a választó akkor is elnéző egy antidemokratikus politikussal szemben, ha az bizonyos identitáspolitikai kérdésben a választóéhoz hasonló álláspontot képvisel. Azok a szavazók például, akik támogatják az azonos nemű párok egyenlő jogait, kevésbé elfogadók az antidemokratikus lépések iránt, mint az átlagos magyar szavazó. A jobboldali választók viszont, akik megtagadnák az azonos nemű pároktól a házasságkötés jogát, általában az átlagnál könnyebben megbocsátják az antidemokratikus magatartást.

FOTÓ: NÉPSZAVA

Fontosabbnak tartják a demokráciát azok, akik kritikusak a kormánnyal

> A magyar válaszadók mintegy kétharmada elégedetlen a magyarországi demokrácia állapotával, és úgy véli, hogy Magyarország kormányzása nem demokratikus.

Mennyire ért egyet azzal, hogy a demokrácia minden egyéb kormányzati formánál jobb?

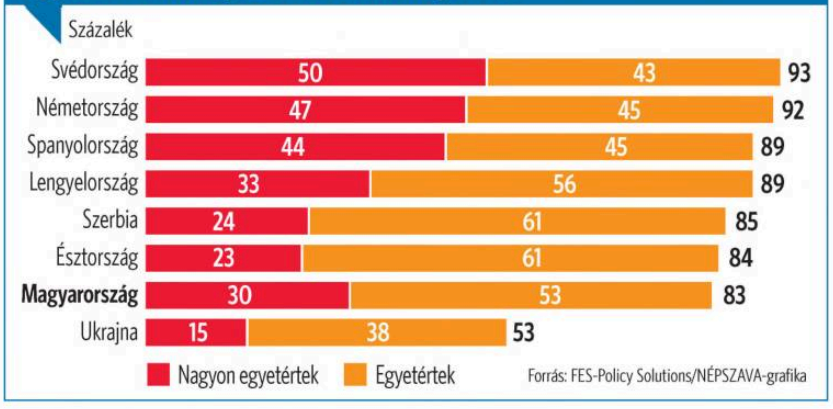

Forrás: FES-Policy Solutions/NÉPSZAVA-grafika

Nemzetközi szerzőgárda

A magyarországi helyzet felméréséhez szükséges kutatást a Závecz Research végezte 2023. június 27-e és július 11-e között, összesen 1014 válaszadó bevonásával. Az interjúk online zajlottak, és átlagosan 25 percet vettek igénybe. A vizsgálat nem, életkor, régió és iskolai végzettség alapján reprezentatív. A tanulmány szerzői: Elena Avramovska, a FES „A jövő demokráciája” intézetének vezető kutatója, Bíró-Nagy András, a Policy Solutions igazgatója, Ludwig List, a FES „A jövő demokráciája” intézetének vezető kutatója, Johanna Lutz, az intézet igazgatója, Milan Svolik, a Yale Egyetem politológiaprofesszora, Szászi Áron, a Policy Solutions külső szakértője.

Decemberben tárgyalják a Klubrádió ügyét

FREKVENCIAHARC Az Európai Unió Bírósága december 2-án tárgyalja a Klubrádió frekvenciahasználati jogának elutasítása miatt indított keresetet. Ebben a felperes Európai Bizottság (EB) azt kéri a bírói testülettől, hogy semmisítse meg a Médiatanács határozatait, amelyekkel ellehetetlenítette a Klubrádió működését az FM frekvencián. Az ügyben jövőre várható az ítélethozatal.

A Médiatanács 2020 szeptemberében úgy döntött, hogy nem újítja meg a Klubrádió frekvenciahasználati jogát. Ezt követően új pályázati eljárást indított az előzőleg a kereskedelmi rádióállomás által használt frekvencia használatára. A Klubrádió részt vett ebben a pályázatban, de a Médiatanács 2021 márciusában érvénytelennek nyilvánította a pályázatát. E két határozat ahhoz vezetett, hogy a Klubrádió kénytelen volt megszüntetni az FM frekvencián történő műsorszolgáltatást, és 2021 februárja óta már csak az interneten fogható.

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Kiszorítva. 2021 óta már csak az interneten fogható a Klubrádió

Az EB úgy ítélte meg, hogy az említett jogszabályok és intézkedések elfogadásával Magyarország megsértette az uniós jogot. Ezért 2021 júniusában kötelezettségszegési eljárást indított. Indoklása szerint a Klubrádió jogainak megújítását kizáró döntések szembemennek az uniós távközlési szabályokkal, mert aránytalan és diszkriminatív módon megakadályozták a kereskedelmi rádióállomást abban, hogy folytathassa tevékenységét a rádiós műsorszolgáltatási ágazatban. Miután a magyarországi hatóságok az eljárás során nem tettek lépéseket a brüsszeli aggályok megszüntetésére, az ügy az uniós bírák elé került, akik december elején hallgatják meg a peres feleket.

Mint lapunk korábban beszámolt róla, az EU Bíróságán jövő kedden lesz a gyermekvédelminek nevezett homofób propagandatörvény tárgyalása. Az ügyben a testület mind a 27 bírája ítélkezni fog, ami rendkívül ritka, az esetek 0,1 százalékában fordul elő. A felperes Európai Bizottság oldalán 16 tagállam és az Európai Parlament vesz részt a perben beavatkozóként.

HALMAI KATALIN (BRÜSSZEL)

Piros lapot mutattak a kutatók az átalakításra

DEMONSTRÁCIÓ – A törvénytervezet zavaros, kidolgozatlan, érthetetlen, az egyetemi közérdekű vagyonkezelő alapítványok kaptafájára készült – sorolta a kutatók kifogásait Lőrincz Viktor, az Akadémiai Dolgozók Fórumának alelnöke azon a Piros lapot a kutatóhálózat szétverésére! elnevezésű flashmobon, amit a HUN-REN Magyar Kutatási Hálózat épülete előtt tartottak.

A Tudományos Dolgozók Demokratikus Szakszervezete és az Akadémiai Dolgozók Fóruma az MTA-tól öt évvel ezelőtt elcsatolt kutatóhálózat újabb átalakításának terve ellen tiltakozott az eseménynyel. Mint azt a Népszava megírta, jövő év januárjában életbe léphet a törvény, amelynek értelmében a HUN-REN új modellben kezdheti meg a működését, már 2025. április 1-től. A törvénytervezetet november 7-én kapták meg az érintett kutatóközpontok főigazgatói, akiknek tegnapig kellett kialakítani az álláspontjukat, ekkorra várta őket tárgyalásra a HUN-REN vezetése, többek között Gulyás Balázs elnök. A tárgyalás kezdete előtt mintegy 150-200 dolgozó demonstrált az épület előtt, és biztatták arra a kutatóintézeti főigazgatókat, hogy ne támogassák a törvénytervezetet, amelyet a felszólaló Lőrincz Viktor szerint „eszetlen és értelmetlen központosítás jellemez”.

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Sokaknak nem tetszik az értelmetlen központosítás

A tervezet szerint a 11 egykori MTA-kutatóközpontot, 7 egykori MTA-intézetet, és a Bay Zoltán Kutatóhálózatot, valamint a HUN-REN Központot egyetlen jogi személlyé gyúrnák össze. „Az autonómia teljes hiánya jellemezte már eddig is a kutatóhálózatot, ezt megerősíti a jelenlegi tervezet. Az elnököt a miniszterelnök fogja kijelölni, a vezetés pedig önmagát fogja megválasztani. Teljesen hiányzik a vezetésből a kutatók és a nem kutató dolgozók képviselete” – mondta Lőrincz Viktor. A dolgozók képviselői attól tartanak, a törvény elfogadásával az akadémiai közvagyon elvétele is befejeződne, gyakorlatilag privatizálnák a kutatóhálózatot. Emellett félő, hogy az alapítványi egyetemekhez hasonlóan a kutatóközpontok is elesnének az EU-s pályázati forrásoktól. F. SZABÓ KATA

LAPSZÉL

Vezet az Ideánál is a Tisza Párt

Újabb közvélemény-kutatás szerint vezet a Tisza Párt: korábban Magyar Péterék előnyét mérte a 21 Kutatóközpont, a Medián és a Publicus, most pedig az Idea Intézet jutott erre. Felmérésük szerint a Tisza a teljes népességben 30 százalékon áll, míg a kormánypártok támogatottsága 28 százalék. Ez a biztos szavazó, pártot választani tudók között előbbinek 41, a Fidesz–KDNP-nek pedig 38 százalékos szavazati arányt biztosított volna. Az Idea szerint az eredmények azt mutatják, hogy egy ősz közepén megtartott országgyűlési választás négypárti parlamentet hozott volna létre. A biztos szavazó, pártot választani tudók között a Mi Hazánk 7 százalékkal és a Demokratikus Koalíció 6 százalékkal nagy valószínűséggel elérte volna a jelenleg érvényben lévő 5 százalékos parlamenti küszöböt. NÉPSZAVA

Képviselőit szidta Magyar Péter

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

„Tehetségtelen mindegyik” – így beszélt pártja európai parlamenti képviselőiről Magyar Péter, a Tisza elnöke egy újabb hangfelvételen, amit vélhetően volt barátnője Vogel Evelin rögzített. A felvételről kiderül, hogy Magyar azért beszélt indulatosan, mert utasítása ellenére nyilatkozott a sajtónak a párt egyik képviselője. Az újabb és újabb, alighanem Vogel által rögzített beszélgetések azt követően kerülnek elő, hogy a múlt hétvégén róla jelent meg egy hangfelvétel, amin 30 millió forintot kér a Tiszától. Magyar szerint titokban sok felvételt készített volt barátnője, azokkal zsarolta őket, de nem fizettek neki, ezért a Fidesszel kötött alkut. Magyar szerint volt felesége, Varga Judit és Vogel is kapcsolatban áll a Fidesz-közeli Tigra Kft.-vel. A cég vezetője megerősítette, hogy Vogel valóban a lakásában lakik, Varga Judit pedig tanácsadóként dolgozik a cégnél. NÉPSZAVA

Katonai adatokra vadásztak

SEREG A kormányzat is elismerte, hogy feltörték a Védelmi Beszerzési Ügynökség informatikai rendszerét. A hackerek pénzt követelnek, és a jelek szerint érzékeny katonai adatokhoz is hozzájuthattak.

BATKA ZOLTÁN, MARKOTAY CSABA

Soron kívül hallgatnák meg a honvédelmi minisztert és a katonai titkosszolgálat vezetőit a parlament Honvédelmi és Rendészeti Bizottságának ellenzéki tagjai a Védelmi Beszerzési Ügynökséget (VBÜ) ért hackertámadás ügyében. A DK-s Vadai Ágnes pedig a házbizottság azonnali összehívását kezdeményezte a nemzetközi hackercsoport akciója nyomán.

Frész Ferenc kiberbiztonsági szakértő értesülése alapján tegnap a Magyar Hang számolt be arról, hogy az INC Ransomware (más elnevezésben Ransom) nevű hackercsoport feltörte a honvédelmi és rendvédelmi eszközbeszerzéseket bonyolító VBÜ fájlszerverét, majd feltehetően letöltötte, és titkosította az ott talált dokumentumokat. Ebből 46 dokumentum képernyőmentését közzé is tették. A lap azt írta, a darkweben (később a Telex közölte, hogy már a nyílt weben is) elérhető képernyőmentések például a magyar haderő különböző képességeiről szólnak, de e-mailek, munkatársak nevei és hadászati beszerzések adatai is vannak. A könyvtárak elnevezései alapján kikerülhettek főkönyvi kivonatok, belső ellenőrzési iratok, és megtudható például az is, hogy kitől szerzik be a többi között a lézeres célmegjelölő berendezéseket. Egy jelentésből kiderül, 2022 szeptemberében 94 fő dolgozott a VBÜ-nél és 4 fő volt gyeden. A beszámoló szerint a nemzetközi hackercsoport ötmillió dollárt kért, hogy a szenzitív katonai adatokat ne tegyék nyilvánosan elérhetővé, illetve újra visszaadják a hozzáférést a dokumentumokhoz.

A támadás tényét a honvédelmi tárca, majd a kormányinfón Gulyás Gergely Miniszterelnökséget vezető miniszter is elismerte. Az ügyben nyomoznak, és Gulyás jelezte, nem fizetnek zsarolóknak. A kormányzati közlés egyébként arról szólt, hogy a „katonai struktúrára vonatkozó” érzékeny adat nem került ki, mivel ilyet nem is kezel a VBÜ.

Ez utóbbi kissé furán hangzik, mivel a hackercsoport által közzétett képernyőmentések alapján az INC Ransom birtokában olyan dokumentumok is lehetnek, mint a katonai beszerzések műszaki leírása, konkrét beszerzések adatai, katonai egységek szervezeti irányítási rendje, vagy a magyar légierő képességeiről szóló bemutatóanyag. A közzétett anyagok között minősített, azaz bizalmas, titkos, szigorúan titkos irat egyelőre nincs, de a magyar haderőfejlesztés aktualitásáról szóló 2022-es jelentés fejlécén szerepel, hogy 2032-ig „nem nyilvánosnak” minősülő, döntés-előkészítő irat. Szakmai forrásaink szerint egy külső hírszerző szolgálatnak ezek az iratok nem számítanak „lottóötösnek”, de így is jócskán érdekes információkat tartalmazhatnak.

A közzétett adatok között a kormányzatra jócskán kínos irat is található: van például egy, az MH Logisztikai Támogatói Parancsnokság ezredese által aláírt levél, melyben – dátum nélkül – arról tájékoztatja a címzettet, hogy a parancsnokság által a „2025. évi előirányzatot érintően kezdeményezett, kötelezettségvállalással nem rendelkező beszerzési eljárásainak azonnali felfüggesztése vált szükségessé”. Más szóval eszerint beszerzési stopot hirdetett a haderőnél a kormányzat, noha eddig erről nem beszéltek. Az ügyben megkerestük a honvédelmi tárcát, hogy miért van szükség beszerzési stopra, és ez mennyiben érinti az évek óta zajló haderőfejlesztést, ám lapzártáig a tárca nem válaszolt. Gulyás Gergely mindenesetre a kormányinfón azt állította, nincs katonai beszerzési stop.

Frész Ferenc – aki 2015-ig a magyar állami kibervédelmet végző Nemzeti Biztonsági Felügyelet Kibervédelmi Központjának volt a vezetője, jelenleg a Cyber Services alapító-igazgatója – azt mondta, a feltételezett betörés október közepén történhetett, ezt onnan lehet sejteni, hogy a hekkerek ilyenkor 3-4 hétig leveleznek a megtámadottal és próbálják fizetésre bírni, majd ha ez nem történik meg, akkor egy adagban közzétesznek valamennyi dokumentumot, jelezve, hogy készek a teljes állományt nyilvánosságra hozni. – Ez történt meg most – mondta lapunknak Frész hozzátéve, zsarolónak fizetni nem érdemes, ám ha nem kapnak pénzt ezek a csoportok, akkor végül minden esetben publikálják a teljes, birtokukba jutott adatállományt – mondta. Az INC Ransom által használt felületet tegnap estig több mint kétezren nézték meg.

A támadás egyelőre súlyosabbnak látszik, mint amikor orosz hackerek bő két éve feltörték a Külgazdasági és Külügyminisztérium szervereit. Akkor a kormányzat azzal reagált, hogy a hír „kampányhazugság”. Később a 444 olyan belső dokumentumot szerzett meg, amely bizonyította: a kormányzat tudott az orosz kibertámadásokról.

Nem tudni, honnan üzemelnek

Az INC Ransom csapat működése 2023 óta ismert. Azt nem tudni, hogy honnan üzemelnek, az eddigi „működésük” alapján úgy tűnik, hogy elsősorban a nyugati szövetségi rendszerhez tartozó államok területén lévő intézményeket támadnak. Arra ugyanakkor nincs jel, hogy valamelyik államhoz kötődnének, inkább üzleti alapon dolgoznak, így áldozataik leggyakrabban egészségügyi intézmények, kórházak, ahol egy támadás szó szerint életekbe kerülhet és csak másodsorban a közszféra intézményei.

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Szalay-Bobrovniczky Kristóf honvédelmi miniszter bizottsági meghallgatását is sürgeti az ellenzék

> Ha nem kapnak pénzt ezek a csoportok, akkor végül minden esetben publikálják a teljes, birtokukba jutott adatállományt – mondta lapunknak Frész Ferenc.

Túlélésért küzdő falvak

ADATOK Erősen túlzott Nagy István agrárminiszter, amikor azt állította, hogy a kisvárosokat, községeket segítő programban érintett települések több mint felében nőtt a lakosok száma.

FOLYTATÁS AZ 1. OLDALRÓL

A Belügyminisztérium (BM) hivatalos adatait vettük alapul, amikor megvizsgáltuk, hogy a Magyar falu program feltételeinek megfelelő, vagyis az 5000 fő alatti településeken hogyan változott a népesség a program kezdete óta eltelt fél évtizedben, 2019 és 2024 között, illetve az MFP startja előtti öt esztendőben. A program hivatalos oldalának adataiból kiderül, hogy „valamennyi, 5000 lélekszám alatti település nyertesnek mondhatja magát, hiszen mindegyikük részesült már támogatásban". Miután akadtak települések, amelyek időközben kikerültek a programból, mert lakosságszámuk átlépte az ötezret, illetve akadtak újak, amelyek népességcsökkenés miatt bekerültek a programba, csak azokat vizsgáltuk, amelyek az MFP meghirdetése, 2018 óta folyamatosan a felső lélekszámhatár alatt voltak.

Összesen 2855 ilyen település létezik. A BM hivatalos adatai szerint 2019 és 2024 januárja között ezek közül 1201-nek nőtt a népessége, ami az MFP-ben érintett települések 42 százaléka. Ugyanakkor ezek közül 515-ben, vagyis 18 százalékukban már 2014 és 2019 között is népességnövekedést regisztráltak, vagyis gyarapodásuk nem az MFP-nek köszönhető. Csak a fennmaradó 686 településre igaz az agrárminiszter állítása, ami szerint az MFP-nek köszönhetően kezdett nőni a lakossága. Ez 24 százalékos arány, ami még a felét sem éri el a miniszter által közölt adatnak.

FOTÓ: PAVEL BOGOLEPOV

Gyakori látvány vidéken az üres ház. Az öregek meghalnak, a fiatalok elmennek

Ráadásul a népességnövekedés messze nem területarányos. 50 százalék felett Fejérben, Győr-Moson-Sopronban, Komárom-Esztergomban, Pestben, Vasban és Veszprémben nőtt a lakosságszám az érintett helységekben 2019 óta. Pest megyében az agglomeráció kisebb, illetve a fővárostól kissé messzebb fekvő települései iránt nőtt meg az érdeklődés, Komárom-Esztergomnak a Budához, illetve a sztrádához, valamint a Dunához közelebb eső részei lettek felkapottabbak, Fejérben szintén a Budapest-közeli, illetve a megyeszékhely és a Velencei-tó vonzáskörzetében található falvakba költöztek többen. Győr-Moson-Sopron és Vas kisebb települései a régió gazdasági erejének köszönhetik népszerűségüket. Veszprém esetében szintén a megyeszékhely környéke, a Balatonnál több tóparti és háttértelepülés, valamint természeti adottságaik miatt néhány bakonyi aprófalu vonzott új lakókat.

Ezzel szemben az ország eddig is elnéptelenedő, gazdaságilag hátrányos helyzetű részein, Borsod-Abaúj-Zemplénben, Szabolcs-Szatmár-Beregben, Nógrádban, a Dráva mentén, Somogyban, Baranyában, Tolnában, vagy éppen az alföldi tanyavilág településein és Békésben tovább csökkent a lakosság. A helyzet a Viharsarokban a legdrámaibb, ahol az elmúlt öt esztendőben az érintett 59 településből mindössze egyben, a több mint másfél ezres Telekgerendáson nőtt a népesség, igaz, mindössze 7 fővel, 2014 óta viszont így is félszázzal lettek kevesebben.

Szakemberek szerint az elnéptelenedés az 500 fősnél kisebb lélekszámú aprófalvakat – ezek legnagyobb része Borsodban, Baranyában, Somogyban, Vasban, Veszprémben és Zalában található – fenyegeti leginkább. A 3155 hazai település közül 1085-ben élnek félezernél kevesebben, ezek közül 449-ben nőtt a népesség 2019 óta. 655 település 500-999 lakos közötti kisfalunak számít, közülük 253-ban nőtt a népesség. Vagyis a kistelepülések 40 százaléka könyvelhetett el növekedést. Ami akár jól is hangzana, ám van, ami árnyalja a képet. Az elnéptelenedés által leginkább sújtott 500 lakos alatti falvaknál 37-ben csak 1-2 fővel, 64-ben 3-5 fővel gyarapodott a lakosság. Vagyis cirka negyedükben mindössze egy-egy gyerek született vagy egy család költözött a településre, azaz nem történt hosszú távra kiható változás, s hasonló a statisztika a kisfalvak esetében is. Egy ekkora, néhány fős növekedés pedig nem hoz érdemi változást, hiszen nem lesz hatása a korábban leépült szolgáltatások újraindítására. Az is kérdéses, meddig bírják majd a frissen betelepültek megfelelő infrastruktúra, tömegközlekedés, óvoda, iskola, bolt, posta, orvos vagy éppen gyógyszertár nélkül, meddig ellensúlyozzák ezt a hátrányos helyzetet a kistelepülésekre érkező támogatások, hiszen nem véletlen, hogy ezekről a településekről jellemzően éppen a fiatalok és a magasabban iskolázottak vándoroltak el.

VAS ANDRÁS

A Magyar falu programban érintett települések lakosságszámának változása a 2014–19, illetve a 2019–24 közötti időszakokban

Megye	MFP-települések (db)	Csökkent-csökkent	Nőtt-csökkent	Nőtt-nőtt	Csökkent-nőtt	2019–24 közt bővülők aránya (%)	Csak 2019 óta bővülők aránya (%)
Bács-Kiskun	98	62	8	9	19	28,5	19,3
Baranya	293	149	42	27	75	34,8	25,5
Békés	59	58	0	0	1	1,6	1,6
Borsod-Abaúj-Zemplén	339	190	32	34	83	34,5	24,4
Csongrád-Csanád	48	31	1	3	13	33,3	27,0
Fejér	95	26	8	42	19	53,6	20,0
Győr-Moson-Sopron	175	21	24	92	38	74,2	21,7
Hajdú-Bihar	60	31	7	12	10	36,6	16,6
Heves	115	55	15	13	32	39,1	27,8
Jász-Nagykun-Szolnok	57	31	3	7	16	41,0	28,5
Komárom-Esztergom	65	12	7	29	17	70,7	26,1
Nógrád	126	70	13	13	30	34,1	23,8
Pest	114	13	11	71	19	78,9	16,6
Somogy	239	117	22	31	69	41,8	28,8
Szabolcs-Szatmár-Bereg	211	87	93	16	15	14,6	7,1
Tolna	101	80	6	3	12	14,8	11,8
Vas	210	67	31	38	74	53,3	35,2
Veszprém	207	73	24	47	63	53,1	30,4
Zala	253	110	24	38	81	47,0	32,0
Magyarország	2855	1283	371	515	686	42,0	24,0

Forrás: Belügyminisztérium/NSZ-gyűjtés

LÓDÍTÁS

NAGY ISTVÁN

agrárminiszter állítása a programban érintett 2855 település közül 686-ra igaz. Ennyiben kezdett nőni az MFP indítása óta a lakosok száma.

Új kört futnak a zuglói óriásberuházás ügyében

ÉPÍTKEZÉS Az elmúlt években heves viták övezték a Bosnyák tér mögött épülő, hatalmas épületekkel telezsúfolt új iroda- és lakónegyedet, a projektről tartott lakossági fórumok rendre csúnya szóváltásba fulladtak. A beruházóval kötendő megállapodás tervezete a testületi ülésig se jutott el, Horváth Csaba, Zugló előző, MSZP-s polgármestere a nagy ellenállás láttán még a tárgyalás előtt visszavonta azt. Csakhogy megállapodás híján a kerület százmillióktól esik el, ami nagyon jól jönne most a kerület fejlesztéséhez. Éppen ezért az önkormányzati választásokon győzedelmeskedő momentumos Rózsa András, aki korábban a kerület alpolgármestere volt, most újra egyeztetésre hívta a Bayer Construct vezetését. S ők kötélnek álltak, tegnap ültek ismét tárgyalóasztalhoz.

„Az eskütétel utáni első dolgom az volt, hogy felvegyem a kapcsolatot a Magyar Nemzeti Vagyonkezelővel és a beruházóval. Területrendezési megállapodás híján ugyanis jelentős előnyöktől esik el a kerület, a projekt jövőre befejeződik, az erről szóló tárgyalások viszont tavaly elakadtak" – válaszolta a Népszava kérdésére Rózsa András, aki ugyan nem akarja elődje nyakába varrni az ügyet, de azt azért megemlíti, hogy Horváth nem osztott meg minden részletet az egyeztetésekről a képviselőtársaival.

Lapunk azon felvetésére, hogy Horváth Csabát éppen azért támadták a leghevesebben, mert túlzottan engedékenynek tartották a befektetővel szemben, a momentumos politikus azt mondta, hogy az elődje által kidolgozott területrendezési megállapodástervezet számos komoly kockázatot rejtett az önkormányzat számára, ezért azt nem fogadhatták el. Horváth Csaba azonban nem folytatta a tárgyalásokat és nem törekedett a mindkét fél által elfogadható konszenzus megkeresésére. A kerületnek viszont a tervezett fejlesztésekhez szüksége van azokra az anyagi erőforrásokra, amelyet ez a területrendezési megállapodás biztosíthat.

„Balázs Attila, a Bayer Construct tulajdonosa egyelőre nem tett új ajánlatot" – válaszolta a Népszava kérdésére Rózsa András polgármester, de mindkét fél nyitottnak mutatkozott a tárgyalások folytatására, amelynek következő fordulója december elején lesz. A kerület új vezetője bízik abban, hogy meg tudnak állapodni az MNV és a Bayer képviselőivel.

FORRÁS: HADHÁZY ÁKOS FACEBOOK-OLDALA

Hadházy Ákos és Rózsa András még a kampány idején

Ahogy arról a Népszava korábban többször is beszámolt, a beruházást az Orbán-kormány kiemelten közérdekűnek minősítette, a rendeletben megadott kedvezményekkel gyakorlatilag szabad kezet adtak a csaknem 7 hektáros terület faltól falig való beépítéséhez az Orbán vejével, Tiborcz Istvánnal baráti viszonyt ápoló Balázs Attila cégének. A „koordinációs feladatokat" a fővárosi kormányhivatalt vezető Sára Botond főispánra, a VIII. kerület korábbi fideszes polgármesterére bízta a kabinet. Az engedélyezés ennek megfelelően zökkenőmentes volt. (Környezetvédelmi engedélyt kérniük sem kellett.) A kiadott engedélyek szerint az épületek alatt többszintes mélygarázsokat alakítottak ki, a kilencszintes lakó- és irodaházak jócskán kilógnak a zömében földszintes vagy egy-kétemeletes házak közül.

Az új negyed így is alaposan átalakult menet közben. Az eredetileg tervezett több száz lakás, nagy pláza helyett dupla annyi, 153 ezer négyzetméter iroda épült. Az állam a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő (MNV) által tavaly áprilisban megvásárolta a Balázs Attila érdekeltségébe tartozó cégtől a projekt eddig megvalósult elemeit és azok területét. A Zuglóban mandátumot nyert Hadházy Ákos véletlenül bukkant rá az erről szóló dokumentumra az MNV szerződései közt, az üzletről a zuglói önkormányzatnak se szóltak, holott elővásárlási joga lett volna.

A kerület támogatásáért cserébe a Bayer közösségi fejlesztéseket ígért, amelyek bruttó összértékét 11,4 milliárdosra becsülték.

SZALAI ANNA

€/HUF 406,23 ↓ -0,38% | $/HUF 384,61 ↓ -0,38% | CHF/HUF 433,11 ↓ -0,58%

LAPSZÉL

Felszámoltatják a Liberty Dunaújvárost

FOTÓ: BÉRES MÁRTON

A jelek szerint a kormánynak az összes türelme elfogyott a dunai vasművet birtokló Liberty Steellel szemben. A legutóbbi Magyar Közlönyben megjelent ugyanis a csődeljárásról szóló törvény módosítása, ami ugyan nem nevesíti, nevesítheti a korábbi Dunaferrt, ám félreérhetetlenül a vállalatra illeszthető az. Az új szabályok szerint ugyanis a korábban kirendelt ideiglenes vagyonfelügyelő immár köteles bejelenteni a bíróságnak, ha a vállalat nem tud fizetni dolgozóinak – éppen ezt történt a napokban Dunaújvárosban –, ezért kezdeményezte a Bérgarancia Alapból annak kiegyenlítését. A bíróság a bejelentés beérkezését követően viszont innentől kezdve haladéktalanul elrendeli a társaság felszámolását. Mindez pedig annyit jelent a gyakorlatban, hogy a kormány ezzel a törvényi változtatással lényegében felszámoltatja a brit–indiai Liberty Steel csoporthoz tartozó, a dunaújvárosi üzemet birtokló Liberty Dunaújvárost. NÉPSZAVA

Kötelezettségszegési eljárások indultak

FOTÓ: ALIAKSANDR ANTANOVICH

Az Európai Bizottság két új kötelezettségszegési eljárást indított a magyar hatóságok ellen, közölte az uniós testület csütörtökön. Egyik esetben egyebek mellett a kiterjesztett gyártói felelősségnél meghatározott nemzeti célokkal van baj, és úgy vélik, arról sem számoltak be a hatóságok, hogyan segítenék elő a házi komposztálást. Ez egyébként nem egyedi eset. Magyarország ezen a téren 11 másik tagállamhoz csatlakozik, akik ellen már indult ilyen eljárás. A másik ügy a hulladéklerakókról szóló irányelv miatt kezdődött meg, mert az Európai Bizottság szerint a magyar hatóságok nem ültették át megfelelően a szelektíven gyűjtött hulladék lerakását megakadályozó előírást. NÉPSZAVA

RÉSZVÉNYEK

BUX		
77 766,32	↑	+0,83%
Mol		
2670 Ft	↑	+1,68%
MTelekom		
1202 Ft	↓	-0,83%
OTP		
20 800 Ft	↑	+1,32%
Richter		
10 780 Ft	↑	+0,19%

Sok gázt exportálunk

ADÁSVÉTEL A kivitel idén az orosz behozatallal együtt ugrott meg, de nem mindig világos, hogy nyerünk-e a szállításokon.

MARNITZ ISTVÁN

A megugró magyar gázkivitel mögött elsősorban a megnövelt orosz szállítások állnak – vélekedtek a lapunk által megkérdezett szakértők. E mennyiség jó része Ukrajnába kerül – számítottuk ki az Eurostat nyilvántartása alapján. Időnként nem egyértelmű, hogy nyerünk-e az üzleteken. Amiként arról október végén, az EU statisztikai hivatalának adatai alapján beszámoltunk, Magyarország idén augusztusig 2023 hasonló időszakánál kétharmaddal többet, 1,7 milliárd köbméter gázt értékesített külföldre. Ez a folyamatosan csökkenő, idén valószínűleg 8 milliárd köbméteres hazai fogyasztás tükrében egyre láthatóbb mennyiség. Igaz, 2018-ban éppenséggel már 9,6 milliárd köbmétert exportáltunk, ami 2023-ig jelentősen esett.

Ezen belül messze a legnagyobb mennyiség – 2019–2020-ban egyaránt közel 5 milliárd köbméter – Ukrajnába került. Igaz, a 2022-es érték félmilliárd, a tavalyi pedig 1,6 milliárd köbmétert tett ki. Idén, az első nyolc hónap mennyisége nagyjából megfelelt a tavalyi szintnek. Arra a kérdésünkre, hogy az oroszokat nem zavarja-e, miszerint gázuk tőlünk Ukrajnába kerül, egy magát megnevezni nem kívánó forrásunk felhívta a figyelmet: az Unióval kötött versenymegállapodás értelmében a Kreml 2013 óta nem tiltja a tőlük származó gáz továbbadását.

Az Eurostat-kimutatás szerint Ukrajnának furamód gyakorta olcsóbban adtuk a fűtőanyagot, mint amennyiért azt az oroszoktól vettük. Igaz, idén márciusban és júniusban például nyerhettünk az üzleten. Forrásunk ugyanakkor rögzítette: bár Magyarországra túlnyomórészt orosz gáz érkezik, de például a horvátországi Krk-sziget tengeri cseppfolyósítottföldgáz-lefejtője felől vásárolunk más eredetű fűtőanyagot is, illetve a hazai kitermelés szintén kitesz évi mintegy másfél milliárd köbmétert. Tehát nem egyértelmű, hogy veszteséggel értékesítenénk a terméket. Számításaink szerint az idén felélénkülő, osztrák kivitelünk nyereség-veszteség mutatója szinte havonta váltakozott. Bár a HAG nevű magyar–osztrák cső jelenleg csak behozatalra alkalmas, forrásunk nem zárta ki, hogy a kiszállítások áttételesen, például Szlovákián át zajlanak.

FOTÓ: NÉPSZAVA

Az Unióval kötött versenymegállapodás értelmében a Kreml 2013 óta nem tiltja a gázuk továbbadását

Bár a korábbi évek során több milliárd köbméteres horvát kivitelünk idén áprilisra elapadt, ezek az eladások – néhány kivételtől eltekintve – egyértelműbb nyereséget hoztak. Az idén kifutó horvát–orosz gázvásárlási megállapodás ismeretében forrásunk nem zárta ki, hogy eme, elvileg magyar kivitel mögött valójában orosz ügyletek állhattak. Arra a furcsaságra, miszerint szerb kivitelünk azzal sem szűnt meg, hogy 2021 októberétől déli szomszédunk felől kapjuk az orosz gázt, sőt az addigi, az átlagba illeszkedő tarifáik egyúttal a piaci szintek négy-ötszörösére ugrottak, szakértőnk egyelőre nem talált magyarázatot, de a lehetőséget nem is zárta ki. Eszerint tehát jelenleg a legnagyobb anyagi hasznot szerb kivitelünkön érjük el.

> Az Eurostat-kimutatás szerint Ukrajna felé gyakorta olcsóbban adtuk a fűtőanyagot, mint amennyiért azt az oroszoktól vettük.

Szijjártó Péter külgazdasági és külügyminiszter október elején jelentette be, hogy a 2021-es magyar–orosz gázvásárlási szerződésbe foglalt, évi 4,5 milliárd köbméterhez képest idén Moszkvától 6,7 milliárd köbmétert kapunk. Bár a kormány nem veri nagy dobra, az általunk megkérdezett szakértők egyetértettek abban, hogy a többlet jó része tőlünk külföldre kerül. Egyikük felhívta a figyelmet arra, hogy a magyar vevő, az állami MVM 2024 első fél évében emelkedő nyereségről és kivitelről tudósított. Szerinte ez is bizonyítja az orosz gázár versenyképességét. Másik forrásunk viszont, a hazai gázkereskedelem összetettsége miatt, ezt az – egyébként az Eurostat által sem megerősített – összefüggést szintén nem látta bizonyítottnak.

Kapcsolódó kérdéssorunkra az MVM-től annyit válaszoltak, hogy vezetékes és cseppfolyósított földgázt is vásárló nagykereskedőjük, a hazai ellátásbiztonságot kiemelten szem előtt tartva, a közép-kelet-európai térség több országában is biztosít ellátást. Az energiaügyi tárcától lapzártánkig nem érkezett válasz.

Drasztikus visszaesés az építőiparban

VISSZAESÉS Elkeserítő adatokat közölt a hazai építőipar szeptemberi és első három negyedéves teljesítményéről tegnap a Központi Statisztikai Hivatal (KSH). Az egy évvel korábbihoz képest az első őszi hónapban 8,2, augusztushoz viszonyítva pedig 2,7 százalékkal mérséklődött az ágazat termelési volumene. Az építőipari ágazatok közül az épületek építése 17, az egyéb építmények építése 39,6 százalékkal esett vissza. A speciális szaképítés termelése az előző évi, alacsony bázishoz képest 20,9 százalékkal bővült, ami legalább valamicske pozitív hír az egyébként általános visszaesést mutató számok között.

Az igazán kellemetlen az, ha a trendeket figyeljük. A 2023 év végi, 2024 év elejei stagnálás után idén tavasz végétől elindult egy lejtmenet, és ez azóta sem látszik megtörni – kommentálta az adatokat lapunknak Virovácz Péter, az ING Bank vezető elemzője. Ennek következménye ez a mostani, többéves mélypont, ami az első háromnegyed évet is igen csúnyává teszi. Immár ott tartunk, hogy a szeptemberi, szezonálisan és munkanappal kiigazított, adat csaknem 10 százalékkal elmarad a 2021. évi szinttől. Ráadásul a kép úgy sem lesz sokkal szebb, ha az év teljes egészét állítjuk párhuzamba. A január és szeptember közötti időszakban az építőipar teljesítménye bő 2 százalékkal még a három évvel ezelőttitől is elmarad. Vagyis a szektor túlzás nélkül nagyon gyengén muzsikál – mondta. Az látható, hogy a kiskereskedelem, az ipar és persze az építőipar egyaránt gyengén teljesít, amely eredménye a rendkívül gyenge, –0,8 százalékos III. negyedéves GDP-adat. A hazai gazdaság tehát képtelen jól teljesíteni, bővülni.

Virovácz Péter rámutatott, hogy ebben a visszaesésben markáns szerepet játszik az állami megrendelések hiánya. Erre pedig még az is rájött, hogy számos nagy ingatlanprojekt is kifutott a közelmúltban. Azt sem lehet mondani ugyanakkor, hogy teljesen eltűnt a szektor mögül a felhajtóerő. Olyan projektek futnak, mint a Paks 2, a BMW-gyár vagy a BYD üzemmel kapcsolatos fejlesztések. Ám ha ezek ellenére is ennyire gyenge adat született, az az egész ágazat teljesítményét leírja.

Hozzátette, hogy a lakáspiaci adatok az utóbbi időben érdemi keresletnövekedést mutatnak, s ha a mostani adatokat vesszük alapul, akkor a horizonton lakáspiaci áremelkedés rajzolódik ki. Komolyabb ingatlanfejlesztések ugyan megjelenhetnek, ám ezek felfutása 2-3 év, vagyis a kínálat egyik pillanatról a másikra azért nem növekszik. Így pedig a növekvő kereslet egy darabig biztosan szűkösebb kínálattal találkozik. Reményre az adhat okot, hogy az építőipari vállalkozások szeptember végi szerződésállományának volumene 36 százalékkal meghaladta az előző év azonos időszakában regisztráltat. Ezen belül az épületek építésére vonatkozó szerződéseké 1,5, az egyéb építményekre vonatkozóké 71 százalékkal emelkedett. Az ING Bank szakértője úgy vélte, ha ez találkozna a jövő évi gazdasági növekedéssel, az azt eredményezhetné, hogy az építőipar termelése végre meglendül. Á. A.

Jövőre jön a lakhatási támogatás

A kormány a lakhatási helyzet javítása érdekében havi 150 ezer forintos kedvezményes adózású lakhatási támogatási rendszert indít el a jövő év elejétől – mondta Gulyás Gergely a csütörtöki kormányinfón. A lakhatási támogatásokra vonatkozó jelenlegi 450 ezer forintos évi kedvezményes támogatási felső értékhatár megmarad, efelett viszont, legfeljebb havi 150 ezer forintig lakásbérleti díj vagy lakáshitel-törlesztő részlettámogatás formájában utalhat a munkáltató a dolgozója számára. Feltétel ugyanakkor, hogy az alkalmazott 35 év alatti legyen. Az adózással kapcsolatban a SZÉP-kártya szabályai lesznek érvényben.

Szellem a palackból

DILEMMA Robert Fico meg tudná akadályozni, ha akarná a nyelvtörvény szigorítását. Kérdés – mi a fontosabb számára: a kormányzati többség megtartása vagy Orbán Viktor barátsága?

FOLYTATÁS AZ 1. OLDALRÓL

Robert Fico hárompárti koalíciója 79 mandátummal rendelkezik a 150 fős parlamentben, ebből 10 a szélsőjobb SNS-é. Vagyis az SNS nélkül Ficónak nincs meg a szükséges többsége a kormányzáshoz. A Jan Slota alapította magyarellenes SNS a 2010-es évek második felében Andrej Danko vezetésével próbált középre húzódni, de mára visszatért a pártalapító örökségéhez. Miniszterei több botrányos törvénytervezettel rukkoltak elő, ami feszültségeket szült a Peter Pellegrini államfő vezette Hlas és a szélsőjobb között. A parlamenti küszöb alá szorult SNS a nacionalizmus felélesztésétől reméli a megváltást. Az, hogy ők még a koalíció tagjai, azt igazolja, hogy Fico nem engedheti meg magának kirúgásukat.

Csakhogy Robert Fico Orbán Viktor „barátságára” is rá van utalva, az Európai Unió ugyanis nem nézi jó szemmel kormánya illiberális lépéseit, mint például az igazságügyi rendszer vagy a közmédia „átalakítását”. A közmédia kormányzati megszállásában is a Šimkovičova vezette kulturális tárca végezte el Fico számára a piszkos munkát. Fico egyensúlyoz, kommunikáció szintjén támogatja Orbán Ukrajna és EU-ellenes retorikáját, de mindeddig egyetlen kérdésben sem akadályozta az egységes uniós álláspontot. Már csak azért sem, mert Pellegrini azzal a feltétellel lépett be a koalícióba, hogy Szlovákia külpolitikája változatlan marad.

Ugyanakkor Orbánnak is szüksége van Fico támogatására a „Brüsszel” elleni háborújában.

Hogy miért került elő a naftalinból a nyelvtörvény szigorítása, arról Rigó Konrádot kérdeztük, aki

FOTÓ: AFP/ROBERT NEMETI

Orbán Viktor és Robert Fico barátságába beletenyerelt a szélsőjobb

Orbánék Ficónak nyújtott támogatása könnyen felszámolhatja a szlovákiai magyar érdekképviseletet, a Fidesz-szövetséges Magyar Szövetséget.

a 2016–2020 közötti Fico-, majd a Pellegrini-kormány kulturális államtitkára volt. A Híd-Most politikusa szerint az SNS vergődése áll a háttérben. „Šimkovičová annyira gyenge miniszter, hogy még pénzt sem tudott szerezni az ötleteihez az államkasszából. Így olyan témákat keresnek, amelyekre az emberek felkapják a fejüket. De hatalmas károkat okoznak akkor is, ha nem sikerül a tervüket megvalósítani. A nacionalizmus is egy olyan szellem, amit ha kiengedünk az emberek közé, akkor könnyen fel lehet vele korbácsolni a hangulatot, de lecsillapítani évekig vagy akár évtizedekig is tarthat”, véli a volt államtitkár.

Amint lapunk is megírta, kedden Pozsonyban tárgyalt a nyelvtörvényről Szijjártó Péter. A külügyminiszter azt mondta, garanciát kapott barátjától, Peter Žiga házelnöktől arra, hogy a törvénymódosítással nem sérülnek a szlovákiai magyarok nyelvhasználati jogai, barátja szava elegendő garanciát jelent számára. Ámde a tervezet elfogadása még egy enyhített változatban is jogfosztás lenne, jelenlegi formájában pedig a legsötétebb magyarellenes mečiari időket idézik. Orbán Viktor és kormánya, amely most agyonhallgatja a kérdést, a 2026-os választásokra való tekintettel sem engedheti meg magának, hogy a törvény akár enyhített változatának elfogadása esetén fenntartsa a szívélyes viszonyt Ficóval.

RAJTUK ÁLL

RIGÓ KONRÁD: Fico és Pellegrini, ha akarják, meg tudják akadályozni a magyar nyelvhasználatot korlátozó szlovák nyelvtörvényt

Szlovákiai magyar véleményformálók szerint Žiga garanciája egyenlő a nullával, egyetlen megoldás a törvény leszavazása vagy süllyesztőbe küldése lenne, de ha az SNS ragaszkodik hozzá, akkor Ficónak kormánya kockáztatása nélkül nincs más választása, mint elfogadni azt.

Rigó Konrád szerint „nem az lesz a mérvadó, amit Žiga mondott Szijjártónak, hanem az, amit majd Fico tesz. Őt különben kisebbségi kérdésekről meg lehetett győzni – legalábbis a Hídnak ez anno több területen is sikerült. Ennek köszönhető például az önálló Kisebbségi Kulturális Alap is. Bár akkor kormánypárt volt a magyarok pártja és Fico sem az a Fico, aki akkor volt”, állítja a szlovákiai magyar politikus.

Bár eddig sem Fico, sem Pellegrini nem nyilatkozott a kérdésben, Rigó Konrád úgy véli, van lehetőség arra, hogy megakadályozzák a törvény elfogadását. Mint mondta, „a Hlas normálisabb fele egész biztosan nem akarja visszahozni a mečiari időket és Ficónak sem áll érdekében. Mindkét párt szemet vetett a szlovákiai magyar szavazókra, jelenleg is komoly a támogatottságuk magyaroktól. Ezzel a törvénnyel egész biztos nem lehet újabb szavazatokat szerezni. Így ha akarják, akár le is állíthatják az egészet”.

Ez esetben – tesszük hozzá – egy előrehozott parlamenti választás esetén Fico Smer pártjának a szlovákiai magyarok szavazatára lesz szüksége, ami a Magyar Szövetség végét jelentené abban az esetben, ha Orbánék újra Ficóék kampányát segítenék.

GÁL MÁRIA

Súlyos, megosztott helyzetben az anglikán egyház

LEMONDÁS Justin Welby, Canterbury érsekének lemondása elkerülhetetlen volt. Ahogy erről lapunk korábban röviden beszámolt, Canterbury érseke kedden bejelentette visszavonulását. A világszerte 85 millió tagot számláló anglikán egyház vallási vezetője Keith Mankin múlt héten napvilágot látott jelentése nyomán dobta be a törülközőt. A jelentés szerint Justin Welby elmulasztott fellépni és cselekedni egy John Smyth nevű szadista keresztény ügyvéddel szemben, akivel még a ’70-es évek végén, ’80-as évek elején szorosan együttműködve több alkalommal is töltött időt egyházi táborokban. Mankin a szociális ellátásban dolgozott igazgatóként, azt megelőzően pedig egy független gyermekgondozási vállalat vezérigazgatója volt, komoly tapasztalatokkal rendelkezik szexuális és más abúzusok feltárása terén. A korábbi gyanút megerősítve állította, hogy 1978–2000 között Smyth Angliában, Zimbabwében és a Dél-Afrikai Köztársaságban legalább 130 fiút és fiatalembert molesztált szexuálisan, illetve tett ki leírhatatlanul brutális veréseknek, kínzásoknak.

Összefoglalója szerint az anglikán egyház legkésőbb 2010-ben tudott Smyth bűneiről, aki ellen 2013-ban már rendőrségi vizsgálat is indult. Justin Welbyt 1992-ben szentelték fel pappá és gyorsan haladt felfelé a ranglétrán, 2013-ban már Canterbury érsekévé vált. A jelentés felrója, hogy már a ’70-es években fel kellett volna tűnnie neki, milyen megengedhetetlen helyzetekbe sodort rá bízott gyermekeket az ügyvéd, akiről a lapok fontosnak tartják megemlíteni, hogy áldozatai jelenlétében megszállott maszturbáló hírében állt. Sőt, Welby egy nyilatkozatában „bűbájos, vidám, nagyon okos embernek és kitűnő szónoknak nevezte, hozzátéve, hogy különböző körökben mozogtak”. Helyzetét súlyosbította, hogy 2013-ban, immár Canterbury érsekeként nem fordult a rendőrséghez belső információival, miután hivatalosan is értesült az akkor kezdődött vizsgálatról. Lemondólevelében ezt azzal magyarázta: „tévesen úgy gondoltam, magától következik majd a megoldás. Világos, hogy személyes és intézményes felelősséget kell vállalnom a 2013–2024 közötti hosszú és az érintettek traumáját meghosszabbító folyamatért”. Ha csak közvetett formában is, Welby passzivitása hozzájárult ahhoz, hogy John Smyth szabadon éljen és tisztességben haljon meg 2018-ban, 77 éves korában.

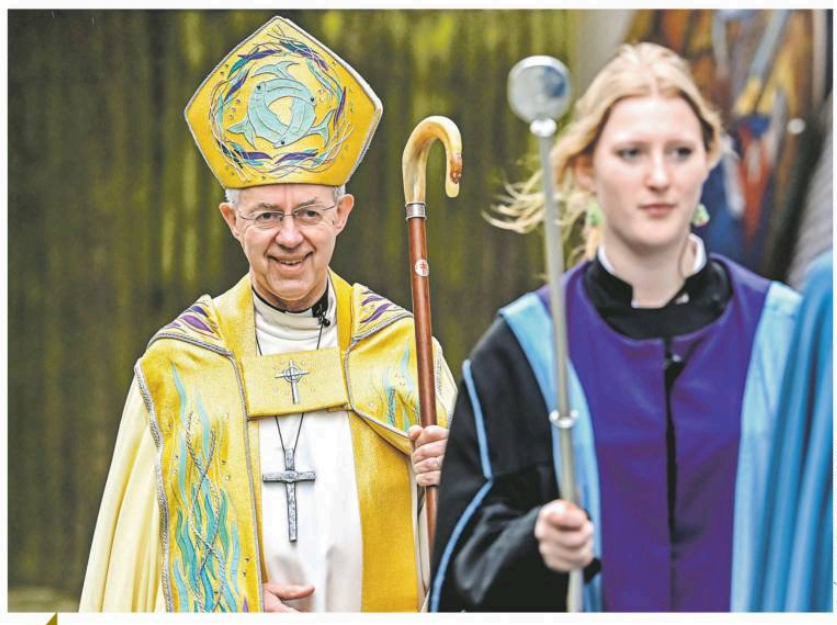

FOTÓ: AFP/STUART BROCK

Sokan méltányolják Justin Welby pozitív kezdeményezéseit is

Canterbury érsekei, hasonlóan a pápákhoz és királyokhoz, nem szoktak lemondani, bár ez az utóbbi években mindkét kategóriában előfordult. Az utóbbi időben bevett szokássá vált viszont, hogy 70 éves korban nyugalomba vonulnak, azaz Welbynek már csak két évet kellett volna kihúznia az anglikán egyház élén. Az egyházi vezető Harry herceg és Meghan általa celebrált királyi esküvője, II. Erzsébet búcsúztatása, majd Károly király koronázása révén is világhírre tett szert. Hirtelen távozásával elkerülhetetlenné vált 11 évi szolgálatának értékelése, s az összkép meglehetősen vegyesnek bizonyul. Egy gyorsan változó társadalomban vitathatatlanul igyekezett alkalmazkodni az elvárásokhoz. Vezetése alatt született meg a döntés, hogy nők is betölthetik a püspöki tisztséget. Ironikus, hogy az e rangot elért 24 nő egyike, Helen-Ann Hartley, Newcastle püspöke volt az, aki a végső lökést adta Welby bukásához, lemondásának nyilvános követelésével.

Bátorság és kitartás egyaránt szükséges volt az egyházon belüli nemi egyenlőség megvalósítására tett erőfeszítésekhez. Ahhoz pedig saját konzervatív beállítottságán is felül kellett kerekednie, hogy támogassa az azonos nemű pároknak nyújtott templomi áldás elfogadását. Ahogy azonban erre a BBC News elemzése rámutat, ez nem jelenti azt, hogy ki lett volna mondva a meleg emberek egyház előtti egyenlősége, vagy hogy megérdemelnék a házasságkötés szabadságát az anglikán templomokban.

Mielőtt Justin Welby meghallotta Isten hívó szavát, és radikális irányváltásra szánta el magát, 11 évet töltött egyre magasabb pozíciókban a nemzetközi olajiparban. Gyakran viselkedett inkább vezérigazgatóként, akár politikusként, mint spirituális vezetőként. Bele is avatkozott a politikába, amikor ellentmondásosan elítélte az előző, konzervatív kormány tervét az illegális bevándorlók Ruandába való deportálására.

Canterbury érsekének távozásával fókuszba került az intézményes felelősség, miután a Makin-jelentés szerint maga az egyház „mulasztott el lehetőséget”, hogy John Smyth bíróság elé kerüljön. A szexuális ragadozó áldozatai, de egyházi személyiségek is követelik további, nemi molesztálások és fizikai bántalmazások előtt szemet hunyt vallási tisztségviselők távozását. Stephen Cottrell yorki érsek szerint püspököktől nem kellene megválni, csak a „kihágások eltussolásában részt vevő aktív szereplőktől”. A második számú anglikán egyházi vezető reményei szerint már jövőre működni fog a gyermekek biztonságát garantáló független egyházi felügyelet.

R. HAHN VERONIKA (LONDON)

Lesz tűzszünet Libanonban, a kérdés, hogy mikor

ELŐRELÉPÉS Izrael közelebb került a libanoni tűzszünethez, „mint a háború kezdete óta bármikor” – állította tegnap a frissen kinevezett izraeli külügyminiszter, Gideon Sza’ar. Az izraeli diplomácia vezetője tegnap Jean-Noël Barrot francia külügyminiszterrel tárgyalt. Az izraeli külügyminisztérium tájékoztatása szerint Sza’ar közölte Barrot-val, hogy jelentős „előrelépés” történt a libanoni tűzszünet elérésére tett kísérletek terén, amennyiben a megállapodás végrehajtása biztosított lesz, beleértve a Hezbollah távol tartását az izraeli határtól, és annak megakadályozását, hogy a libanoni terrorszervezet Szírián keresztül újrafegyverkezzen. Sza’ar hangsúlyozta, hogy „a nemzetközi közösségnek szerepet kell vállalnia abban, hogy Libanon ismét a libanoni népé legyen, és ne az iráni rezsimé”. Az izraeli külügyminiszter azonnali lépéseket sürgetett a nemzetközi közösség részéről Iránnal szemben, mert mint idézte szavait a The Times of Israel, Teheránban egyesek atomfegyverek megszerzésére szólítanak fel.

A libanoni tűzszünet közelségéről írt a Washington Post is szerdán. Az amerikai lap szerint Benjamin Netanjahu izraeli miniszterelnök egy libanoni tűzszünettel kedveskedhet karácsonyra Donald Trumpnak. Ha Izraelnek sikerül egy betartható és garantált tűzszünetet elérnie a libanoni fronton, azzal jelentősen megkönnyítené Trump pozícióját a Közel-Keleten, s lehetővé tenné, hogy az új összetételű amerikai kormányzat Kínára, Oroszországra és a NATO-ra összpontosítson – állítja a WP.

FOTÓ: AFP/DIMITAR DILKOFF

Párizsban is zavargás előzte meg az Izrael–Franciaország-mérkőzést

A Netanjahu-kormány tagjainak euforikus öröme Donald Trump győzelme kapcsán azonban előtérbe tolta a szélsőjobb nyilatkozatokat és azt, amit a nemzetközi közösség egyértelműen elítél – a megszállt ciszjordániai területek annexiójának vágyát. Ez azonban nehezíti mind a libanoni, mind a gázai háború lezárását, mivel a tárgyalásokban Izraelnek szüksége van az arab országok közvetítésére is. Katar a múlt héten lépett vissza a közvetítéstől, arra hivatkozva, hogy sem Izrael, sem a gázai Hamász nem törekszik komolyan a konfliktus békés lezárására.

A gázai és a libanoni háború a nyugati antiszemitizmust is táplálja. A múlt heti amszterdami pogrom után, szerda este, a tegnapi Izrael–Franciaország-meccs előtt már Párizsban került sor antiszemita tüntetésekre. Tegnap Laurent Nuñez párizsi rendőrfőnök „magas kockázatúnak” minősítette a mérkőzést, Izrael pedig felszólította állampolgárait, hogy kerüljék el a találkozót. G. M.

Nagy pácban Le Pen

PÁRIZS Felkavarta a francia politika amúgy sem csendes állóvizét az ügyészség, amely öt év börtönbüntetést és öt év eltiltást kért a politikai választásokon való indulástól Marine Le Penre.

GÁL MÁRIA

Komoly vihart kavart Franciaországban a Nemzeti Tömörülés fiktív alkalmazásainak ügyében indított vádemelés – írta honlapján a francia közszolgálati Radio France International rtf.fr. A párizsi ügyészség szerda este öt év, ebből két év feltételes szabadon bocsátás nélküli börtönbüntetés kiszabását kérte Marine Le Penre, az ellenzéki Nemzeti Tömörülés (RN) politikusára, továbbá 300 ezer eurós pénzbüntetést, valamint azt, hogy szintén öt évre tiltsák el a politikai választásokon való indulástól. A vád szerint a Le Pen nevével fémjelzett szélsőjobb RN 2004 és 2016 között fiktív alkalmazások révén 6,8 millió eurós európai parlamenti juttatást törvénytelenül pártcélokra használt.

Az ügy nem új keletű. 2015-ben az Európai Parlament jelentésében szerepelt először, hogy az akkor még a Le Pen által vezetett párt fiktív szerződésekkel élt vissza az uniós pénzekkel, a párt által formálisan alkalmazott EP-asszisztensek közül többen soha nem jártak az EP-ben .

A 2027-ben esedékes elnökválasztás nagy esélyesének számító Le Pen úgy reagált, hogy az ügyészség szándéka az, hogy őt kizárják a politikai életből, és megfosszák a francia népet attól, hogy azokra szavazzon, akikre szeretne, valamint, hogy tönkretegyék a nevével fémjelzett pártot. „Ez egy katasztrófa-forgatókönyv a Nemzeti Tömörülés számára” – idézte Le Pen szavait a rtf.fr.

Hasonló álláspontra helyezkedett Jordan Bardella, az RN jelenlegi elnöke, aki egyben az Orbán Viktor által gründolt EP-frakció, a Patrióták frakcióvezetője is. Bardella X-bejegyzésében a demokrácia elleni támadásnak minősítette az ügyészség kérését.

A francia sajtó szerint azonban a többéves ügyben kezdettől hangoztatott politikai indíték nem tompította a vádat. A rtf.fr szerint Le Pen valóban aggódhat, annak ellenére, hogy a közösségi médiában „I support Marine” hashtaggel sorjáznak a szolidaritási nyilatkozatok.

FOTÓ: AFP/GEOFFROY VAN DER HASSELT

Marine Le Pen szerint a francia ügyészség politikai alapon jár el ellene

Politikai üldöztetést kiált a francia szélsőjobb egy kilenc éve köztudott közpénzsikkasztás kapcsán.

A francia ügyészség számos fiktív alkalmazási és párttámogatási pénzügyi szabálytalanságokkal kapcsolatos esetben már könyörtelenül lecsapott. Börtönbüntetésre ítélték már Jacques Chirac, valamint Nicolas Sarkozy elnököt, François Fillon volt miniszterelnököt is. Jelenleg sem csak Le Pen pártja ellen folyik eljárás fiktív alkalmazások miatt. Februárban a párizsi büntetőbíróság Macron elnök egyik legfőbb szövetségesét, a centrista Demokrata Mozgalom (MoDem) vezetőjét, François Bayrou-t ugyan felmentette egy fiktív alkalmazási ügyben, de a tíz vádlott közül nyolcat felfüggesztett börtönbüntetésre ítéltek. A radikális baloldali párt, az Engedetlen Franciaország ellen még folyamatban van az eljárás.

A francia fékek és ellensúlyok rendszere működik, az ügyészség válogatás nélkül lecsap vezető politikusokra.

Francia sajtóhírek szerint Marine Le Pen kockázata valós. Az ítélet jövőre várható, az elnökválasztás pedig 2027-ben lesz. A francia politika ebben a kérdésben is megosztott, és nem csak a szélsőjobbot aggasztja Le Pen kizárása az elnökválasztási versenyből. Nemtetszését fejezte ki Gérald Darmanin volt belügyminiszter, és a centrista MoDem képviselője, Richard Ramos is „ügyészköztársaság” veszélyét vizionálta. A baloldali politikusok nem kifogásolják az ügyészi indítványt, mondván: a köztársaság alapelve az, hogy közpénzsikkasztásért börtön jár. A politikai kockázat nagy, ugyanis a baloldalt is magában foglaló párizsi kormány Le Pen pártjának a támogatására van utalva, az RN pedig most még inkább azzal fenyegethet, hogy megbuktatják a nehezen tető alá hozott kabinetet.

Bukarestben és Szófiában már hűtik a pezsgőt

SCHENGEN Szófiában és Bukarestben már behűtötték a pezsgőt – írta a Der Standard. Az osztrák lap szerint jövő pénteken Budapesten megszülethet a megállapodás Románia és Bulgária csatlakozásáról a schengeni övezethez. November 22-én ugyanis Budapesten ül tárgyalóasztalhoz Gerhard Karner osztrák belügyminiszter Cătălin Predoiu román és Atanas Ilkow bolgár belügyminiszterrel az osztrák vétó megszüntetése kérdésében.

Mint ismert, a két ország schengeni csatlakozása 2010 óta halasztódik. Mindkét ország már rég teljesítette az Európai Bizottság által a részvételhez előírt összes feltételt. Az utóbbi két évben már csak Bécs emelt vétót a bővítés ellen, arra hivatkozva, hogy Ausztriába túl sok illegális migráns érkezik a nyugat-balkáni útvonalon keresztül. Ez az érv azért hamis, mert Ausztriába elsősorban Magyarország felől érkeztek a menekültek.

Az újra kormányt alakító Karl Nehammer és az ÖVP úgy tűnik, feladta a korábbi vétót. Erre vonatkozóan az első jel az volt, hogy Magnus Brunner, Ausztria kijelölt belügyi és migrációért felelős uniós biztosa az EP kérdéseire adott írásbeli válaszaiban a schengeni egyezmény gyors végrehajtása mellett foglalt állást. Karner belügyminiszter ezt követően közölte, hogy jelentősen csökkent a migráció mértéke ezeken az országokon keresztül.

FOTÓ: AFP/TOBIAS STEINMAURER/APA-PICTUREDESK

Gerhard Karner osztrák belügyminiszter zöld utat adhat a bővítésnek

A román miniszterelnök, Marcel Ciolacu már ekkor kész tényként kezelte Románia csatlakozását, Victor Negrescu román EP-képviselő azonban arra figyelmeztetett, hogy akár újabb késedelmet is szenvedhet a bolgár politikai válság miatt. Ámde, úgy tűnik, ez a veszély nem fenyeget, az osztrák sajtó is kész tényként kezeli, hogy a budapesti találkozón véget érhet a két ország schengeni vesszőfutása. A Die Presse tegnap azt írta, Magnus Brunner kijelölt osztrák uniós biztos tulajdonképpen megelőlegezte Karner jövő heti budapesti engedményét.

A tényleges döntést az uniós belügyminiszterek december 12–13-i ülésén hozzák meg. A témát a magyar soros elnökség tűzte napirendre. Ha megvalósul a bővítés, az az Orbán-kormány legnagyobb soros elnökségi sikere lesz. Budapest mindig támogatta Románia és Bulgária felvételét. Magyarországnak ez nemcsak gazdasági érdeke, és nemcsak a keleti határátkelőknél több kilométeres teherautósorok okozta kellemetlenség felszámolását jelentené, hanem politikai hasznot is. Az erdélyi magyarság tetemes része ugyanis szavazati joggal rendelkezik a magyarországi választásokon. Egyben az RMDSZ-nek is politikai segítséget jelent a közelgő választásokon. November 24-én rendezik az elnökválasztás első fordulóját, amelyen Kelemen Hunor RMDSZ-elnök is jelölt, s december 1-jén a parlamenti választást, ahol a párt az 5 százalékos bejutási küszöbért küzd.

A Der Standard meg is jegyezte: az osztrák vétó felfüggesztése egyfajta választási kampányajándék a bukaresti kormány számára. Marcel Ciolacu miniszterelnök ugyanis az államfőválasztás, pártja, a PSD pedig a parlamenti választás favoritja. A schengeni csatlakozás megvalósulása bebiztosíthatja Ciolacu győzelmét. GÁL MÁRIA

Saját örömére

SZALAI ANNA

Lázár János nem finomkodik. Egyébként sem sajátja, de Budapest esetében hajlamos olyan messzire vetni a sulykot, hogy már azt se látni, hol ér földet. Nemrégiben Debrecenben harsogta, hogy a román határ közeli város – onnan valóban könnyebb átugrani az Orbán Viktor miniszterelnök által ajánlott tapasztalatszerzésre – társfőváros. Egyelőre. De ki tudja, lehet, hogy lesz még fentebb is.

Most pedig az Országgyűlésben értekezett a tárcavezető arról, hogy mi jár a magyar nemzet fővárosának, Budapestnek. Nagyjából semmi. Elvégre fejlettségét tekintve 157 százalékon áll az Unió más városaihoz mérten. A Fővárosi Önkormányzat eleve az ország leggazdagabb önkormányzata, ráadásként itt élnek az ország leggazdagabb adófizetői. Utóbbiban lehet valami, hiszen a NER java mind itt vert tanyát, bár a zebrákat másutt tartják, és az adófizetéshez nyilván van néhány offshore címük is. De a budai és belvárosi teraszokon való kávézásból, ebédekből még nem épít új hidat a város.

Lázár szerint van itt pénz mindenre, arra is, hogy a város a saját örömére építsen múzeumot, nem is egyet, hanem akár kettőt, közlekedését és természettudományit, vagy ahogy később Vitézy Dávid – Lázár kedvenc közszereplője – felvetette, akár egy kórházat is. Ha már a kormánynak nem sikerül. Ja, és még itt van a Lázár által emlegetett 12 milliárd, amit a kőbányai meg nem valósuló közlekedési múzeumra égetett el Vitézy. Még jó, hogy a kormány másutt – mert ugye, erre a „pénzégetésre" is az Orbán-kabinet adta a pénzt és az engedélyt – nem követ el ilyen hibát.

Vagy talán mégis. A város szélére tervezett szuperkórház építését hosszú altatás után tavaly törölték hivatalosan. A beruházásra helyből elköltöttek csaknem 14 milliárdot. A mocsaras, közmű nélküli telket 4,4 milliárdért vette meg az állam Orbán szotyipartnerétől, nettó csaknem 9 milliárdért rendeltek terveket, a projektcéget 720 milliós vagyonnal hozták létre 2018-ban, amely azután milliókat fizetett ki Kocsis Máté feleségének igazgatósági tagként, a kormánypárti Megafon tulajdonosának, Kovács Istvánnak a felügyelőbizottság tagjaként, majd elnökeként. A közlekedési múzeumban is van égetési potenciál: 150 milliárdot készülnek rákölteni a szintén a pusztába, szintén egy autópálya melletti területre tervezett autógyári kiállítóhelyre.

Még jó, hogy Lázár tudja, mi a magyar adófizetők érdeke: az ország számos pontján legyenek elérhetők a kulturális szolgáltatások. Bárcsak az lenne a legnagyobb gondunk, hogy a peremvidéken nincs komoly gyűjteménnyel bíró múzeum. De ha így van, akkor akár az új Nemzeti Galéria is megépülhetne ott. De azt speciel a Ligetben húzzák fel néhány tíz milliárdért. Mert a Várban nem maradhat, hiszen akkor hol adnának estélyeket a türk, azeri, kínai, arab barátoknak.

Lázár szerint Budapest képes arra, hogy bármit megtegyen, amit akar, a saját örömére. Érdemes lenne elgondolkodni azon, hogy mit is akarunk mi, fővárosiak. Meddig finanszírozzuk a saját örömünk helyett a mások gazdagodását, szórakozását, örömét?

VAS ANDRÁS

Vigyázz, kuss!

A honvédek jogállásáról szóló kormányrendelet szerint a katona „szolgálatteljesítési időn kívül, valamint az önkéntes tartalékos a rendelkezésre állás időszakában sem folytathat olyan tevékenységet, amely nem felel meg a katonai szolgálattal kapcsolatos erkölcsi elvárásoknak", illetve „a honvédek internetes közösségi portálokon, képmegosztó felületeken való megjelenését" a honvédelmi miniszter, a vezérkari főnök, illetve a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat megtilthatja alárendeltjei és beosztottjai részére.

Erre hivatkozva küldött körlevelet az MH Összhaderőnemi Különleges Műveleti Parancsnokság parancsnoka az állománynak, s felhívta a figyelmet, hogy „a S.E.R.E.G. című sorozat kapcsán a negatív megnyilvánulásoktól és kommentektől tartózkodni szíveskedjenek". A parancsnokság feladata amúgy az ország „függetlenségének, területi épségének és határainak katonai védelme, nemzetközi szerződésekből eredő közös védelmi és békefenntartó feladatok ellátása". Hogy ezek közül melyikből következik, hogy kvázi megtilthatja a katonáknak, hogy az egymilliárdos állami támogatással készült, első részei alapján silánynak tűnő filmsorozattal kapcsolatban elmondják véleményüket, vélhetőleg a katonai titoktartás része marad.

Addig rendben, hogy egy fegyveres testületnél a bajtársiasság alapkövetelmény, ám a fogalomba azért nehéz beszuszakolni egy szórakoztatóipari terméket, még ha annak alaptémája kapcsolódik is a honvédséghez. Persze egyértelmű, hogy készítője, a Fidesz-propagandát korábban is erőteljesen megtologató Kálomista Gábor Megafilmjénél készült sorozat célja a kormány Irány a sereg! akciójának népszerűsítése, ám ettől még a S.E.R.E.G egy szimpla, kitalált történet, ilyen-olyan színészi produktummal. Hogy az ötvenes évek propagandafilmjeit idézően nívótlan, azt maguk a katonák is látják, szóvá teszik rendfokozattól függetlenül, mindezt feljebbvalói parancsszóval elhallgattatni legalábbis szánalmas. Ráadásul meglehetősen negatív képet fest a katonaéletről: nemcsak a munkádba szólunk bele, hanem a magánéletedet, sőt a gondolataidat is megszabjuk. Amúgy gyere, vár a sereg! Csak kussolj!

Hogy az ötvenes évek propagandafilmjeit idézően nívótlan, azt maguk a katonák is látják, szóvá teszik rendfokozattól függetlenül.

JEGYZET

Marnitz István

Jó dolgok

Aminap két kis üres palackommal már kérdés nélkül fordultam ki abból a közértből, ahol egy hónapja „sajnos" mindkét visszaváltó gép „rossz". A múltkor is nagyon sajnálták, de nem tudták, mikorra javulnak meg, egész nap hívják a szervizt, de hát sajnos. Továbbcsoszogván utamba akadt egy másik bolt, ahol viszont, nagyon helyesen, az üzleten kívül üzemelnek az automaták. Már hogy a háromból egy, amelybe épp a 67. palackot helyezte a vidám, mondjuk úgy, megélhetési visszaváltó. Ám gyorsan végzett, sőt autójába pattanva a saját vizespalackját is nekem ajándékozta, majd az adományozás és az újabb pénzmag feletti örömében csikorogva elhajtott. Magam az immár három palackomat, a mögöttem álló szakerő tekintetétől övezve, ha nem is könnyen, de visszaváltottam. Bár az utalványról meglepetésemre kiderült, hogy az a lánc többi egységében is elkölthető. Gondoltam, helyben elverem a 150 forintom. A húspultnál az előttem álló srác megkérdezte, kérek-e abból, amit ő venne, mert akkor hagy nekem. Kértem és hagyott. Bár a kasszánál kicsit várnom kellett, amíg a pénztáros a megtelt automata ügyében intézkedett, egy pillanatra azt éreztem, mintha egy többé-kevésbé működő országban élnék. Feltűnő volt, és őszintén szólva megzavart. Én, kérem, a fülem mellett zúgó parittyák és buzogányok közepette, nyakamat behúzva, tekintetemmel kifeszített huzalokat és csapóajtókat keresve a földet pásztázom. Megszoktam. Ha a sors néhány percig – másutt alapvetőnek nevezhető gesztusokkal vagy az átverés elmaradásával – kényeztet, az kizökkent és fáraszt.

Úgyhogy gyorsan visszarohantam a lezárt gépekhez, és újra elmondattam az eladóval, hogy ők mindent megtesznek, rajta vannak, de sajnos, önhibájukon kívül. Kicsit csodálkozott, amikor látta megkönnyebbülésem, így, nyakát behúzva, továbbállt.

PÁPAI GÁBOR RAJZA

HÁZTÁJI

Édesen savanyú

TÜZES LÓ

DOROS JUDIT

– Hoznál nekem egy zacskó cukrot? Tudod, olyan édesen savanyút. Vagy savanyúan édeset. Nem tudom elmagyarázni, az a lényeg, hogy kemény legyen, ne ragadjon bele a fogaimba, mert azok már amúgy is elég rosszak, nem kell nekik még egy ilyen próbatétel.

– Hát a kemény cukor se tesz jót a fogaidnak.

– Nem is a fogaimnak kell, hanem a szám érzetének. Csentem a múltkor a kávé mellé kitett kockacukros dobozból is, ugye nem baj? Nem volt semmi más édesség, azt ropogtattam el, de nem vettem sokat, kettőt talán, vagy hármat. Remélem, van még, mert a kávét nem tudom keserűen meginni, abba kell legalább két kocka. Nem szeretem a keserűt. Sörös se voltam soha, ha ittam, akkor pálinkát ittam, abból is ágyasat, hogy kicsit érezzem a cukros ízét a benne tartott gyümölcsöknek. Lánykoromban se voltam kövér soha, most se vagyok az. Igaz, az én koromban már nagyokat nem járkál az ember, örülök, ha kijutok egy kicsit a parkba, ide pár lépésnyire, és levegőn vagyok öt percig. De vigyázni kell, a múltkor is meghűltem. Mintha egyenként éreztem volna az összes ködcseppet, ahogy belefúrja magát a nyakamba, onnan is a csigolyáimba, hogy aztán ilyen jeges szikrával feszítse szét a porcokat.

– Nem lenne jobb, ha negrót hoznék? Az még a torkodnak is jót tenne.

– Isten mentsen, arról mindig eszembe jut, hogy ha megfáztam, netán lázas is lettem, anyám mindig a cserépkályhán melegítette meg a nagy paplant. De előtte csukamájolajat adott, meg inhalálni kellett, kamillavirágok fölött. Egy nagy törölközővel takarta be a fejemet meg a felsőtestemet, vágott bele az orromba a forró pára, de nem jöhettem ki a sátor alól, csak ha már elég melegnek ítélte a paplant. Olyankor gyorsan beparancsolt az ágyba, rám terítette, és a számba dugott egy cukorkát, hogy szopogassam, amíg el nem alszok. Már majd leragadt a szemem, félig-meddig álomba is merültem, de rendre megébredtem, attól félve, hogy az ánizsos fekete massza végül a torkomba ragad valahogy, és megfulladok. Nem kell nekem negró, meg semmilyen mentolos másfajta, jó lesz, amit mondtam, az édesen savanyú vagy savanyúan édes.

– Jut eszembe, nem is olyan régen hoztam neked egy egész zacskóval. Talán két napja.

– Igaz, igaz. Ne is haragudjál, de megettem az egészet. Nem volt azért olyan sok, délelőtt három, délután három szem. Muszáj volt, alig van valami örömöm már az életben. Majd te is meglátod, ha elmúltál kilencven, és az is boldogság, ha fél órán belül ki tudsz kelni az ágyadból. Amúgy meg külön elszórakoztat, hogy rájöjjek, melyiknek milyen íze van. Néha meglepődök, mert a sárga olykor cseresznyeízű, a piros meg narancsos, a zöldről viszont alig tudom eldönteni, hogy petrezselymet érzek benne, vagy inkább borágót, sőt néha mintha a koriander és a zöldcitrom egyvelegét. Úgyhogy ne sajnáld a savanyú cukrot meg az édeset se egy öregasszonytól, akinek a legtöbb dolog már amúgy is keserű. Hozzad csak, legfeljebb most majd jobban beosztom, kettőt délelőtt, kettőt délután, s akkor hétvégéig biztosan kitart.

„Alig van valami örömöm már az életben. Majd te is meglátod, ha elmúltál kilencven."

Óvakodj a nyuggertől

DR. KÖTELES LAJOS
társadalomkutató, ny. főiskolai tanár

Megkülönböztető jelzést kaphatnak az idős sofőrök a készülő új KRESZ egyik javaslata szerint. Ennek az az indoklása, hogy segíteni szeretnék az időseket, akiknek már nem százszázalékos a vezetési képességük.

Ezt a javaslatot sokan felháborodással fogadták, mert generációs megkülönböztetésnek gondolják, de nincs igazuk. A javaslat bizonyára nemes célt szolgál. Kétségtelenül vannak olyan időskorú emberek, akik túlbecsülik vezetői képességüket, és felelőtlenül autóba ülnek, lassabban vezetnek, sőt olykor hibáznak is. Olyanok is sokan vannak, akik kamionok, autóbuszok vezetőfülkéjében, mezőgazdasági gépek nyergében dolgoznak, idős koruk ellenére tanítanak, gyógyítanak, sőt a parlamentben is tevékenyek, és lehet, hogy ők sincsenek képességeik teljében.

Ha túl akarunk lépni a különféle pártok támogatóiként remélt alkalmi kedvezmények eddigi, lényegében eredménytelen gyakorlatán, akkor olyan önálló társadalmi erővé kell válnunk, amelyikkel minden politikai pártnak számolnia kell.

Testi és lelki állapotuk kiszámíthatatlan, akár váratlanul meg is halhatnak, még munka közben is. Az ideális állapot az lenne, ha az idősek kivonulnának a társadalomból, és minél kevesebb gondot okoznának – mondják sokan a fiatalabb korosztályokból. De erre nincs lehetőség. Lassanként a magyar társadalom negyede lesz időskorú, és gondjaik elkerülhetetlenül az egész társadalom nehezen megoldható problémáivá lesznek. A sokféle, egyre növekvő gazdasági-társadalmi feszültség között elsikkad a nyugdíjasok sorsának alakulása, pedig mi vagyunk leginkább kiszolgáltatva a változások negatív hatásainak. A minden korábbi korszakban jellemző alacsony bérek miatt csak kevesen voltak képesek nyugdíjcélú megtakarításra. A mostani nyugdíjasok 89 százaléka csupán a korábbi évtizedek befizetései nyomán járó alacsony nyugdíjára számíthat, ami a legrosszabb arány az Európai Unióban.

Bár ennek nominális (névleges) nagysága 2010-hez képest mintegy 90 százalékkal gyarapodott, a vásárlóereje alig nőtt, hiszen a pénzünk értéke közben a felére romlott. Óriási volt az árnövekedés, különösen a nyugdíjasok számára a legfontosabb élelmiszerek esetében. Még sötétebb lesz a kép, ha az idősek életminőségét meghatározó egészségügyi és szociális ellátásról is szó esik, hiszen valamennyi lehetőség megnehezült, eltűnőben van, vagy sokak számára megfizethetetlenné válik.

Mostanra a nyugdíjba vonulás a többség számára a fokozatos elszegényedést jelenti, mert a vegyes nyugdíjemelési rendszer eltörlése nyomán az átlagnyugdíj egyre inkább elmarad a növekvő bérek és árak mögött. 10 év alatt az átlagbér 70 százalékáról 49 százalékra csökkent, és látványos volt a lemaradás az EU átlagához képest is. 2004-ben még az akkori 1500 eurós átlag 52 százaléka volt, 2023-ban már csak a 42 százalékát érte el, hiszen az új rendszer fejenként több tízezer forint emeléstől fosztotta meg a nyugdíjasokat. Az idősekre szánt források reálértéken 12 százalékkal kisebbek az EU-átlagnál, sőt, a GDP-hez viszonyítva ez kevesebb a 2010-es nyugdíjrésznél is: akkor a 11,1 százaléka volt, most a 7,1 százaléka. Feleannyi sincs, mint az osztrákoké (15 százalék).

FOTO: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Nehéz elfogadható magyarázatot adni arra, miként lehetséges, hogy a sokak által lebecsült szomszédos Romániában, ahol 2004-ben még az EU-átlagnyugdíj 28 százalékát kapták, mostanra már 60 százaléknál tartanak, mert egy év alatt 40 százalékkal emelkedett az átlagnyugdíjuk. „Szerencsére" a magyarok csak ritkán kérdeznek.

A magyar valóság sötét jövőt ígér. A nyugdíjrendszer működése hosszabb távon egyre nehezebb helyzetet teremt a nyugdíjasok és az állam számára is. A kilátásba helyezett változtatások (például az akár 70 éves nyugdíjkorhatár, a nyugdíjcélú megtakarítások trükkös lenyúlása) elfogadhatatlanok, de az ígéreteken kívül semmi sem utal arra, hogy a 2026-os választások után egy másfajta politika következne. A 2027-ig szóló konvergenciaprogram lényegében nem változtat az idősekre szánt forrásokon, azok csak az infláció hatására tűnnek a korábbinál nagyobbaknak, de reálértékük változatlanul, mintegy 12 százalékkal alacsonyabb maradhat az Unió átlagánál.

A GDP 10 százalékát kitevő nyugdíjcélú befizetéseket – amelyeknek csupán a kezelője lehetne – az állam a saját bevételének tekinti, és tetszése szerint bánik vele. Valójában a nyugdíj mostanra „elveszítette nyugdíjjellegét", kegydíjjá vált, amellyel politikai függőséget lehet teremteni. Ezzel arányos a kiszolgáltatottság, és érthető a mindenkori kormányzatok gondolkodás nélküli támogatása is. Örülünk a közös kaszszából juttatott filléreknek, a nyugdíjasok többsége el is hiszi, hogy minden így a legjobb, ezért a szavazataival őket a hatalomban, önmagát a kiszolgáltatottságban tartja. De ne adjuk fel az álmainkat – aludjunk tovább. Vagy mégsem?!

Mi még mindig a régi beidegződések szerint gondolkodunk, okos javaslatokat teszünk, a különféle politikai pártok támogatásáért cserébe remélünk kedvezményeket – de ez meddő illúzió. Amíg a politika nem törődik a jövő kihívásaival, csak alkalmi megoldásokban, „tűzoltásban" gondolkodik, addig senki sem érez igazi felelősséget semmiért; ígérgethet akármit, csak jól hangzó legyen. Elmondása szerint a mostani kormány is csodás dolgokat tartogat nekünk – ahelyett, hogy ideadná.

Ébresztő! El kell fogadni, hogy a politikai hatalomért folyó harcok lázában égő országban a nyugdíjas-társadalom sorsa csak keveseket érdekel igazán. Kisebb gondjuk is nagyobb annál, hogy az újabb ígéreteken túl valódi lépéseket tegyenek az elesettek, köztük a nyugdíjas szegények helyzetének javítására. Ha túl akarunk lépni a különféle pártok támogatóiként remélt alkalmi kedvezmények eddigi, lényegében eredménytelen gyakorlatán, akkor olyan önálló társadalmi erővé kell válnunk, amelyikkel minden politikai pártnak számolnia kell. Mi, nyugdíjasok sorstársak vagyunk, de sok mindent meg kell változtatni, hogy egységesebbé váljunk, közösen tudjunk fellépni az érdekeinkért, például az önálló Nyugdíjpénztár felállításáért. A változtatások legfontosabb eleme, első lépése egy országos nyugdíjas-köztestület létrehozása lehet. Ha erre a mostani jogrendszerbe beilleszthető önálló képviseletre nem kapunk lehetőséget, akkor radikálisabb lépésre, egy önálló nyugdíjaspárt létrehozására lesz szükség.

Mostanra több államban (Horvátország, Szlovénia, Hollandia) létrejöttek, sőt EU-képviseletet is szereztek az idősek generációs pártjai, tapasztalataik jól felhasználhatók lehetnek Magyarországon is. A több mint 2 millió nyugdíjas a meglévő, mintegy 3000 különféle csoportjára építve, önálló célokkal nem statiszta lesz, hanem a közélet és a politika egyik meghatározó szereplőjévé válhat!

Mondják, hogy mi, magyarok folyton csak álmodunk egy jobb jövőről, azután felébredünk, és beletörődünk a sorsunkba. Mi lenne, ha most cselekedni próbálnánk? Ha másképpen nem tudunk, talán tegyünk megkülönböztető jelet azokra a politikusokra is, akik veszélyt jelenthetnek a magyar társadalomra!

Egy orbáni ötlet hátulütője

BECK TAMÁS
publicista

Felmérések tanúsítják, hogy Orbán Viktor, illetve a Fidesz mostanra gyakorlatilag elveszítette a magyar fiatalság zömét. Személyes tapasztalataim is azt mutatják, hogy ebben a korosztályban valósággal ciki lett a kormánypártokra szavazni.

Különösen a kényszerű emigrációt tervezgető hazai egyetemisták nem tudják megbocsátani az Orbán-kabinetnek az értelmes jövőkép hiányát, mely az ország szisztematikus tönkretételéből adódik. Közülük jó páran elestek például az Erasmus-ösztöndíjtól amiatt, hogy a rezsim kiterjesztette csápjait a felsőoktatási intézményekre.

De tartozzon bármely társadalmi osztályba egy fiatal ember, többnyire viszolyogva szemléli, az orbáni világban miként vált az érvényesülés zálogává a szakmai teljesítmény helyett a hatalomhoz való lojalitás. És ne feledjük: nagyon sok családban van a kontárkormány által félrekezelt Covid-járványnak legalább egy halottja. Bizonyára nem rokonszenves a forradalmi hevületre hajlamos fiatalok számára 1956 eszményeinek kormányzati megtagadása, az orosz hódító új keletű piedesztálra emelése sem.

Orbán szimbolikus intézkedésekkel keresi a fiatalok kedvét, de nemtörődöm módon; ezek a sebtében előhúzott ötletek többet ártanak, mint használnak.

Hazánk miniszterelnöke persze határozottan érzékeli ezt a népszerűségvesztést, de most sem tagadja meg önmagát. Esze ágában sincs szakítani eddigi koncepciójával; vagyis ezután sem próbál meg élhető országot teremteni, melyben az otthonteremtés, a pályakezdés és a gyermekvállalás nem csupán elérhetetlen álom marad számos ifjú ember számára. Orbán jobb híján szimbolikus intézkedésekkel keresi a fiatalok kedvét, de olyan felelőtlenül és nemtörődöm módon, hogy ezek a sebtében előhúzott ötletek valójában többet ártanak, mint használnak.

A tinédzserek jogosítványszerzésének a megkönnyítése iskolapéldája a furfangos orbáni hatalomgyakorlásnak, amely csupán a hatalmi szempontokkal törődik, a gyakorlati következményekkel ellenben jottányit sem. Orbán adminisztrációja nemrégiben belengette: ismét megalázza az időseket, ezúttal azzal, hogy az élemedett korú gépjárművezetőknek megkülönböztető jelzést rendszeresít. A tervek szerint a jövőben feltűnhetnek a járműveken az „idős a volánnál" emblémák. Ezzel a lépéssel a tekintélyelvű rendszer működtetője tudatosan azt sugallja a társadalomnak, hogy az idős sofőrök jelentenek leginkább veszélyt a közlekedés biztonságára. Holott nemcsak a személyes tapasztalat, de bármelyik statisztika tanúskodik arról: elsősorban a tizenéves gépjárművezetők hajlamosak a gyorshajtásra, a KRESZ-szabályok semmibevételére, közvetve a nemritkán halálos balesetek okozására. Ez a slendriánságra, forrófejűségre való hajlam ugyanis esetükben életkori sajátosság.

A ravasz zsarnok persze tisztában van vele, hogy hazánkban a közfelfogás a vezetői engedély birtoklását éppúgy alkotmányos alapjognak tartja, ahogyan az Egyesült Államok lakóinak zöme a fegyvertartást. Donald Trump pártjának politikusait nem is hatja meg a számos fegyveres ámokfutás a tengerentúlon. Orbán Viktornak pedig átkozottul kellenek a hazai fiatalok szavazatai: ezért nem törődik azzal, hányan és miért halnak meg évről évre a magyarországi utakon.

Az oldalon megjelenő vélemények nem feltétlenül tükrözik szerkesztőségünk álláspontját. Lapunk fenntartja magának a jogot a beérkező írások szerkesztésére, rövidítésére.

Kávéház, a korabeli Facebook

IDENTITÁS Kulináris és szellemi táplálék egy könyvbemutatón, ahol Nyáry Krisztián a magyar konyha és az irodalom kapcsolatáról mesélt.

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

A Balázsy Panna által Nyáry Krisztiánnal folytatott beszélgetésen különösen érdekes volt a női és férfi szerepek változásának kérdése

RÓNAY LILI

Az olvasás világnapján különleges irodalmi-gasztronómiai est részesei lehettünk az újranyílt Víziváros Játékszín Lakásszínházban. A háziasszony, Bán Ágnes szédületes munkával készítette elő az estét, ahol valódi kulináris élvezetekben is részünk lehetett a szellemi táplálék, azaz Nyáry Krisztián kötetbemutatói előtt.

A Balázsy Panna által vezetett beszélgetésen a szerző két friss művét, az „Így ettek ők" és az „Itt kávéztak ők" című munkáit ismerhettük meg közelebbről. Az előbbi kötet harminc író gasztronómiai kapcsolódásait dolgozza fel, mintegy háromszáz évet átölelve. „Engem mindig érdekelt a gasztronómia, mert a kultúra részének tartom. Más, mint az irodalom természetesen, de valahogy az identitás kulturális önképéhez hozzátartozik a gasztronómiai kultúra" – véli Nyáry.

Az est körüljárta az étkezés és az emberi természet kapcsolatának ínyencségeit. „Aki eszik, az mindig őszinte" – idézte Nyáry Kosztolányit, majd kifejtette, hogy az étkezés olyan zsigeri tevékenység, amelyen keresztül bele lehet látni az ember legőszintébb viselkedésébe. „Mondd meg, mit reggelizel, és megmondom, ki vagy" – idézte Békés Pál szavait.

A lezser, mégis rendkívül alapos történeti áttekintésről árulkodó beszámolóból kiderült, hogy a magyar konyha legjellegzetesebb fogásai valójában a XIX. századból erednek. „A vasárnapi tyúkhúslevestől a rántott húson keresztül a túrós tésztáig minden akkor született meg" – magyarázta Nyáry. „Nagyon kevés ételünk van, amit az őshazából hoztak a honfoglaló magyarok. És ez nem baj" – hiszen ételeink velünk együtt fejlődnek, a gasztronómia története pedig így érzékenyen jelzi a társadalmi változásokat, amelyek aztán a művészetben és irodalomban is tetten érhetők.

Különösen érdekes volt a női és férfi szerepek változásának kérdése, hiszen az egyetlen női szerző a kötetben Szabó Magda, aki maga is tudatosan távolságot tartott a konyhától, látva felmenői sorsát: „Olyan asszonyokat látott, akikben különböző fajta tehetség dúlt, de ezt nem tudták kibontakoztatni, mert a kamra meg a konyha fogságában éltek az egész életüket." Jellemző volt ez egészen az 1970-es évekig, amikor először vált elfogadottá, hogy egy polgári háztartásban férfi is főzzön. Ám romantikus ellenpéldát is felfedezhettünk Bródy Sándor személyében, aki a Margitszigeten átalakította szállodai szobáját konyhává, hogy hölgyvendégeit saját főztjével kápráztassa el.

Az est másik főszereplője, az Itt kávéztak ők című kötet a kávéházi kultúra hervadhatatlan hangulatát idézte meg. A millennium évében több mint ötszáz kávéház működött csak Budapesten. „A kávéház a szabadság színtere volt, bizonyos értelemben a polgári szabadság intézményes tere" – hangsúlyozta Nyáry. „Nem véletlen, hogy tulajdonképpen a mindenkori hatalom ezt mindig gyanúsan kezelte, a bécsi kamarillától a különféle rendszerek rendőrségéig, egészen a kommunistákig."

Ám a kávéházak nem csupán az írók otthonai voltak. Mint Nyáry elmondta: „A millennium évében, körülbelül öt vagy tíz olyan volt, amire azt mondhatjuk, hogy művész kávéház. Ugyanúgy megvoltak a törzskávéházai az ügyvédeknek, a katonatiszteknek, a zsebtolvajoknak, a hullamosóknak. Minden tisztes foglalkozásnak megvolt a törzshelye. ... Az volt a korabeli Facebook" – fogalmazott szellemesen. „Aki oda bement, az tudta, hogy mi történik."

INFÓ

Nyáry Krisztián: Így ettek ők – magyar írók és ételeik
Itt kávéztak ők – Írók, művészek és kávéházaik
Corvina, 2024.

Mindezek mellett olyan irodalmi morzsákat csenhettünk el a frissen nyomott kötetből mint, hogy a Japán kávéházban bevezették a „javító kávé" intézményét, ahol a törzsvendégek egész nap kortyolgathatták ugyanazt a csészét, amit mindig újratöltöttek tejjel vagy kávéval.

A szerda este tökéletes egyensúlyt teremtett szellemi és kulináris élvezetek között. Nyáry Krisztián szavait pedig kérhettük elvitelre: „A kulturális identitásnak nagyon sokféle területe van. Az irodalom, a művészet biztos, hogy ilyen, de a gasztronómia is."

Norvég fjordfalak Szentmargitbányán

OPERA Újabb látványos opera-előadásról gondoskodik jövő nyáron az Esterházy Privatstiftung. A Szentmargitbányai Kőfejtőben először állítanak színpadra Wagnert: a német zeneszerző egy korai alkotása, A bolygó hollandi 2025. július 9-étől lesz látható Philipp M. Krenn elképzelései szerint. Az előadást beharangozó bécsi sajtótájékoztatón az osztrák rendező úgy fogalmazott: Szentmargitbánya maga is egy összművészeti alkotás, a burgenlandi operaaréna ideális helyszín Wagner-operákhoz.

A helyszín, a kőfejtő maga is egy összművészeti alkotás

A rendező – együttműködve Momme Hinrichs látvány- és díszlettervezővel – a színpadot egy olyan norvég halászfaluvá alakítja, amely fjordfalak tetejére épült. Lesz világítótorony is, a háborgó tenger látványát bevallottan William Turner festményei inspirálták, Senta háza pedig egy hatalmas babaház lesz. Hinrichs munkái híresek arról, hogy a színpadkép és a vetítés tökéletes egységet alkotnak – a német művész nemzetközi elismertségre a fettFilm művészpáros társalapítójaként tett szert, 2000 óta főként videódesignerként dolgozott. Olyan nagy fesztiválhelyszínek jelzik pályáját, mint Salzburg, Bayreuth, de a Budapesti Wagner-napokon is közreműködött a Müpában. A donyecki Donbasz Operaház 2021-es A bolygó hollandi-előadásának látványvilágát is ő tervezte a fettFilm tagjaként, amiért megkapta Ukrajna legmagasabb állami kulturális és művészeti kitüntetését, a Sevcsenko Nemzeti Díjat.

A rendező, Philipp M. Krenn mindenesetre leszögezte: bár a színpad technikai lehetőségeit ki fogják használni, a látvány nem viszi el a hangsúlyt az énekesekről, akiktől olyan kunsztokat sem fog megkövetelni, hogy „fejjel lefelé énekeljenek". A bolygó hollandit Szentmargitbányán 24-szer adják elő, a zenekar most is a magyar muzsikusokból álló Piedra Fesztiválzenekar lesz. Az Esterházy Privatstiftung elnöke, Stefan Ottrubay elmondta: rekord-látogatószámot várnak, az idei Aida ugyanis mintegy százezer nézőt vonzott.

TÖLGYESI GÁBOR

HIRDETÉS

KINCS A MÚLTBÓL

A holokauszt-túlélő Edek (Stephen Fry) negyvenöt éve Amerikában él és esze ágában sincs visszalátogatni gyerekkora helyszínére, Lengyelországba. Lánya, Ruth (Lena Dunham) a rendszerváltás után viszont rábírja apját, hogy együtt szembenézzenek a családi múlttal. Ruth titkos célja, hogy eljussanak Auschwitzba és megértse Edek érzelmi zárkózottságát. Az egész országot átszelő utazás lehetőséget biztosít a párosnak, hogy közelebb kerüljenek egymáshoz.

Lena Dunham és Stephen Fry apa és lánya párost alakítanak ebben a humoros és megható igaz történetben.

NÉPSZAVA

Jöjjön velünk moziba!

Hűséges előfizetőinkként szeretnénk megajándékozni Önöket.
Aktív előfizetéssel rendelkező olvasóink most **2 db** jegyet igényelhetnek budapesti vetítésünkre.

Jó szórakozást kívánunk Önöknek!

A jegyek korlátozott számban elérhetőek. Az előfizetési akció adatkezelési és játékszabályzatát a https://nepszava.hu/oldal/jatek/ címen érhetik el.

2024. november 27., szerda, Cinema City Mammut
Az ajándék páros jegyeket az alábbi címen igényelheti meg, előfizetői adatai megadásával: **xximedia.hu/mozijegy**

Igazgatói pályázat miatt aggódik a Kolibri

SZÍNHÁZVEZETÉS Aggodalommal tölti el a Kolibri Színház társulatát Zalán János és Aczél András állítólagos pályázata a teátrum igazgatói posztjára – derül ki egy nyílt levélből. Szerdán rendkívüli társulati ülést tartott a Kolibri Gyermek- és Ifjúsági Színház társulata, hogy meghallgassa a teátrum igazgatói posztjára pályázó, a társulatból érkező jelöltet, Vidovszky György rendezőt, aki a jelenlegi igazgató, Novák János támogatását is élvezi. Az ő és a másik pályázó, Pass Andrea koncepcióját megismerve a társulat egyértelműen Vidovszky György mellett áll, ám fel kívántak szólalni Zalán János és Aczél András állítólagos pályázása ellen. A társulat nyílt levelében szerepel, hogy Zalán és Aczél semmilyen formában nem vette fel a kapcsolatot az intézménnyel és dolgozóival. – Mivel egyikük sem dolgozott korábban a Kolibri Színházban, illetve a gyermek- és ifjúsági színházi területen sem ismert művészi koncepciójuk s korábbi tevékenységük a társulat számára, aggodalommal tölt el minket jelentkezésük a színház és a társulat vezetésére. A meghallgatáson számunkra egyértelművé vált, hogy ha a Kolibrit jól ismerő, a társulat tagjaként velünk régóta dolgozó Vidovszky György, Gyevi-Bíró Eszter és Nizsai Dániel alkotta csapat kerül a színház élére, akkor nemcsak a folytonosságot tudják biztosítani, hanem a szakmai és a gazdálkodási területen is a szükséges fejlődés és megújulás irányába tudunk elindulni. Ennek záloga, hogy Vidovszky György és csapata jól ismeri a Kolibrit, a közönségünket, valamint a budapesti gyermek- és ifjúsági színházi közeget – áll a szövegben, mely kiemeli továbbá Novák János harmincéves igazgatásának örökségét. – A Kolibri társulatának a tagjai együtt hozták létre azokat a megkerülhetetlen szakmai értékeket, amelyek ma a hazai gyermek- és ifjúsági színházi területet alapvetően meghatározzák. Vagyis amit a Kolibri Magyarországon és külföldön jelent, az a mi közös munkánk eredménye. Felelősséggel tartozunk továbbá a minket választó közönségnek, a hozzánk látogató évi mintegy 40 000 gyermeknek, kis- és nagykamasznak, fiatalnak is. Ezért szólalunk fel, mert a jelenlegi helyzetben veszélyben látjuk munkánk és a Kolibri jövőjét – áll a levélben. NÉPSZAVA

LAPSZÉL

Patinás pályázat friss díjazottjai

FORRÁS: RPS

A bristoli Royal Photographic Society 146. alkalommal hirdette ki rangos fotóművészeti díjainak nyerteseit. A prominens intézmény legnagyobb elismerését, a Centenáriumi Medált dr. Ingrid Pollard nyerte el, míg a fotóriporteri kategóriában a palesztin Samar Abu Elouf munkásságát méltatták (alkotása képünkön). Az 1853-ban alapított társaság díjai a fotóművészet legrégebbi folyamatos elismerései. GUARDIAN

Mozart, Csajkovszkij

Hangokba rejtett sorsok címmel tartja vasárnap, a Zeneakadémián Gaudeamus sorozatának idei első koncertjét a Szent István Filharmonikusok, a zenekarral Baráti Kristóf hegedűművész és Szűcs Máté brácsaművész lép fel. Mozart Eszdúr Sinfonia concertantéja és Csajkovszkij V. szimfóniája hangzik el. NÉPSZAVA

Lady Gaga sorozatban

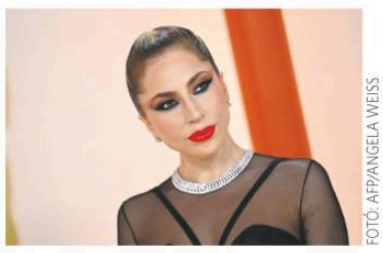

FOTÓ: AFP/ANGELA WEISS

Lady Gaga is szerepet kapott az éppen forgó Wednesday második évadában – adta hírül az Entertainment Weekly. Arról egyelőre nem osztottak meg bővebb információkat, pontosan kit alakít majd az énekesnő. Tim Burton sikersorozatának második évadát áprilisban kezdték forgatni Írországban, a tervek szerint 2025 szeptemberében kerül majd fel a Netflixre. 24.HU

Advent a Várban

Különleges programokkal készül a Várnegyed az ünnepi időszakra: december elsején a Lóci Játszik zenekar, advent második vasárnapján Boggie és a Danubia Ütőegyüttes Karácsonyi ritmusok koncertje lesz hallható. December 15-én Szarka Gyula, a Ghymes együttes alapítója a Betlehemi csillag produkcióval érkezik. NÉPSZAVA

Új fényben a régi kép

KÉPZŐMŰVÉSZET A közönség szeme láttára restaurálják Rembrandt Éjjeli őrjárat című festményét az amszterdami Rijksmuseumban.

ROSZNÁKY EMMA

A holland mester, Rembrandt remekművének, az Éjjeli őrjáratnak a legnagyobb restaurálása zajlik jelenleg az amszterdami Rijksmuseumban, melyet a látogatók is megfigyelhetnek – közölte az ArtNews. Ötévnyi előzetes tudományos kutatás után (melynek során olyan technikákat használtak, mint a digitális képalkotás és a mesterséges intelligencia) nyolc restaurátor kezdi meg a világhírű festmény felújítását azzal, hogy eltávolítja a lakkot a képről. – A restaurálás kezdete izgalmas – mondta Taco Dibbits, a Rijksmuseum főigazgatója –, a lakkréteg eltávolítása feltárja az Éjjeli őrjárat mozgalmas történetét. Egyedülálló élmény lesz a közönség számára, hogy testközelből követheti ezt a folyamatot – nyilatkozott.

A restaurálás első fázisa 2019-ben kezdődött, amikor az Amszterdami Egyetem (UvA) vegyészei rájöttek, hogyan sikerült Rembrandtnak feltűnő arany részletekkel ékesíteni a festményt. A felfedezésről szóló tanulmányt Fréderique Broers és Nouchka De Keyser, az UvA PhD-hallgatói, valamint a Rijksmuseum kutatói publikálták a Heritage Science című szakfolyóiratban. A kutatás folyamán más titkokra is fény derült, többek között arra: Willem van Ruytenburch ruházatában a röntgenfluoreszcencia-vizsgálat arzént és ként mutatott ki. Ez alapján a kutatók feltételezik, hogy Rembrandt arzén-szulfid pigmenteket használt, realgárt a vörös és auripigmentet a sárga árnyalatokhoz.

FOTÓ: AFP/SELMAN AKSUNGER

Rembrandt Éjjeli őrjárat című festménye, a két főalak Frans Banning Cocq kapitány (b) és Willem van Ruytenburch hadnagy (j). A járőrcsapat címerére utaló aranyruhás fiatal nő mögötti alak középtájt feltehetően a festő önábrázolása

A művészettörténet egyik leghíresebb festményét évente több mint kétmillió látogató keresi fel a hollandiai múzeumban. Az alkotás már számos restaurálási folyamaton átesett az idők során, most az 1975–76-os helyreállítás folyamán felhordott lakkot mikroszálas kendő és pamutszivacs segítségével távolítják el.

Rembrandt van Rijn 1642-es olajfestménye az amszterdami polgárőrség Frans Banning Cocq kapitánya és hadnagya, Willem van Ruytenburch felkérésére született meg, akik új székházuk nagytermének díszítéséhez hét életnagyságú, egész alakos csoportportrét rendeltek meg a mestertől. A milícia 18 tagja adta össze a festmény árát. Több teória él az alkotásról, többek között az, hogy a festő saját magát is belefestette: Rembrandt a bal alsó sarokban szignálta a képet, alakját hátul láthatjuk, középtájt, a lándzsás ember mögött. A művészettörténészek szerint úgy figyeli a jelenetet, mintha kulcslyukon át kukucskálna.

A festmény címében eredetileg semmi sem utal az éjszakára. Hollandul Schutters van wijk II onder leiding van kapitein Frans Banninck Cocq, ami annyit jelent: A II. kerületi tüzérek Frans Banninck Cocq kapitány vezetésével. Rövidebb neve: Frans Banning Cocq kapitány milíciája. Az Éjjeli őrjárat címet a XVIII. század végén kapta, mert a műalkotást sötét lakkal vonták be, és az évek során szennyeződések halmozódtak fel rajta, ami azt a hamis benyomást kelti, hogy éjszakai jelenetet ábrázol.

Az Éjjeli őrjáratot több atrocitás érte: 1911-ben és 1975-ben is késsel támadták meg a műalkotást, utóbbi alkalommal az elkövető tizenkét vágást ejtett a vásznon. 1990-ben pedig egy férfi savval fújta le a festményt, bár akkor egy őr gyors beavatkozásának köszönhetően csak a lakkozás sérült meg. Az Éjjeli őrjáratot már legalább 25 alkalommal kezelték, azonban a mostani kutatási és restaurálási projekt az eddigi legkiterjedtebb. Az Operation Night Watch projekt több intézmény, köztük a Holland Kulturális Örökségvédelmi Ügynökség (RCE), a Delfti Műszaki Egyetem (TU Delft), az Amszterdami Egyetemi Orvosi Központok (AUMC) és a washingtoni National Gallery of Art együttműködésében jött létre.

Észak-Korea túl a Potemkin-falvakon

ELZÁRT VILÁG Jan Šibík cseh fotós egyike azon keveseknek, akik többször is járhattak Észak-Koreában. A három (2005-ös, 2007-es, 2019-es) utazás során készült képanyaga Prágában látható.

A szerzőnek – aki maga is tart tárlatvezetéseket – nem szokása politikusok látogatásaira menni fotósként, ám Észak-Koreába – biztonsági okokból is – delegációt kísérő stáb tagjaként juthatott el. A külföldről érkezőkre évtizedes rituálé vár Észak-Koreában: el kell látogatni a vezető dinasztia emlékművéhez, ahová kemény valutáért vásárolt virágokat kell elhelyezni. A vendégeket a helyi szolgálatokhoz becsatornázott káderek kísérgetik. A szállodát senki sem hagyhatja el egyedül, a mutogatott látnivalók pedig Potemkin-falvakként működő turistaövezetek, néha parancsszóra éneklő mezőgazdasági munkásokkal és a buszra egyenhosszú szoknyában várakozó nőkkel. Ezzel együtt sokatmondó például az a kép, amelyen egy rendőr autók hiányában a bicikliseket terelgeti, mintha csúcsforgalom lenne.

Csúcsforgalom Kim Dzsongun országában

Hatalmas szerencse kellett ahhoz, hogy Jan Šibík az ország igazi arcát is fotózhassa. Ezt a kínai határtól a fővárosig tartó, mintegy nyolcórás vonatozás tette lehetővé, amikor a vonat ablakából tudta fényképezni a tájakat, embereket. A mostani, prágai tárlaton ezek a világszerte ritkaságszámba menő fotók is láthatók. POSTA ÁKOS ISTVÁN

INFÓ

Severní Korea (Észak-Korea)
Jan Šibík fotókiállítása
Karolinum, Prága
Nyitva: november 21-ig

ÚJ GAZDASÁGPOLITIKA

MAGYARORSZÁG MEG TUDJA CSINÁLNI!

NEMZETI KONZULTÁCIÓ

Készült Magyarország Kormánya megbízásából.

LAPSZÉL

Taylor Fritz hazaküldte Alex de Minaurt a vb-ről

FOTÓ: AFP/MARCO BERTORELLO

Taylor Fritz szetthátrányból fordítva nyert Alex de Minaur ellen a Torinóban zajló férfitenisz-világbajnokság csoportkörének záró fordulójában. Az első vb-jén szereplő ausztrál számára ezzel véget ért a torna, Fritz még reménykedhetett a továbbjutásban, az ő esetében erről a világelső olasz Jannik Sinner és az orosz Danyiil Medvegyev lapzártánk utáni összecsapása döntött. A másik csoportot Alexander Zverev vezeti két győzelemmel, míg Casper Ruudnek és a spanyol Carlos Alcaraznak egy-egy sikere van. A negyedik helyen álló Andrej Rubljov nyeretlen. NÉPSZAVA

Weöres Szabolcs nehéz helyzetben

FORRÁS: JEAN-LUC LHOMOND FB.

Jelentős károkat szenvedett két vitorláján is Weöres Szabolcs hajója a Vendée Globe szóló földkerülő vitorlásversenyen. A New Europe 30-40 csomós (55-74 km/órás) szélben felborult és két vitorla is elszakadt. A magyar hajós ezért a folytatásban arra figyelt, hogy megelőzze a további kárt. Weöres a negyvenfős mezőnyben a 38. helyen halad. MTI

Ranieri visszatér az edzősködéshez

FOTÓ: AFP/A. TOCCO/NURPHOTO

A tavasszal visszavonult Claudio Ranieri lett az AS Roma labdarúgócsapatának vezetőedzője. A 73 éves szakember májusban a Cagliari vezetőedzőjeként zárta le edzői pályafutását, azonban nevelőegyesületének nem tudott nemet mondani, így – karrierje során immáron harmadszor – a továbbiakban ő irányítja a szakmai munkát. A klub továbbra is keresi azt a vezetőedzőt, aki hosszú távon irányítja majd a csapatot. Ranieri a későbbiekben tanácsadóként dolgozik majd a Románál. NÉPSZAVA

HIRDETÉS

APRÓ

JÁRMŰ

AUTÓJÁT megvenném 06-1/420-2703, 06-30/362-0674.

SZOLGÁLTATÁS

ÁCS, tetőfedő, bádogos munkát vállalunk. Garancia, számla, referencia. Hívjon bizalommal, 06-70/152-1968.

KÁRPITTISZTÍTÁS: 06-30/448-6304.

APRÓHIRDETÉS-FELVÉTEL:
Tel.: 06-1/475-0802, 3skarakter@gmail.com,
EGYÉB HIRDETÉS ESETÉN kérjük,
hívja a 06-1/9999-528-as telefonszámot, vagy
írjon a hirdetes@nepszava.hu e-mail címre.

Fehérváron fordult a kocka

NB I 13 fordulót követően jelentős különbségek alakultak ki a magyar labdarúgó-bajnokságban, hogy mennyi játéklehetőséget kapnak a fiatalok.

KOROM MILÁN

A Magyar Labdarúgó Szövetség (MLSZ) 2015 óta próbál működő tervvel előállni a fiatalok beépítésére. Az ösztönző rendszer paraméterein azóta többször módosítottak, legutóbb 2022-ben. A változást követően többször is szerettük volna megtudni az MLSZ-től a szabályozás részleteit, ugyanakkor mindannyiszor érdemi válasz nélkül maradtunk.

A rendszer paramétereit a klubok ugyanakkor ismerik, a tőlük kiszivárgó információk alapján évente maximálisan 325 millió forint a tét, amely 29 700 produktivitási pont elérésével vihető haza. Minden magyar játékos pályán töltött perce egy pontot ér, ugyanakkor a pontok felét érvényesítheti bármilyen korú magyar nemzetiségű labdarúgó. A pontok másik felét kötelező 21 éven aluli magyar labdarúgóval kiváltani, esetükben egy perc tíz egységet jelent. A teljes támogatási összeg megszerezhető csak fiatalkorúak szerepeltetésével, ez esetben 1485 helyett 2970 játékpercre van szükség. A köznyelvben fiatalszabályként emlegetett rendszer a szó szoros értelmében nem szabály, csupán lehetőség, ugyanakkor a többség nem szívesen mond le az ezzel járó pluszbevételről.

A 20 esztendős Tóth Rajmund (balra) kirobbanthatatlan a győriek kezdőcsapatából

FOTÓ: MTI/TÓTH ZSOMBOR

A rendszer életre hívását követően lassan indult emelkedésnek a fiatalkorúak szerepeltetése, a 2018/19-es szezonban csupán 12 572 percet kaptak, miközben most 13 fordulót követően már 11 438 perc áll a 12 csapat neve mellett. Ha a jelenlegi tendencia mellett folytatják a csapatok – akik előbb-utóbb elvesztik anyagi érdekeltségüket a játékpercek teljesítésével – akkor nem sokkal 30 ezer alatti perccel zárnának, ami elmaradna a 2020/21-es és a 2022/23-as eredménytől is.

Az ösztönzőrendszerrel olyan csapatokat is sikerült rávenni fiatal futballisták szerepeltetésére, mint az élvonaltól idén búcsúzó Kisvárda vagy Mezőkövesd. Révész Attila, a szabolcsiak szakmai vezetője ugyanakkor évek óta kritizálja a rendszert, szerinte a kiöregedő játékosok 80 százaléka nem fog megragadni az NB I-ben, ők nem a teljesítményükkel érdemelték ki a lehetőséget, hanem a támogatási összeg megszerzése érdekében kaptak játékperceket.

> Az NB I-ben 133 légióst foglalkoztatnak, arányuk 39,6 százalék. A Ferencvárosnál és a Győrnél 22-22 a külföldiek száma, Pakson viszont nincs egy sem.

Ékes példa lehet erre a 2022/23-as szezonban Kisvárdán több mint 2200 játékpercet kapó Hindrich Ottó, akit a klub Kolozsvárról vett kölcsön. A most 22 esztendős hálóőrre ezután már nem tartottak igényt, lévén a továbbiakban nem járt érte pont és pénz, a fiatal futballista az azóta eltelt másfél évben csupán 450 perc lehetőséget kapott román csapatánál.

Az előző idényben összesen 62 U21-es magyar labdarúgót vetettek be az NB I-ben, a jelenlegi szezonban ez a szám 41. Legutóbb tíz együttes teljesítette a támogatáshoz szükséges feltételeket: csak a két legnagyobb költségvetésű együttes, a bajnok Ferencváros és a negyedik helyezett Fehérvár nem érte el az 1485 fiatal percet az évadban.

Érdekesség, a 2024/25-ös listát a Fehérvár vezeti, amely már most 1493 játékpercet biztosított fiatal labdarúgói számára. Dala Martin a hatodik forduló óta kirobbanthatatlan a kezdőből, rajta kívül további öt fiatal kapott már lehetőséget. A Kecskemét ezzel szemben nemcsak a szerzett pontok tekintetében kieső, listánkon is a „vonal alatt" található, csupán a címvédő Ferencvárost előzi meg.

A 2004-ben vagy a később születettek játékpercei

Csapat	Összesen
1. Fehérvár	1493
2. DVSC	1256
3. ZTE	1173
4. Győr	1120
5. DVTK	1051
6. Felcsút	1041
7. Nyíregyháza	1040
8. Újpest	978
9. MTK	970
10. Paks	648
11. Kecskemét	407
12. FTC	261

Ők kapták a legtöbb játékpercet a fiatalok közül

Játékos	Csapat	Születési év	Poszt	Összes perc
1. Tóth Rajmund	Győr	2004	Védekező középpályás	1016
2. Szűcs Tamás	Debrecen	2005	Középső középpályás	1012
3. Dénes Csanád Vilmos	Zalaegerszeg	2004	Támadó	846
4. Pécsi Ármin	Felcsút	2005	Kapus	810
5. Dala Martin	Fehérvár	2004	Kapus	720
6. Geiger Bálint	Újpest	2004	Középső középpályás	675
7. Tóth Balázs	Nyíregyháza	2004	Kapus	630
8. Pető Milán	Fehérvár	2005	Támadó középpályás	570
9. Molnár Ádin	MTK	2004	Szélső	527
10. Simon Barnabás	Paks	2004	Kapus	450

A játékpercek számításánál a mérkőzések rendes játékideje számít, a hosszabbítások nem – ez alól a meccs végi ráadásban pályára lépő játékosok jelentenek kivételt, ők az adott meccsen egy percet kapnak a statisztikánkban.

Már csak néhány hely kiadó

NEMZETEK LIGÁJA Nyolc összecsapással folytatódik ma este a labdarúgó Nemzetek Ligája ötödik fordulója, az A divízió első csoportjában pedig eldőlhet, kik jutnak be a negyeddöntőbe.

A tízpontos Portugália már egy döntetlennel biztosíthatja a folytatást, ellenfele, Lengyelország azonban győzelmi kényszerben lép pályára. Nem volt zökkenőmentes Bruno Fernandes, a Manchester United portugál klasszisának Liszszabonba tartó útja, ugyanis elsősegélyben részesítette egyik utastársát a repülőgépen. A kvartett másik összecsapásán a továbbjutásról már lemondó, de a bennmaradásban még reménykedő Skócia Horvátország ellen próbálhat meg javítani.

A 4. csoportban az Európa-bajnok Spanyolország már biztosította helyét a top nyolcban, a második továbbjutó pozícióért még azonban még nagy csata várhat a négyesben. A dánok ezúttal hazai pályán fogadják a hispánokat, akik igen foghíjas kerettel érkeznek Koppenhágába, hiszen az Eb-döntőben szereplő kezdőcsapat fele nem bevethető. NÉPSZAVA

NL, 5. forduló, a mai program

A divízió:
1. csoport: Skócia–Horvátország 20.45 (tv: Aréna 4, 20.45), **Portugália–Lengyelország** (tv: Spíler 1, 20.45)
Az állás: 1. Portugália 10 pont, **2. Horvátország** 7, **3. Lengyelország** 4, **4. Skócia** 1
4. csoport: Dánia–Spanyolország (tv: Spíler 2, 20.45), **Svájc–Szerbia** 20.45
Az állás: 1. (és negyeddöntős) Spanyolország 10 pont, **2. Dánia** 7, **3. Szerbia** 4, **4. Svájc** 1
C divízió:
2. csoport: Ciprus–Litvánia 18.00, **Románia–Koszovó** 20.45
Az állás: 1. Románia 12 pont, **2. Koszovó** 9, **3. Ciprus** 3, **4. Litvánia** 0
3. csoport: Luxemburg–Bulgária 20.45, **Észak-Írország–Fehéroroszország** 20.45
Az állás: 1. Észak-Írország 7 pont, **2. Fehéroroszország** 6, **3. Bulgária** 5, **4. Luxemburg** 2
D divízió:
1. csoport: San Marino–Gibraltár 20.45
Az állás: 1. Gibraltár 5 pont/3 mérkőzés, **2. San Marino** 3/2, **3. Liechtenstein** 2/3

Spanyolország már negyeddöntős, Dánia is oda vágyik

FOTÓ: AFP/JOSE JORDAN

Monaco új szerződése

Hat évvel meghosszabbították a jelenleg érvényben lévő megállapodást, így 2031-ig biztosan a Forma–1-es versenynaptár része lesz a Monacói Nagydíj. 2026-tól minden évben június első teljes hétvégéjén kerül majd sor a monacói viadalra. MTI

Visszatér Lindsey Vonn

Visszatér a versenyzéshez Lindsey Vonn olimpiai bajnok és négyszeres összetett világkupagyőztes alpesisíző. A 40 éves amerikai sportoló legutóbb 2019 februárjában versenyzett, az elmúlt hónapokban viszont folyamatosan edzett. Azt egyelőre nem lehet tudni, milyen versenyeken szeretne rajthoz állni. NÉPSZAVA

Tenisz: Forlán csúf debütálása

Sima vereséget szenvedett első profi teniszmérkőzésén Diego Forlán egykori kiváló uruguayi labdarúgó. A 45 éves korábbi csatár szülővárosában, Montevideóban indult el a 133 250 dollár összdíjazású Uruguay Open challenger viadalon, és férfi párosban – az argentin Federico Coriával az oldalán – 6:1, 6:2-re kikapott a Boris Arias, Federico Zeballos bolíviai duótól. MTI

MI fán terem a technika ördöge?

JELEN/JÖVŐ Játékoskiválasztás, edzésprogramírás, szenzoros fáradtságmérés, objektív pontozás – csak néhány példa arra, hogy a mesterséges intelligencia (MI) térhódítása a sportban is elképesztő ütemű. Van azért egy-két fehér folt.

VARGA T. RÓBERT

Csütörtöki számunkban azt ecseteltük (15. oldal, Verseny a fiatalok figyelméért), hogy a férfitenisz-világbajnokságot miként próbálja „eladni” a TikTok-érában szocializálódott korosztály számára a versenyszervező ATP. Ám a legmodernebb technikai eszközöket nem csupán a nézői élmény fokozása érdekében vetik be a sportban.

Hanem mindenütt. Mára az MI leuralta a sportot.

De ez egyáltalán nem véletlen. Egy olyan szegmensben, ahol enynyi adat áll rendelkezésre, ahol milliméterek döntenek millió dollárokról, és ádáz küzdelem zajlik minimális előnyökért, luxusnak tűnik nem bevetni a gépi tanulásban rejlő legmodernebb lehetőségeket. Az amerikaifutballisták sisakjában, fogvédőiben szenzorok vannak, amik rögzítik a becsapódások erősségét, segítve a sérülések megelőzését és a játékosok biztonságának növelését; az európai labdarúgásban talpbetétek és mellkasra erősíthető eszközök követik nyomon a játékosok mozgását a pályán, pulzusszámát és egyéb testi állapotát, az eredmények pedig segítenek személyre szabott edzésprogramok kialakításában, hogy a játékos a három nap múlva esedékes meccsen is csúcsformában teljesíthessen; na, igen, az elemzőszoftverek nélkül már nem élet az élet, MI-algoritmusok értékelik a pályán zajló eseményeket az észak-amerikai kosárlabda- és jégkorongbajnokságban éppúgy, mint az angol Premier League-ben, figyelembe véve azt az ezer meg ezer statisztikát, ami egy-egy játékosról vagy a komplex csapatról rendelkezésre áll; segíthet feltérképezni az ellenfeleket, vagy hiányposztokra ideális jelöltet találni, s akár megspórolhatja a kisebb költségvetésű kluboknál a scoutingrendszer felállítását; az MI-k használata elengedhetetlen az egészség megőrzésében, rehabilitációban, számot adnak a sérülések kockázatáról, a 3D Athlete Tracking (3DAT) biomechanikai elemzőrendszer speciel valós időben követi nyomon a sportoló sebességét, állapotát; s ma már teljesen természetes, hogy teniszben vagy tornában vonal- és pontozóbírók helyett az MI mondja meg, a labda bent volt-e, a felemáskorlát-gyakorlat objektív értékelés alapján hány pontra érdemes.

FOTÓ: MTI/HEGEDÜS RÓBERT

Az ökölvívás azon kevés sport egyike, ahol még nem annyira használják a mesterséges intelligenciát

„A mesterséges intelligencia a jövőben kulcsszerepet játszhat és fog is játszani a sportteljesítmény előrejelzésében. A szakemberek egyetlen mérés alapján előre megmondhatják, hogy egy sportoló várhatóan milyen fejlődést érhet el, és esetleg meddig juthat karrierjében. De a rendszer kétélű fegyver lehet, óvatosnak kell lennünk” – mondta Leonidas Petridis, a Sportélettani Kutató Központ tudományos főmunkatársa a 2. Biomechanika a sportban és öregedésben című nemzetközi szimpóziumon.

Mindezek alapján legalább is furcsa, hogy például a labdarúgásban mindmáig előfordulhatnak olyan hibák, amilyet San Sebastianban követett el a VAR: a Real Sociedad–Barcelona (1-0) meccs 13. percében Lewandowski gólt szerzett, de a videószobában ülő bírák összetévesztették a védő és a lengyel támadó lábát, így visszavonták a találatot.

„Az ökölvívás azon kevés sport egyike, ahol még nem annyira használják a mesterséges intelligenciát” – rögzítette lapunknak Kovács „Kokó” István olimpiai bajnok, korábbi profi ökölvívó-világbajnok, a sportág hazai szövetségének frissen megválasztott elnöke, aki az őszi AI Summit konferencián az MI felhasználásában rejlő lehetőségeket ecsetelte. „A legtöbbször az szokott fölvetődni, hogy a pontozóbírókat nálunk is le lehetne-e cserélni MI-re. Talán a technika mára eljutott oda, hogy képes lenne rá, ám inkább azt tartom nehézségnek, hogy miként tudjuk megtanítani, mire kell ügyelnie. A pontozás ugyanis roppant nehéz feladatkör. Három percet kell másodpercenként értékelni 12 meneten át, figyelni kell és egyszerre regisztrálni, hogy áll a küzdelem. Mindemellett árnyalatokat kell mérlegelni; van, hogy az egyik találatot nem számolják, mert nem volt kellően erős, tiszta ütés, de a harmadik hasonlónál felszámolnak egyet. Egy gép talán nem lenne képes megítélni, mennyire uralja a bokszoló a ringet, mennyire az ő akarata érvényesül, mennyire technikás, a döntéshozók mindezeket együttesen értékelik.”

SZKEPTIKUS

KOVÁCS ISTVÁN

„Egy gép talán nem lenne képes megítélni, mennyire uralja a bokszoló a ringet, mennyire az ő akarata érvényesül, mennyire technikás, a döntéshozók ezeket együttesen értékelik.”

A Bokszvilágszervezet (WBO) alelnökének a hónap elején megválasztott szakember elmondta: egyelőre vitatott esetekben a videoreplay rendszerét használják ugyan, de csak a meccsek végén. Például ha valakit leléptetnek, utólag visszanézhetik, mi okozta a sérülést, tiszta vagy szabálytalan ütés, netán fejelés következménye. Egyébként a boksz egyelőre tartja romantikáját: ugyan immár a bokszban sem csak pulzusmérés történik, a felkészülésbe mindinkább behozzák a számítástechnikát, az analízis egyre nagyobb teret kap, de az az adatelemzés, ami úszásban, atlétikában mindennapos, a ring körül még kevéssé jellemző.

„Sok esetben egyelőre marad a szubjektivitás. De talán ez nem is olyan nagy baj” – vélelmezte a szakember, aki hozzátette: persze ő is kíváncsian várja, e téren mit hoz a jövő.

Fegyelmi eljárás indult a demonstráció miatt

TILTAKOZÁS A Magyar Kézilabda Szövetség (MKSZ) fegyelmi eljárást indít a szerdai Mosonmagyaróvár–Debrecen női bajnoki mérkőzés elején történt demonstráció miatt. A 31-29-es vendégsikert hozó összecsapás elején a hazai csapat játékosai nem kezdték meg a játékot, a kezdőkörben összeölelkeztek, és kétszer is az ellenfélnek adták át a labdát, így a debreceniek támadásaihoz mozdulatlanul asszisztálva 2-0-s hátrányba hozták magukat.

A tavaly meglepetésre bronzérmet szerző mosonmagyaróváriak ebben a szezonban teljesen máshol járnak, kilenc bajnokiból hatot elveszítettek. A csapat teljesítményére, úgy tűnik, rányomja a bélyegét, hogy a klub háza táján forrnak az indulatok, ezért is került sor a mérkőzés eleji demonstrációra.

A nyáron több kulcsjátékos távozott, hétfőn pedig lemondott Guntram Thurnher, a klubot négy éve irányító elnök, vele együtt pedig felállt a komplett elnökség is. A küldöttgyűlés Horváth Pétert, a klub korábbi kommunikációs vezetőjét, nyár óta operatív igazgatóját nevezte ki elnöknek.

Szabó Miklós, Mosonmagyaróvár polgármestere közösségi oldalán azt írta: a küldöttek delegálásának jogszerűsége és így a küldöttek legitimációja erősen megkérdőjelezhető, így fordulhatott elő, hogy program és munkaterv nélküli vezetést választottak a küldöttek az előző elnökség, a városvezetés és a fő támogató szakmai támogatottjával szemben az MKC SE élére. A főszponzor Motherson képviseletében Tibori-Pál Levente és Póda Péter is csatlakozott a polgármesterhez; a küldöttállítás visszásságai miatt törvényességi felügyeleti eljárást kezdeményeznek, a jelenlegi elnökkel pedig nem kívánnak közösséget vállalni.

FORRÁS: M4

Saját klubjuk vezetősége elleni tiltakozásuk jeleként 2-0-s hátrányba hozták magukat a hazai játékosok

Úgy fest, a játékosok sem. Tóth Eszter a mérkőzés után azt mondta, azért demonstráltak így, mert nem láttak más megoldást. „Szeretnénk, hogy igazságos vezetőség legyen, amely azért dolgozik, hogy mi sikeresek legyünk” – mondta. A szurkolók pedig „Árulók, takarodjatok!” molinójukkal fogalmazták meg véleményüket.

Egy biztos, a történetnek itt még közel sincs vége. NÉPSZAVA

Azonosították a paradicsom édességéért felelős géneket

Míg a vadon termő paradicsomok általában aprók és édesek, addig az emberi fogyasztásra szánt termések lényegesen nagyobbak, de kevésbé édesek. Kínai kutatóknak sikerült azonosítani azokat a géneket, amik felelősek a termés édességéért. Így génszerkesztéssel lehetne módosítani ízüket. GUARDIAN

Az okosabb kutyák agya kisebb

Nem az agyméret, hanem a tenyésztés célja lehet a meghatározó abban, hogy egy kutyafajta milyen összetett kognitív képességekkel rendelkezik. A kutatók az eredményt azzal magyarázzák, hogy az ember a tenyésztéssel beavatkozott a természetes folyamatokba, ami még az agy- és testméretek arányát is tudta befolyásolni. QUBIT

Nyitnak a karácsonyi vásárok a fővárosban

Két karácsonyi vásár nyílik ma Budapesten; a Szent István téren az Advent Bazilika, a Vörösmarty téren pedig a Vörösmarty Classic Xmas. Ezen a napon nyitja meg kapuit a Városháza Parkban a Városháza Téli Élménypark és Karácsonyi Vásár. NÉPSZAVA

Az idén nem lesz MikulásGyár

PÉNZHIÁNY Szűkszavú Facebook-posztban tette közzé Zsolnai Endre, a MikulásGyár fő szervezője, tulajdonosa, hogy a 20. eseményt nem tudja megszervezni, miután nem sikerült összegyűjteni a működéshez szükséges anyagi fedezetet. „Tudomásul veszem, hogy Magyarország a MikulásGyárra nem tart igényt, így nem áll módomban megrendezni az ünnepi eseményt. Nincs mit ünnepelni."

A finn Mikulás, Joulupukki programját a bejelentés nem érinti, november 29. és december 9. között találkozik sok tízezer gyermekkel.

A fő szervezőt az okokról faggattuk, hangjában érezhető fájdalommal nyilatkozott lapunknak. „Erről a döntésemről előzetesen senki sem tudott, a legközelebbi munkatársaim sem, a szüleim sem. Nyilván nem jó szívvel tesz meg az ember egy ilyen bejelentést. Aki már 19 alkalommal szervezett MikulásGyárat, azt a huszadikat nagyon szeretné megcsinálni." Hozzátette: mindössze néhány tíz millió forintra lett volna szükség, de a 119 megkeresett cég közül egyetlenegy sem volt hajlandó a kezdeményezésre egy forintot sem adományozni, s szolgáltatást sem ajánlott fel egyetlen vállalat sem barterként. „Az önkénteseknek ez nagyon fog fájni, mert már lelkesen készültek az idei eseményre. De elsősorban azokat a gyermekeket sajnálom, akiken nem tudunk segíteni. Tavaly 8314 gyerekhez jutottunk el 54 településen – ez most nem fog működni."

Az idén hiába várják a rászoruló családok, kisgyermekek ezrei az ajándékokat, amelyeket a civil szervezet az elmúlt 19 évben juttatott el számukra

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Hogy mi állhat a háttérben, arról a tulajdonos azt mondta: ez egy civil kezdeményezés, folyamatosan csípte mindenkinek a szemét. „Ebben az országban semmit sem szeretnek, ami önállóan működő, civil kurázsiból létrejött, prosperáló dolog. De nem mondhatom azt, hogy ez csak politika, mert mi van azzal a 119 céggel? Hol vannak a telekommunikációs vállalatok, az édességgyártók, az FMCG (napi fogyasztási cikkek)-szektor, a pénzintézetek, a biztosítók? Van olyan cég, amelyiknek kilencszer írtam..." – jegyezte meg elkeseredetten Zsolnai Endre.

KUKLAI KATALIN

Boldog névnapot, Albert!

Az Albert férfinév a germán Adalbert név német rövidülése. Az Adalbert elemeinek jelentése: nemes és fényes, híres.

KENÓ November 14.

7	8	13	15	17	20	26	32	35	41
45	48	52	55	59	67	71	72	76	78

Digitalizált való világ

VÁLTÁS Megszűnik a hagyományos Ügyfélkapu 2025. január 16-án, helyette az Ügyfélkapu+ vagy a Digitális Állampolgárság Program applikációja lesz használható e-ügyintézésre.

KRAUSZ VIKTÓRIA

Az Ügyfélkapu egy szolgáltatási térhez való hozzájutási lehetőség, és hogy ne lehessen könnyen „betörni", létrehoztak egy biztonsági szempontól erősebb rendszert Ügyfélkapu+ elnevezéssel. Az elektronikus ügyintézés térnyerése és a fogyasztói igények miatt megalkottak egy Digitális Állampolgár Program (DÁP) nevű alkalmazást is, ennek használatával egyre több hivatali ügyet lehet okostelefonon keresztül elintézni szinte bárhonnan és bármikor, személyes jelenlét nélkül. A DÁP használata természetesen nem lesz kötelező, csupán alternatívát jelent majd az Ügyfélkapu+ mellett. E két „megoldás" közül kell választania legkésőbb 2025. január 16-ig annak, aki interneten keresztül kívánja intézni ügyeit. Aki egyiket sem választja, az nem tudja majd elérni az eddigi ügyfélkapus adatait, és hivatali ügyeket sem fog tudni intézni interneten keresztül. Fontos hangsúlyozni, hogy megmarad a személyes ügyintézés lehetősége, megmaradnak a kormányablakok is. Továbbra is használhatók a hagyományos ügyintézési csatornák, például az asztali számítógépen elérhető webes felületek, mint a magyarorszag.hu.

Külön értesítőt nem küldenek a változásról, de minden ügyfélkapus belépéskor villog az üzenet, hogy január közepéig dönteni kell, és itt elolvashatók a változtatáshoz szükséges tudnivalók. Az Ügyfélkapu+ abban különbözik elődjétől, hogy a belépéshez kétlépcsős hitelesítés szükséges. Azaz nemcsak a felhasználónevet és a jelszót kell beírni, hanem egy kódot is pluszban, amely kizárólag az adott felhasználó birtokában lévő mobileszközhöz köthető. A hitelesítő alkalmazás 30 másodpercenként generál új kódot. Használatához nincs szükség internetre, az alkalmazás az ideiglenes kódot a saját, belső ideje alapján generálja.

FOTÓ: NÉPSZAVA

A DÁP használata nem lesz kötelező, alternatívát jelent az Ügyfélkapu+ mellett

A kormányablakokban jelenleg több mint 2500 ügyet lehet intézni, ennek harmadát már elektronikusan is letudhatjuk az Ügyfélkapu+ vagy a DÁP alkalmazáson keresztül.

Az Ügyfélkapu+ szolgáltatás használatához Ügyfélkapu-regisztráció és egy olyan mobileszköz szükséges, amely képes futtatni a független hitelesítő alkalmazásokat. Ilyen alkalmazás például az Android és az iOS platformon is díjmentesen elérhető NISZ Hitelesítő. Az emelt szintű azonosítási szolgáltatás igénylése az ugyfelkapu.gov.hu felületen történő bejelentkezést követően – az ügyfélkapus felhasználónév és jelszó megadása után – kezdeményezhető. A felhasználó először kiválasztja az Ügyfélkapu+ igénylése menüpontot, majd a „Tovább az Ügyfélkapu+ igényléshez" gombra kattintva tudja párosítani az eszközeit a szolgáltatással.

A másik lehetőség a Digitális Állampolgár Program, melynek kulcsa a DÁP mobilalkalmazás, amit egy okostelefonra kell letölteni, de ennek hiányában is használható, ez esetben egy webes hitelesítő alkalmazást kell a számítógépre letölteni. A DÁP tudja mindazt, amit az Ügyfélkapu, de sok egyéb, egyre bővülő szolgáltatás is elérhető általa. A mobilalkalmazással e-mail-cím és jelszó nélkül, QR-kóddal bejelentkezhetünk az azonosítást kérő állami weboldalakra és alkalmazásokba. A későbbiekben lehetőség lesz digitális aláírásra is, így azt követően már nem lesz szükség a szerződések kinyomtatására, aláírására és beszkennelésére. Sőt, egy rendőri igazoltatásnál is helyettesítheti a személyi igazolványt, a vezetői engedélyt és a lakcímkártyákat. Aki a DÁP-ot választja, annak megmarad 2026-ig az Ügyfélkapu+ is. A DÁP kizárólag olyan adatokat tartalmaz (személyes adatok, okmányok és a gépjármű adatai), amelyek eddig is szerepeltek az állami nyilvántartásokban – csak egy helyre gyűjtve, a telefonunkba.

A program egyik legfőbb kérdése az adatbiztonság. A modern okostelefonokon elérhető legfejlettebb védelmi funkciók – például az ujjlenyomat- vagy arcfelismerés-alapú azonosítás – is részei az új rendszernek. Az alkalmazás a jelen pillanatban elérhető legkomolyabb és legbiztosabb védelem alatt áll – olvasható a egov.hu oldalon.

Csarnoktűz Soroksáron

ROBBANÁS Öten sérültek meg a Budapest IX. kerületében csütörtök kora reggel keletkezett csarnoktűzben. Három férfit könnyebb, egyet súlyos, egyet pedig súlyos-életveszélyes sérülésekkel szállítottak kórházba. Pár perccel fél hat előtt történt robbanás egy ipartelepen található fémmegmunkáló műhelyben, ezt követően tűz keletkezett, amely a szomszédos, mintegy nyolcszáz négyzetméteres műkörömalapanyag-raktárra is átterjedt. A tűzoltók kiérkezésekor már teljes terjedelmében égett. Az ötös, azaz legmagasabb riasztási fokozatba sorolt tűz oltásában több mint ötven tűzoltó vett részt. Délelőtt 10 órakor már csak kisebb beizzások voltak a csarnokban. A katasztrófavédelmi mobil labor mérései az egészségre ártalmas mértékű koncentrációt nem mutattak ki a levegőben. A raktár tulajdonosa, az ismert milliárdos, Jákob Zoltán közlése szerint náluk nem történt személyi sérülés, a raktár jelentős része megmenekült. NÉPSZAVA

NÉPSZAVA
Szocialdemokrata napilap • Alapítva: 1873-ban
Fejtő Ferenc 1909-2008; Andrassew Iván 1952-2015
Online főszerkesztő: ÁGOSTON ZOLTÁN • Szerkesztő: ANGYAL GÁBOR, MARKOTAY CSABA • Rovatvezetők: BODA ANDRÁS (belpolitika), HÁRS KATALIN (fotó), HOMPOLA KRISZTINA (kultúra), MUZSLAI KATALIN (mozaik), N. KÓSA JUDIT (publicisztika), RÓNAY TAMÁS (külpolitika), SZABÓ BRIGITTA (gazdaság), VARGA T. RÓBERT (sport) • Mellékletek: BALASSA TAMÁS, BÁLINT ORSOLYA (Visszhang), RÁCZ I. PÉTER (Nyitott mondat), SIMON ZOLTÁN (Szép Szó) • Főmunkatársak: BALOGH GYULA, CZENE GÁBOR, CSÁKVÁRI GÉZA, DANÓ ANNA, GÁL MÁRIA, MARNITZ ISTVÁN, SZALAI ANNA. Internet URL-cím: http://www.nepszava.hu; e-mail cím: nepszava@nepszava.hu
Főszerkesztő: NÉMETH PÉTER
Főszerkesztő-helyettes: HORVÁTH GÁBOR, VARGA DÓRA
Kiadja a XXI. Század Média Zrt. (1191 Budapest, Vak Bottyán u. 75/A–C Központi telefon: 06 1 477-9000) • Felelős kiadó: a Zrt. vezetője • Előfizetéssel kapcsolatos ügyek: 06 1 477 9008 / 06 1 999 9508, terjesztes@nepszava.hu • Hirdetés: 06 1 999-9528 / 06 1 489-8811, hirdetes@nepszava.hu. • Előfizetési díj egy hónapra 8600 Ft, negyedévre 25 350 Ft, fél évre 49 800 Ft, egy évre 97 800 Ft • Árusításban terjeszti: Lapker Zrt. • Előfizetésben terjeszti: Médialog-DMHM Zrt. (mlog.hu) 06 1 999 9689 vagy 06 1 460 2753 ugyfelszolgalat@mlog.hu • Nyomdai előállítás: Mediaworks Hungary Zrt. www.mediaworks.hu • ISSN Bp 0133-1701 • ISSN Vidék 0237-3785. • A NÉPSZAVA példányszámát a MATESZ hitelesíti.
Partnereink: IMEDIA OBSERVER

Nyitott mondat

A NÉPSZAVA irodalmi melléklete

FOTÓ: ILLYÉS BENCE

Akik miatt muszáj volt

Grecsó Krisztiánnal családi terhekről

Szűnni nem akaró színészi ambíció, a paraszti létből való kitörés képtelensége, és ahogy mindez tragikus önpusztítássá alakul – Grecsó Krisztián másfél évtizede készült megírni apja fájdalmas történetét. Ennek eredményeképpen a tegnap megjelent, *Apám üzent* című regényben az öröklődő mintázatok, a generációs adósságok egész sorát leplezi le. A család történetét feltáró kutatásairól beszélgettünk a szerzővel.

F. SZABÓ KATA

– Bár korábbi köteteiben is nagyon sokat merített családja múltjából, az Apám üzent az eddigi legszemélyesebb regénye. Erik az ön alteregója, könnyen felismerhetők, visszakereshetők az élete egyes eseményei. Az utószóban mégis azt írja, ez egy kitalált történet, minden szereplőt és helyzetet a képzelete formált meg és át. Kell nekünk olvasóként tudni, hol ér véget a valóság, és hol kezdődik a fikció, hol ér véget Krisztián, és hol kezdődik Erik?

– Itt ülünk egy kávéházban, amely kávéházban a regény egyik fontos jelenetében Sándor Pál filmrendezővel beszélgetek, akit nevén nevezek. Amikor megírom, hogy a Palika akkor mit gondolt, az attól a pillanattól kezdve fikció. Hiszen honnan tudhatnám valójában? Nekem van egy szubjektív megélésem arról a jelenetről, de az ő nézőpontjából valószínűleg nem teljesen az történt, amit én megírtam. Ez a regény ilyen értelemben fikció, mint egy napló, de semmiféleképpen nem a most népszerű autofikciós vonal, mert annak nagyon szigorúan csak az egó megalkotása a tétje, és az, hogy ez a megalkotott egó esetleg egy történeti diskurzusban is létezni tudjon, már nem. Lehet ezt családregényként olvasni, de szerintem sokkal izgalmasabb mint identitásregény. Léteznek ezek a transzgenerációs helyzetek, amit én adósságnak szeretek nevezni, amelyeket törlesztünk folyamatosan. Például én 20 évesen úgy élek meg egy élethelyzetet, hogy radikálisan szakítottam a családi tradíciókkal, új utakat tapostam ki magamnak, amit én találtam ki, ami az enyém. Majd kiderül, hogy a nagymamám egész életében titokban írt, és elnyomhatatlan vágy dolgozott benne, olyan erősen vonzódott az írásbeliséghez. Apám pedig húsz éven át színpadon állt, és színész szeretett volna lenni, szavalóversenyekre járt, sokáig nem adta fel az álmát. Akkor végül is ki akarta, ami velem történt? Nagyon erős feszültségek voltak bennem, és néha föltettem magamnak a kérdést: mit is keresek introvertált emberként a színpadon?

– A szöveg telis-tele van a család történeteivel, sokkal többel, mint amit egy átlagember tud a saját családjáról.

– Nagyjából 15 éve készültem erre, az utóbbi 6 évben ezen dolgoztam. Közben a transzgenerációs traumák kérdésköre pszichológiai slágertéma lett, ami egyébként nem is biztos, hogy öröm nekem. Jobb lett volna, ha kicsit hamarabb végzek, mert nem tűnne úgy, hogy erre a hullámra akarok ráülni. De a munkában visszavetett a lányom születése, mert újra felhorgadt bennem az indulat, a hiányzó apa felett érzett düh. Aztán ahogy az lenni szokott, éppen Hanna segített túljutni a mélyponton, amikor nem ment az írás. Otthon voltunk az anyósoméknál, vártuk a tejet. Neki

városi gyerekként szédületes kaland várni a tejesembert,

aki házhoz jön. Elmerengve néztünk ki az ablakon, és akkor azt kérdezte tőlem: a te apukád a felhők fölött van? Mondtam, hogy hát igen, ott van. Kérdezte, hogy a Linzer kutya is ott van-e. Igen, mondom, Linzer kutya is oda költözött. „Nem szólnál neki, hogy sétáltassa meg néha?” Ez megmutatta, hogy az ő fejében is milyen elemi kontinuitás van ezzel a kérdéssel kapcsolatban, és valahogy leleplezte, nevetségessé tette az én önsajnálatomat, dühöngésemet. És akkor újabb lendületet tudtam venni.

– A regényben sok, látszólag mármár hihetetlen egybeesés, sorsszerű találkozás esik meg. Ezeket sem a képzelete alkotta meg?

– Ezekből semmi nem fikció, utána lehet járni, a történeti tények mind valódiak. Az én életem tele van ilyen véletlenszerű, hihetetlen egybeesésekkel, amiknek egy része benne van a regényben. De természetesen minél régebbi a történet, annál többet kellett hozzátenni. Az például, hogy egy fronton harcolt a két dédapám, tény. Hogy találkoztak-e, azt nem tudom. Ezek mögött rengeteg kutatás van, sok mindennek én magam néztem utána a Hadtörténeti Intézetben, de családfakutató is segített. A kutatóknak nehéz dolguk van, különösen akkor, ha nagyvárosi múlttal rendelkező ember kéri fel őket, mert ott a pusztítás is nagyobb volt a háborúban, a levéltárak leéghettek, rengeteg adat odaveszett. Eddig nem sok előnyét láttam annak, hogy egy kis faluból, egy szegény családból jövök, bár nagyon szeretem ezt a családot, tulajdonképpen ez az én fő témám. De most nagy előny volt, ez egy remekül kutatható család.

– Sok újdonságot tárt fel a kutatás a családja múltjával kapcsolatban? Volt, amit jobban megértett ezeknek az információknak a birtokában?

– Elég fájdalmas és felkavaró folyamat volt, merthogy rengeteg történetről kiderült, nem úgy volt, ahogy tudtam. Amit ismertem, az valakinek az emléknyomata volt az eseményekről, aminek mindig van egy motiváltsága. Hogy milyen szempontból fontos neki az az emlék, milyen fájdalmat, sérelmet vagy örömet elégített ki. Rengeteget interjúztam az apai nagymamámmal, a regény egyik főszereplőjével, Juszti mamával. Ha előbb tudtam volna, ami ezekből a kutatásokból kiderült, biztosan feltettem volna neki néhány meredek kérdést. A családi emlékezet szerint a nagyszüleim házassága után alig fél évvel a nagyapám kikerül a frontra, de most utánanéztem, és valójában csak négy évvel az esküvő után vitték el. Miért nem született addig gyerekük? A traumák feldolgozására két radikális módszer van, az ember vagy folyton arról beszél, mi történt vele, vagy a legmélyebben tudat alá taszítja. A nagyapám az orosz fronton és a hadifogságban átélt élményeiről soha egy mukkot nem mondott, nem volt hajlandó válaszolni semmilyen kérdésre. Egyetlen élményt mesélt állandóan: hogyan inflálódott a pengő, és hogyan veszett el a házra félretett pénz napok alatt, amiből végül csak apróságokat tudtak venni. Aztán a kutatásaim során rájöttem, hogy amikor a pengő tönkrement, ő nem is volt otthon. Vagyis

az egyetlen története az életéből, amit hajlandó volt elmesélni, valójában nem is az ő története volt.

Banális apróságnak tűnik, de engem egészen padlóra küldött. Megértettem egy csomó mindent az ő teljes bezárkózásáról, hogy valójában micsoda kikezdhetetlen burkot vont maga köré. Ami a kutatásokból kiderült, egészen rémületes íveket rajzolt meg nekem, amely ívek akár három-négy generációra visszamenőleg predesztinálták egy adott férfi vagy nő sorsát. Visszatérő helyzet, hogy a férfiak a háborúban harcolnak, vagy hosszú ideig katonák, a nők pedig várják haza őket, nevelik a gyereket, viszik a gazdaságot, csinálják a férfiak munkáját. És utána a megtört, megváltozott, visszaérkező férfiakkal kell valamit kezdeni. Ezek olyan minták itt a Kárpát-medencében, amely minták szinte mindnyájunk családjában megtalálhatók.

– Az alkoholizmus nagyon sokak családjában jelen lévő probléma. Közelebb jutott annak a megértéséhez, hogy mik azok az okok, amik miatt az apja és az ő korosztálya ebben talán kiemelten érintett?

– Ez egy olyan mélyről jövő, de magát kereső generáció, amelynek fiatalkorában, a ’60-as, ’70-es években megjelent a beatzene, elindult ez a szavalóversenyes, amatőr színpados világ, és ők, köztük az apám, új utakat akartak kitaposni maguknak, de közben szembesültek azzal, hogy valójában semmiféle perspektívájuk nincsen. Az előttük lévő generációknak, ameddig én ellátok, nem voltak ilyen luxusproblémáik, mert olyan prés alatt éltek a háborúk és azok következményei miatt, hogy ez a fajta egókeresés meg sem jelenhetett. Az apáikéhoz képest ők egy nyugis, lábszagú helyzetben éltek, ami azért volt alattomosan veszélyes, mert így semmi példájuk nem volt arra, hogy mit kell ilyenkor csinálni, ezt hogy kell túlélni. És erre a férfiaknak egy mintájuk volt: az alkohol. Nem tudták feldolgozni a perspektíva hiányát.

– Mi a helyzet a nőkkel? A női sorsokról a paraszti világban nagyon kevés történet szól. Próbált ebből az adósságból valamit törleszteni?

– Igen, ez nagyon fontos volt nekem. Juszti nagymamám központi figura az életemben és az írásaimban is. A férfiak a családban már réges-régen kiszálltak a buliból, így az emlékezetet csak a nők és az ő nézőpontjaik szabták meg. És én meséltettem őket, gyűjtöttem a történeteiket. Az egyik legfontosabb egy kényszerházasságról szól. Hogyan eshet meg egy nővel, hogy vannak álmai, aztán egyszer csak valami radikálisan másképp történik, és a világ, a saját családja asszisztál ahhoz, hogy feleségül kelljen mennie egy erőszakos férfihoz. Majd amíg ez a férfi jelen van, és el nem megy a frontra, folyamatosan azt kéri számon, hogy „nehogy mást szeressél”. Hogyan kell ebben a világban egy parasztlánynak megpróbálni használni a szépségét, de közben meg óvnia, takargatnia magát. Hogy vajon miért alapvetés, hogy a nőnek csalódásban kell élnie. A férfiak dominálták ezt az erőszakos világot, ők uralták a kommunikációt, a nőknek pedig el kellett fogadniuk, hogy ez így van rendjén.

– Ha valaki nem ismeri a sorsát, csak egy pillanatfelvételt lát a jelenlegi életéről, akkor nyomát sem leli a paraszti sornak, amit a regényben többször kasztnak nevez. Megvalósította az apja be nem teljesült álmait?

– Ha a történetet onnan nézzük, ahonnan ez a regény el van mesélve, akkor igen. Amire ő és a nagymamám vágyott, az velem megtörtént. Nagyon sok mindent önmagamból is megértettem, hogy micsoda végtelen ambícióval, tudatossággal és kétségbeeséssel csináltam én ezt, kiskamasz koromtól kezdve. Ezt nem lehetett volna másképp. Emlékszem, a barátaim megkérdezték, hogy miért csinálom ezt. És egyszer az szaladt ki a számon: mert nekem ezt muszáj. Most már értem, hogy miért volt muszáj. Miattuk.

– Azzal, hogy befejezte ezt a regényt, sikerült letenni ezeket a terheket valamennyire?

– Lelki értelemben nincsenek végleges eredmények. Valamire rádöbbensz, megérted, de ezeket nem lehet hosszú távon megtartani, folyamatosan dolgozni kell rajta. De én azért nagyon sok mindent elengedtem, és nyitott szívvel tudok fordulni a folytatás, a lányom felé, és talán nem teszek majd ekkora terheket a vállára, mint amiket én kaptam.

Jótékonyság. Grecsó Krisztián gyűjtést indított a *Jelenkor* folyóirat javára, valamint árverésre bocsátotta az *Apám üzent* eredeti kéziratát, benne legalább 70 ezer leütésnyi, a kiadott könyvből kimaradt részlettel. A kéziraton Nádasdy Ádám és Beck Zoltán kézzel írott megjegyzései is olvashatók, a kikiáltási ár 100 ezer forint. A licittől függetlenül, 30 ezer forintot meghaladó anyagi támogatást felajánlóknak az író névre szóló, *Apám üzent* borítós jegyzetfüzetet dedikál.

Elena Poniatowska

A szürrealista forgatag

(Részlet a *Leonora* című regényből)

LEONORA CARRINGTON, GRANDMOTHER MOORHEAD'S AROMATIC KITCHEN, 1975 / ARTREVIEW.COM

Leonora Carrington lenyűgöző élete nem csupán izgalmas kaland vagy megrázó szerelmi történet, hanem betekintés a XX. század első felének művészvilágába, és egyben kiáltvány az alkotói szabadságért. Közeli barátjaként Elena Poniatowska vállalkozott arra, hogy megírja a festőnő regényes életrajzát, amely 2011-ben, Leonora halálának évében jelent meg, és 2013-ban elnyerte a nagy presztízsű Cervantes-díjat. A regény magyarul az & (Ampersand) Kiadónál november végén jelenik meg.

Leonora meglepi szeretőjét kulináris képzettségével. Saját kútfőből készített ételeket süt, és teljes magabiztossággal mozog a konyhában. A vendégek is megízlelik fekete szemét és loboncát, fehér karját és vékony combját. Megjelenésében egyfajta ártatlanság és eredetiség rejtőzik, ami kivételessé teszi.

– Kizárt dolog, hogy ennyire naiv legyen, az ő esetében ez az ártatlanság valamiféle perverzió lehet! – mondja Pierre Mabille, a szürrealista orvos, az ősi civilizációk nagy rajongója.

– Ő egy igazi *femme enfant* – lelkesedik Breton.

Leonora játszik. Bárminemű szándékos provokáció nélkül is vágykeltő a viselkedése, miközben túlságosan intelligens ahhoz, hogy ne venné észre magát. Független és kihívó, ezt az iskolákból való eltanácsolások is alátámasztják – a szürrealisták menten elalélnak tőle. Breton, a szürrealizmus atyja, elbűvölőnek találja.

– A szépséged és a tehetséged teljesen megbabonáz minket. A *femme enfant* tökéletes példája vagy!

– Én nem vagyok *femme enfant!* – feleli ingerülten. – Max révén kerültem a társaságba, én nem tartom magam szürrealistának. Vannak nem e világi álmaim és látomásaim, azokat meg is festem és le is írom. De én csupán azt festem meg és írom le, amit érzek.

– Mondj, amit akarsz, számomra akkor is egy „nő-gyermek” vagy, aki az ártatlanságán keresztül kerül közvetlen kapcsolatban a tudatalattijával.

– Ez az egész nők istenítése és magasztalása csupa szemfényvesztés! Látom, hogy a szürrealisták is pont ugyanúgy bánnak a feleségükkel, mint bármelyik átlagos férj. Annak ellenére, hogy az asszonyaitokat „múzsáknak” nevezitek, szerencsétlenek valójában csak takarítják utánatok a klotyót, meg bevetik az ágyat.

Önmagába vetett hite és ösztönös szemtelensége származásában gyökeredzik. Szembeszállt a szüleivel, az apácákkal, az angol királyi udvarral – itt sincs oka alsóbbrendűnek éreznie magát. Ha hagyja, hogy lealacsonyítsák, annak a munkáján is nyoma marad. Senki sem hallott még szürrealista festőnőről. Ami a férfiakban kreativitás, az a nőkben csupán őrület. Leonora minél inkább szembeszegül Bretonnal, annál jobban imponál a férfinak.

– Imádom az angol nőcskédet! Igaz, hogy te hoztad közénk, de a helyét ő maga harcolta ki.

A gyenge nő álcája mögött valójában állatias erő rejlik. Amikor Joan Miró – Max egyik barátja – pénzt nyom a kezébe, és megkéri, hogy hozzon neki cigarettát, Leonora feldühödik:

– Te is képes vagy lemenni, és megvenni magadnak a cigarettádat! – osztja ki Mirót, és visszadobja elé a bankjegyeket.

Man Ray állandóan le akarja fotózni, de Leonora nem hajlandó modellt állni. Ray barátnőjét, Ady Fidelint viszont kedveli, és nem érti, mit lát a nő az amerikai szürrealistában. Picasso egy tipikus spanyol férfi, aki azt hiszi, hogy az összes nő majd belehal az iránta érzett szerelembe. Salvador Dalíval a Rue Fontaine-n, Breton lakásán találkozik először, és eszébe sem jut elpirulni, amikor a férfi azt mondja rá, hogy ő „a legfontosabb női művész”.

Leonora Carrington (1917–2011), a legismertebb és legemblematikusabb szürrealista művésznő mozgalmas életében egyszerre testesültek meg a XX. század álmai és rémálmai. Még húszéves sem volt, amikor végérvényesen fellázadt társadalmi osztálya szigorú szabályai, szülei, a vallás és a konzervatív gondolkodás hegemóniája ellen, és kitört a teljes művészi és személyes szabadsága felé. Botrányos kapcsolata Max Ernsttel a párizsi művészvilág egyik legféktelenebb szerelmi történetévé vált. Amikor Ernstet letartóztatták és koncentrációs táborba hurcolták, Leonora összeomlott, és egy spanyol elmegyógyintézetbe került, ahonnan Portugáliába szökött, majd New Yorkba menekült. Végül Mexikóban telepedett le, és mind a képzőművészet, mind az irodalom terén egyedülálló alkotások sorát készítette el. Magyarul megjelent művei: *A hallókürt*, *Fehér Nyulak*.

A szürrealistáknak van egy titkos folyosójuk a saját boldogságuk felé. A gúnyolódás a leghatásosabb fegyverük. Kíméletlenül kritizálnak, senkit sem mentenek fel, még saját magukat sem. A nevetés gyógyír – még az orvosok is ezt mondják.

Bretont a lázadás vonzza a legjobban. Mindenkiben a vörös-fekete, anarchista zászlót kutatja, és ha valakiben megpillantja lobogni, azonnal fellelkesül. A lázadás erkölcsi értéket hordoz magában. Leonora, fiatalsága ellenére, nem ismer határokat, és már csak az hiányzik, hogy a nyílt utcán engedje ki magából a haragját, ahogy a többiek. Max elmondja neki, hogy Breton a lelke mélyén egyébként magányos farkas, mivel amikor egyik délután igaz vagy hamis?-t játszottak, Éluard megkérdezte tőle, hogy vannak-e barátai, mire Breton azt felelte, hogy „nem, nincsenek, kedves barátom”. Breton beszélgetőpartnereket keres, akikkel a kifulladásig vitázhat. Nyilvános fellépései rendszerint sértegetések áradatával és mindenféle tárgyak – köztük cipők – hajigálásával szoktak végződni. Breton az ópiumtúladagolásban elhunyt Jacques Vachét emlegeti:

– Ő volt az egyetlen igaz barátom.

Vaché számára mások lelkesedése – azon kívül, hogy hangos – visszataszító volt. Amikor Leonora azt mondja Bretonnak, hogy „az érzelgősség a kiégés egyik formája”, akkor Vachéra emlékezteti, és fejet hajt intelligenciája előtt.

A bűvészi illúziókat idéző festővel, René Magritte-tal Leonora kétszer találkozik – a férfi mindkét alkalommal jól öltözött és visszahúzódó. A társaságban azt pletykálják róla, hogy tizenhárom éves volt, amikor anyja öngyilkos lett, és ez a tragédia rányomta bélyegét a személyiségére. Látta, amikor kihúzták anyja holttestét a Sambréból.

– Nem fest annyira jól, mint ahogyan gondolkodik – vélekedik róla Leonora. – Azt mondta, hogy a rossz festményei az igazi ellenségei.

A Szeretők című képén szereplő fátylat állítólag a halott anyját takaró lepel ihlette.

Benjamin Péret elválaszthatatlan Bretontól. Alacsonyabb nála és kopasz, míg Bretonnak szép és dús haja van – Breton nyomában érkezik a találkozókra, anélkül, hogy éreztetné, ő jóval merészebb barátjánál. Két évtizeddel korábban Benjamin volt az első, aki megtámadta az akadémikusokat, a konzervatívokat és a befutottakat. Annyira sértő szavakkal illette Maurice Barrést, hogy nemcsak az önelégült gondolkodókat sikerült megbántania, de még a dadaistákat is. Anatole France temetésén Péret és a barátai Louis Aragon pamfletjét osztogatták, amely arra buzdította a gyászolókat, hogy pofozzák fel a holttestet. A sajtó „sakáloknak” nevezte őket. Egy tüntetésen gázmaszkban és német egyenruhában jelent meg, majd azt skandálta:

– Éljen Franciaország! Éljen a sült krumpli!

A hivatalos eseményekre általában egy zacskónyi paradicsommal, káposztával és tojással érkezik, amelyekkel egészen precízen tud célozni.

Breton ellenzi a Péret vezette hipnoterápiákat, mert évekkel korábban néhány eset kis híján tragédiába fúlt. Minden egyes ülés után egyre nehezebb volt felébreszteni René Crevelt, aki állandóan meg akarta ölni magát – és végül meg is tette –, egyszer pedig Robert Desnos késsel kergette Paul Éluard-t. Kizárt dolog, hogy Max és Leonora hipnózisnak vessék alá magukat; Ernst így dicsekszik:

– Mi ehhez túlságosan elmések vagyunk.

A társaságban Leonora ül Breton mellett; André túlélte az első világháború borzalmait, és orvosként súlyosan depressziós betegekkel foglalkozott. Hirtelen haragú és kontrollmániás, de Leonora mellett szelíd oroszlánná változik, akinek akár a sörényét is cirógathatná.

Man Ray mindenáron le akarja fotózni. Leonora továbbra is visszautasítja. Max figyelmezteti:

– Nagyon kegyetlen ember; képes lesz megölni téged, amiért ellenállsz neki.

– Hát akkor öljön!

– André – mondja Leonora –, szerintem itt senki sem az én világomból való. Néha még örülök is ennek, de máskor meg rettegek, hogy teljesen megbolondulok.

– Az őrülettől való félelem az utolsó akadály, amelyen túl kell lépned. A sérült elme sokkal, de sokkal jobb, mint az egészséges. A kínokat átélt elme kreatív. Tizennyolc éve, amikor Soupault, Aragon és én visszatértünk a háborúból, azon aggódtunk, hogy milyen hatással lesz az a sok tragédia az elménkre, aztán rájöttünk, hogy a művészetben alkalmazott gépiesség nemcsak gyógyítja, hanem kreatívvá is teszi az embert.

– Az a baj, hogy engem logikára tanítottak.

– Engem meg még nálad is jobban, kicsi Leonora, mivel francia vagyok, és orvos. Te inkább Nadjára hasonlítasz; gazdag vagy, angol és önkényes, és ezért irracionális.

Leonorának fogalma sincs, ki az a Nadja. Jacqueline Lamba, Breton felesége félbeszakítja:

– Nekem is azzal jött, hogy én vagyok az ő Nadjája, mégsem mutat be másoknak festőként. Nadját végül diliházba dugta, és a kisujját sem mozdította, hogy megmentse.

– Azt mondasz, amit csak akarsz, a férjed jó ember.

– Igen, jó ember, de én gondoskodom a lakásunkról, én fogadom a barátait, és nekem kell kiüríteni a hamutálat a nap végén.

Breton és a felesége a Rue Fontaine 42. alatt laknak, és a férfinak elképesztő afrikai és óceániai gyűjteménye van. A kubai Wilfredo Lam azt mondja neki:

– Én is része lehetnék a gyűjteményednek.

– Először fesd meg a saját totemeidet, maszkjaidat, a kubai származásod mibenlétét.

Ernst divatos, nagyvilági férfi, és új barátnője – bájos és jó családból származó angol létére – csak még kozmopolitábbá teszi. Marcel Rochas divattervező áthívja őket vendégségbe, és amikor Leonora megkérdezi, mit vegyen fel, Maria de Gramont hercegnő azt feleli:

– Kicsikém, a te természetes szépséged bőven megteszi.

Leonora szó szerint veszi a tanácsot, és egy lepedőbe bugyolálva jelenik meg. Az este csúcspontján, tánc közben hagyja, hogy rögtönzött tógája lecsússzon róla, és ott áll mezтelenül mindenki előtt. Abban a pillanatban kirakják őket. *Greilinger Szonja fordítása*

Elena Poniatowska (1932) Mexikó egyik legismertebb írója és újságírója, egy emigráns lengyel főnemes és egy szintén emigráns mexikói anya gyermekeként született Párizsban. Édesanyjával a második világháború elől 1941-ben Mexikóba menekült, édesapja pedig csatlakozott a francia partizánokhoz, és csak 1945-ben tért haza. Elena huszonegy éves kora óta dolgozik íróként, újságíróként – munkássága elsősorban társadalmi és politikai kérdésekkel foglalkozik, különös tekintettel a kirekesztett népcsoportokra. Egyik alapítója a *Fern* című feminista folyóiratnak, a Siglo XXI kiadónak és a Cineteca Nacional mexikói nemzeti filmintézetnek.

Fábián Krisztina

Kiskanalak tánca

Négyéves lehettem, gyakran
vigyázott rám délutánonként
a nagymamám
ismertem a szokásait,
a rituáléit,
az ebéd utáni alvásból
aráncos kézben tartott
vastagfalú üvegpohárból
friss kávéillat
kúszott be a tisztaszobába,
az öreg ágyba,
az álmaimba és az
otthonmeleg
biztonságával ébresztett,
a vendégeknek szánt
kockacukorhegy a kredencen
tornyosult, egyet kiválaszthattam
és mama kávéjába mártottam
lehunytam a szemem
és a számban lassan elolvadt a vágyott felnőttlét
ez lett a mi közös rituálénk
amikor mama leesett lábról
a mi tiszta szobánkba
költöztettük
miniatűr világával együtt
idővel lemondott a szokásairól, majd később az életről is
de a közös kávézás még sokáig megmaradt,
ha kérdeztem, egy nyeletet kérek, ennyit
mondott, én a csík alattig töltöttem
a vastagfalú üvegpoharát
és a magamét is, hogy érezze,
nincs egyedül
lehunytam a szemem
és a számban lassan elolvadt a vágyott felnőttlét
ez lett a mi közös rituálénk
amikor apa főzte itthon a kávét
imádtam nézni, ahogy szakszerűen
megtölti a kotyogót, ám ő ezután
gyakran
belefeledkezett gondolatai erdejébe, a kávéfőző pedig
az erdőn kívül maradt, túlhevült és a durranást
követően a frissen festett hófehér falakra keserű,
sötétbarna kontinenseket mázgált a figyelmetlenség
anya dühös lett, de később mégis a viccesebb
családi legendák közé került a történet
és amikor nem robbant fel a kávéfőző,
akkor apu minden reggel hagyott nekem egy kortyot a kávéjából
a cukrot én kevertem el benne hogy érezze,
nincs egyedül
lehunytam a szemem
és a számban lassan elolvadt a vágyott felnőttlét
ez lett a mi közös rituálénk
és amikor anyával ketten maradtunk
a munka előtti őrült hajnali kapkodásban
néhány percre leültetett
és a nyugalom szigetére terelt minket
a közös kávézás
amikor az ereje és az évei fogytak, a kávéját én készítettem,
szigorúan a csíkig, egy pötty édesítővel itta,
és vele én is, hogy érezze,
nincs egyedül
lehunytam a szemem
és a számban lassan elolvadt a vágyott felnőttlét
ez lett a mi közös rituálénk
ilyenkor meséltem neki mindenről
és kinevettük
a gyengeségeinket
azt hittük, talán ettől erősebbé válunk
persze nem így történt
anyuban csak a kór erősödött
aztán lassan lemondott mindenről
először
a kávéról, később az életről is
sokáig nem bírtam ránézni a vastagfalú üvegpohárra
úgy éreztem,
elveszítettem mindenkit, és velük
elveszett az összes rituálé
hajnalonta magányosan,
kapkodva döntöttem magamba
az édesre hazudott keserű ébredést
de
amikor először kérdezted, hogy
iszunk-e együtt egy kávét
rádöbbentem, hogy felnőttél
és az *együtt*-tel visszakaptam
a közös kávézás nyugalmát,
az érzést, hogy nem maradtam egyedül
és hogy együtt kinevethetjük a gyengeségeinket
s míg korábban azt hittem, a szeretteimmel
együtt eltemettem az összes rituálét,
ma már tudom, hogy itt van, itt maradt velem, velünk,
minden vastagfalú üvegpohárban, benne
a kiskanalak táncában
a cukor oldódásában
a hajnali nevetésekben
a reggeli rohanásban
a családi anekdotákban
a nyelvemre olvadt felnőttlétben
– minden korty kávéban.

Takács-Csomai Zsófia

Fotoszintézis

Sok év eltelt már, mióta a fővárosban él, mégsem tanulta meg befogadni és helyén kezelni a várost. *Túl érzékeny vagy, ez a te bajod!* Beleplántálták a gondolatot, akár a magot a földbe. Ahol megfelelő a talaj összetétele, tápláló a humusz, épp elegendő a fény és a csapadék is, ott a növény nőni kezd, nem kell különösebben gondozni. Csak teltek a napok, egyik a másik után, és valahogy kinőtte a növény a lakást, ki az életét is, átnőtt a szomszéd életébe, az meg nem tudta, mit tegyen. Érezte, hogy ez a lány nagyon is túlságos, de nem tudta volna megmondani, mennyire, és ez különben sem az ő dolga volt. Elfordította hát ő is a tekintetét. A növény egyre jobban megiramodott, már benőtte az egész társasházat, a lakók közül páran látták, de a többségük vak volt. Végigsiklottak szárai a körúton, levelei a járókelők arcát csiklandozták. Hamar elért egészen a Dunáig, ahol nagyon megörült, és érezni akarta, milyen ez a sok víz, milyen, amikor a hajó elúszik felette, miképp ölelheti körbe a hidak pilléreit. Nem akart rögtön, ennyi növekedés után elhamarkodottan dönteni, így hát várt. Várt, és közben volt, aki észrevette őt, dicsérte leveleit, elismerősen figyelte új hajtásait. De aztán ő is ráunt. Már nem volt olyan szép, üde zöld színű, ami elsőre megragadja az ember figyelmét. Egyesek ugráltak hajtásai közt, mások kilyuggatták leveleit. Kedvükre pingálták, hogy feltűnőbb legyen, és ne ódivatú. Ő mindezt tudomásul vette, és igyekezett regenerálódni. Az időjárás nem kedvezett neki mindig, nem is beszélve az áporodott levegőről. Megszokta ezt is, mint azokat, akik tulajdonukként bántak egyes részeivel. Voltak azonban kevesek, akik tudták, hogy nem jó, amerre és ahogyan nő. Féltették, ha ez így megy tovább, baj lesz, mert egyedül marad, vagy ami még szomorúbb, rossz társaságba keveredik, kihasználják, kizsigerelik, és miután ő maga elindul a rothadás útján, a kuka mellé hajítják. Egy jóakaratú ember segíthetne rajta, de csak annyival, hogy beledobja majd a kukába, ahova eleve szánták, mert ki az, aki egy hasznavehetetlen, egykor meseszép, életerős növényt, ami már szeméttéredukálódott, megment? A növény megérezte, hogy döntenie kell. Összpontosított, és eltökélte magát. Villámcsapásszerű érzés futott végig rajta a gyökereiből kiindulva, át a szomszéd lakásán, át a társasházon, a körúton, le, egészen a Dunáig. Meseszép volt ez az utolsó mozdulat, melybe levelei is beleremegtek. Akik látták, visszahőköltek meglepetésükben, és a szájuk elé kapták kezüket. A növény belekapaszkodott hajtásaival a híd pilléreibe, a Duna vizébe merítette leveleit, végül a nap felé fordult. Gyökerei lenyúltak egészen a folyómederig, végre otthonra talált a városban. Nagy volt a felhajtás, de idővel elfeledték a növényt, és napirendre tértek a dolog fölött. Zölden fodrozódtak a Duna hullámai. Szikrázóan sütött a nap a felhőkön át, apró tüskeként szúródtak a bőrbe sugarai. Sirály egyensúlyozott a piros bója tetején. Hagyta, hadd dobálja az áramlat. Végül elunta, elegánsan belecsusszant a vízbe, és tovaúszott.

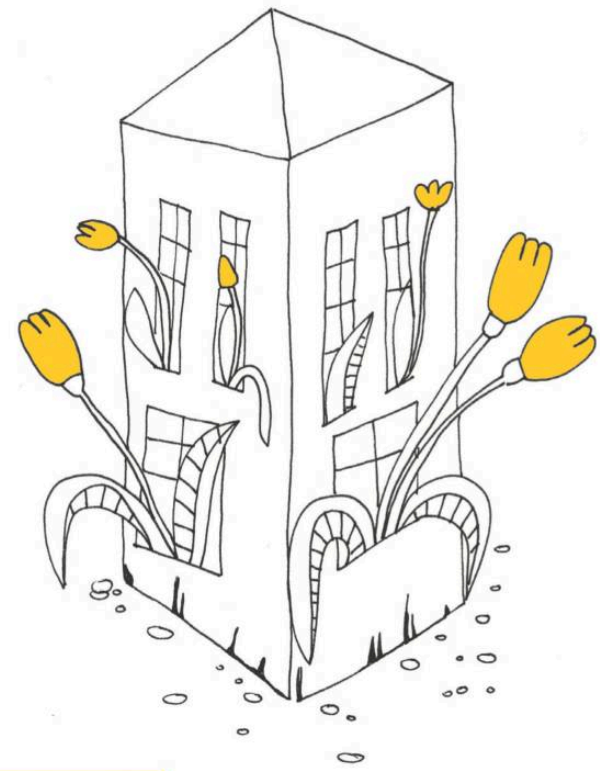

Csollán Tamara

Reanimáció

Elviselhetetlen a zaj.

– Tönkrement a légkondi – sóhajtom.

A doki abbahagyja az infúziós tasak pöcögtetését, rám néz. Látom rajta, baj van. Szégyenlősen összébb húzom magam a takaró alatt.

– Nem én tettem tönkre – védekezem, és meghalok.

– Szar ügy. – A hangra riadtan oldalra libbenek. Apám zsebre tett kézzel lebeg a neonlámpa alatt, kíváncsian figyeli az ágyam körül rohangáló orvosokat.

– Infarktust ne kapj! – Jót röhög a saját viccén.

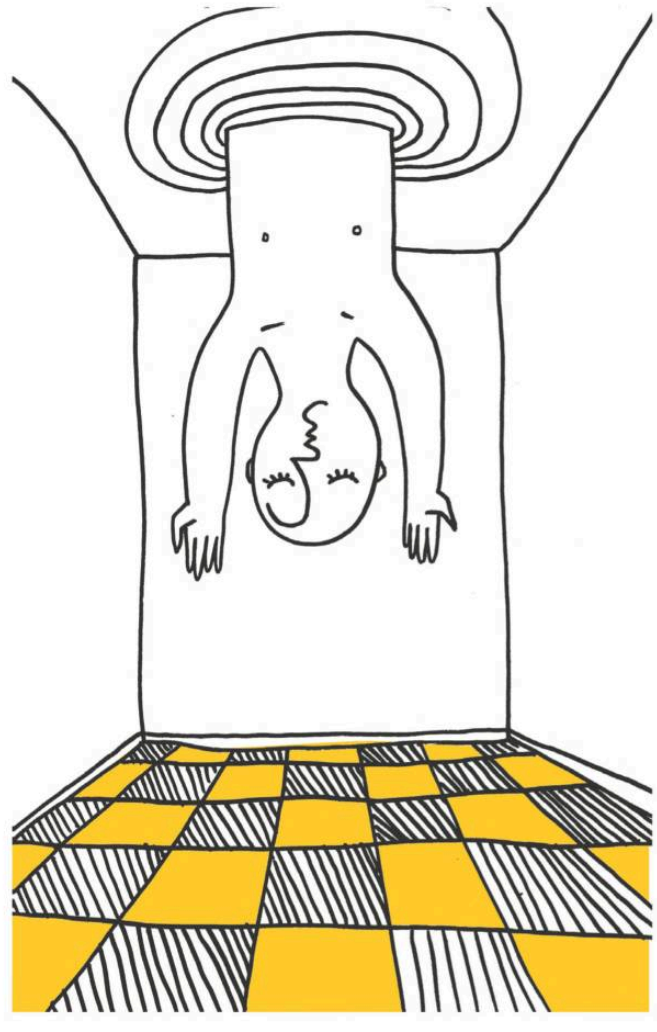

Fintorgok, lenézek a testemre. Hetek óta most látom magam először. Sovány vagyok, izzadt, sötét hajam koponyámra tapad. Ötvennek nézek ki. Harmincnyolc vagyok.

– Te, apa... – Bátortalan a hangom.

– Na, mi van?

– Neked nem az alagút végén kellene várnod?

Vállat von. Ilyen az apám. Köp a konvenciókra.

Félek a sötétben, most mégsem zavar. Azt képzelem, hogy tini nindzsa teknőc vagyok, az alagút a csatorna, amiben élek. Apám Szecska mester. Tetszik a csend, a feketeség, zavar, amikor ott találom magam a fényességben. Sötétben jobban láttam.

– Ez lenne az? – kérdezem apámat. Bólint. – Zenét hallok.

– Ja, *az égbe bál van* – rosszallóan forgatja a szemét. – *Minden este bál van.*

Ilyen az apám. Utálja a táncos mulatságokat.

Kertben vagyok, emberekkel. Anyám, öreganyám, bátyám a jobb lába nélkül. Autóbalesetben vesztette el. Kamaszkori nagy szerelmem, utálkozva méreget. Mindenki tógában, elcseszett Caesar-hasonmások. Elgondolkodva tapogatom a könnyű, hullafehér anyagot. Apámhoz fordulok.

– Hol a gatyám?

– Ez jobb. Szellőzik.

– Nem mindegy? Asztrálseggünk van.

Lehurrog. Ilyen az apám. Ad a kényelemre.

– Nesze, tedd fel! – Kezembe nyom egy háromdés szemüveget. Rádöbbenek, mi következik, elsápadok. Nem akarom látni.

Gyerek vagyok, űrhajós, katona, terminátor. Anyám ruháján virágok, vér. Kórházszag. Születésnapom van, kívánok, nevetek, a vacsora tojás, kakaós tej. Első csók, herpesz. Biciklizem. Lehorzsolom a térdem. Mama kalácsot süt, mama koporsóban fekszik. Félek. Boldog vagyok. Diplomázom. Gyerekem születik. Zsírkréta dinoszaurusz a falon. Táncolok. Szédülök. Veszekszem. Költözöm. Egyedül maradok. Kocogok. Dohányzom. Összeesem. A falak, a lepedő fehér. Elviselhetetlen a zaj.

Beúszik a díend, és én újra apámat látom magam előtt. Hangtalanul zokogok.

Elfordítja a fejét. Ilyen az apám. Végtelenül tapintatos.

Ülünk a kertben egy padon, hallgatjuk az égi zenét. Eligazgatom a tógámat, visszanyújtom a szemüveget. Döntök.

Kinyitom a szemem. Fáj mindenem. A doki az ágyam mellett áll, homlokáról dől a verejték. Összenézünk, fáradtan mosolyog, az infúziós tasakért nyúl.

Szerintem imádja pöcögtetni azt a vacakot.

OLVASÓBARÁT

Kiteljesedés

Bogyó Noémi: #Nápolyi #történetek

Kéttucatnyi oldal elolvasását követően máris Boccaccio *opus magnum*jának emlékei fátyolozzák lelki szemeinket, hogy jóváhagyó és örömteljes pislogással Bogyó Noémi új kötetének egyik, talán fő irodalmi ihletője elődjét üdvözölhessük. Azonban nem hagyhatjuk, hogy látásunkat elhomályosítsa e (persze nyilvánvaló) felismerés, a *Nápolyi történetek* nem a „Délolasz Dekameron". Noha itt is különféle történetek ágyazódnak be egy kerettörténetbe, s ugyanúgy az életörömöt hivatottak hirdetni, nem is kicsit könnyed, szabados, néhol egészen frivol és pikáns módon, a szexualitás és szerelem mindenhatóságának jegyében. Valamint, ha nem is enciklopédikus céllal, és kerülve a városi élet igazán sötét és erőszakos (árny)oldalának ábrázolását, de a mindennapok társadalmi (migráció, integráció, turizmus, maffia) problémáit azért fel-felvillantják. Azonban már csak a történeteinek száma alapján sem lehet „ledekameronizálni": itt félszáznál is kevesebb elbeszélés kap helyet, még akkor is, ha a kerettörténetet is hozzávesszük. A hasonlóságok (inspiráció) mellett lényegesek a különbözőségek is: míg az északolasz mester 670 évvel korábban befejezett novellagyűjteményében az elbeszélők száma tíz, itt minden egyes nápolyi lakos „meséje" ugyanazon képzelet-szerzőhöz köthető. Míg Boccaccio elbeszélői egy pestisjárvány elől menekülnek vidékre, addig a kerettörténet digitális nomádja, a fiatal, vörös hajzuhataggal bájoló lánya, a pozsonyi Janka éppen a Covid sújtotta, a karanténtól alighogy csak feloldó városba, Nápolyba igyekszik, s tölt ott el egy hónapnyi időt 2021 júliusában (szemben a boccacciói 10 nappal). A *Nápolyi történetek*ben maga a város is meghatározó szereplőként lép elő; az egyes történetek és szereplőik előbb-utóbb összekapcsolódnak egymással, sokkal erőteljesebben, mint a novellagyűjteményben, és bennük a kerettörténet Jankája is fel-feltűnik, az én-elbeszélők perspektívájából előadott monológok mellékalakjaként. (Az ő lehetséges viszonyára a Szerzővel, így az ő fiktív szerzőségére a képzelet szülte nápolyiak és történetük kapcsán most nem térünk ki.) Ezért aztán a *Canterbury mesék*, a Covid-járvány szülte szorongás ellensúlyozásából fakadó derűtörténetek, de akár a kortárs híres-neves írók közreműködésével készült *Dekameron-projekt* című novellagyűjtemény is feltűnhetnek a párhuzamok egyéni listáján (számos „olasz" filmmel karöltve, mint például a *Csokoládé*), leginkább mégis regényként olvastatja magát ez az emberi sorsokat önelbeszélések soraként elénk tároló könyv, ha éppen fontosnak érezzük a műfaji kérdéseket.

A *Nápolyi történetek* ugyanakkor egy személyes útinapló, egyben itiner is, bár rendhagyó és irodalmi módon – egy lábprotézis szövegbeli megjelenítésének apropója adja megírásához az indító löketet, ahogy erről a szerzői előszó számot ad. A műláb aztán fel is tűnik egy bábkészítő mester életének elmesélése során. Ahogy a város nevezetességei, terei, utcái, sikátorai, kikötői, épületei, ember nagyságú fikuszai, ételei-italai, jellegzetes figurái is: Marlon Brandóra hasonlító sétahajó-kapitány, karkötőt áruló rasztahajú fiú, pincelakó indiai lányfeleség, randevúzó cukrászda- és étterem-tulajdonosok, nemes lelkű buszsofőr, ráérős pincér, Maradona-fanatikus focista, szexista öreg trombitás, reménytelenül szerelmes és perverz erőszaktevő maffiasarj, handabandázó félnótás, ugyanazt a képet újra és újra megfestő művész, görkoritáncos mulatt lány stb. A már említett életörömmel vegyítve – még ha tragédiák is színezik vagy kísérik az egyes életutakat, emberi viszonyokat.

És ne feledjük azt a nyelvi játékosságot se, ami mindezt létrehozza: ahogy az elbeszélői hangok kaleidoszkópja együttesen kiad, pontosabban előhívhat valamiféle mámorhoz hasonló érzetet – ami csakis így érzékel(tet)hető. És ez jó érzés.

Aki pedig még ennél is többre vágyik, az sem marad kielégítetlenül. A *Nápolyi történetek* ugyanis több dimenzióval rendelkezik, mint ahogy az elsőre látszik. Több papírra nyomtatott szövegnél. A „kerettörténet" Jankájának dátummal ellátott naplóbejegyzései mellett QR-kódok találhatóak – nemhiába digitális nomád –, melyeken keresztül komplexebb élményben lehet része annak az olvasónak, aki a szerzőhöz hasonlóan a költői képek mellett nyitott egyéb vizualitásra is: aktiválásukkal „az adott részlethez kapcsolódó fényképek, rövid filmfelvételek" válnak láthatóvá. Ez is azt a kiteljesedést mutatja, amit a könyvbeli szereplő, Janka érez Nápoly kapcsán – vagy ahogy Bogyó Noémi írói munkásságát értékelhetjük olvasóként. *(Kalligram, 2024. 250 o.)*

HORNER

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

„Nem hittem, hogy a velenceieknek fáj a foguk"

Kosztolányi Dezső már egészen fiatal kora óta elkötelezett híve volt az olasz kultúrának és nyelvnek, és ennek köszönhetően több ízben is járt Olaszországban. Velence, a „gyémántokkal rakott szelence" természetesen még innen is kiemelkedett. Az utazásait levél- és naplórészleteken, prózai írásokon keresztül bemutató *Kosztolányi Velencéje* című kötet szerkesztőjével, Schmal Alexandrával beszélgettünk az író velencei kalandjairól, a gondolások fogorvosairól, az örmények szigetéről és a 35 lírás szobaárakról.

GABORJÁK ÁDÁM

Schmal Alexandra 1997 óta dolgozik könyvkiadói szerkesztőként. Korábban a Balassi, 2015 óta pedig a Magvető Kiadó munkatársa. Dolgozott már Csáth Géza és Radnóti Miklós naplókötetein, Szerb Antal irodalomtörténetén, György Péter esszé- és tanulmánykötetein vagy éppenséggel J. R. R. Tolkien könyvein is.

– Mi jellemzi leginkább Kosztolányi Velencéjét?

– Kosztolányi velencei leveleiben, tárcáiban is vissza-visszatérő téma a nyelv – feljegyzi a hajó nemzetközi utazóközönségének mindenféle nyelveken elejtett megjegyzéseit az időjárásról, lelkesen nyugtázza, hogy „olasz újságok, olasz könyvek és olasz emberek közt" ül és olaszul beszél, és leszögezi: az olasz nyelv „csemege az ínyemnek is és fülemnek, édes datolya, dallamos terzina, de nem bírom elképzelni, hogy holtomig ezt az ünnepi nyelvet használjam hétköznapi mondanivalók kifejezésére".

Velence és az itáliai tájak, az olasz kultúra számára az ünnep, az élet farsangja, játék

(„utazni annyi, mint játszani, minden szerepet egyszerre"), és ezt persze valamilyen mértékben mindnyájan átéljük, akik turistaként idegen tájakra megyünk pihenni, nyaralni és ámulni. Ugyanakkor sokszor ott kísért a halál, a karneváli forgatagból a pestisdoktor baljós, hosszú csőrű maszkja is elővillan ezekben a szövegekben, a leprások középkori szigetéről, danse macabréról, velencei halálról olvasunk. Az egyik legmegrendítőbb szöveg épp az első világháború előtt pár hónappal lezajlott tengeri katasztrófáról ad hírt, amikor egy vaporetto összeütközött egy torpedónaszáddal. „Nem hittem, hogy a velenceieknek fáj a foguk" – az élet esendőségét, végességét éppúgy jelentik számára ezek a helyek, mint a csodáját.

– Izgalmas, ahogy Kosztolányi reflektál arra, hogy a technológiai változások és a különböző médiumok hogyan befolyásolják az úti élményeinket: „Ma az utazás nem okoz igazi szenzációt. Nem is csoda. Hiszen a legtöbb helyről hallottunk már. Képeskönyveket lapozunk, úti leírásokat olvasunk, moziba járunk, és megtakarítjuk az útiköltséget. Az első impresszió sohasem a legelső. Meg vagyunk fertőzve a cikkektől, a képektől, a tömeg ekstázisától. Az összbenyomás előbb történt meg képzeletben."

– Ma már például nem mászunk meg hegyeket és hágókat azért, hogy valahová eljussunk, hanem felülünk a repülőre, és pár óra alatt helyben vagyunk, míg Kosztolányival hosszan zakatolt a Fiumébe tartó vonat, aztán majdnem tíz órát ment a hajó, vagyis ez egy komoly, hosszú utazás volt, és nemcsak térben, hanem időben is el kellett távolodni otthonról. Ma már ez az eltávolodás nincs meg, mert reggel még itt vagyunk, aztán este vagy délben már külföldön rójuk az utcákat, egy egész más kultúrában. Érzésem szerint ez hatalmas veszteség. Azt is írja ugyanitt: „Velencét négyéves koromban láttam először egy aranytálra pingálva, tízéves koromban egy festményen, húszéves koromban egy kinematográfban s aztán egy évre rá a valóságban" – eszünkbe juthat az *Iskola a határon*ból a Trieszti-öböl képe, az ideáltipikus kép a Trieszti-öbölről, amit Medve naponta megcsodál a folyosón. Kosztolányinak is van egy emléke, hogy milyen is Velence, aztán a festmény, a könyvek, a mozi révén ez lassan átalakul, kiderül, hogy olyan vagy nem olyan, vagyis mire eljut a városba, már alig-alig marad valami szenzáció. Ez nagyon fontos és érdekes felismerés. Goethe ugye az *Itáliai utazás*ban leírja, hogyan rajzolgatott a kis vázlattömbjébe, miközben körülállták a helyiek, akik majdnem széttépték a füzetét, mert megijedtek, hogy mit jegyezget ez az idegen ember itt a falu közepén, lehet, hogy valami kém...? Ilyet még nem láttak. Goethe még rajzol és útinaplót ír, a festők rajzolnak és akvarelleznek, de aztán jön a fénykép, ami megint egy egész más médium lesz, és valahogy varázstalanodik az egész. Közhelyesen hangzik, hogy a telefonunkon rengeteg fényképet őrzünk egy-egy utazásról, de vajon mennyi marad meg abból, amit abban a pillanatban valóban átéltünk? Hiába nézzük meg a fotóinkat, az már nyilván nem ugyanaz, mint amikor ott vagyunk. Szerintem Kosztolányi ezt pontosan tudja, és pontosan rögzíti ezekben a szövegekben.

– A kötet képei közt akad egy, amely Kosztolányiékat ábrázolja a tengerparton sütkérezve, másutt banánvásárlásról olvashatunk, az egyik képen meg hatalmas hajót láthatunk a Canale Grandén. Az utóbbi látvány mára már mindennapos. Hogy kell valójában elképzelnünk az utazásait? Velence már akkor is vágyott turisztikai desztináció és luxusutazás volt?

– Velence már legalább a XVIII. század óta rajongott célpontja az utazásoknak, Casanova ólomkamráitól Canaletto vedutáin át a velencei karnevál emblematikus jeleneteiig irodalomban, festészetben, építészetben Velence olyan vágyott célpontként van jelen az európai kultúrában, amelyet kevés helyszín múlhat felül. A könyv előzékén is böngészhető korabeli szálláshirdetések, a menetrendi és díjszabási táblázatok és Kosztolányi levelei alapján a vasúton és tengeren megtett olaszországi vagy abbáziai utazások, a Lidón töltött hosszú nyaralások többé-kevésbé elérhetők voltak a középosztály viszonylag széles rétegei számára – attól függően persze, milyenek voltak az igényeik. Amikor Kosztolányi azt írja az otthon maradottaknak, hogy „erkélyes szobában lakunk, kertek között, a tengerparton", nem valami luxushotelre kell gondolnunk, inkább panzióra, családias vendéglátással, alacsony árakkal és szerény igényekkel. „Szobánkért napi 35 lírát fizettünk, lenn a szalonban ettünk, többnyire gyümölcsöket." Ez nyilván a már a korban is divatos reformétmódot, de a szerény igényeket is tükrözi.

– Az egyik leghosszabb rész egyben a legkülönlegesebb is:* Isola San Lazarro, *vagyis a Szent Lázár-sziget, amit 1715-ben engedtek át örmény szerzeteseknek. Gondolom, ezt szándékosan nem akarták megvágni...

– A levelezés általában efemer jellegű, ezért a levelekből kiemeltük a Velencéhez kapcsolódó részleteket. Más szövegeket viszont természetesen nem rövidítettünk. Az örmény paradicsomról szóló tárca kétféle verzióban is ismert, itt csak az egyiket közöltük. Annak ellenére, hogy hosszú, a legkevésbé sem unalmas, nagyon szép szöveg, és maga a helyszín sem közismert, amelyet megidéz. Az örmények szigetét Kosztolányi „a végtelenség jegygyűrűjének" mondja, „nincs hajó és nincs evező, amely elvezetne innen", „szent ez a sziget, és egzotikus, mint minden sziget".